

Klotz Péter – Molnár Katalin – Zsolt Péter

Integritás – a láthatatlan védelem

Válogatott írások az etika és integritás elméletéből
és gyakorlatából

SZÖVETSÉG

CÉLOK

KÖZREMŰKÖDÉS

INTEGRITÁS

ETIKA

NÖVEKEDÉS

SZÖVE

NKE Budapest, 2022

BEH

INTEGRITÁS – A LÁTHATATLAN VÉDELEM

VÁLOGATOTT ÍRÁSOK
AZ ETIKA ÉS INTEGRITÁS ELMÉLETÉBŐL ÉS GYAKORLATÁBÓL

SZERZŐK:
KLOTZ PÉTER
MOLNÁR KATALIN
ZSOLT PÉTER

NEMZETI KÖSZOLGÁLATI EGYETEM, BUDAPEST, 2022

A Nemzeti Közsolgálati Egyetem kiadványa.

Szerzők:

© Klotz Péter

©Molnár Katalin

©Zsolt Péter

Szakmai lektor:

Domschitz Mátyás

Szerkesztő:

Molnár Katalin

A kézirat lezárásának dátuma:

2022. április 1.

Kiadja:

© Nemzeti Közsolgálati Egyetem,
Közigazgatási Továbbképzési Intézet, 2022

Felelős kiadó:

Prof. Dr. Kis Norbert
rektorhelyettes

Címe:

1083 Budapest, Üllői út 82.
www.uni-nke.hu

Borítóterv: Frieber Máté

Kiadói szerkesztő: Dorogi Katalin

Tördelőszerkesztő: Frieber Máté

ISBN 978-963-498-501-3

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOMJEGYZÉK

Lektorai ajánlás.....	11
Előszó.....	12
1. Indulás! Hogy jövünk mi ehhez?	14
Klotz Péter.....	14
Molnár Katalin.....	14
Zsolt Péter.....	15
2. Fogalmi keretek, elméletek.....	16
Az integritás születése: Exxon Waldez (Zs. P.).....	16
Az integritásmenedzsment atyja, Ronald MacLean-Abaroa – ahogy én látom (M. K.).....	17
A legegyszerűbb definíció (Zs. P.).....	18
Az integritás képlete (Zs. P.).....	18
A mi demokráciánk (M. K.).....	19
A Cressey-háromszög (Zs. P.).....	19
Cressey vagy Bermuda? Egyik háromszög veszélyesebb, mint a másik (M. K.)... ..	19
Ha már apátia... (M. K.).....	20
Gondolatok a korrupcióról... (M. K.).....	20
Korrupcióellenes Világnap (K. P.).....	21
Mire jó egy világnap? (M. K.).....	21
Minden nap világnap? (M. K.).....	22
3. Integritás metaforák	23
In-teg-ri-tas! (K. P.).....	23
A velünk élő fehér elefántok (K. P.).....	23
Az integritás mint morális immunrendszer (M. K.).....	24
Egészségügyi metafora (Zs. P.).....	24
Jézus és az integritás (M. K.).....	25
Buddha (M. K.).....	25
Pipacsok (M. K.).....	25
A fészek metafora (Zs. P.).....	26
Még valami a metaforákhoz (M. K.).....	26
4. Integritás-esettanulmányok	27
A dögei polgármester esete (M. K.).....	27

Gudzsarát (M. K.)	27
A lengyel kormánygép lezuhanása (M. K.)	28
Szmolenszk – más szemüveggel (M. K.)	28
Jótett helyébe jót várj (K. P.)	29
Egy jól induló karrier szomorú vége (K. P.)	30
Személyes integritás? (K. P.)	30
A személyes integritás és a benzinkártya (K. P.)	31
Hacker vagy közérdekű bejelentő? (K. P.)	31
Közérdekű bejelentő vagy besúgó? (K. P.)	32
A szólás szabadsága? (K. P.)	32
A korrupció elleni elnöki memorandum és annak hatásai (K. P.)	33
Miről szól a CROOK-törvény? (K. P.)	34
Offshore – avagy kinyílt Pandóra szelencéje (K. P.)	34
Sebastian Kurz – a történet tanulságai (K. P.)	35
Védeni vagy leölni? (K. P.)	36
Megéri? (K. P.)	36
5. Etikai dilemmagyakorlatok (M. K.)	37
Egy önkormányzati vezető dilemmája (M. K.)	37
A Mignonette története (M. K.)	38
Az afganisztáni katonák dilemmája (M. K.)	38
Ha már Afganisztán... Összeomlás (K. P.)	38
Etikai dilemmák Afganisztánnal kapcsolatban (K. P.)	39
6. Integritás és közösségek	41
Integritás és hatalom (M. K.)	41
Miért kell megértenünk a hatalom természetét? (M. K.)	42
Integritás és demokrácia (M. K.)	42
A betört ablak hipotézis paradoxona (Zs. P.)	43
Az állam és a bűnözés (Zs. P.)	44
Ellenőrizhetnek-e a civilek? (Zs. P.)	45
Mediációs kör vagy kávéház? (M. K.)	46
A színek és az integritás? (M. K.)	47
Nyelvhasználat és integritás? (M. K.)	47
Zoombie, moodlebie, teamsbie (M. K.)	48
Integritás és zoombie-sodás (M. K.)	48
Az integritás nyelvi reprezentációi (M. K.)	49
A szakértő felelőssége (K. P.)	50
Mindeközben a pályán a dán csapat... (M. K.)	50
További gondolatok a dán–finn meccsről (K. P.)	51
Zászlóból paraván (M. K.)	51

A nemzeti zászló funkciója ürügyén... (M. K.)	51
Hihetetlen szerencse, vagy valami más? (K. P.)	52
7. Integritás és közigazgatás	53
Miért szorítja vissza a sorsolás a korrupciót? (Zs. P.)	53
Szükség van-e antikorrupciós hatóságra? (K. P.)	55
Gondolatok egy kormányhatározatról (K. P.)	56
Egy ÁSZ-vizsgálat margójára (K. P.)	56
A toll-gate hivatásetikai szemmel (K. P.)	57
Vesztegetés az Országos Atomenergia Hivatalnál – egy ügy tanulságai (K. P.)	58
Így is lehetett volna – integritásmenedzsment a gyakorlatban (K. P.)	59
A 2007-es évi költségtérítési botrányok (Zs. P.)	60
A bürokratikus és a jogi etika (Zs. P.)	60
Néhány gondolat a GRECO-ról (K. P.)	61
A bírák véleménynyilvánítási szabadságáról (Zs. P.)	62
Megkülönböztető jelzés használata (Zs. P.)	62
8. Integritás és önkormányzatok	64
Vastelep a szomszédban (Zs. P.)	64
Szabadstrand, ami kötelezően támogatandó – Tiszafüred (Zs. P.)	65
Az ügyészi etika – Somody Imre és egy polgármester konfliktusa (esettanulmány) (Zs. P.)	65
Helyi Közösségi Akadémia – az integritásépítés egy elég jó módszere (M. K.)	67
Döge volt polgármesterének újabb ügyei (K. P.)	68
A polgármester felelőssége (K. P.)	68
9. Integritás és rendészeti szervezetek	70
Szakmai elismerés és integritás (M. K.)	70
A rendőrség számára is vannak szabályok (Zs. P.)	70
Egy olvasnivaló a rendőri korrupció nyomozásáról (M. K.)	71
Rendőrcivil együttműködés a közúti ámokfutók ellen (K. P.)	71
Csapda a neten (M. K.)	72
Csapda a neten – magyarul is (M. K.)	73
10. Integritás és egészségügy	74
A perioperatív asszisztens és az integritás (Zs. P.)	74
Megbízhatósági vizsgálatok elhalasztva? (K. P.)	75
Akinek kalapács van a kezében... (K. P.)	76
Free card from jail? Az oltási igazolvány és korrupciós kockázatai (K. P.)	77
Válságkommunikáció (Zs. P.)	78
Hogy a válságkommunikáció ne a kommunikáció válsága legyen (M.K.)	79

Ha már válságkommunikáció... (K. P.)	80
Felső vezetői válságkommunikáció a gyakorlatban (K. P.)	80
Félelempénz (M. K.)	81
További gondolatok a hálapénzről (K. P.)	81
A Covid harmadik hullámában történő felmondásokról (Zs. P.)	82
Nem csak sürgészeknek! (M. K.)	84
A lemondással minden meg van oldva? (M. K.)	84
...vagy csak ezután jön a neheze? (K. P.)	84
Oltás, kockázatkezelés és integritás (K. P.)	85
Az oltás és a bizalom (K. P.)	86
Etikai dilemma életre-halálra (M. K.)	87
Egy hír és ami mögötte van... (M. K.)	87
Ez itt a reklám helye – Tanuljunk médiaetikát! (M. K.)	88
Médiaetikai olvasmányajánló (M. K.)	88
Médiaetikából sose elég – Ráadás (M. K.)	89
Akár az Isten (M. K.)	89
11. Integritás és gazdasági élet	90
Szervezeti darázscsípés (K. P.)	90
A jó hírnév értékes kincs (K. P.)	90
Gondolatok a vezetők motiválásáról (K. P.)	91
20 év múlva... (K. P.)	92
Új szabályok a köztulajdonban álló gazdasági társaságokra (K. P.)	92
És Magyarországon? (K. P.)	92
12. Integritás és szervezet	94
Integritásépítés és szabványok (K. P.)	94
A kiegészítés mint szervezeti integritásdeficitre utaló jel? (M. K.)	95
Totális integritásdeficit, avagy a mérgező szervezet (M. K.)	95
A szervezeti integritás fejlesztése (M. K.)	96
A kiegészítés – még mindig a szervezet oldaláról... (M. K.)	97
A legnagyobb és legegyszerűbb lehetőség a vezetők kezében van! (M. K.)	97
Egyéni védőfaktorok (M. K.)	98
Személyes integritásunk megismerése és megőrzése (M. K.)	98
A pozitív visszajelzések jelentősége (M. K.)	99
13. Az integritás a pszichológia, a szociálpszichológia, a szervezetszociológia és a kulturális antropológia nézőpontjából	100
Ravasz és naiv karakterek (Zs. P.)	100
Rejtőzködő karakter (Zs. P.)	101

Fejlődési lehetőség (Zs. P.)	102
A hiány (Zs. P.)	102
Viszonosság (Zs. P.)	103
Tűlbüntetés (Zs. P.)	104
Kevés fizetés, igazságtalan allokáció (Zs. P.)	105
Két személy közti egyensúly (Zs. P.)	105
A borraivaló visszaszorulása (Zs. P.)	106
A személyes integritás és a borraivaló (M. K.)	107
Instabil szervezet (Zs. P.)	108
Helyi szokások Magyarországon a '90-es években (Zs. P.)	109
Tréninggyakorlat – egy szülő-tanár szituáció (Zs. P.)	110
Tanult tehetetlenség (Zs. P.)	111
Jogállamfelfogás (Zs. P.)	111
Mi a baj ma a szabadkőművességgel? (Zs. P.)	112
14. Tanulható-e az integritás?	115
Új évfolyam az integritás-tanácsadó szakirányon (K. P.)	115
Ismét a katedrán (K. P.)	116
Minden kódex (is) annyit ér, amennyit alkalmaznak belőle (M. K.)	116
Hivatásetika e-tananyag – fejlesztés alatt (K. P.)	116
Egy kódex és annak gyakorlati alkalmazása (M. K.)	117
A konferenciák hasznáról (K. P.)	117
Lépések az integritásszemlélet felé... (M. K.)	118
Rendészeti etika és integritás – újabb szemszögből (K. P.)	118
A megtestesült integritás (M. K.)	119
Tanórának álcázott közönségtalálkozó (M. K.)	119
Egy személyes adalék a személyes integritáshoz... (M. K.)	120
Néhány gondolat a személyes integritásról (K. P.)	120
Etika és/vagy integritás? (M. K.)	121
Egy elmaradt integritástréning apropóján (M. K.)	121
Az első fecske (M. K.)	122
Undorító... (M. K.)	122
Még hogy egy fecske nem csinál nyarat! (M. K.)	123
25/19 (M. K.)	124
Valami emberi... (M. K.)	125
Gondolatok egy vendég etikaoktató tollából (M. K.)	125
Miért kell nekünk etikát tanulni? (M. K.)	126
Egy ajánlás ajánlása (M. K.)	126
Tanulmányajánló (M. K.)	126
Az etikai tréningek hatásvizsgálata (M. K.)	127
Miért vagy mi ellen kampányol(j)unk? És főleg hogyan? (M. K.)	127

Az integritás-tanácsadó mint képző (M. K.)	128
Az integritás-tanácsadók záróvizsgájáról (M. K.)	128
Hogyan mondjunk nemet? (M. K.)	129
Etika előadások – és ami mögöttük van... (M. K.)	129
Integritás – újratöltve (M. K.)	129
Az NVSZ és a pedagógusok (M. K.)	130
Ex katedra? (M. K.)	130
Tolerancia és intolerancia (M. K.)	131
A Rendészeti etika oktatásának értelme (M. K.)	131
Élmény és integritás? (M. K.)	132
Hallgatói reflexió az etika és integritás tréningre (M. K.)	133
Pedagógusnapra (M. K.)	134
15. Katasztrófák, balesetek, környezetvédelem, zöld ügyek.	135
Mindenki szem a láncban (M. K.)	135
Olaszországi felvonóbaleset (M. K.)	135
Ismét egy hajókatasztrófa... (M. K.)	136
Kezd kibontakozni, mekkora pusztítást végez a Srí Lankánál elsüllyedt méreghajó (M. K.)	136
Tatárföldi repülőgép-katasztrófa (M. K.)	137
Színpadi halál (M. K.)	137
Bányakatasztrófa és a mögöttes kockázatok (K. P.)	138
Tanulságos történet? (M. K.)	138
A márkushegyi tanulság (M. K.)	139
Zöldkommandó (Zs. P.)	139
Levegőszennyezés, tűzifaosztás, etika (Zs. P.)	141
Egy tragikus baleset margójára (K. P.)	142
16. Az integritás és művészetek.	143
Harc a kultúráért – SZFE (Zs. P.)	143
Egy filmrendező a művészet erejéről (M. K.)	144
A művészet és az integritás (M. K.)	144
A (film)művészet ereje (M. K.)	145
Nézzük akkor Chaplint... (M. K.)	145
Titánia, Titánia, avagy a dublőrök éjszakája (M. K.)	145
Vezeklés (M. K.)	146
Nincs új a nap alatt (M. K.)	146
Serpico – a korrupció elleni fellépés legendás figurája (M. K.)	146
Az igazi Serpico (M. K.)	147
Megfigyelés, lehallgatás (Zs. P.)	147
A mások élete (M. K.)	148

Az emberi méltóságot sosem sértheti az, aki integritás alapon viselkedik (Zs. P.)	148
A becsület védelmében (Line of Duty) (Zs. P.)	149
Opera és integritás? (M. K.)	150
Három antihős egy lapon – Wotan (M. K.)	150
Három antihős egy lapon – Hynkel (M. K.)	151
Három antihős egy lapon – Harpagon (M. K.)	152
Integritásnövelő akciók (M. K.)	153
Az integritás és a boldogság (M. K.)	153
Miért lett ilyen népszerű a Jerusalema tánc? (M. K.)	153
Peace in the Valley – In memoriam 1956 (M. K.)	154
Kepes András: Boldog hülyék (Zs. P.)	154
A mesék és az integritás (M. K.)	155

LEKTORI AJÁNLÁS

Örömmel vállaltam e kötet lektorálását, mert olyan kollégák írták, akikkel sok-sok időt töltöttünk együtt integritástréningek előkészítésében. Még így is kellemesen csalódtam. A gyűjtemény a közéleti eseményekre elevenen reagáló hasonló nevű csatorna bejegyzéseiből áll. Izgalmassá teszi az is, hogy a szerzők egymással is polemizálva visznek tovább egy-egy témát.

A csatorna szerkesztői jól kiegészítik egymást. Eltérő szakmai háttér, stílus, érzékenység, gondolkodásmód. Amikor vitatkoznak, azt is integránsan teszik. Az olvasó gazdagodik, ahogyan az eseményekre, a korrupció különböző módjaira eltérő szempontok szerint reagálnak. Nem tankönyv született, de bármilyen tankönyv kiegészítésének is kiváló. Gyakorlati szövegek ezek, amelyek megmutatják, hogyan közelíthető meg az integritás szempontjából a közélet, a szervezeti valóság.

Gazdag a kötet tudományos háttere: jog, korrupciómegelőzés, szociálpszichológia, szervezetszociológia, szervezetfejlesztés, konkrét esetek elemzése és igen – esztétika. Megjelenik benne az integritás- és etikaoktatás sok-sok tapasztalata. És ami még elmélyíti a lehetőségeket, az a sok-sok link, amelyre kattintva egy-egy esetet, tanulmányt megtalálhat az olvasó. Ezzel a kötet egyszerre több kötet: igazi tudástár.

A lektori munka is munka, de ezt közben sokszor elfelejtettem, mert elvitt az olvasás élménye. A szerzők egymást kiegészítő írásai, vitái megkönnyítik a befogadást.

Ajánlom minden államigazgatásban, önkormányzatnál és a gazdasági életben dolgozó vezetőnek, oktatónak és természetesen integritás tanácsadóknak, hallgatóknak.

És követni fogom a csatornát.

Domschitz Mátyás

ELŐSZÓ

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem ProBono továbbképzési rendszerének keretein belül 2020 októberétől heti rendszerességgel jelentettünk meg integritással, hivatásetikával és korrupció-megelőzéssel kapcsolatos írásokat az *Integritás – a láthatatlan védelem* című csatorna felületén. Az a platform nemcsak gondolataink megosztására, de a szerzőtársakkal és az olvasókkal való reflexióra is kiváló alkalmat nyújtott. Az NKE kiadójának jóvoltából lehetőségünk nyílt a 2020 októbere és 2022 januárja között keletkezett bejegyzéseinkből egy válogatást közre adni. A kötet a tematikusan, illetve a szerzők szakmai érdeklődési köre mentén szerkesztett bejegyzéseinket és egymás írásaira történő reflexióinkat tartalmazza. Úgy véljük, hogy az itt összegyűjtött szövegek – oktatóknak és hallgatóknak egyaránt – az integritás szemléletét magába foglaló bármely képzés segédanyagaként is használhatók.

Eddigi olvasóinkat biztatjuk, hogy ebben a formában is maradjanak velünk, és gondolatainkat, véleményeinket használják további viták, dilemmagyakorlatok kiindulópontjaként. Mert valljuk: az integritás úgy válhat hétköznapijaink – láthatatlan – védelmezőjévé, ha így vagy úgy, de folyamatosan foglalkozunk vele. Az új érdeklődőket pedig kérjük, hogy nézzenek szét az írásainkból felsejülő érdekes világban. Vállaltan optimisták vagyunk, és hiszünk az integritásalapon működő közösségekben. És abban is, hogy ezek kialakítását, erősítését tovább kell folytatni. Mi hárman a magunk módján így kívánunk és tudunk hozzájárulni ehhez.

Amikor 2013-ban az integritásmenedzsment Magyarországon megjelent, a kezdeteknél együtt gyarapítottuk szakmai ismereteinket. Legfőképpen azt tanultuk, kerestük, kutattuk, hogy az integritás szemléletét hogyan lehet a magyar közigazgatásban is hatékonyan alkalmazható tréningmódszertan segítségével minél szélesebb körben elterjeszteni. Később az NKE Integritás tanácsadó szakirányú képzésén éveken át inspiráló szellemi közösségben gondolkoztunk és dolgoztunk a közigazgatásban fontos szerepet játszó első magyar integritás tanácsadók felkészítésén. Mivel egyikőnk eleve a rendészeti etika révén került a csapatba, azon a szakterületen is szívesen kalandozunk.

Beszélgéseink, szakmai és módszertani vitáink, dilemmáink segítettek minket abban, hogy ezt a bevezetőben említett tematikus csatornát hétről hétre tartalommal töltsük meg. Mindennek háttéréül a fent említett közös vagy külön-külön szerzett tapasztalataink, élményeink és az azok mentén formálódó meggyőződéseink szolgáltak. És ez jellemezte a kötet előkészületeit is.

E munka közben vettük észre, mennyi mindenre érzékenyebbek lettünk. Azt korábban is tudtuk, hogy az integritásmenedzsment messze nem csak a korrupciómegelőzésről szól, ahogyan azt sokan tévesen még ma is gondolják. De hogy ilyen mélyen húzódik meg minden mögött, ami emberi, etikus, és egyszerre a közösség s benne a sokszínű egyének érdekeit szolgálja, az bennünk is most tudatosult igazán. A törvény szigorú és kérlelhetetlen betűjével a lélekig, a tudomány szikár stílusától a művészet legapróbb rezdüléséig sok mindent igyekszünk felvillantani, bizonyítandó és illusztrálandó ezt az állításunkat.

Amikor elfogadtuk a felkérést a csatorna szerkesztésére, mindhármbunkban éltek elképzelések arról, *mire és hogyan* szeretnénk használni ezt a felületet. Ami már az elején biztos volt, hogy hétről hétre jelentkezünk egy-egy saját gondolatot, véleményt, érzést, élményt kifejtő blogbejegyzéssel, és megosztunk olyan átvett tartalmakat, amelyekről úgy véljük, illeszkednek az integritás témájához. A csatorna olvasottságát nem ismerjük pontosan, csak azt, hogy az indulás után pár héttel már közel száz feliratkozóink volt. Ez a szám a kézirat lezárásának pillanatában közel négyszáznál járt. Különösen büszkék vagyunk olvasóink érdemi hozzá-

szólásaira, a higgadt, kifejtően érvelő, a vitapartnert mindig tiszteletben tartó stílusukra. A párbeszéd kultúrája felé vezető úton talán ez sem jelentéktelen lépés.

Az eredeti bejegyzések közül csak azok kerültek a kötetbe, amelyekről úgy gondoltuk, hogy a tematikus csatorna áradó sodrából kiragadva önállóan is megállják a helyüket, illetve mondanivalójuk hosszabb távon is érvényes. A szerzőséget mindenhol monogramjainkkal jeleztük. Magukon az eredeti szövegeken minimálisan változtattunk, épp csak annyit, amennyit a logikai egymáshoz illesztés, illetve a kötet egységes stílusa megkívánt.

A kiadvány tizenhat fejezetből áll. Mindegyiket egy rövid bevezetővel indítjuk, amelyből kiderül, miért éppen a köré a téma köré gyűjtöttük a benne szereplő szövegeket. Eláruljuk: nem kis kihívás, viszont nagyon izgalmas feladat volt a bejegyzéseink között utólag „rendet tenni”. Ez sok sorrendeserét igényelt, és még így sem volt garantálható, hogy sikerüljön minden darabot tökéletesen hézagmentesen egymáshoz illeszteni. De ez nem is lehetett cél. Inkább ízelítőt szerettünk volna adni a több mint egy év terméséből. Természetesen vannak jelenségek, események, amelyekre többször vissza-visszatérünk, hiszen mindhármunknak megvan a maga kedvenc témája. Sokszor jutottunk közös nevezőre, ami nem csoda, hiszen lényegében ugyanazt gondoljuk az integritásról. Hogy hányféle módon jelenhet meg az egyén és a közösségek életében, az kiderül írásaink változatos témáiból is. A megközelítésmódunk eltérősége pedig különböző identitásunkból adódik. Jogász, szociológus-szociálpszichológus, filológus szemüvegek mögül szemlélődünk. Ám ami közös, hogy az integritás szívügyünk, és mindhármán tanítjuk is a közigazgatásban és a rendészetben.

Ha az olvasó vállalkozik arra, hogy sorban halad a tematikus ívre felfűzött bejegyzéseken, kirajzolódik az az út, amelyet írásainkkal és azok kötetbe szerkesztésével mi magunk gondolatban bejártunk. De tallózni is lehet köztük, egyet-egyét elolvasva elmerengeni az általuk sugallt üzeneteken. Vagy szemelvényekként használni őket etikai és integritáskurzusokon.

Hogy nekünk mit hozott a lehetőség, hogy szerkeszthetjük az *Integritás – a láthatatlan védelem* című szakmai csatornát? Sok olyan hírt, amin máskor talán nem akadt volna meg a szemünk. Sok érdekes esetet. Sok-sok emberi pillanatot. Néha kissé didaktikusan, néha szikárabban, a jog nyelvén, néha tudományosan írtunk ezekről. De mindvégig annak a reményében, hogy mások figyelmét is sikerül felhívunk arra, hogy érdemes tájékozódni, mi folyik körülötünk, amitől épül vagy épp leépül integritásunk – személyesen és szervezetileg.

Amikor felkérést kaptunk a szerkesztésre, hamar leosztottuk a szerepeket. Egyikünk inkább a tudomány és az elmélet felől szereti közelíteni a dolgokat. Másikunk az integritás hol csendesebb, hol viharosabb nemzetközi és hazai vizein hajózik. A harmadik pedig ízig-vérig tanárnőként szinte mindenre úgy tekint, hogy mit lehet belőle tanulni – és persze mit és hogyan lehet belőle megtanítani, hogyan adható és örökíthető tovább az integritás szellemisége, gyakorlata.

Így voltunk – s hisszük, hogy csatorna nélkül is maradunk – egymás számára az integritásépítés Cressey-háromszöge, annak az elméletnek a mintájára, amelyet mindhármán nagyon szeretünk. Ha a jog, a tudomány és a pedagógia gyakrabban és folyamatosan összefog(na), hatásai egy irányba tartva erősebb integritásfészket építhetnének. Olyat, ami segít megtartani a mindennapi morális dilemmák közepette lebegő, olykor zuhanó embert.

Aki követte a csatornán folyó szárnypróbálgatásainkat, érezte ezt a szándékot, s kísérletünk talán nemcsak kedvére, de hasznára is volt. Köszönjük szépen minden követőnknek, hogy velünk tartott. Ezúton is köszöntjük őket, remélve, hogy érdeklődéssel veszik kézbe ezt a kötetet. És üdvözljük új olvasóinkat is!

Klotz Péter, Molnár Katalin, Zsolt Péter

1. INDULÁS! HOGY JÖVÜNK MI EHHEZ?

Klotz Péter

Amikor először felmerült egy integritás témájú tematikus csatorna indításának gondolata a Pro-Bono felületén, nagyon megörültem a lehetőségnek. Nemcsak azért, mert kedvenc témámról kötetlenebb formában írhatok, hanem azért is, mert úgy érzem, szükséges a folyamatos kapcsolat volt és leendő hallgatóinkkal. Hiszem, hogy integritásunk folyamatosan velünk van, bennünk él, és véd minket a külső behatásoktól, kísértésektől. Egyúttal azonban erősít is, hiszen magabiztosságot nyújt a mindennapi hivatali munkában és a kritikusabb magánéleti szituációkban egyaránt.

Ezt a védelmet és magabiztosságot azonban folyamatosan ápolni, gondozni kell annak érdekében, hogy kiteljesedhessen, és hosszú távon is megmutathassa igazi erejét.

Abban is biztos voltam, hogy a csatorna elindításához mindenképpen szükséges olyan szakértők bevonása, akik otthonosan mozognak az online kommunikációs térben, és tapasztalattal rendelkeznek az integritással kapcsolatos elméleti és gyakorlati kérdések megválaszolásában. Nagy öröm számomra, hogy Molnár Katát és Zsolt Pétert is sikerült megnyerni az ügynek, és összehangoltan, egymást kiegészítve és mondanivalónkat, üzenetünket kölcsönösen erősítve tudunk erről a szép és igen szerteágazó témáról írni és – a csatorna követőit is bevonva – eszmét cserélni.

Jómagam az integritásmenedzsmenttel elméleti és gyakorlati szakemberként már tíz éve foglalkozom, az elmúlt években egyetemi oktatóként és az Integritás tanácsadó szakirányú továbbképzési szak szakfelelőseként volt lehetőségem tudásom és tapasztalataim megosztására. Úgy hiszem, hogy a korrupció visszaszorítása integritásmenedzsment eszközök segítségével nemcsak napjainkban aktuális feladat, de egyben a magyar társadalom egyik legnagyobb kihívásának orvoslására tett innovatív kísérlet is. Az elmúlt évek tapasztalatai is azt mutatták, hogy a probléma teljes felszámolása nem megy egyik napról a másikra, ugyanakkor a jó eszközök és jó emberek segítségével hosszú távon sikeresek lehetünk. Bízom benne, hogy az *Integritás – a láthatatlan védelem* című tematikus csatorna e változás iránt elkötelezett, jó és igaz emberek fóruma lehet.

Molnár Katalin

A csatorna felületéhez tartozó bemutatkozás szükségszerűen rövid és frappáns kellett hogy legyen. Így nyilván sok minden kimaradt belőle, ami viszont fontos. Hogy az olvasónak is azé, nem tudhatom, de arra gondoltam, engem az ő helyében bizony érdekelne, miért pont ez a három ember szerkeszti az *Integritás – a láthatatlan védelem* című csatornán futó tartalmakat.

Elintézhetném annyival, hogy Klotz Péter felkért engem, én meg örömmel vállaltam. És kérdeztem, ki a harmadik, mire ő mondta, ha van ötletem, bátran mondjam. Azonnal Zsolt Péter jutott eszembe, és neki is kedve volt az egészhez. A Péterek egymásnak is örültek, én meg annak, hogy újra velük dolgozhatok, ráadásul egy nemes ügyön. Ez így egyszerűen hangzik – és így is történt. De mi alapozta meg ezt a szakmai bizalmat, ami minket most ilyen módon is összekapcsolt?

Háromunk – és még jó néhány trénerársunk – története már kilencéves. 2013-ban találkoztunk ugyanis egy akkor induló új közigazgatási képzéssorozat leendő tréneireinek tartott szakmai konzultáción, ami mindjárt kétnapos volt. Majd egy újabb kétnapos felkészítőn már kifejezetten a továbbadandó tananyagot és módszertant tanultuk bőszen – és persze egymást meg magunkat. Mert nem volt egyszerű elkezdni kitaposni a magyarországi integritásoktatásnak

azt a keskeny ösvényét, amely mára oly szélesnek tűnik.

Előbb egynapos integritásmenedzsment képzéseket, majd 2,5 napos vezetői tréningeket tartottam, utóbbiakat egészen 2019-ig. 2015-től 2018-ig pedig oktató voltam egyetemünk Integritás tanácsadó szakirányán, ahol az Etikai tréning, illetve az Esélyegyenlőség című kurzusokat vittem. Ezek mindegyike – ilyen-olyan okból – nyilván szóba fog még kerülni részletesebben is ebben a kötetben. Most legyen elég annyi, hogy az elmúlt évek rengeteg szép szakmai élménnyel és tudással gazdagítottak.

Kifejezetten integritásügyben talán ez az előzménysorozat sem kevés. De ehhez hozzá kell venni azt a tizenhét évnyi tapasztalatot, amelyet 1996-tól 2012-ig a Rendőrtiszti Főiskolán a Rendészeti etika tantárgy oktatásával szereztem. És aminek a mai napig sincs vége. Mert annak, hogy 2013-ban Klotz Péterrel és Zsolt Péterrel együtt bekerülhettem abba a tréneri csapatba, amellyel aztán végigturnézhattam az országot, ez volt a konkrét alapja.

Az Integritás tanácsadó képzéssel 2018 nyarán saját döntésemből szakítottam, és 2018 ősze óta integritásmenedzsment tréninget csak az integritás referenseknek tartottam, de sikeresen átmentettem valamennyit az „ügyből” a rendészeti képzésbe. Ugyanis a 2019–2020-as tanévtől kezdődően Rendészeti etika, integritás címmel kétnapos tréningen ismerkedhetnek a témával a rendőrszervező szakirányon tanuló rendőrök. És persze a BA és MA képzésen futó Rendészeti etika tantárgyba 2012 óta is jócskán becsempészem a szemléletet és a módszert.

Nyilvánvaló, hogy ez még kevés a boldogsághoz. De még csak ahhoz is, hogy a rendészeti szervezeteket az integritás alapú működés felé terelgessük. Az első lépéseket megtéve azonban tisztán látszik, hogy mennyi még a teendő. Elszánt tanáremberként kötelességemnek tartom, hogy minden fórumot felhasználjak annak érdekében, hogy egyre több szakember megismerkedhessen ezzel a szemlélettel. Az *Integritás – a láthatatlan védelem* című csatorna éppen ilyen. Úgyhogy kapva az alkalmon, hétről hétre jelentkeztem a témában számomra fontos és talán mások számára is érdekes gondolatokkal, véleményekkel, aktualitásokkal. És nagyon élveztem ezt a sorozatot, mint ahogy ennek a kötetnek a szerkesztési munkálatait is. S különösen örülök, hogy ilyen módon ennek a több mint egyéves közös szellemi utazásnak az emléke szerkesztett formában is megmarad.

Zsolt Péter

Az integritás szakirány képzésében és vizsgáztatásában Klotz Péter jóvoltából máig részt veszek, olykor elnökként is. Láttam, ahogy évről évre változik a képzés, ám a hallgatók küldetésstudata változatlan. Hittel, jobbító szándékkal jönnek, és élmény őket hallgatni a záróvizsgán. Igen értékes az ő „lehetetlen küldetésük”. Azért is fontos ez a csatorna, mert abban reménykedünk, hogy sokan közülük megosztják velünk a tapasztalataikat, és így megmarad a kapcsolatuk is volt tanáraikkal, azaz velünk. Tulajdonképpen nekünk is szükségünk van erre a visszacsatolásra, hogy továbbra is inspirálni tudjuk az új generációt, illetve fel tudjuk készíteni őket a várható nehézségekre.

Örömmre szolgál, hogy Molnár Kata visszacsábult e területre, bár mint írta, sose hagyta el, de most megint aktívabb lehet. Annak is örülök, hogy Klotz Péterrel vihetek közös blogot, mert neki ez a legszűkebb szakterülete. Jómagam sok mindennel foglalkozom, elsősorban kutatni szeretek, így ezen a felületen megosztottam az integritástréning utó kutatása során szerzett tapasztalataimat. Hármunk közül valószínűleg én vagyok a leginkább aktivista beállítódású: ha valamiben hiszek, szeretem ki is próbálni, legyen az rádiózás, publicisztikai tevékenység, közösségfejlesztés. De aztán valahogy mindig visszatérek a tudományba és az oktatásba.

Neoweberianus vagyok, ami azt jelenti, hogy a különböző hivatások egymástól eltérő etikai rendszerei érdekelnek. Ezért is éreztem rögtön otthon magam az integritás témakörében, ami egy nagyon új, nagyon innovatív nézőpont a közigazgatás területén. Hiszem, hogy ez a jövő útja.

2. FOGALMI KERETEK, ELMÉLETEK

Az integritás fogalma első hallásra nem feltétlenül egyértelmű. Amikor a kurzusok elején a hallgatóktól megkérdezzük, szerintük mit jelent a szó, sokszor keverik össze az integrációval. Ezért írásaink egy részének azt a feladatot szántuk, hogy megpróbálja elkalauzolni az olvasót a jelenséget vizsgáló elméletek és fogalmi meghatározások között. Különösen kedveljük az integritást egyszerűen, látványosan, ezért könnyen érthetően és megjegyezhetően megragadó metaforákat. A 2. fejezetben ezekből állítottunk össze egy csokorra valót.

Az integritás születése: Exxon Valdez (Zs. P.)

Az Exxon Valdez tankhajó 1989-ben balesetet szenvedett Alaszkánál. Tekintheszünk ezt a pillanatot az integritás születésének, vagy legalábbis az egyik kiváltó eseménynek, mert amikor a világ megéri valamilyen fejlődésre, valószínűleg párhuzamosan zajlanak a felismerések.

Dokumentumfilm, játékfilm és több elemzés is készült a katasztrófáról. A tények: a kapitány letért a szokásos vízi útról, a véreben pedig alkoholt találtak. Egy jogosítvánnyal nem rendelkező harmad tisztet bízott meg a kormányzással. A kapitánytól később nem vették el a jogosítványát, de senki nem foglalkoztatta. A Wikipédián olvasható, hogy az olajszennyezés 250 ezer tengeri madár, 2812 vidra, 300 foka, 247 sas, 22 kardszárnyú delfin, megszámlálhatatlan lazac és hering azonnali pusztulását okozta. Közvetve 28 állatfajta szenvedett kárt, populációjuk igen lassan állt helyre, a növény- és állatvilág teljes regenerálódásához több mint három évtizedre volt szükség. A becslések szerint még 2010-ben is 87 ezer liternyi olaj volt az alaskai homokba és talajba beivódva, a szennyezettség mértéke évente mindössze 4 százalékkal csökkent.

A válságkommunikáció, kríziskommunikáció kapcsán érvként hozhatjuk fel azt (lásd majd a 15. fejezetben), hogy a katasztrófák elkerülhetetlenek. Buták azok a vállalatok, amelyek úgy reagálnak, ha ajánlatot kapnak egy kríziskommunikáció-tréningre, hogy ó, mi olyan profi módon dolgozunk, hogy megelőzzük a kríziseket. Ugyanakkor az a felismerés, hogy a megelőzésért is mindent meg kell tenni, vezetett ahhoz, hogy a fejlett világban mindenhová beépítsék az integritásmenedzsmentet, elsőként nem is a közigazgatásba, hanem például a hajózásba.

A tengerjog bámulatosan kifinomult, és pedig azért, mert nagyon régóta hajózik az emberiség, és a különböző nemzeteknek mindig is meg kellett értetniük magukat egymással, fel kellett készülniük a veszélyek kivédésére, egymás segítésére. Letisztult etikai szabályok jellemzik a kapitányokat, matrózokat, mindenkit, aki a hajózással kapcsolatba kerül. Azt mindannyian tudjuk például, hogy a kapitány hagyhatja el utójára a süllyedő hajót.

Pontosan abból származott az Exxonnál a probléma, hogy ugyan mit találhatnának még ki, hogy megelőzzék az ilyen baleseteket? Itt is, mint oly sok más esetben – a repülőgép-katasztrófáktól az atomerőművekig – emberi hiba okozta a bajt. A kapitány elment aludni, kiadta a kormányosnak az útírányt, az meg elfelejtette a kormánykereket időben elfordítani. A baleset környezetkárosító hatása máig terheli a térséget, és szörnyű büntudatot keltett szerte a világon. Olajat szállítani óriási tankerekben hihetetlen veszélyforrás.

Nem volt érdemes azonban a joghoz nyúlni, mert jogilag tökéletesen szabályozva vannak a hajózási feladatok és felelőségek. Nem volt érdemes újabb szankciókat, fenyegetéseket beépíteni, mert az a belátás, felismerés született meg, hogy ily módon nem fogják megelőzni a hasonló eseteket, mert a szabályozás már így is megfelelő. 1989-et írtunk, és valószínűleg az emberi civilizáció ekkorra ért arra a pontra, hogy új, kreatív megoldáson törje a fejét: ez pedig nem más, mint a hajón dolgozók felelőségének, saját fontosságuknak előzetes felismertetése.

Rendkívül egyszerű felismerésről van szó, ám nagyon sok mindennek kellett megelőznie. Például a 20-as, 30-as években megszülető human relations theorynak, ami azzal a kísérletileg megalapozott tudással szolgált, hogy egy vállalatnál a teljesítmény motivációjára nem a pénz vagy a munkakörülmények hatnak a legjobban, hanem a személy fontossága, saját helyének felismerése, a környezet általi értékelése.

Az 1989-es eset kapcsán tehát úgy tűnik, hogy a bajok kivédésének módja az lehet, hogyha az egyén szervezetben betöltött helyzete, saját fontosságának tudata, felelősségérzete kerül előtérbe. Tulajdonképpen ebből nőtte ki magát az integritásmenedzsment.

Az integritásmenedzsment atyja, Ronald MacLean-Abaroa – ahogy én látom (M. K.)

Amikor belesöpöpentem az integritásmenedzsment világába, a legkönnyebben talán azt értetem meg a személettéből, hogy ez mennyiben más – és több! –, mint az addig általam is valamelyest ismert korrupció elleni harc. Hogy az integritásalapú elképzeléseknek nem egyszerűen a romlott egyéni és/vagy szervezeti működés lebontása a céljuk, hanem valami optimálisan működtetett egésznek az akkurátus és aprólékos építése. Mert a rengeteg energiabefektetéshez képest sokkal kevésbé hatékony folyton küzdeni valami ellen, mint ugyanannyi energiával munkálkodni *valamiért, valaminek az érdekében*.

Ha már szociálpszichológus kollégám bejegyzésében elkezdte bevezetni a korrupció fogalmát, akkor ehhez kapcsolódóan eszembe jutott az iskolapéldája annak az integritásépítésnek, amelyen keresztül először kezdtem érteni, miről is van szó.

A példa elég régi és távoli ahhoz, hogy tökéletes esettanulmány lehessen. 1985-ben járunk Bolíviában, La Paz városában, amelynek önkormányzata fuldoklik a korrupciótól, a gazdaság hiperinflációtól szenved, minden és mindenki száguld a totálisan kilátástalan válság felé. Ekkor nyeri meg az első szabad választásokat és ül a polgármesteri székbe az a Ronald MacLean-Abaroa, aki az ott véghez vitt nagy ívű reformjával nemcsak a várost húzza ki a bajból, de két és fél ciklus után Bolívia gazdasági minisztereként is bizonyít, hogy aztán meghódítsa a világot az integritásmenedzsment módszertanának részletes kidolgozásával és tanításával.

Aki azt mondja, lehetetlen a korrupciótól való megtisztulás az értékek és szabályok elveinek finom összehangolásával, annak azt ajánlom, tanulmányozza a – 73 évesen is szerencsére máig aktív, a Harvard Institute for International Development munkatársaként dolgozó – Abaroa munkáit, hátha megért valamit abból, ami miatt ő a legmeggyőzőbb nemzetközi szaktekinetly ebben a témában.

<https://www.amazon.com/Corrupt-Cities-Practical-Guide-Prevention/dp/0821346008>

A legegyszerűbb definíció (Zs. P.)

Beleszaladtam egy meghatározásba, amely annyira leegyszerűsített, hogy kénytelen vagyok előtte egy kérdést feltenni, mert csak akkor bontakozik ki a mondat mélysége: Vajon Adolf Eichmann hazudott magának, amikor azzal védekezett, hogy csak parancsra tette, amit tett? Nyilvánvalóan igen.

Hannah Arendt szerint Eichmann lemondott a gondolkodásról, és a zsidók ellen elkövetett „szervező tevékenysége” azért emberiségellenes büntetett, mert a zsidók emberek.

Szóval Eichmann azt gondolta, teljesen rendben van, amit közszolgaként tett, mert csak végrehajtotta Hitler, azaz a legitim vezető parancsait. Ezt el is akarta magyarázni a tárgyalásán, mert meg volt győződve az ártatlanságáról.

De akkor mégis miért titkolta a családjá előtt, hogy mit is csinál a „hivatalban”? Eichmann bizony hazudott magának. A banális gonoszság tipikus példája ő, az önmagának hazudó ember elrettentő típusa.

És rendkívül könnyen hazudunk magunknak. A fájdalom elkerülése végett, öniagazolásból, akármiért. A banális gonoszság mindennapos. Idézett szerzőnk nem Eichmannhoz hozza fel példának, hanem a kis hazugságokat. És most már jöhet a mondat:

„Integritás többnyire az, amikor valakiről az az érzésünk, hogy nem hazudik nekünk, mert magának sem hazudik.” (Ken Wilber: *A Működő Szellem rövid története*. Ursus Libris Kiadó, 2009. 126.)

Az integritás képlete (Zs. P.)

$I = \text{ÁEC} - K$

Az I az integritás, ami annál nagyobb, minél nagyobb az átláthatóság (Á), minél magasabb szinten van az etika (E), és minél kompetensebbek (C) az ott dolgozók, mínusz a korrupció (K).

A legtöbb szó eddig a korrupcióról esett, hogy a világban hol mi bukott ki, vagy hogy kockázatelemzéskor mire kell odafigyelni, mik növelik a korrupció kockázatát. De a dolgok összefüggnek, mert az átlátható működés csökkenti a korrupciót, az etikai kérdések tisztázása szintén. A kompetencia egy más jellegű képesség. Egy korrump ember is lehet igen kompetens.

Eltérő szakterületek eltérő etikai elvárásokat tartalmaznak. Például egy jegyző kiugorhat a közérte munkaidő alatt, ám egy posztoló rendőrnök ez már aligha megengedhető.

Mások az átláthatósági feltételek a titkosszolgálatnál, a bankszektorban, az egészségügyben, az önkormányzati hivatalokban, de mindenütt van olyan részterület, ahol az átláthatóság növelése növeli az integritást is.

Olvasnivaló az átláthatósággal kapcsolatos érvekről és ellenérvekről: Zsolt Péter: Az átláthatóságtól az integritásig. JEL-KÉP, 2017.1.3. DOI: 10.20520

A mi demokráciánk (M. K.)

A Zsolt Péter által bemutatott és elemzett integritásképletet nem egyszerű jól megérteni. Ennek egyik első lépcsőfoka az integritásmenedzsment tréningeken a demokrácia munkadefiníciójának a csoport általi közös megalkotása szokott lenni. Szeretem ezt a feladatot, mert a szikár, bonyolult jogi nyelvezetbe foglalt definíció a saját példák által megfogható és érthető lesz. És nem utolsósorban lebontható a hétköznapiakra, vagyis a „miénk”. Ilyenkor kiderül, hogy mennyire nem elvont fogalom, inkább gondolkodás- és működésmód, értékrend, közérzet és kollektív cselekvés. Egy lehetséges demokrácia-fogalom az alábbi linken olvasható:

<https://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/0/00/80000/Demokr%C3%A1cia%20%C3%A9s%20korrupci%C3%B3.pdf>

A Cressey-háromszög (Zs. P.)

Donald Cressey-től származik az integritás egyik központi kérdése, az, hogy miképp lehetne csökkenteni a korrupciót. Azt ugyanis könnyű belátni, hogy minél kisebb a korrupció, annál nagyobb lehetőség van az integritás megvalósítására. A korrupciós lehetőségeket általában úgy akarjuk csökkenteni, hogy az intézmények szabályozásával foglalkozunk, illetve társadalmi szinten jogszabályokat alkotunk. Ám a korrupciót nem csak a joghézagok eredményezik, és akármilyen optimális szabályokat találunk is ki (ez alatt pedig nem a büntetés maximalizálását értjük), még mindig lehet, hogy egy olyan kultúrában vagyunk, amely legyint, sőt támogat bizonyos jogellenes cselekvéseket. A szocializmusban például a közösből elvenni dicsőség, és nem szégyen volt, mert a közöst nem érezték az emberek a magukénak. Ez volt a következménye az erőltetett közösségiségnek a szerves közösségfejlődéssel szemben.

A háromszög alapjánál két értéket találunk: a rossz társadalmi gyakorlatokat (lásd az előbb említett szocialista példát), valamint az emberi esendőséget. Nincs tökéletes kultúra, és mindig mindenhol akadnak egyéni késztetések, ezért a korrupció folyamatosan jelen van minden társadalomban. Ami az integritás nézőpont felfedezése, hogy tudatosan kell foglalkoznunk az értékek építésével is. Lesznek tehát a következőkben szociológiai és pszichológiai kérdéseink, hisz ezek segítségével tudjuk megragadni a háromszög alapjait.

Cressey vagy Bermuda? Egyik háromszög veszélyesebb, mint a másik (M. K.)

A Cressey-féle elmélethez még hozzáténném, hogy nemcsak azért nem foglalkoztatja az embereket, ami „fent” megy, mert nem érdekli őket, hanem mert egyszerűen nem tudnak róla. Az igazi kérdés, hogy miért nem. Az átlátható állami működés, ami az integritás egyik legfontosabb hozzávalója, sokat tehetne ez ellen a tudatlanság ellen. De ha a korrupcióban érdekeltek épp az átláthatóság és a nyilvánosság ellen rendezkednek be (például médiabeli egyeduralom-

ra törve), akkor aztán a kör – avagy az a bizonyos Cressey-háromszög – gyönyörűen bezárulni látszik. Akár a Bermuda-háromszög. Vagyis mégse. Ott valódi rejtély van (én legalábbis nem tudom, miért tűnnek el a hajók és a repülőgépek). Cressey elméletének zsenialitása éppen abban rejlik, hogy tökéletesen érthetővé teszi a működési elveket. És nem áll meg ott, hogy megmagyarázza a korrupciót. Továbbmegy, egészen a lényegig: ugyanazon az úton, ahogyan létrejön, le is lehet bontani. Sőt, ami az integritás szempontjából igazán biztató: meg is lehet előzni. Zsolt Péter még biztosan írni fog arról, hogy hogyan.

Ha már apátia... (M. K.)

Évindító beköszönésem kissé keserűre sikeredett, ami érthető. De ahogy Zsolt Péter megerősítette, amíg születnek ilyen írások – mert vannak mögöttük ilyen élmények és emberek –, addig van remény. És Péter írása mást is eszembe juttatott.

Még viszonylag friss a Rendészeti etika és integritás című kurzusom emléke, így a Donald Cressey-féle „csalási háromszög” modelljének tanítási tapasztalatai is. 2013 óta ismerem és magyarázom a korrupció okainak összefüggésrendszerét szemléletesen megjelenítő modellt, amit nagyon szeretek. A hallgatók is elég hamar és jól megértik a lényegét. A háromszög felöltöztetése úgy történik, hogy veszünk egy konkrét korrupciós esetet (többnyire a dögei polgármester még ma is elég jól használható történetét a 2000-es évek Magyarországról), amelynek ismertetése után a hallgatóknak össze kell szedniük annak okait, hogy miért jöhetett létre a faluban az a korrupciós helyzet. És nagyon sok jobbnál jobb válasz születik. A táblán az üres háromszög van felrajzolva, s ahogy hozzák ki a post-itjeiket, én rakosgatom őket a megfelelő sarokba (amelyek még felirat nélküliek). Amikor az összes felkerül, ügyesen és gyorsan kitálják a három feliratot. S ilyenkor jön a döbbenet: az egyéni és az intézményi okokat szinte hiánytalanul tudják. A bal alsó sarok viszont – a közösség beletörődése a korrupt viszonyokba – alig-alig kap „szavazatot”. Pedig a legnagyobb baj éppen ez: hogy hagyjuk, hogy mások korruptak legyenek. Mert mifelénk ez már csak így megy. Sokadszor magyarázom Cressey-t, és mindig féloldalas a háromszög. Márpedig a megoldás is itt lapul. Amíg nem tudjuk, hogy mi is felelősek vagyunk, és hogy miért nem teszünk semmit, addig ez így is marad. Többek között ezért (is) kell integritást tanulni.

Gondolatok a korrupcióról... (M. K.)

Miközben sokat konferenciázunk, tanácskozunk, írunk, tanulunk, dilemmázunk az integritásról, és ezekről itt is igyekszünk hírt adni, azon gondolkodtam, hogy miért kiirthatatlan a korrupció. Fontos ok, hogy a korrupció mindenhol képes megjelenni, hiszen mindig akad olyan ember, aki hajlik arra, hogy jogtalan előnyökhöz jusson. Ez pedig – tekintettel az erőforrások mindenkori végeességére – nyilvánvalóan csak mások kárára lehetséges. A kérdés az, miként reagál erre a közösség – már persze ha rájön. Az egyének ilyen irányú szándékát hallgatólagosan tudomásul veszi, eltűri, támogatja vagy egyenesen szorgalmazza, díjazza? Avagy már a

kezdet kezdetén tesz ellene, és nem hagyja kiteljesedni? Az integritás éppen ez utóbbit jelenti: közös ellenálló képességet, erőt, etikát, ami legalábbis megnehezíti, hogy a korrupció felüsse a fejét, elterjedjen, elhatalmasodjon. A védelem persze sohasem tökéletes, de lehet dolgozni rajta. Lehet haladni az integritás felé, és lehet attól elfelé. A legfontosabb kérdés, hogy egy-egy közösség melyik úton jár. Az integritásépítés – más néven integritásmenedzsment – pontosan azt jelenti, hogy napról napra, lépésről lépésre a közösség tudatosan, tendenciózusan és következetesen ezt az utat választja.

Korrupcióellenes Világnap (K. P.)

Minden évben december 9-én van a korrupcióellenes világnap, amely lehetővé teszi, hogy egy kicsit elmélyültebben is foglalkozzunk a korrupció elleni nemzetközi fellépéssel. Miért volt rá szükség és – *Brian élete* után szabadon – mit adott nekünk az egyezmény?

Az ENSZ Korrupció elleni Egyezményének elfogadására 2003-ban került sor, egy olyan időszakban, amikor már jó néhány nemzetközi szervezet kinyilvánította elkötelezettségét a korrupció elleni fellépés területén. Magától értetődő tehát, hogy az ENSZ sem maradhatott ki a sorból. Ami inkább meglepő, hogy a nemzetközi egyezmények esetén viszonylag rövid idő, alig két év alatt sikerült olyan szöveget és egyezményt létrehozni, amelyhez a világ szinte valamennyi állama csatlakozott. Kivételként itt elsősorban Szomáliát és Észak-Koreát érdemes megemlíteni.

Mit adott az egyezmény a világnak? Egyrészt fontos, hogy meghatározta a korrupció elleni fellépéssel kapcsolatos minimumkövetelményeket. Ez különösen a későbbi együttműködések vagy jogi alapok meghatározása (például az ISO 37001 szabvány kapcsán) fontos. Nyilván a politikai deklarációkat sok esetben nem követték konkrét intézkedések, de sokszor a szándék formális deklarálása is előrelépés lehet. További fontos eredmény, hogy az egyezmény alapján megindulhatott a korrupció elleni nemzetközi együttműködés, a jó gyakorlatok és tapasztalatok átadása. Kis lépések, de a szemléletformálásban ezek a legfontosabbak...

Mire jó egy világnap? (M. K.)

Arra mindenképpen, hogy legalább ezen a napon sokfelé a világban kinyilatkoztassák: fel kell lépni a korrupció ellen. A kérdés, hogy hogyan.

2005 decemberében hatályba lépett az ENSZ Korrupció elleni Egyezménye. Azóta tartjuk számon december 9-én a korrupcióellenes világnapot.

Részlet az egyezményből: „aggodalommal tekintve arra, hogy a korrupció súlyos gondot és fenyegetést jelent a társadalmak stabilitására és biztonságára, aláássa a demokrácia intézményeit és a demokratikus értékeket, az erkölcsi értékeket és az igazságosságot, továbbá veszélyezteti a fenntartható fejlődést és a jogállamiságot” és az Egyezményt hatalommal ruházza fel annak érdekében, hogy képes legyen „elősegíteni és megerősíteni a korrupció hatékonyabb és hatásosabb megelőzésére és felszámolására irányuló intézkedéseket; elősegíteni, megköny-

nyítani és támogatni a nemzetközi együttműködést és technikai segítségnyújtást a korrupció megelőzése és a korrupció ellen folytatott harc során [...]; elősegíteni a közügyekben és a köztulajdonnal kapcsolatban a becsületességet, a számonkérhetőséget és a közügyek és köztulajdon helyes kezelését.”

Lásd még: https://hu.wikipedia.org/wiki/Korrupci%C3%B3ellenes_vil%C3%A1gnap

Minden nap világnap? (M. K.)

Tegnap volt a korrupcióellenes világnap, ma pedig az emberi jogoké. Nem beszélünk össze Klotz Péterrel, de én is erről posztoltam tegnap. Mi másról? Mi itt, az *Integritás – a láthatatlan védelem* tematikus csatornán nyilván figyelünk erre.

Az emberi jogokkal való törődés, hogy úgy mondjam, integráns része az integritásnak, amelynek alapvető értéke a humánus, az emberi élet és méltóság védelme.

De magam minden világnappal valahogy úgy vagyok, hogy szép, szép, de jobb lenne az év minden más napján is törődni a fákkal és madarakkal, a nőekkel, a férfiakkal, az anyákkal, az apákkal és még sorolhatnám. Az integritásépítéssel is, persze. Azzal nagyon... De legfőképpen mégiscsak az emberrel.

3. INTEGRITÁS METAFORÁK

In-teg-ri-tas! (K. P.)

Az integritás szó latin eredetű, és az ellentétet kifejező „in-”, valamint a „teger” (érint) szavak összevonásából keletkezett. Jelentése érintetlen, sértetlen, ép, egész. Ez a kifejezés Róma hivatásos katonái, a légiosok számára azonban sokkal többet jelentett: a katonai felszerelés és a harci morál teljességét, egységét...

A köztársaság időszakában a katonák számára rendszeresített reggeli sorakozók alkalmával minden légiós köteles volt teljes felszerelésben megjelenni. Amikor a szemlét végző centurio elhaladt a katonák előtt, mindegyik ökölbe szorított jobb kezével ráütött a testét védő mellpáncélra, és jól érthetően kiáltotta: In-teg-ri-tas!

Ezzel jelezte, hogy fegyverzete – elsősorban a szívet védő mellpáncél – ép és kifogástalan állapotban van. A páncél döngő hangjából a felettese azt is meg tudta állapítani, hogy az nem sérült-e, nincs-e rajta repedés. Ez a minden reggel ismétlődő rituálé segített egységbe kovácsolni a katonákat, továbbá egyszerűvé tette a fegyverzet és a harci morál gyors felmérését. Idővel az „integritas” szó helyébe az „in-te-ger” szó lépett, amely egyaránt vonatkozott a fegyverzet, valamint az azt viselő katona harci szellemének szerves egységére, teljességére.

A velünk élő fehér elefántok (K. P.)

A hatalmas, költséges és drága fenntartású beruházásokat vagy ajándékokat szakmai körökben gyakran hívják fehér elefántnak. De vajon mi köze lehet a fehér elefántoknak az integritásmedzsment témájához?

A magyarázat gyökerei Délkelet-Ázsiába vezetnek minket. Burma, Laosz, Kambodzsa és Thaiföld uralkodói számára a fehér (albinó) elefántok birtoklása az igazságos és áldásos uralkodást szimbolizálta, és nagy szerencsét jelentett tulajdonosuknak. Ha valaki elnyerte az uralkodó kegyét, azt az uralkodó gyakran ajándékozta meg fehér elefánttal. Ez azonban egyszerre jelentett áldást és átkot, ugyanis a szent fehér elefántokat – ellentétben a többi elefánttal – nem lehetett munkára fogni. Mivel az ajándék továbbadása az uralkodó megsértését jelentette volna, és a fehér elefántok legalább annyit ettek, mint szürke társaik, a megajándékozott egy nagybecsű, de igen haszontalan és igen drága ajándék tulajdonosává vált.

Ezért hívják tehát a hatalmas, költséges és drága fenntartású beruházásokat vagy ajándékokat fehér elefántoknak.

Az integritás mint morális immunrendszer (M. K.)

Az integritás fogalmával az ember először az iskolai történelemtanulmányai során találkozik. Ebből nekem nagyjából annyi maradt meg, hogy megsérteni egy állam területi integritását egyenlő a támadó háborúval. Később az etikában is találkoztam a fogalommal, ahol a legegyszerűbb meghatározás szerint erkölcsi tisztaságot, feddhetetlenséget jelent.

Az integritásmenedzsmenttel ismerkedve azonban ezt az egyszerűnek tűnő definíciót addig-addig bonyolítottuk, amíg megint muszáj volt kitalálni valamit, hogy megértsem. Elsősorban a magam dolgát akartam megkönnyíteni, de amikor elkezdtem tanítani is az integritásmenedzsmentet, rájöttem, másoknak is jól jöhet valami támpont.

Mivel szeretem a költői képeket – a metafora a kedvencem –, alkottam hát kettőt. Egyiket földinek, másikat éginek titulálva: dönthesse el ki-ki, melyik szimpatikusabb neki.

Kezdem a földivel, a másikat egy következő bejegyzésre tartogatom. Ha az ember immunrendszere jól működik, akkor bármilyen külső ártó behatás érheti, annak ellenáll, vagy ha mégis megbetegszik, hamar meggyógyul és visszanyeri egészségét. Az egészség ellenálló képesség, és nemcsak fizikailag, hanem lelkileg és szellemileg is, tulajdonképpen a három közötti harmónia. Az erre való törekvés és ennek megőrzése állandó törődést igényel. Pontosan ilyen a személyes, sőt, a szervezeti integritás is: azon is szüntelenül dolgozni kell, edzésben kell tartani, hogy azonnal működésbe lépjen, ha valami kikezdené. Vagyis az integritás a morális immunrendszerünk. Afféle láthatatlan védelem...

Egészségügyi metafora (Zs. P.)

Az integritásmenedzsment igen jól összevethető a korrupcióval. Volt idő, amikor diákoknak tételkérdésként is szerepelt, hogy miben különbözik egymástól az integritásmenedzsment és a korrupcióüldözés. Merthogy régen is üldözte a hatóság a korrupciót, meg ma is, de az integritásmenedzsment azért más, mert nem üldöz, hanem elsősorban megelőz.

Mit is csinálunk azzal az emberrel, akinek felmegy a láza? Természetesen azonnal beavatkozunk, és kezeljük. A korrupció is ilyen: ha észrevesszük, azonnal kell vele valamit kezdeni. Jó esetben intézi a rendőrség, ügyészség, bíróság. Egészen más dolog viszont az, ha valakivel közli az orvosa, hogy magas a cukra vagy a koleszterinje, ideje megváltoztatni az életmódját. És ha kellőképp megijedünk, ha szeretnénk hosszú és egészséges életet élni, akkor változtatunk is. Az integritásmenedzsment is úgy született, hogy a különböző hivatásokban hiányát látva támadt némi ijedtség. Aztán kitalálták, hogy foglalkozni kell a hivatás céljával, kockázati tényezőivel, fontosságával. Így az integritás filozófiája a megelőzés maga. Ezért is nehezen mérhető rögtön forintban a hatása, miközben ha jól csináljuk, nincs nála hasznosabb.

Jézus és az integritás (M. K.)

Krisztus kereszthalála kapcsán is lehet elmélkedni a személyes integritásról. Az elvekhez való ragaszkodás a legvégsőig, az önfeláldozás árán is valóban az egyik legmagasabb rendű erkölcsi példa.

De Jézusnak nemcsak a halála, hanem az egész élete is kiváló integritáslecke. A folytonos megmérettetések, dilemmák, a gyengeség és az elszántság, a kételkedés és a bizonyosság váltakozása és mindaz, ami ezeknek a folytán kialakul: a jellemfejlődés, a hiteles személyiség iskolapéldája. És megkérdőjelezhetetlenül emberi.

Buddha (M. K.)

Jöjjön hát egy másik integritás metafora, ezúttal az „égi”. Azért neveztem el így, mert elvontabb, mint az integritást a morális immunitással azonosító.

A vallások előszeretettel testesítik meg a tisztaságot, feddhetetlenséget, bölcsességet egy-egy emberi figurában. A keresztény kultúrkörben ilyen Jézus, a buddhizmusban pedig maga Buddha. Közös bennük az az út, amelyen sok-sok megpróbáltatással, szenvedéssel végigjárva jutottak el a megtisztulásig, a szentté válásig, vagy más szóval megvilágosodásig, ahol már nem érhet el hozzájuk semmi földi hívság. Ennek szimbólumaként Jézust a szentképeken gyakorta ábrázolják glóriával a feje körül, a lótuszülésben elhelyezkedő Buddhát pedig burokban. Számomra mindkettőnek ugyanaz a jelentése: védettek, sérthetetlenek. Másképpen: integritásuk megkérdőjelezhetetlen. De fontos, hogy azt egyikük sem készen kapta, hanem „megdolgoztak érte”.

Az egyik legszebb Buddha-ábrázoláson a burkot megtámadó alakok fegyverrel, rossz szóval, csábítással, gonoszszággal próbálják megzavarni a Buddha nyugalmát, de a burok belsejébe jutva mind lótuszvirággá változik, vagyis erejét veszti, megszeliődül.

Pipacsok (M. K.)

Eszembe jutott az a Dixit kártya, amelyen egy (deviáns?) fehér pipacs a többi (normális?) piros virág között magányosan árválkodik, tőle kissé távolabb a többiek. Hogy került oda? Miért másilyen? És mit kezdenek vele az egyformák? Mivel tudomásom szerint a virágoknak teljesen mindegy, milyen a mellettük nyíló másik, ez a kép – mint minden Dixit kártya – nyilvánvalóan szimbolikusan valami emberire utal. Hiszen valahányszor valaki magyarázza, mire asszociál e kép láttán, a más milyenséget, az eltérést, annak kiemelését és a hozzá való viszonyt, a kirekesztést említi. A dús mezőn (látszólag ideálisak a körülmények és a feltételek) ez a fehér pipacs nincs egyedül, ott vannak körülötte a társai (csoport, szervezet) – mégsem pozitív a kép üzenete. Neki a sajátjaival kell megküzdenie, ami sokkal szomorúbb, mintha a külső körülményekkel és veszélyekkel kellene. Ahol integritás van, ott ez nem fordul elő.

Ezért kell szüntelen dolgozni rajta, fejleszteni, ügyelni rá. Ezen a csatornán ennek a módszereit próbálgatjuk, keresgéljük. Meggyőződésem szerint egy-egy ilyen metafora fejtegetése is ilyen.

A fészek metafora (Zs. P.)

A metaforák közül én a fészekre szavazok, alighanem ez a legjobb mind közül, bár az összes többi is jól kiemeli az integritás valamely erényét. Képzeljünk el egy madárfészket, ahol a fészket alkotó ágak az egyes állami intézmények, míg a fészkekben lévő tojások az emberek. Valószínűleg azért annyira nem védtelen a társadalom, mint egy madártojás, ebből a szempontból van még mit tökéletesíteni a metaforán, viszont a fészek ágai nem önmagukban erősek, hanem azért, mert egymásba kapaszkodnak. Egy államban pontosan így kapaszkodnak egymásba az integritásalapú intézmények, éspedig egy cél érdekében: hogy a társadalom és benne az egyének védve legyenek.

Vegyünk egy környezetszennyezési problémát. Az állampolgár bejelenti, hogy szerinte a hordók szivárognak, a vegyi művek a telephelyet elhagyta, tán már nem is létezik. A bejelentést a hivatal komolyan veszi, bár nem tudja megoldani, de pontosan tudja, hová kell továbbítani, hogy a cselekvéssor elinduljon, és erről azonnal tájékoztatja is az ügyfelet. Azaz nem azt írja az ügyfélnek, hogy ez nem rá tartozik, noha tényleg nem, de még azt sem, hogy kihez forduljon a panaszával, hanem ő maga továbbítja, és a probléma megoldása érdekében az összes szükséges hivatal beindul, mert mind ugyanazt szeretné. Ez nagyon egyszerűen hangzik, de tudjuk, hogy mégsem ilyen egyszerű. S nem másért, mert az állam különböző szervei nem működnek jól együtt. Olykor a jogszabályok nehezítik ezt, olykor az elkötelezettség hiányzik. Egyikkel sem volna gond, ha az integritás fejlettebb volna.

Még valami a metaforákhoz (M. K.)

Az immunitás, a Jézus és a Buddha metaforák a személyes integritás szimbólumai. A Zsolt Péter által utóbb ismertetett fészek metafora viszont már a szervezeti integritásé. Akit ez utóbbi szimbólum részletesebb magyarázata érdekel, annak ajánlom az alábbi olvasmányt:

Pallai Katalin: *Párbeszéd, normák és az argumentatív módszer az érték alapú kormányzás című tárgyhoz az integritás tanácsadó szakirányú továbbképzés keretében (7–8.)*

Lásd: <http://www.pallai.hu/wp-content/uploads/2010/11/Pallai-%C3%A9rt%C3%A9kalapu-korm%C3%A1nyz%C3%A1s-jegyzet.pdf>

Az eredeti metafora kidolgozóinak tanulmánya pedig ez volt: Sampford, Charles – Rodnes Smith – A. J. Brown (2005): From Greek Temple to Bird's Nest: Towards A Theory of Coherence and Mutual Accountability for National Integrity Systems. (A görög templomtól a madárfészkegig: a nemzeti integritás rendszerek koherenciájának és kölcsönös elszámoltathatóságának az elmélete felé). Australian Journal of Public Administration, 64(2):96–108, June 2005.

4. INTEGRITÁS ESETTANULMÁNYOK

Az etika és az integritás oktatása során gyakori didaktikai fogás, hogy esetek bemutatásán és elemzésén keresztül értetjük meg a hallgatókkal a fogalmak lényegét. Ezt a módszert tanár és hallgató egyaránt kedveli, hiszen nem száraz elméleteket, fogalmakat kell megtanulni, hanem mindjárt valami konkrét cselekvéshez, valós történethez kötődik egy-egy jelenség. Életszaga lesz – ahogy mondani szokás. Így nemcsak érdekesebb, de könnyebben megérthető, feldolgozható, és nem utolsósorban megjegyezhetőbb is lesz a tananyag.

A dögei polgármester esete (M. K.)

Zsolt Péter már bemutatta az ún. Cressey-, vagy más néven csalási háromszög elméletét. Nagyon szemléletes, az integritástréningek résztvevői is szokták szeretni. A dögei polgármester esete az a tanmese, amelyen illusztrálni szoktuk – és tapasztalataim szerint a hallgatók könnyen meg is értik – a korrupció működési mechanizmusát. Az esetről – történetesen Klotz Péter tollából – itt olvashatnak részletesen:

https://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/e/75/e1000/Klotz%20P%C3%A9ter_Esettanulm%C3%A1ny_D%C3%B6gei%20eset.pdf

Gudzsarát (M. K.)

Egy állam leépülése a korrupció romboló hatásán keresztül – erre iskolapélda Gudzsarát története.

Amikor van alkalmam kétnapos integritástréninget tartani – és most ismét volt –, mindig beleépítem a tematikába az ún. gudzsarati esetet. Gudzsarát (Gujarat) egy indiai állam, amelynek Porbandar nevű városában született Mahatma Gandhi, a világ egyik legigazabb embere. Ezen a tényen kívül Gudzsarát sajnos másról is ismert, de inkább csak az integritással komolyabban foglalkozók körében. És ez a valami éppen ellentétes Gandhi karakterével.

Az 1960-as években bevezetett szesztilalom után 25 évvel Gudzsarát állam teljes közigazgatása, benne a rendőrséggel összeomlott. A szesztilalom volt az első hópihe a lavinához: a betiltott alkohol nyilván elkezdett illegálisan terjedni, és a tiltott kereskedésen egy idő után már nemcsak az ügyes csempészek és csalók nyereszkedtek, de a korrupció egyre jobban átszötte a hivatalos szervezeteket is. Akit érdekelnek az eset részletei és tanulságai, az nézzen utána. A történések képlete ugyanis tipikus. Bár tanulna belőle az utókor...

<https://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/c/75/e1000/Gujarat.pdf>

A lengyel kormánygép lezuhanása (M. K.)

Zsolt Péter az Exxon Valdez hajó katasztrófáját az integritásmenedzsment kialakulásának egyik lehetséges első kiváltó eseményének tartja. Lehetséges, hogy épp ez az esemény tekinthető annak, de rettenetesen szomorú, hogy ilyen tragédiák kellenek ahhoz, hogy az ember észbe kapjon. Bár még ennél is szomorúbb, hogy határozottan úgy tűnik: az emberiség semmiből nem tanul.

Ha ugyanis tanulna, akkor nem történne ennyi tengeri hajóbaleset, atomreaktor-robbanás, vörösiszlap-tengert kiszabadító gátszakadás. Hiszen az integritás jegyében – különösen az ilyen kifejezetten veszélyes üzemek működtetése során – mindenki tenné a dolgát, és a nagy gépezetben a saját kisebb-nagyobb szerepe fontosságának tudatában senki nem szegne szabályt. Azaz a tőle elvárt felelősséggel járma el.

Nyilvánvalóan a repülés sem tartozik a veszélytelen műfajok közé. „2010. április 10-én a lengyel légierő 36. különleges szállítóezredének 101-es oldalszámú Tu–154M repülőgépe, fedélzetén Lech Kaczyński államelnökkel, számos állami vezetővel és népes kísérettükkel leszállítás közben a földnek ütközött az oroszországi Szmolenszk katonai repülőtere közelében. A fedélzeten tartózkodó 96 személy közül senki sem élte túl a katasztrófát.”

A balesetet hosszú ideig vizsgálták, felülvizsgálták, az esetet azóta számtalanszor feldolgozták, elemezték, kiállítást rendeztek a történetek kapcsán, és évről évre megemlékeznek a tragédiáról. A 96 halálos áldozatot követelő zuhanás azonban nemcsak azért kiemelten kezelendő eset, mert történetesen a lengyel kormánygép fedélzetén ott tartózkodott a köztársasági elnök és a fél állami vezetés.

Azért is övezte és övezi hatalmas érdeklődés az esetet, mert a kivizsgálás során több mint száz olyan apró hibát, szabályszegést, figyelmetlenséget, emberi mulasztást tártak föl a szakértők, amelyek egyike sem vezetett volna katasztrófhhoz önmagában, de ebben a konstellációban elkerülhetlenné tették azt. Vagyis ez a légi baleset az integritásmenedzsmentről szóló tananyagok központi helyen szereplő esettanulmánya.

Egy viszonylag részletes és alapos eseteírás olvasható itt: <https://www.jetfly.hu/egyeb-repu-los-hirek/96-koporso-miert-zuhant-le-a-lengyel-elnok-kulongepe>

Szmolenszk – más szemüveggel (M. K.)

A Rendszeti etika és integritás tréningem kapcsán beszámoltam arról, milyen jól fogadták a rendőrök a témát, és főleg azt, ahogyan azt megközelítettük. Szeretni szokták azokat az esettanulmányokat, amelyek mentén lépésről lépésre le lehet vezetni egy-egy komoly integritássértést, és világosan be lehet mutatni a következményeit – egyénre, szervezetre, közösségre, társadalomra. A gudzsarati állami leépülés történetéről szóltam a múltkor. Most egy másikat említek.

2020. januári bejegyzéseim egyikében már írtam a 2010-es szmolenszki repülőgép-tragédiáról, mint az egyik legismertebb ilyen esetről. Most csupán azért veszem elő újra egy gondolat erejéig, mert a legutóbbi integritástréningen részt vevők között volt egy helikopterpilóta. Gondolom, ebből a tényből ki lehet találni, hogy őt választottam az esetet feldolgozó csoport moderátorának. És jól éreztem rá arra, hogy az ő szemüvegén keresztül sok minden másként

merülhet fel az elemzésben. Nagyon érdekes és jó volt hallani a műszaki-szakmai megközelítést. Ezért is jó ez a fajta aktív csoportos tanulás, mert kiderül, hogy milyen jól lehet használni a résztvevők sokszínűségét egy-egy értelmezés újabb és újabb rétegeinek feltárására.

Jótett helyébe jót várj (K. P.)

Egy integritás szempontból is érdekes esetről számolt be az Országos Mentőszolgálat honlapja. A történet az elején sok szempontból rosszul indult, de a végén mégis teljes happy enddel ért véget.

A beszámoló szerint egy észak-magyarországi vállalkozás teherautósofőrije egy ismeretlen személy újraélesztésénél megállt, majd közel egy órán keresztül a helyszínen segítette az életmentést. Emiatt elkésett a munkahelyéről, és a vezetője – a véleménye szerint képtelen történetet hallva – kirúgással fenyegette meg.

Ennek elkerülésére fordult a sofőr a mentőszolgálathoz, hogy igazolást kérjen a mentésben való közreműködéséről. A mentőszolgálat regionális igazgatója komolyan vette a kérést, személyesen jelent meg a fiatal sofőr munkahelyén, majd a vezetők előtt egy oklevéllel köszönte meg munkatársuk áldozatos munkáját. Az egykor kételkedő vezető pedig egy hét rendkívüli szabadsággal ismerte el a sofőr rátermettségét és segítőkészségét.

A bemutatott történet azonban integritás szempontból is tanulságos és elemzésre érdemes. Először is kiemelendő a fiatal teherautósofőr segítőkészsége, aki felismerve a bajt, egy rászoruló segítségére sietett, és addig az életmentés helyszínén maradt, amíg az szükséges volt. Magatartása kiváló példája a személyes integritásnak, az elvekért való kiállásnak még akkor is, ha ebből neki rövid távon hátránya származott. Kockáztatta a saját és családja megélhetését, de elmondhatjuk, hogy ezt a saját lelkiismeretére hallgatva, nemes ügyért tette.

A mentőszolgálat regionális igazgatója is példát mutatott szolidaritásból és emberségből. Megtehetette volna, hogy e-mailben elküldi a kért igazolást, ő azonban meglátta a helyzetben a segítség viszonzásának lehetőségét, és személyesen jelent meg a munkáltatónál, ezzel is súlyt adva a sofőr életmentésben nyújtott közreműködésének. E gesztusával egyben azt is jelezte a szervezet és a munkáltató felé, hogy vannak az életben fontos dolgok, amelyekért érdemes kiállni, és – összhangban a mentőszolgálat küldetésével – segíteni kell a bajbajutottakat, akár az utcán összeeső embertársunkról, akár a rajta segítőről van szó.

Végezetül érdemes szót ejteni a sofőr főnökéről, aki bizalmatlanságával az eseménysort elindította. Nyilván vezetőként már sokat tapasztalt, és talán oka is volt arra, hogy kételkedjen a sofőr által elmondott történet valóságában. Ugyanakkor mindenképpen javára szolgál, hogy a helyzetet felismerve képes volt megváltoztatni álláspontját, és jó vezetőként olyan döntést hozott, amely minden érintett számára megnyugtatóan rendezte ezt a kényes helyzetet. Szimbolikusan tekinthető a jutalom is: nem pénzjutalmat adott a sofőrnek, hanem plusz szabadságot, amely – utalva az egyórás késés miatti súlyos következmények lehetőségére – vélhetően igen nagy értéket képvisel szervezeti szinten.

Megítélésem szerint a fenti eset kiváló példája annak, hogy egy potenciálisan rengeteg konfliktussal, vitával járó helyzetet hogyan sikerült ésszel, empátiával és jó vezetői döntésekkel úgy megoldani, hogy abban senki integritása ne sérüljön, hanem erősödjön.

Egy jól induló karrier szomorú vége (K. P.)

Az elmúlt napokban érdekes híradás jelent meg az OTP egyik volt régiós igazgatójával kapcsolatban, akit 260 millió forintos sikkasztással vádol az ügyészség. A történet szerint az ifjú vezető alig jelent meg a munkahelyén, idejének legnagyobb részét balatoni nyaralójában töltötte, születésnapjának milliós számláit, de még az otthoni bevásárlásait is a bank pénzéből intézte.

Bár a volt vezető visszaéléseire az OTP Bank belső ellenőrzése derített fényt, érdekes kérdéseket vet fel, hogy kinevezésére 2007-ben került sor, míg lebukására csak 2017-ben. Feltehetően, hogy az ifjú vezetővel nem az utolsó hetekben, hónapokban szaladt el a ló, joggal merülhet fel a kérdés, hogy mégis mit csinált tíz éven keresztül a bank belső ellenőrzése/compliance egysége?

Nem ellenőrzik, hogy egy vezetőnek milyen személyi kiadásai vannak? Nem különül el tisztán a bank és a bank vezetőjének kiadása? Nem volt feltűnő, hogy több milliós étkezésről szóló számlákat akar elszámolni? Nem feltűnő, hogy nem jár be dolgozni? Vajon hány munkatársa tudott ezekről a visszaélésekről és hallgatott róluk? Vajon milyen szervezeti kultúra az, amelybe ezek a cselekedetek simán „beleférnek”?

Vagy a volt igazgató egyszerűen „hozta a számokat”, a bank a dél-dunántúli régióban jól muzsikált, és ezért a vezetés sok mindent elnézett neki? Ha így van, akkor minek kellett történnie, hogy a vezetők végül szabad utat engedjenek az igazságszolgáltatás működésének?

Bármi történt is, csak bízhatunk benne, hogy a bank vezetői alaposan újragondolták a belső ellenőrzés és a compliance működését, és a mostani belső kontrollrendszer alkalmas arra, hogy legalább az ilyen nyilvánvaló működési hiányosságokat és alkalmatlan vezetőket kiszűrje.

A volt régiós igazgatóért nem kár, de nagy kár egy elveszett tehetségért...

Személyes integritás? (K. P.)

Az elmúlt napokban a bíróság elsőfokú ítéletet hirdetett Galambos Lajos büntetőügyében. Amint az ismert, a zenész a vádirat szerint illegálisan vételezett vizet és áramot a tulajdonában álló lakóparkban, és amikor az ellenőrzés során ez kiderült, megvesztegette a közszolgáltató munkatársait.

Az eset jó példája annak, ahogy egy erkölcsi botlás mennyire képes tönkretenni egy ember és családja életét. Elsőre nem is tűnik olyan súlyosnak, inkább csak egy vagány cselekedetnek: ne fizessünk a szolgáltatásokért, és oldjuk meg okosba'. Közben pedig jókat kacarászhatunk a „lúzereken”, akik a szabályokat betartva élnek. De egyszer csak beüt a krach, és a megoldottnak vélt problémáról kiderül, hogy egyáltalán nincs is megoldva, sőt, újabb, nálánál súlyosabb problémákat generál. Elindul a lavina, amely maga alá temet vagyont, karriert, jó hírnevet és családot egyaránt. Utólag már persze könnyű okoskodni, kárt menteni, kifizetni a korábban ki nem fizetett víz- és áramdíjat. De ez sajnos már nem tudja meg nem történné tenni az eseményeket, ez a karrier már kettétört.

A legmegdöbbentőbb, hogy a zenészt nem is a nyomor, a félelem vagy a kiszolgáltatottság vitte rá a cselekedetére. Talán maga sem tudja így utólag a motivációt, de az biztos, hogy az eset megtörtént, és a következményeit viselnie kell.

Nehéz lesz a valóságot folyamatosan tagadva, hitelesen és tisztán kikerülni ebből a történetből. És ezek után újrarendíteni a karriert, mintha mi sem történt volna...

A személyes integritás és a benzinkártya (K. P.)

Az online sajtóban nemrégiben összesítés jelent meg az országgyűlési képviselők benzinkártya-használatáról. A képviselői juttatásoknak olyan területe ez, amelynek felhasználását nagyon nehéz ellenőrizni és számon kérni – ha csak bevalláson alapul.

A példa nyomán könnyen átérezhető az integritás egyik nagyon találó megfogalmazása: a helyes dolgok cselekedete akkor is, amikor senki sem figyel (doing the right thing even when no one is watching).

Ugyanakkor egy nagyon egyszerű kontrolleszközzel elejét lehetne venni a találgatásoknak és utalgatásoknak, hogy vajon ténylegesen felhasználják-e a képviselők a havi több százezer forintot tankolásra. Ezt a köz- és magánszférában széleskörűen alkalmazott kontrolleszközt úgy hívják, hogy útnyilvántartás...

Hacker, vagy közérdekű bejelentő? (K. P.)

Gyakran merül fel a kérdés, hogy hogyan tehetünk különbséget az informatikai rendszerekbe rosszindulatúan behatoló hackerek, illetve a közérdekű bejelentők között.

Alapesetben leszögezhetjük, hogy mindenképpen fontos az elkövető szándéka: a hacker valamilyen hátrány okozása céljából tevékenykedik. Vagy azért, hogy kárt okozzon, vagy azért, hogy adatokhoz, információhoz jusson, esetleg hogy megszarolhasson embereket, szervezeteket. Ebből adódóan a hackerek tevékenységüket igyekeznek leplezni, a behatolásra vonatkozó nyomaikat eltüntetni.

Ahogy a puding próbája is az evés, a rendszerek biztonsági kockázatai is akkor tárhatók fel, ha az ezt felfedező nemcsak vélelmezi a gyenge pontot, hanem be is hatol a rendszerbe. Igen ám, de ezzel már meg is valósítja az információs rendszer vagy adat megsértése elnevezésű bűncselekményt (Btk. 423. §).

Ha az elkövető a rendszer hibájáról, illetve a behatolásról jóhiszeműen értesíti a rendszer tulajdonosát vagy üzemeltetőjét, és felhívja a figyelmet annak gyenge pontjaira, nehezen állapítható meg a bűncselekmények egyik alapvető feltétele, a társadalomra veszélyesség. Sőt, inkább azt mondhatjuk, hogy tevékenysége a köz számára fontos, hiszen hozzájárul egy informatikai rendszer jobb, biztonságosabb működéséhez.

Tehát itt ér össze a közérdekű bejelentés célja és a bűncselekmény törvényi feltétele: ha a hacker célja a közjó szolgálata, akkor nem beszélhetünk társadalmi veszélyességről és bűncselekményről sem. Talán ezért is hívják az ilyeneket etikus hackernek...

Közérdekű bejelentő vagy besúgó? (K. P.)

A napokban jelent meg egy hír arról, hogy a CFTC amerikai derivatív és áruipiaci felügyelet rekord összegű, 200 millió dolláros díjjal jutalmazta azt a volt Deutsche Bank alkalmazottat, aki segítette a Libor bankközi kamatláb manipulálásának felderítésében.

Az ügy kapcsán joggal merülhet fel a kérdés, hogy lehet-e a szervezet belső ügyeinek hatóságoknak történő feltárása etikus cselekedet? Vagy ez inkább egyfajta árulásként tekinthető, amelylyel a besúgó kiadja saját munkatársait, és nemcsak őket teszi tönkre, hanem a családjukat is?

E kérdés megítélése során véleményem szerint figyelembe kell vennünk, hogy az érintett hatóságok milyen közegben és milyen elvek szerint működnek. A diktatúra szervei maguk is a diktatúra támogatói és építőelemei, így működésük is elsősorban diktatórikus célokat szolgál. Az ilyen hatóságokkal való együttműködés véleményem szerint – különösen, ha ahhoz némi önös érdek is társul – valóban minősíthető besúgásnak. Lehetnek ugyanakkor olyan esetek (emberölés, gyermekekkel szemben elkövetett visszaélések, kábítószer-kereskedelem), amelyek feltárásához igen erős közérdek fűződik, ami háttérbe szoríthatja a diktatúra szerveinek működésével szembeni averziókat.

Véleményem szerint más a helyzet, ha a hatóságok demokratikus közegben működnek, és ennek során legitim célokat követnek. Ilyen helyzetben valamennyi állampolgár érdeke és felelőssége a hatóságok munkájának segítése. Előfordulhat ugyanakkor, hogy e tevékenysége ellentétes annak a szervezetnek az érdekeivel, ahol tevékenykedik. Ilyenkor a közérdek és a szervezet szűkebb érdeke feszül egymásnak. Álláspontom szerint hosszabb távon az szolgálja a társadalom érdekét, ha a közérdek érvényesül a magánérdekkel szemben. Másik oldalról szemlélve: vajon mennyire várható el a szervezet munkatársától, hogy feltétel nélkül, mindenben támogassa a szervezet vezetését még akkor is, ha bűncselekményeket követ el?

Ha a közérdek érvényesülését az szolgálja, hogy a valóban értékes információt szolgáltató közérdekű bejelentőt a hatóság díjazza a közreműködésért, és ezzel törli meg a hallgatását, akkor ez semmiképpen sem tekinthető árulásnak vagy besúgásnak. Ha az így elérhető közérdek különösen fontos, akkor ennek a díjazásban is tükröződnie kell...

A szólás szabadsága? (K. P.)

Az elmúlt napokban sok írás és gondolat látott napvilágot a Szegedi Tudományegyetem egyik professzorának előadása kapcsán, amelyen az oktató – egyesek szerint rasszista és szexista – gondolatokat fogalmazott meg. Az oktató a panaszokra reagálva annyit mondott, hogy nem hagyja, hogy a hallgatók megkérdőjelezzék értékrendjét, akinek pedig nem tetszik a stílusa, az adja le a szabadon választott tantárgyát.

Ennek az integritással foglalkozó csatornának a szerzőjeként és egyetemi oktatóként is úgy érzem, érdemes áttekinteni, hogy mi lehet a probléma egy ilyen oktatói stílussal és hozzáállással.

Abból indulhatunk ki, hogy egy oktatónak alapvető kötelessége, hogy az óráján elsősorban a tantárgyával foglalkozzon, és ne mással. Nyilván arra van lehetősége, hogy a hallgatók figyelmének felkeltése és fenntartása érdekében színes elemekkel, kizsólásokkal vagy anekdotákkal gazdagítsa mondanivalóját, de ez nem mehet a tantárgy, illetve az óra tananyagának rovására.

Bármennyire is furcsán hangzik, de a hallgatók alapvetően azért vannak az órán, hogy tudást szerezzenek, aki csupán felhőtlenül szórakozni akar, annak nem biztos, hogy ennek érdekében egyetemre kell járnia.

Másodszorra, szükséges azt is tisztáznunk, hogy az oktató csak oktatni (= tananyagot átadni), avagy nevelni is akarja-e a kurzusára beiratkozót. Ha nevelni is, akkor neki is jó példával kell elől járnia, és olyan magatartást kell mutatnia, amely lelkesítő, inspiráló, a hallgatók számára szellemi élményeket nyújt. A rasszista és szexista ki/beszólások véleményem szerint távol esnek ezektől az értékektől.

Harmadszorra, a professzornak is tisztában kell azzal lennie, hogy megszólalása felelősséggel jár. Amikor fellép a katedrára (vagy bekapcsolja az MS Teamset), az egyetem nevében és képviselőjében szólal meg. Ha mondanivalója színvonala alpári és mások számára sértő, akkor joggal merül fel mind a hallgatókban, mind az oktatótársakban, hogy ez hogyan férhet össze az egyetemi keretekkel.

Negyedszerre, érdemes arra is figyelni, hogy az oktató és a hallgató nem egymás mellé rendelt, hanem alá-fölérendelt viszonyban vannak egymással. Amíg egy baráti italozás során ez a szituáció a „Laci, ugye ezt nem mondd komolyan?” ripszttal kezelhető, addig a hallgatók nincsenek abban a helyzetben, hogy oktatójukat a számukra vagy mások számára sértő megnyilvánulása miatt számonkérjék, hiszen a félévi érdemjegyük jelentős részben az oktatótól függ...

Az integritás oldaláról vizsgálva a kérdést azt látjuk, hogy az ilyen helyzetek kezelésében sok segítséget nyújt az etikai kódex. Finoman irányt mutat, hogy melyek az egyetem értékei, milyen magatartás az elvárt, és milyen nem fér be a keretekbe. Az etikai kódexet érintő normasértések végkimenetele ugyanakkor nem az elbocsátás, hanem maga az „ügy”, hogy az ilyen vélemények nem maradhatnak szó és erkölcsi következmény nélkül. Ha ugyanis valaki ilyen súlyosan rasszista és szexista értékrenddel tanít, akkor annak előbb-utóbb az oktatás minősége és az egyetem légköre látja kárát.

A korrupció elleni elnöki memorandum és annak hatásai (K. P.)

E blog keretében már bemutattuk, milyen hatással lehet Joe Biden elnökké választása az amerikai és nemzetközi korrupció elleni küzdelemre. Az elnök azonban a hivatalba lépése óta adós volt a korrupció elleni fellépésre vonatkozó egyértelmű iránymutatással; politikájára vonatkozóan csak elejtett megjegyzésekből, nyilatkozatokból lehetett következtetéseket levonni.

Nos, ez a helyzet változott meg alapjaiban, amikor néhány nappal ezelőtt megjelent az a memorandum, amely a stratégiai irányok meghatározása mellett konkrét feladatokat is tartalmaz az amerikai adminisztráció számára.

Talán a legfontosabb ezek közül, hogy a korrupció elleni küzdelmet az elnök az USA alapvető nemzetbiztonsági érdekévé nyilvánítja, azaz olyan szemponttá, amelynek alapvető hatása van az amerikai nemzetbiztonságra. Az erőforrások mozgósításán, a hatékonyság javításán túl a dokumentum a külföldi vezetők és állami tulajdonú vállalatok stratégiai korrupciója elleni intézkedésekről is rendelkezik, azaz a korrupció nemcsak a gazdaság hatékonyságát és a kormányokba vetett bizalmat aláásó káros szociológiai jelenségként van jelen, hanem külföldi hatalmak stratégiai eszközeként is.

A memorandum a konkrét intézkedések között előírja, hogy 200 napon belül a kormányzati ügynökségek bevonásával jelentést kell készíteni az elnök számára további antikorrupciós

intézkedésekre vonatkozóan. Ezen túl a memorandum stratégiai szinten többek között azt írja elő, hogy javítani kell az ügynökségek képességeit és anyagi lehetőségeit, hogy hatékonyan lépjenek fel a korrupció és annak minden formája ellen, támogassák a korrupció ellen fellépő hazai és nemzetközi szervezeteket, valamint erősítsék a korrupció ellen fellépő magánszférát és civil szervezeteket.

A fő stratégiai irányokat tehát az elnök kijelölte az adminisztráció számára, de igen valószínű, hogy a további konkrét intézkedések bejelentésére nem kell fél évet várni...

Miről szól a CROOK-törvény? (K. P.)

Az előző bejegyzésemben bemutattam, hogy az Amerikai Egyesült Államok Szenátusa törvényt készül elfogadni az orosz és külföldi oligarchák ellen.

Az orosz és más tengeren túli kleptokrácia elleni törvénynek már a neve is üzenet értékű. A crook ugyanis csalót, szélhámost jelent és olyan emberekre szokták használni, akikben nem lehet megbízni.

A törvény legfőbb rendelkezése, hogy a csatornánkon is bemutatott külföldi korrupciós gyakorlatokról szóló törvény (FCPA) alapján kiszabott, 50 millió dollár feletti bírságokhoz automatikusan 5 millió dolláros többletbírságot kapcsol. A többletbírságokból befolyó bevételből pedig olyan pénzügyi alapot hoz létre, amelyből a külföldi antikorrupciós törekvések gyorsított eljárásban finanszírozhatók.

A törvény egyik célja tehát a korrupció miatt kiszabott bírságok visszaforgatása a korrupció elleni küzdelembe, valamint annak a kritikának a kivédése, hogy az FCPA alkalmazása kizárólag az amerikai költségvetést gazdagítja, a korrupcióval érintett államokat és társadalmakat nem.

A törvény újdonsága, hogy a korrupcióra nem gazdasági bűncselekményként tekint, hanem nemzetbiztonsági kockázatként. Ez egyrészt a korrupcióval megfertőzött politikai rendszerek (kleptokráciák) formájában jelentkezik, másrészt az általuk generált, az államok politikai vezetését érintő állandó korrupciós nyomásként. E szemlélet azt mutatja, hogy egy államot nemcsak hadsereggel vagy gazdasági eszközökkel lehet irányítás alá vonni, hanem a vezetők megvesztegetésével is.

A törvényt várhatóan el fogják fogadni (a republikánusok és demokraták elvi támogatása biztosított), hatására minden bizonnyal változik a nemzetközi politikai környezet: nemcsak a korrupció elleni aktivistáknak nyújtható támogatás forrásai nőnek, hanem várhatóan a kleptokráciák ellenintézkedései sem váratnak sokat magukra.

Offshore – avagy kinyílt Pandóra szelencéje (K. P.)

Az elmúlt évtizedekben nagy népszerűsége tettek szert az offshore országokban bejegyzett vállalkozások. Ezekben az országokban (például Panamában, a Seychelle-szigeteken, Dél-Delaware-ben vagy Curaçaón) bejegyzett társaságok jellemzően nem, vagy csak alig fizetnek adót, így közbeiktatásukkal jelentős (adó)költségek takaríthatók meg. További előnyük, hogy

ezek az országok igen „diszkrétén” kezelik a tényleges tulajdonosok adatait, így kiválóan alkalmasak arra, hogy közreműködésükkel a tisztázatlan eredetű pénzeket tisztára mossák. Sőt, ezen kívül azt is elmondhatjuk, hogy ezen országok hatóságai jellemzően nem szívesen működnek közre más, a társaságok pénzügyei után kutakodó hatóságokkal.

Ezeknek az országoknak a segítségével hatalmas vagyonok váltak a hatóságok előtt láthatatlanná. Egyes becslések szerint a világ GDP-jének mintegy 10%-a hever offshore-számlákon...

A legutóbbi időszakig az ilyen országok hatóságai, bankjai és ügyvédi irodái meglehetősen megbízhatóan működtek, és a helyi hatóságokkal közreműködve biztosították a pénzek átláthatatlan kezelését. Azonban meglepő módon komoly hibák léptek fel a rendszerben, és tömegesen derültek ki az ügyfelek számára kínos és az érintett személyek országában jelentős felháborodást keltő ügyek. Ilyen volt az úgynevezett Panama-iratok (mintegy 11,5 millió dokumentum) kiszivárgása 2016-ban, vagy a Pandora-iratok kiszivárgása napjainkban.

Habár e társaságok kínosan ügyelnek az adatbiztonságra és a bizalom fenntartására, úgy tűnik, hogy korántsem olyan megbízhatók, mint hinnénk. Elég egyetlen figyelmetlen vagy megbízhatatlan, esetleg megvesztegethető munkatárs, és az ügyfelek máris komoly bajba kerülhetnek...

Az offshore szolgáltatást nyújtó szervezetek megbízható működésébe vetett bizalom így kulcsfontosságú tényezővé vált ebben az iparágban, ugyanakkor nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy e társaságok – habár alkalmazhatják az integritásmenedzsment technikáit – sosem működhetnek integritás alapon. A céljuk ugyanis nem más, mint bűncselekmények elkövetése és bűncselekmények leplezése. Ez a tevékenység és az integritás fogalmilag kizárják egymást.

Sebastian Kurz – a történet tanulságai (K. P.)

A hétvége legfontosabb híre volt, hogy a kancellári hivatalban, valamint a pártirodán tartott házkutatásokat követően lemondott Sebastian Kurz osztrák kancellár, aki – közel tucatnyi munkatársával egyetemben – maga is a vesztegetési ügy gyanúsítottja.

A történet megítélés szerint több tanulságot is hordoz, amelyeket érdemes egyenként áttekinteni. Kezdhetjük rögtön azzal, hogy bár bűnösnek azt tekinthetjük, akinek bűnösségét a bíróság jogerős ítélete megállapította, de Kurz esetében a vesztegetés elkövetésének alapos gyanúja, valamint a házkutatás ténye elég indok volt arra, hogy komoly törést okozzon a kancellár politikai karrierjében.

A házkutatáshoz ugyanakkor szükség volt egy, a pártpolitikától független ügyészre, amely képes volt arra, hogy alapos gyanú esetén a kancellár közvetlen munkatársait, valamint magát a kancellárt is vizsgálat alá vonja. Ez egy komoly üzenet arra vonatkozóan, hogy Ausztriában senki sem tekintheti magát a törvények fölött állónak. Hasonló élményekről számolhat be Heinz-Christian Strache korábbi alkancellár, aki – a kormánnyal együtt – 2019-ben bukott bele az úgynevezett Ibiza-botrányba.

A történet további tanulsága, hogy habár a korrupciós botrány 2016-ra nyúlik vissza, az mind ez ideig egyfajta időzített bombaként ketyegett. Hosszú éveken keresztül úgy tűnt, hogy nem lesz semmi következménye, és a közvélemény-kutatások manipulálása mindörökké titok maradt, mégsem így történt. Mi több, az érintett felek közötti írásbeli kommunikáció továbbra is megmaradt, és nagy segítséget nyújtott a nyomozó hatóságoknak az ügy felderítésében.

Bár Sebastian Kurz a hétvégén a botrány hatására lemondott kancellári tisztségéről, jelezte, hogy karrierjét az osztrák alsóház elnökeként és az Osztrák Néppárt frakcióvezetőjeként kívánja folytatni. A legnagyobb osztrák parlamenti párt elnökeként és frakcióvezetőjeként így továbbra is meghatározó szerepe lenne az osztrák politikában, egyfajta árnyékkancellárként működhetne tovább. Ehhez azonban vélhetően még az antikorrupciós ügyésznek is lesz néhány szava: az ellene indított nyomozás a lemondásával nem zárult le, sőt, az Ibiza-botrány kapcsán hamarosan hamis tanúzás miatt is felelnie kell a bíróság előtt...

Védeni vagy leölni? (K.P.)

A napokban jelent meg a hír, hogy az Európai Állatkertek és Akváriumok Szövetsége azt fontolgatja, hogy a fogságban tartott hím hegyi gorillák több felnőtt példányát leölnék.

A hír önmagában is megdöbbentő, és – bár az alapjául szolgáló tények nehezen vitathatóak – megvalósítása mégis nagyon súlyos következményekhez vezethet. Hétköznapi, a természet- és állatvédelem iránt elkötelezett állampolgárként azt hallhatjuk, hogy a gorilla veszélyeztetett faj, amelynek biztonságos megóvása a természetes élőhelyük mellett az állatkertekben lehetséges. Ennek vizuális alátámasztására és az adományozók pénztárcájának megnyitására kiválóan bizonyulnak a kivágott erdők miatt elárvult kisgorillákról szóló képek, illetve a dzsungelhúskereslet áldozatául esett felnőtt gorillák bemutatása.

Az is tény, hogy az állatkertek egyre nehezebben tudnak újabb gorillákat befogadni, a felnőtt hímek elkülönített tartására egyre kevesebb a hely.

De lehet-e egy sikeres fajfenntartó program eredménye az, hogy a felnőtt és életképes állatokat leölik? Mennyire hiteles az a program, amelynek az eredményeként a sikeresen felnövő állatokat „selejtezik”? Mennyiben különbözik ez a puskával végzett, erdei vadásztattól? Hogyan várható el támogatás ilyen célokra az állatvédelem ügye iránt elkötelezett állampolgároktól és kormányoktól? Vajon az állatkerteknek nem az a feladatuk, hogy biztonságos otthont nyújtsanak a veszélyeztetett fajoknak?

Véleményem szerint a fajmentő programok hitelessége akkor őrizhető meg, ha az állatkertek nemcsak a veszélyeztetett fajok szaporításában/tenyésztésében sikeresek, de képesek biztosítani az állomány kihelyezését természetes élőhelyükre. Nyilván ez sokkal nagyobb erőfeszítéseket, nemzetközi kooperációt és tervezést igényel, mint néhány gorilla megvásárlása, ugyanakkor hosszú távon is biztosíthatja a program fenntarthatóságát, hitelességét és integritását...

Megéri? (K. P.)

Ma jelent meg egy sajtóhír arról, hogy elkészülhet a Pénzügyminisztérium régi-új várbeli épületének felújítása. Ez a dolgok jelenlegi állása szerint 55 milliárdba fog kerülni. Ízlelgesünk egy kicsit ezt az összeget és azt a hozzáadott értéket, amelyet közpénzből teremtünk vele...

Ezt az 55 milliárd forintot ugyanis egyetlen épületre fogjuk elkölteni. Egy olyan épületre, amely most is áll, és egy olyan minisztériumra, amelynek eddig is volt központi székháza. (Akik jártak benne, azt is tudhatják, hogy nincs rossz állapotban.)

Az csak hab a tortán, hogy mindezt a költségvetési forrásokkal való takarékos gazdálkodásért felelős tárca fogja elkölteni saját magára. Nagyságrendileg: a Megyeri híd (amely egy kicsit összetettebb szerkezet egy régi-új irodaháznál) 63 milliárdba került, a tervezett Galvani híd pedig várhatóan 53 milliárd forintba fog kerülni.

Integritás oldalról vizsgálva a kérdést, vajon a döntéshozókban felmerülnek-e egy ilyen projekt tervezésekor költséghatékonysági, esetleg kommunikációs szempontok? Van-e lehetőség még időben kiszállni egy ilyen „fehér elefánt” projektből, még mielőtt túlságosan nagyra nőne? Jó lenne, ha lenne ilyen lehetőség is...

5. ETIKAI DILEMMAGYAKORLATOK (M. K.)

Az 5. fejezetben olyan eseteket szedtünk össze, amelyeket dilemmagyakorlat formájában, azaz kétszékes argumentáció technikájával javaslunk feldolgoztatni. Ennek lényege, hogy a körben ülő résztvevők között üresen hagyunk két egymás melletti széket, amelyek egyikére a „nem”, másikára az „igen” feliratot helyezük el egy papírlapon. A résztvevőknek az egyik vagy másik székre kiülve kell előadniuk válaszukat és érveiket, hogy miért mondanának nemet, vagy miért igent a feltett kérdésre. A válaszokat aztán részletesen megbeszéljük, és elhelyezzük az egyéni értékek rétegeit szemléltető értékpiramison. A gyakorlat kiválóan fejleszti a vitakultúrát és az érvelési készséget. Illetve felhívja a figyelmet a döntés-előkészítéshez szükséges kollektív bölcsesség erejére, s tudatosítja annak minél gyakrabban történő segítségül hívását.

Egy önkormányzati vezető dilemmája (M. K.)

2013 őszén kezdődött ismerkedésem és azután még sok szakmai örömet tartogató alámerülésem az integritás csodálatos világában. Előbb egy alapos és módszertanilag is sok újdonságot tartalmazó tréneri felkészítés, majd egy nagy országos képzési turné következett. Szó szerint értendő: a négy város – Miskolc, Salgótarján, Eger és Budapest – között megtett 3000 kilométer, az összesen 20 képzési napon megforduló mintegy 400 résztvevő talán elég meggyőző érv, hogy elmondhassam: az akkori magyar közigazgatás integritásának feltérképezéséhez igazán komoly adalékot kaphattam, s velem együtt az a közel húsz tréner, akikkel mindezt együtt műveltük. Köztük voltak Zsolt Péter és Klotz Péter szerkesztőtársaim is.

A tréningeket önkormányzatoknál dolgozó munkatársaknak tartottuk. A tematika egyik kedvelt gyakorlata volt az ún. kétszékes argumentáció, különböző egyéni és szervezeti etikai dilemmák interaktív feldolgozása. Ezek egyike jutott most eszembe.

Egy nagyváros meghatározó politikai vezetői közül az egyik várospolitikussal, akiről mindenki tudta, hogy mélyen etikus és megvesztegethetetlen, a következő történt:

Irodájában felkereste őt egy osztályvezető-helyettes, X. úr, aki négy szemközti beszélgetést kért. A beszélgetés alatt azt jelentette, hogy felettese, az egyik osztály vezetője komoly kenőpénzeket fogad el és oszt szét azok között a munkatársak között, akik a szóban forgó ügyek „elintézésében” közreműködnek. A politikus azonnal feljelentést tett. Vizsgálat indult, és kiderült, hogy a bejelentés igaz volt. Egyetlen meglepő részlet derült ki a bejelentés tartalmán túl: a bejelentő osztályvezető-helyettes, X. úr is része volt a hálózatnak, és bejelentését valószínűleg csak azért tette, hogy a botrány miatt elmozdított osztályvezető pozícióját megszerezhesse.

Néhány hónappal később, amikor már folyt az eljárás, és vádat is emeltek X. úr ellen, X. úr újra megjelent a politikusnál, de most már az ügyvédjével, az ügyben nyomozó tiszttel és az ügyészség képviselőjével. Mind a négyen azt kérték a politikustól, hogy újra négy szemközti beszéljen X. úrral, mert X. úr azt állítja, hogy az önkormányzat felső vezetésének korrupciós ügyeiről is vannak bizonyítékai, amelyeket azonban csak ezzel a feddhetetlen előéletű politikussal és kizárólag négy szemközti (mindenféle hangfelvétel is elutasítva) hajlandó megosztani.

Kérdés: Mit tenne Ön a politikus helyében: meghallgatná vagy nem X. urat?

A Mignonette története (M. K.)

Az etika- és integritástréningek egyik bevezető etikai dilemmagyakorlata a Mignonette története.

A tengeren hajótörést szenvedő négy matróz dilemmája igaz történet: leggyengébb társuk feláldozásáról kellett dönteniük a több napi éhezéstől elgyötörten. Különös történetük azért maradhatott fenn, mert hárman túléltek az esetet, és nem is tagadták tettüket. Nem véletlen, hogy ebből az esetből a maga morbiditásában is remek dilemmagyakorlat lehetett, hiszen jól megmutatja az emberi választások és döntések mögötti mozgatórugókat.

Legrosszabb álmainkban sem gondolhattuk, hogy valaha ennek a dilemmának a drámája ilyen közel kerül. Márpedig nem véletlenül jutott eszembe.

Mert mi van, ha az orvosi hivatás gyakorlóját állítja az élet – és a nem integritásalapú szervezeti működés következtében előálló körülmények, konkrétan a kapacitáshiány, a felkészületlenség, a rossz szervezés – olyan döntési kényszer elé, amilyen most bekövetkezett? Van-e jó döntés, amikor csak két rossz közül lehet választani?

Az eredeti történet itt olvasható: <https://www.historyextra.com/period/cannibalism-at-sea-sailors-ate-the-cabin-boy/>

Az afganisztáni katonák dilemmája (M. K.)

Használunk egy etikai dilemmát az integritásmenedzsment tréningeken, amelyeknek a kiinduló helyzete Afganisztánban játszódik. M. J. Sandel nyomán a katonai szervezeti értékek és a személyes értékek ütköztetését élhetik át szimbolikusan a résztvevők. A kétszékes argumentáció módszerével eljátszható gyakorlat kiváló alkalmat ad a közös gondolkodásra, vitára. Sajnos sokszor aktuális a gyakorlatban szereplő konkrét kérdésfeltevés: megölik-e katonák az akciójuk útjába kerülő civileket vagy se?

Ha már Afganisztán... Összeomlás (K. P.)

A hírek alapján Afganisztánban a tálib erők az elmúlt hetekben jelentős katonai sikereket értek el, és sorra foglalják vissza a jelentősebb városokat. Kabul, a főváros eleste immár csak hetek, ha nem napok kérdése.

A nemzetközi közvélemény értetlenül áll a fejlemények előtt. Hogyan lehetséges az, hogy egy 20 éve épített és dollár tízmilliárdokkal támogatott rendszer a közvetlen katonai támogatás megszűntével egyik napról a másikra a darabjaira hullik?

Nem vagyok Afganisztán-szakértő, de az elemzéseket olvasva vissza-visszatérő motívum az afgán állam és vezetőinek korruptsága. A kifogyhatatlan amerikai pénzeszsák felszínen tartotta ezt a rendszert, amelyben annak közvetlen kiszolgálói és haszonélvezői sem hittek igazán. Amikor pedig a rendszer alapját biztosító katonai és pénzügyi támogatás megszűnik,

az addigi haszonélvezők egy percig sem gondolják úgy, hogy küzdeniük kellene érte. Kísértelesen hasonló a helyzet ahhoz, amikor az iraki hadsereg omlott össze az Iszlám Állam katonai akcióinak következtében.

E helyzetben több körülményt érdemes megítélésem szerint kiemelni. Az első, hogy a tálib harcosokat nem a pénz és a hatalom, hanem a közös (szent) ügy tartja egyben. Mindent ennek rendelnek alá, és ennek elérése érdekében készek áldozatokat is hozni. Ezt az elhivatottságot és áldozatkészséget az afgán kormányzat oldalán nemigen lehet megtapasztalni.

Az afgán kormányzat egyik rákfenéje a korrupció. Minden megvehető és eladó, és míg az amerikai hatóságok nagy lendülettel küzdenek a saját és más országok korrupciója ellen, Afganisztánban ennek az elkötelezettségnek nemigen látni nyomát, jóllehet a tünetek szemmel láthatóak. Egy korrump kormányzatról pedig hiábavalóság lenne elhinni, hogy a jobb működésre törekszik, és eredményeket képes felmutatni a lakosság érdekében. Nyilván a tálib hatalom sem mentes a korrupció jelenségétől, ugyanakkor legalább arra alkalmasnak látszik, hogy hatékonyan, központi stratégia mentén hangolja össze a hadmozdulatait, felszereljen és ellásson egy hadsereget, és – sokszor brutális eszközökkel – hatékony igazságszolgáltatást biztosítson.

Afganisztán ügye sokáig biztatóan alakult, azonban 20 év elteltével sem láthatók a tartós változás jelei. Csak reménykedhetünk, hogy a tálibok uralmának visszatérésével nem múlik el minden eredmény nyom nélkül...

Etikai dilemmák Afganisztánnal kapcsolatban (K. P.)

Az elmúlt hetekben azt láthattuk a híradásokban, hogy az afganisztáni politikai és katonai helyzet radikális gyorsasággal megváltozott. Az amerikai és NATO-csapatok kivonásával az afgán kormányzat és hadsereg néhány napon belül összeomlott. E helyzet számos bizonytalansággal és egyéni tragédiával járt, ugyanakkor ha nem is jobb, de kétségkívül tisztább viszonyokat teremtett a térségben. Afganisztánban egy, a táliboknak továbbra is ellenálló tartomány kivételével megszűnt a polgárháború, a nyugati szövetségesek pedig elhagyták az országot.

Amint azonban az elmúlt napok eseményei alapján látható, az igazi problémák csak most kezdődnek... Afganisztán nyilvánvalóan nem tudja önerőből fenntartani magát, az ország legfontosabb jövedelmi forrása – túlzások nélkül – a máktermelés és a kábítószer-kereskedelem. Az afgán nemzeti valuta, az afgáni folyamatosan veszít értékéből, az országban szárazság tombol, és csökken a mezőgazdasági termelés, az elérhető valutatartalék lényegében nulla. Ezen túl az új kormányzatot jóformán senki nem ismeri el, és nyilvánvaló, hogy szakemberek híján szinte lehetetlen az állam és a közigazgatás működtetése.

E körülmények éhínséget és újabb migrációs hullámot vetítenek előre, amelyet sem a környező országok, sem a frissen kivonult szövetségesek nem néznének jó szemmel. A humanitárius katasztrófát azonnali beavatkozással és segélyekkel lehet kezelni, hogy legalább a tömeges éhínség elkerülhető legyen.

A segítségnyújtás azonban valamifajta együttműködést feltételez a tálib kormányval. Azzal, amelynek jelentős része most is a körözött terroristák listáján szerepel, és amely páros lábbal tiporja nemcsak az emberi jogokat, de mindazt, ami nyugati, és szerintük veszélyezteti az afgán kultúrát és az iszlám vallást.

A helyzet kezelése a szövetségesek számára komoly etikai dilemmát jelent. Segítsenek a bajba jutott, az életükért küzdő embereknek még akkor is, ha ennek érdekében terroristákkal kell együttműködniük, vagy hagyják magára Afganisztánt és a tálib kormányt, mondván, hogy oldják meg a saját problémáikat egyedül? Esetleg létezik a két szélsőséges megoldás között valamilyen vállalható kompromisszum?

Bárhogyan alakul is a helyzet, hamarosan dönteni kell a szövetségesek és a kabuli kormányzat viszonyára vonatkozóan...

6. INTEGRITÁS ÉS KÖZÖSSÉGEK

Az integritásalapú működés a kisebb (család, szervezetek) és nagyobb (társadalom) emberi közösségek életének minőségét alapvetően meghatározza. Élhetőség, biztonság, átláthatóság, kiszámíthatóság és a mindezek nyomán kialakuló és fenntartható bizalom – ezek jellemzik azt a környezetet, amelyet integritásalapúnak hívunk. A közösségek működtetése szempontjából tehát korántsem mindegy, hogy kiváltképpen a működtetésért felelősséggel tartozó döntéshozók, de mi, hétköznapi emberek is valamennyien a magunk módján hozzájárulunk az efféle működéshez, vagy romboljuk azt. A 6. fejezetben olyan írások kaptak helyet, amelyek többnyire valamely konkrét esemény kapcsán kíváncsoktunk ki belőlünk, és az integritásnak a közösségi működés szempontjából kiemelten fontos szerepét járják körül.

Integritás és hatalom (M. K.)

Itt van ez az amerikai elnökváltás. Adja magát a kérdés: az, hogy a leköszönő elnök hogyan adja át a stafétát utódjának, mennyiben enged következtetni bármire is? Esetünkben például az adott személy integritására.

Véleményem szerint a dolog leginkább a távozó jellemére nézve jelent megmérettetést. Az új elnök számára a helyzet örömteli, hiszen a demokratikus választás győzteseként kerül a pozícióba, a ceremónia mandátuma első pillanatait jelenti. Akinek itt bármi is kellemetlen lehet, az a pozícióját elvesztő, ezért onnan távozni kényszerülő előd.

Ilyen botrányos körülmények közötti „leköszönést” még sosem látott Amerika. Donald Trump egy sor íratlan, mégis kötelező hagyományos fehér házi szabályt megszegve nem volt képes a szituációhoz tartozó gesztusokat megtenni. Talán csak az ovális iroda elnöki íróasztalán hagyott levél volt az, amit nem hagyhatott ki, de hogy mi áll benne, azt – egyelőre legálábbis – csak John Biden tudja.

Abraham Lincolntól (1809. február 12. – 1865. április 15.), az Amerikai Egyesült Államok 16. elnökétől származik az alábbi idézet: „*A balszerencsét a legtöbb ember elviseli. Ha igazán próbára akarod tenni egy ember jellemét, adj neki hatalmat.*”

Ha önmagában azt a tényt nézzük, hogyan távozott posztjáról Donald Trump, az is elég lenne, hogy elgondolkodjunk: mi kell ahhoz, hogy valaki ennyire ragaszkodjon a pozíciójához, az azzal járó hatalomhoz? Lincoln gondolatával válaszolva: jellem. Mint ahogy ahhoz is, hogy a legkevésbé se úgy adja tovább a stafétát, ahogyan például ő kapta Barack Obamától...

Trump számára finoman szólva is balszerencsének tűnik, hogy veszített a választásokon, és nem lehet elnök egy újabb cikluson át. Ebből a szempontból nem tartozik az emberek többségéhez, hiszen láthatóan nem viseli el a kudarcot. A világ egyik vezető országának vezetőjeként meglehetősen nagy hatalmat kapva pedig jellemét is megismerhettük.

Miért kell megértenünk a hatalom természetét? (M. K.)

A hatalomhoz való rögeszmés ragaszkodás jelenségének hétköznapi látványa sokak élménye. Ez azonban sajnos jelentősen félreviszi a hatalomról való elképzelésünket, és mindenképpen negatív kontextusba helyezi azt. Pedig a hatalom önmagában nem feltétlenül jelent rosszat.

A kérdéssel foglalkozva és adalékokat keresgélve hozzá, véletlenül akadtam rá Eric Liunak erre a TED-előadására, amely tisztán és egyértelműen segít megérteni, hogy ha másképpen tekintenénk a hatalomra, talán kevésbé tartanánk tőle...

Az előadás elérhető itt:

https://www.ted.com/talks/eric_liu_why_ordinary_people_need_to_understand_power/transcript?embed=true&language=hu

Integritás és demokrácia (M. K.)

Úgy látszik, ezt a hetet – és nemcsak számomra – teljesen tematizálja az amerikai elnöki beiktatás. A hivatalát elfoglaló Biden elnöki minőségében elmondott első beszédét ajánlotta meghallgatásra és elemzésre Klotz Péter, és én kicsit el is mélyedtem benne.

Amit még érdemes kiemelni a beiktatási beszédből, az a félreérthetetlenül deklarált *demokratikus értékrend*, amely épp ezért többször is nyomatékokat kapott. Az üzenet valaminek a létrehozásáról szól, és ehhez használta az összes ide tartozó fogalmat: *népakarat, egység, együttműködés, közös cselekvés, tisztelet, igazság, kötelesség, felelősség, remény, megújulás, elszántság* – hogy csak a legfontosabbakat említsem hirtelen.

Sokaknak azonban nem feltétlenül egyértelmű, mit jelent maga a demokrácia szó. Lehet persze tankönyvívű definíciókat bebiflázni, de azokból még soha senki nem értette meg és főleg a viselkedés szintjén nem tette magáévá a demokratikus alapelveket. És szajkózhatja bár, de ha nem képes azonosulni velük, mit sem ér az egész, csak üres szólam marad. Ahogyan az volt a Német Demokratikus Köztársaság, rövidítve NDK – amely az egyik legcizelláltabb közép-kelet-európai diktatúra volt – nevében visszatetszően hangoztatott jelző is.

Az integritásmenedzsment tréningeken éppen ezért a demokrácia úgynevezett *munkadefinícióját* szoktuk a résztvevőkkel közösen megalkotni. Ennek módszertanába itt most nem megyek bele, de azt a tapasztalatomat mindenképpen megosztom, hogy akárhányszor ezt elég jól sikerült létrehozunk, az mindannyiszor a felismerés erejével hatott a csoporttagokra, és kiválóan alkalmas volt arra, hogy belőle egy ellentétes fogalomgyűjtéssel gyorsan levezessük a *korruptió* fogalmát. Ugyanis a korruptió mint „rossz működés” csak a demokrácia felől értelmezhető.

A diktatúrák kialakulásának viszont egyenesen melegágya, ily módon a korlátlan és kontrollálatlan hatalomra törő vezető számára nem is mutatkozik problémaként. Amit a valamennyire is demokratikus viszonyokat igénylő polgár korruptióként érzékel és elutasít, azt az autoriter vezető a totális hatalomgyakorlás kiépítéséhez vezető út kikövezéseként használ, és a korruptió különböző fokozatait és típusait egyenesen a foglyul ejtett állam működésének hajtóerejeként értelmezi.

A betört ablak hipotézis paradoxona (Zs. P.)

Minden elmélet lehet káros, még az olyan is, mint a betört ablak. 2012-ben halt meg Wilson, aki szerzőtársával együtt publikálta 1982-ben a *The Atlantic* folyóiratban a betört ablak hipotézist. A hipotézisről én is szoktam mesélni rendőrtiszteknek, illetve annak készülőknek. Wilson és Kelling közt azonban az évek során – ők ketten jegyzik a tanulmányt – nézeteltérések támadtak. A nézeteltérés oka nem volt más, mint hogy Kelling szerint a metaforájukat félreértelmezték a gyakorlatban, míg Wilson úgy vélte, nem történt ilyesmi, ő maga is helyeselte azokat a lépéseket, amelyeket azóta elsősorban New York Cityben, de másutt is a cikke nyomán követett a rendőrség.

Csak emlékeztetőül, ha valaki esetleg nem ismerné, a cikk lényege az volt, hogyha hagyunk egy ablakot betörve, akkor holnap szemétkupac gyűlik köré, aztán jönnek a bliccelők – ha például a metró elhanyagolásáról van szó –, a környéken megjelennek a kéregetők, majd az erőszakos kéregetők, a végén elszaporodnak az erőszakosabb bűncselekmények is. Ezért aztán oda kell figyelni a rendre, és a dolgok elindulnak a fordított irányba. Malcolm Gladwell kiválóan összefoglalta a cikk nyomában elért eredményeket, ezzel szemben az egésről, különösen Wilsonról pedig lesújtóan ír a holland Bregman.

A félév legutolsó óráján a diákjaimnak az volt a feladata, hogy készítsenek rajzokat arról, hogyan csökkenthetnék a bűnözést. Van egy tucat cetlim, amiből a párok húztak, az egyikben épp a betört ablak hipotézis szerepelt. Az elméleteknek utána lehet olvasni, mielőtt belefognának a rajzolásba, de én is ott vagyok, hogy segítsék, aztán a kiscsoportok rajzukat bemutatva, egymásnak átadják az órán szerzett tudásukat. Amolyan gyorsított projektfeladat az ilyesmi, amit szeretnek a hallgatók. Ugyanakkor menet közben nem ritkán félre is csúsznak, ahogy e feladatnál is történt. És a különös az, hogy pontosan ugyanez zajlott az Egyesült Államokban is a betört ablak hipotézis rendőrségi gyakorlatba való átültetésével: fölöslegesen bekeményítettek.

A diákok is, akik rendőrtisztnak készülnek, meg vannak győződve az emberi természet, azon belül is különösképp a bűnözésre hajlamos személyek negatív voltáról. És hát ki ne volna bűnözésre hajlamos, vélik sokan, de még inkább egyes rasszok, egyes társadalmi csoportok, egyes szegényebb területeken lakók? Attribúciós elméleti és gyakorlati oktatásunk, etikai tréninggyakorlataink nemigen változtatnak azokon az attitűdökön, amelyeket hallgatóink eleve hoznak magukkal, illetve amelyeket a társadalom tálcán kínál a számukra. Ám korántsem hibáztathatjuk őket, ha azt látjuk, Wilson és Kelling sem voltak egy hullámhosszon.

Kelling szerint úgy értették félre az írásukat, hogy a sztárrendőrfőnökké válók rendteremtés alatt az egyszerű állampolgárok szigorú rendre szoktatását értették. Ha az emberek közterületen való „helytelen” viselkedésére koncentrálnak, ha a hangoskodást, ha a közlekedési kihágásokat, ha a szemtelést szigorúan büntetik, akkor nem indul be a lazulás. Mindehhez a büntetések kiszabásának adminisztratív könnyvése, az ebből származó rendőri jutalmazás egészen félresiklathatja a rendőrök küldetését, és fölöslegesen zaklatóvá teheti őket.

Voltaképp Wilson és Kelling közt a nézeteltérés abból származott, hogy Wilson tényleg alapvetően rossznak gondolta az embereket, Kelling pedig nem. Kelling a környezetre koncentrációból nem következtetett az emberek negatív természetére és a bűnözők javíthatatlanságára. Wilson 1975-ös könyvében amellet érvel, hogy a bűnözés úgy csökkenthető, ha a bűnözőket kiemeljük a társadalomból. Ez nagyon egyszerű és logikusnak tűnik, azzal azonban az ajánlat nem számol, hogy minden bűnöző egy idő után valakinek a szomszédja lesz, hiszen nem ülnek életfogytiglan.

A 70-es években még minden tudomány a behaviorizmus paradigmájában tartott: van az a büntetés, amit megért az elkövető, van az a költség, ami elég nagy, hogy a normákhoz szocializálódjon a bűnös ember, hogy lemondjon a gazemberségről. Néhány ember Wilson szerint söpredék. A betört ablak hipotézissel pedig Wilson háborút indított az emberek ellen. De legalábbis Kellinggel ellentétben nem bánta, ha így értelmezik a cikküket.

A fentiekkel szemben az új paradigma kulcsfogalma a kapcsolat. Ahol jókra és rosszakra osztjuk a világot, és a rendőrök és a börtönőrök képviselik a jót, valamint akik a jókat kívánják védeni, ott a börtönőr ellenségnek fogja tekinteni a rabot. Ott nincs kapcsolat. Kapcsolat azokban a büntetés-végrehajtási intézetekben van, ahol az őrk együtt tevékenykednek a rabokkal.

Az utcán a kisebb kihágást elkövető gyorsan megkapja a bélyeget, és aki hátrányos helyzetű, annak még kihágást se kell elkövetnie. Az elsődleges stigmát, ha követi a másodlagos, amikor is elfogadja valaki, hogy bűnöző, önmagát beteljesítővé válik a stigma maga.

Tehát a betört ablak hipotézis rossz esetben nem fogja a bűnözést csökkenteni, hanem épp hogy növelni fogja. A hallgatóim rosszul értelmezték a hipotézist, sőt, lehet, hogy még maga Wilson is rosszul értelmezte az egyébként szerintem zseniális felfedezését. A betört ablakot metaforaként nem az emberre kell vonatkoztatni, hanem konkrétan csak a tárgyi környezetre. Ez esetben épp hogy nem metafora.

Az állam és a bűnözés (Zs. P.)

Ha azt a kérdést tesszük fel, hogy mi a kapcsolat a bűnözés visszaszorítása és az integritás között, azt hiszem, kevesen tudják erre rögtön megadni a választ. Ám akik igen, azok az integritás szempontú gondolkodásnak már egy mesteri szintjén vannak. No, meg olvasgatják a bejegyzéseinket.

Írtunk már a bűnözés-visszaszorító technikákról, a betört ablak hipotézisről és az ezt korrigáló újabb kutatásokról. Ezekkel azonban csak a feladat nehézségét ábrázoltuk, illetve azt, hogy egy elmélet a valóságban hogyan válhat önmaga paródiájává. A black lives matter mozgalom alapja sem pusztán a rendőri brutalitás, sokkal inkább az a percepció, hogy kis dolgok miatt is állandó piszkálásnak vannak kitéve a nem fehérek. (Ez a betört ablak hipotézis rossz gyakorlati alkalmazásának kritikája.)

A bűnözés, és főképp a gyilkosságok járványszerű terjedésének mozgatója a bosszú. A „betört ablak” ugyanis azt mondja, tegyél rendet kis dolgokban, és akkor a nagyok is megszűnnek. De nyilván nem elég megfogalmazni a kis dolgok fontosságát, ha nem mondjuk meg, hogyan kell megváltoztatni a bűnözőt. Voltaképp kognitív terápiának kell alávetnünk azokat, akiknek nincs más receptjük, mint az erőszak. És nemcsak a bűnelkövető a társadalom része, hanem azok is, akik reagálnak a bűnelkövetésre.

Voltaképp arról van szó, hogy ha nem akarunk lábtörlökké válni, akkor a minket fenyegetőkkel szemben nekünk is fenyegető magatartást kell felvennünk. Ha minket sérelem ér, be kell ígérnünk, hogy a másikat is ugyanaz a sérelem fogja érni, sőt... Másképp nem tudánk visszatartani a minket terrorizálókat.

Egy ilyen spirálmechanizmus a világon bárhol, bármikor beindulhat, de főként ott van ennek kockázata, ahol gyenge az állam. Ha ugyanis a rendőrség el tudja fogni a bűnözőt, már nem vagyunk motiválva abban, hogy viszontfenyegessük a minket fenyegetőt. És most jutot-

tunk el az integritás gondolatáig. Bármilyen esetben, amikor a rendőrség nem a küldetésének megfelelően viselkedik, összejátszik a bűnözőkkel, vagy rendkívül hatékonytalan, fellángol az önbíráskodás és a bosszú. A világ gyilkossági arányainak alakulásában, különbségében meghatározó szerepet játszik az állam fejlődése.

S bár a gyilkosságok száma a világban csökken, a korrupció még nem, pedig arra is ugyanez mondható el. Ahol a bűnüldöző szervek lassúak, hatékonytalanok, befolyásolhatók és korrumpáltak, ott a társadalom tagjai is befolyásolni akarnak másokat, és korrumpálással igyekeznek érvényesülni. A korrupciós előnyyszerzésekre pedig az egyébként pszichésen nem impulzív és amorális emberek is kénytelenek korrumpáltá válni, mert másképp lábtörlővé válnak a saját országukban. Egy ilyen folyamatot csak akkor lehet leállítani és visszafordítani, ha elsőként épp a bűnüldöző szervek tisztulnak meg. Második lépésben megjelenik az az értékrendszer, hogy a korábban „sikeresekek” megszégyenülnek. S mivel a legnagyobb kísértés a hatalommal eleve rendelkezők közt van, a rendőrség és az ügyészség épp azzal tudja igen gyorsan megváltoztatni egy társadalom kultúráját, ha felül, és nem alul kezdi a rendrakást.

Ellenőrizhetnek-e a civilek? (Zs. P.)

Kollégáimmal régóta figyeljük a civil szervezetek és az állami intézmények közti viszony alakulását. Különösen szép példákat találunk erre a büntetés-végrehajtás területén, hiszen ha ide beengednek civileket, akkor ők úgy tudnak foglalkozni a rabokkal, ahogyan a hivatásos szakemberek nem. Például olyan programjaik vannak, amelyek segítenek abban, hogy az elítéltek érzelmileg se szakadjanak el a külvilágtól, családjuktól. Például mesét kell írniuk, eljátszaniuk, és a hozzátartozóik ezt megnézhetik. De van, amelyik azokkal a gyerekekkel és családtagokkal foglalkozik, akiknek anyjuk vagy apjuk ül éppen börtönben. Rengeteget tudnak így segíteni azokon, akik ilyen élethelyzetbe kerültek. Hihetetlen a szégyen és a sérülés egy fiatalnál, akinek például fehérgalléros bűnöző édesanyja miatt kell azt mondania az osztályfőnökének arra a kérdésre, hogy mi a foglalkozása édesanyádnak, mit csinál épp: hát börtönben ül.

Más feladatokat is ellátnak civil szervezetek. Például jogvédőként néhány ellenőrzi, hogy miként zajlik a szakmai munka, emberségesek-e a viszonyok, van-e korrupció, stb. Amennyiben egy civil szervezet és egy állami szervezet közt jó viszony alakul ki, az integritás növekedhet. Mindkét félnek, a civilnek és az intézménynek is ugyanaz a célja. A civilek segíthetnek abban, hogy ha az adott intézmény nem kapja meg a kellő erőforrásokat az államtól, akkor közvetítsen közöttük. Segíthet abban is, hogy tájékoztatja a nyilvánosságot, milyen helyzetben volt az intézmény szakmailag korábban, és ahhoz képest fejlődött-e, vagy épp romlott. A lejtőn meg lehet fordulni, és el lehet indulni felfelé is, ám ez minden szereplő jó szándékát, nyitottságát, korrektségét igényli. Ez maga a spontán módon létrejövő integritásmenedzsment.

Véleményünk szerint nem feltétel, hogy a civil szervezet jogvédői azt a munkát végezzék éveken keresztül, amelyet vizsgálnak. Ez körülbelül olyan elvárás, mintha csak az lehetne színházkritikus, aki maga is éveken keresztül színész volt.

Az ilyen civil szervezetekben felhalmozódik egy elköteleződés és egy szaktudás. Gyakran komoly nemzetközi szakmai háttérrel bírnak, ahol magas szintű a belépők képzése. Tulajdonképp sokkal hasznosabbak, mint az arra tévedő újságíró, aki azonban szintén hasznos, és akit az állami hivataloknak szintén azért kellene fogadniuk, mert a közpénzből fenntartott intéz-

mények a köz számára átláthatóak kell hogy legyenek. Már persze tisztességes újságírókat feltételezve. (Csak olyan kivételek vannak, mint a titkosszolgálatok, de még ezek költségvetése sem titkos.)

Amikor az intézmények bezárkóznak, egyre kevésbé foglalkoznak azokkal a hibákkal, melyeket elkövetnek, hiszen úgysem látja senki. A bezárkózás önsorsrontás – és integritásdeficit.

Mediációs kör vagy kávéház? (M. K.)

A szerkesztőtársam által felvetett témát – lásd Zsolt Péter: *Ellenőrizhetnek-e a civilek?* – folytatom, egyértelműen támogatva azt a véleményt, amelyet ő is képvisel.

Ahogy írta, gyakori, hogy állami intézmények képviselői előszeretettel és határozottan hangoztatják: nekik ne mondja meg egy kívülálló, hogy hogyan működjenek, és főleg ne kritizálja a tevékenységüket olyasvalaki, aki még nem dolgozott az adott szakterületen. Kissé diplomatikusan állítják: nyitva az ajtajuk, húzzanak le velük a dolgos hétköznapiakban pár évet a kritikusok, és majd azután lesz joguk beleszólni az ő dolgaikba.

Nos, ez az érvelés ott hibádzik, hogy ha valaki elkezd valahol dolgozni, akkor előbb-utóbb a végzett tevékenység, munka, az ott jellemző szervezeti kultúra stb. az identitásának részévé válik, és minél inkább benne van ebben, annál kevésbé lát ki belőle. Szükségszerű és logikus, hogy egy idő után már képtelen kívülről szemlélni a bentről ismert és átélt folyamatokat, azok iránt nyilvánvalóan elfogult. Erre mondják: óhatatlanul is védi a mundér becsületét. Ha a külvilágra való nyitottságát nem őrzi gondosan és tudatosan, akkor annak hiánya az önreflexió igényt is minimálisra csökkenti. Akár teljes is lehet a bezárkózás, vagyis kontrollálhatatlanná válik, mi történik a falak között.

Nem véletlenül főleg a zárt vagy félig zárt intézmények esnek ebbe a csapdába. Mikor aztán ez a bezárkózás odáig fajul, hogy a működésük eltorzul, kifordul, tevékenységük kontraproduktívá válik, csak látszólag felelnek meg a velük szemben támasztott jogi, szakmai protokolloknak – vagyis integritásuk sérül –, annak megvan az a logikája, hogy a rossz működés sokáig nem képes titokban maradni. Előbb-utóbb kiszivárognak a problémák, hiszen az ott élők kikerülnek a közösségekbe, és vagy elmondják, „mi zajlik odabenn”, vagy egyszerűen képtelenek be- vagy visszailleszkedni a kinti életbe. És ebben bizonyosan óriási szerepük van a benti történéseknek, amelyekbe viszont nem engednek betekintést az intézmények. És a kör bezárul.

Az a kérdés, hogy meg lehet-e találni a kényes egyensúlyt a két szereplő – Zsolt Péterrel együtt vallom – látszólagos érdekellentéte között. És főleg: hogyan? Ő említette a megoldások egyikét: a felek közötti mediációt.

Lehet, hogy annyira elmérgesedett a viszony egyes intézmények és a civil szervezetek, például a jogvédők között, hogy már csak ez az eszköz segíthet. Én azért megpróbálnék egy ennél jóval szelídebb módszerrel: leültetném egymással beszélgetni egy körültekintően előkészített és kellő érzékenységgel moderált World Caféba az érintetteket, hogy ők maguk jöjjenek rá, érdemes lenne megismerniük a másik nézőpontjait, hátha az segítene közelíteni az álláspontjaikat is. Még az is megtörténhetne, hogy az egymásra mutogatás helyett egy irányba, például előre mutató megoldásokat sikerülne együtt kitalálniuk.

Zsolt Péter szavaiból, ismerve őt, azt is kihallottam: akár szívesen segítene is ebben. Én meg neki... De hogy ezt a szándékot meghallja-e valaki, az nagy talány.

A színek és az integritás? (M. K.)

Még egyetlen aprósággal hadd árnyaljam ezt az amerikai elnök témát.

Talán furcsán hangzik a címben szereplő két szó együtt, pedig ha jól megnézzük, lehet összefüggést találni. Nem tudom, másnak is feltűnt-e – vagy csak egy nő figyel ilyesmire? –, hogy mennyire hasonló színárnyalatokban pompáztak az amerikai elnöki beiktatási beszéd alkalmából a first ladyk. Mintha csak összeöltöztek volna. Ha tekintetbe veszem, hogy az ilyesféle ceremóniáknak minden apró részlete jelentőséggel és jelentéssel szokott bírni, akkor már csak az a kérdés: most mi volt ez a jelentés?

Szerencsére van, aki tudja: „*Mivel a lila szín pirosból és kékből tevődik össze, ezzel szimbolizálták a kétpártiságot, azaz a piros és kék párt, a republikánus és demokrata párt jelenlétét. A három nő azt szerette volna a színnel megmutatni, hogy az USA most egyesült, és az elnök egyszerre fogja képviselni mindenkinek az érdekeit, függetlenül attól, hogy piros, azaz republikánus, vagy kék, azaz demokrata szavazó.*”

Forrás:

<https://www.msn.com/hu-hu/hirek/other/tudod-mi%3%a9rt-viselt-minden-n%5%91-lil%3%a1t-az-usa-eln%3%b6k%3%a9nek-beiktat%3%a1s%3%a1n/ar-BB1cYsn7?o-cid=ems.msn.dl.LakeMathesonReflectionNZ>

Lakatos Márk stylist is hosszasan elemezte a résztvevők öltözetét. Ebből idézek: „*A téli InStyle lapszámban a divat egy nagyon érdekes részéről írtam, a fashion diplomacy-ról, amivel az utóbbi időben egyre többet foglalkozom én is. A kifejezés többet takar, mint maga a divat, hiszen nem a trendek vannak fókuszban, sokkal inkább szól a stílusról és arról, mennyire bánik valaki ügyesen a nonverbális üzenetekkel.*”

A teljes elemzés képekkel illusztrálva itt olvasható: <https://www.instyle.hu/igy-fest-amerika-jovoje-a-beiktatasi-ruhai-alapjan-136430>

Nos, ha komolyan vesszük a hozzáértők elemzését – magam hajlok rá –, és mindez valóban így van, akkor az a tény, hogy egy ilyen fontos történelmi pillanatban – mert az Egyesült Államok életében ezek a hónapok és hetek és napok és pillanatok vitathatatlanul azok – a tanácsadók még ezekkel a szimbólumokkal is az összehangoltságot, az értékek egymáshoz közelítését üzenik, az mindenképpen integritásgyanús szándék. Nekem speciel tetszik. És nemcsak azért, mert amúgy is szeretem a színharmoníát, a lila minden árnyalatát meg különösen.

Persze attól még bárki nyugodtan gondolhatja véletlennek az egészet.

Nyelvhasználat és integritás? (M. K.)

Bár nem közvetlenül integritáskérdésnek tűnik, de azért az mindig érdekes és sok vizsgálat tárgyát képezi, hogy a nyelvhasználat hogyan követi le szinte azonnal egy-egy válságos időszak történéseit. A nyelvhasználat azonban általában összeköti a közösség tagjait, megadja az „egy

nyelvet beszélünk”, a „fél szavakból is megértjük egymást” jóleső érzését. Ez pedig növeli a közösségi integritást. Ezen kívül az ilyen szógyűjtemények a későbbiekben kordokumentumként szolgálnak majd.

Kezdetnek Uricska Erna éppen ezt a célt szolgáló angol egynyelvű pandémiaszótárát ajánlom. Legközelebb lesz még róla szó: <http://www.nyelvilektoralas.hu/konyvajanlo-v-covidictionary/>

Zoombie, moodlebie, teamsbie (M. K.)

Az előző bejegyzésben ajánlott *COVIDictionaryban* található sok más szó mellett ez is: „**zombie** (noun) Someone who is weak and unfit because of having too much screen time, or a malicious disruptor of a videoconference.”

Pár hete került a szemem elé az alábbi cikk, és sajnos saját bőrünkön is tapasztaljuk a jelenséget. A szótárban egyébként a cikkben szereplő zoomfáradtság szó eredetijének magyarázatát is megtalálhatjuk: „**zoom fatigue** (noun phrase) An overall feeling of tiredness or a lack of energy resulting from the unusual stresses involved in interactions in virtual meetings.”

Egy kolléganőm a *zombie* mintájára két újabb szót is alkotott hirtelen (*moodlebie, teamsbie*), és a sor folytatható. De igazán a jelenség érdekes, amelyről szólnak ... legközelebb erről elmélkedek kicsit.

Forrás:

https://m.hvg.hu/tudomany/20210228_Rajottek_mi_okoza_a_Zoomfaradtsagot?fbclid=IwAR1ys_qV0iPQCis2UeN_yTJOieKo0JUOjje3vdabcXEksfQzX-wOX21HRZQ

Integritás és zoombie-sodás (M. K.)

Múlt héten elkezdtem boncolgatni a nyelvhasználat és az integritás összefüggéseit. Most szerkesztőtársam egy héttel ezelőtti felvetését gondoltam tovább. Tapasztalatával sajnos nincs egyedül. Ezt írta: „Az egyik hallgató, akinek a kamerája nem volt bekapcsolva – mert úgy kell könyörögni, hogy megtegyék –, amikor felszólítottam, kérte, hogy a kérdést legyen kedves újra megfogalmazni, mert nem hallotta jól. Nekem viszont beugrott a fiam, akit minden nap látok itt a konyhában. Ő is mindig ezt mondja a tanárainak, de igazából az van, hogy egyáltalán nem figyel oda, mást csinál, és amikor felszólítják, kénytelen visszakérdezni a kérdésre. Mondtam a hallgatónak is, hogy két oka lehet, hogy nem érti a kérdést: vagy a netes vonala rossz, vagy itt se volt az elmúlt öt percben. De csináltam egy másik próbát is. Elmondtam, hogy mi az integritás, majd megkértem, hogy a két perccel korábban mondottakat foglaljuk össze, és alkossunk képletet. Egyvalaki tudta felidézni az átláthatóságot, illetve három perc kínos várakozás után a „Mi nem az?” kérdésre valaki benyögte a korrupciót. A többi nem jött össze. Vagyis ha az online térben 5-10 percet beszélsz, törődj bele, hogy a kikapcsolt kamerák mögött zombik vannak.”

Vagyis zoombie-k. Ez a lassan immár harmadik féléve tartó otthoni „tanulás” sok diáknál szinte a teljes széteséshez vezet. Nem konkrétan a Zoom/Teams és egyéb programok miatt, hanem általánosságban a megnövekedett képernyőidők miatt is. Az ártalom a mai fiatalokat már évek óta érinti, az online oktatás csak fokozta azt. De mivel a tanárok most záródtak be igazán az online térbe, hát most jobban feltűnik a dolog. Ugyanakkor ez a zoombie-sodás a személyes érintkezés hiányából fakad, így most a kettő együttes hatása egyre durvábban érvényesül.

Mint integritással foglalkozót és tanárt, engem ebből az érdekel, hogy mit kezdhetünk ezzel mi, tanárok, egyelőre még mindig az online térben. Mert meggyőződésem, hogy nagyon nagy a felelősségünk abban, hogy zoombie-társadalmat nevelünk, vagy embereket...

Az integritás nyelvi reprezentációi (M. K.)

A Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesületének Oktatókutatás járvány idején című online konferenciáján 2020. május 27–28-án a II/2. Rendszeti és katonapedagógiai kutatások című szekciójában magam is előadtam kedves szerzőtársammal, Uricska Ernával. Ő az itt is ajánlott COVIDictionary-jét mutatta be, én pedig a születőfélben lévő Digitális napló és vendégnapló című kötetemről beszéltem. Egyik a másik után, szépen kiegészítik egymást.

A nyelvhasználók meglehetősen gyorsan reagálnak a változásra, aminek legelemibb lenyomatai a szavak. A pandémia első hullámának idején keletkező neologizmusokat gyűjtötte össze Erna.

A szavak azonban gondolatokból és érzésekből születnek, amelyek az emberek élményeit tükrözik. A szavakból mondatok, a mondatokból szövegek keletkeznek, s ha ezek egyes szám második személyben történetesen egy naplóhoz szólnak, akkor azokból naplóbejegyzések sorozata lesz. Épp ilyenek a saját *Digitális naplóm* és az általam meghívott vendégnapló-szerzők: az iskolarendszerű rendszeti képzés minden szintjén oktató kollégáim, pontosan huszonegyen tiszteltek meg azzal, hogy leírták élményeiket. Arról kérdeztem őket, hogy az elmúlt öt hónapban nekik mit jelentett a hirtelen ránk szakadt digitális oktatás. Hogyan élték át és túl ezt a nehéz időszakot, és hogyan sikerült megőrizniük vagy akár még fejleszteniük is tanári integritásukat. Mert vallom: csakis ezáltal vagyunk képesek elég jól támogatni a diákokat a tanulásában.

A két előadás absztraktja az alábbi linken olvasható, a 32. és a 33. oldalon: http://hera.org.hu/wp-content/uploads/2021/05/Hucer2021_Abtract.pdf

Az előadás alapján készült Tanulás 4D-ben című tanulmány itt: https://tkk.ujs.sk/documents/books/COVID_Vario_beliv.pdf

Maga a 4D Beszélgetőkönyv pedig itt: <http://www.nyelviktoralas.hu/wp-content/uploads/2012/05/4D-Besz%C3%A9lget%C5%91k%C3%B6nyv.pdf>

A szakértő felelőssége (K. P.)

A héten elkezdődött a Labdarúgó Európa-bajnokság, és ez máris több olyan helyzetet eredményezett, amelynek bemutatása e csatorna oldalaira kívánczok.

A szombati Dánia–Finnország meccs közben a dánok csatára, Christian Eriksen összeesett. Csapattársai és az orvosok a segítségére siettek, újra kellett éleszteni. A drámát és az életéért folytatott küzdelmet élőben követhették nyomon a szurkolók – szerencsére csak egy ideig, mivel a közvetítés megszakadt, és átadták a képet és a hangot a budapesti stúdiónak.

Egy ilyen válsághelyzetre nehéz felkészülni a szakkomentátornak, a szakértőnek, hiszen nem lehet tudni, hogy mi történt, folytatódik-e a mérkőzés, és ha igen, egyáltalán mikor. Egy jó műsorvezető, szakértő ilyenkor improvizál, próbálja oldani a feszültséget, de mindenképp együtt érez: az érintett játékosal, a helyszínen aggódó feleséggel, a csapattal és a szurkolókkal.

A szakértő hozhat példákat a saját életéből egy-egy hasonló esetre, rávilágíthat a játékosok pszichés és fizikai terhelésével járó kihívásokra, a döntéshozatal nehézségeire. Viszont nem bagatellizálhatja az esetet, nem éreztetheti, hogy lépjünk túl rajta, és folytassuk már a meccset, hiszen ezért ültünk le a képernyő elé.

Mindeközben ugyanis nem szabad szem elől téveszteni, hogy szakkomentátorként és emberként felelőssége van a közvélemény formálásában, és nem feledkezhet meg arról, hogy mindeközben az orvosok egy ember életéért küzdenek a pályán. Ha ezt nem látja át és nem érzi, akkor lehet, hogy kiváló szakértő, de emberként és morális személyként megbukott...

Mindeközben a pályán a dán csapat... (M. K.)

Amíg a szombat esti Finnország–Dánia labdarúgó mérkőzés félbemaradásáról szakértői véleményét fogalmazó Bognár György moralitását vizsgáljuk (ezt tette előző bejegyzésében Klotz Péter), érdemes arról is beszélnünk, mi történt közben a pályán. A szurkolók, a csapattársak, de még az ellenfél játékosai is egy emberként szurkoltak, immár nem a csapataiknak, hanem a rosszul lévő futballistának. Ez eddig szinte magától értetődő.

Talán még az is az, hogy a dánok csapatkapitánya, Simon Kjaer az eszméletlenül földre zuhant Christian Eriksent a kritikus első másodpercekben elsősegélyben részesítette. De az integritás szempontjából igazán a folytatás a lényeg. Kjaer megkérte a csapattársait, hogy körbeállva az újraélesztési jelenetet, védjék meg a földön fekvő embert a kamerák és a kíváncsi tekintetek ellen. Az emberi méltóság tiszteletének kevés ennél szebb és megrázóbb spontán jelene látható sportpályán, ráadásul a fél világ szeme láttára.

Az éles szemű operatőrök még azokat a jeleneteket is lencsevégre kapták, amikor Kjaer Eriksen feleségét biztatja. Ez is nagyon emberi.

Ilyen egy igazi sportszempontja. Eriksennek nemcsak szerencséje volt, hanem sok-sok segítőtje is azokban a kritikus percekben.

Ehhez képest egy magyar szakértőnek még a stúdióban lévő két beszélgetőtárs számára is érthetetlenül kínos okoskodása szinte említésre se lenne méltó. Kivéve persze egy integritással foglalkozó csatornán. Úgyhogy én inkább örülök, hogy szóba hoztuk...

További gondolatok a dán–finn meccsről (K. P.)

Molnár Kata megírta helyettem a következőként tervezett blogbejegyzésemet, sokkal szebben, mint ahogy én tettem volna. De úgy hiszem, az eseményekben még bőven van muníció...

Miután sikerült a pályán stabilizálni az állapotát, a dán csatárt, Christian Eriksent levítették a pályáról. A sajtó és a világ kíváncsi szemei elől paravánokkal védtek őt és emberi méltóságát. De nézzük csak meg a képet figyelmesen: a két fehér szövetet egy harmadik egészíti ki, amely nem más, mint egy nagy méretű finn zászló.

Moralizálhatnánk, hogy vajon mennyire méltó egy nemzeti lobogó ilyen profán célú felhasználása. Ráadásul hazai pályán, pont az ellenfélé... Hát illik ez?

Én úgy gondolom, hogy nemzeti lobogót ennél nagyobb megtiszteltetés nem érhet. A finn nemzeti lobogó ugyanis e felhasználással kikerült a szakrális térből, és egyszerű szövetként egy szenvedő, életéért küzdő ember méltóságát védő eszközzé vált. A lobogó egyben a játékosért aggodó finn szurkolók (az „ellenfél”) szolidaritásának jeleként kíséri Eriksent az életéért folytatott küzdelemben. Ha tragikus körülmények között is, de öröm ilyen látni, különösen, hogy spontán módon alakult így, és nincs mögötte semmi mesterkélttség vagy célzott marketing.

Szép, szimbolikus példája a fair playnek, a szolidaritásnak és a közös értékek tisztelésének.

Zászlóból paraván (M. K.)

Köszönöm Klotz Péternek a dán csapat integritásáról szóló gondolataimra írott reflexióját. Igen, ebben a témában sok kibontanivaló rejlik. Bevallom, én nem is vettem észre a zászlót mint paravánt. De ha már szóba hozta...

A nemzeti zászlóknak a sportmérkőzéseken (is) való szakrális használata általában ismert és elfogadott. Ám amennyiben a zászlók elég nagy méretűek és szövetből vannak, az adott helyzetben történő hirtelen problémafelismerés nyomán más funkcióban való praktikus használatuk legalább annyira fontos. Ez esetben, kiváltképpen, hogy az „ellenfél” zászlója járult hozzá az emberi méltóság védelméhez, teljes mértékben erről volt szó, és ettől még szebb a jelenet.

Eszembe jutott egy furcsának ható, de korántsem elképzelhetetlen helyzet. Mondjuk, megsérül valahol valaki, és nem lévén kéznél más kötözésre alkalmas eszköz, vajon egy nemzeti színű zászlót használhatunk-e erre a célra? Lehet-e fontosabb egy tárgy szimbolikus értelmének védelme az ember testi épségének, életének megmentésénél? Számomra a válasz egyértelmű. Az ilyen módon „elhasznál”, „beszennyezett” zászló pótolható.

A nemzeti zászló funkciója ürügyén... (M. K.)

A múlt héten a nemzeti lobogó „egyéb funkcióban” – konkrétan az ápolásra szoruló futballista eltakarására – való használata kapcsán nemcsak bennem fogalmazódtak meg gondolatok. Zsolt Péter ajánlotta, micsoda jó dilemmagyakorlatot lehetne ebből csinálni, amelynek révén szemlé-

letesen lehetne magyarázni Kohlbergnek az erkölcsi fejlődési szintekről szóló elméletét.

Egyébiránt én ezt az elméletet nagyon kedvelem, és etika- és integritásórákon, -tréningeken tanítom is. Itt most nem foglalnám össze a lényegét, akit érdekel, az megtalálja az interneten. Hirtelen ezt a leírást találtam:

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogusoknak/ch05s02.html

De az egyes Kohlberg-szintek kapcsán a következő hetekben szerintem lesz még mondani-valóm, mert a konvencionális gondolkodás – illetve ami megelőzi és követi azt – rendkívül izgalmas kérdés az integritás szempontjából.

Hihetetlen szerencse, vagy valami más? (K. P.)

Egyes sajtóhírek szerint a vasárnapi holland–cseh nyolcaddöntőn a játékosokat kísérő gyerekek között a külgazdasági és külügyminiszter gyermekeivel megegyező nevű gyermekek is szerepeltek.

Mivel a játékosokat kísérő gyerekeket sorsolják, elvileg nem lehetetlen, hogy a miniszter futballista gyermekei is a szerencsés kiválasztottak közé kerülhetnek. Ahhoz azonban hihetetlen szerencse kell, hogy mindkét gyermeket egyszerre, ugyanarra a mérkőzésre sorsolják ki játékoskísérőnek...

Fogadjuk el, hogy tényleg ez történt. Mit tehet ilyen váratlan és személyes integritása szempontjából kellemetlen helyzetben egy külgazdasági és külügyminiszter? Nos, elsősorban arra figyel nagyon, hogy a véletlennek lehetőleg minél kevesebb esélye legyen arra, hogy őt félreérhető helyzetbe hozza. Hívhatjuk ezt kockázatelemzésnek és -kezelésnek. Ez alapján nem engedi meg, hogy a gyermekei részt vegyenek olyan sorsolásokon, ahol a véletlen szerencse (vagy esetleg egy túlbuzgó hivatalnok segítő keze) a kiválasztottak közé juttassa őket.

De ha már megtörtént a baj (vagy kegyes volt hozzájuk a szerencse), vajon helyes-e, ha elfogadja annak a lehetőségét, hogy gyermekei éljenek a kínálkozó alkalommal? Nyilván nem egyszerű helyzet magyarázni, hogy édesapjuk munkájának hatása van az ő életükre is, és sajnos bizonyos okokból nem tehetnek meg dolgokat még akkor sem, ha az számukra nagyon jó lenne...

Ezt a lehetőséget akár előnyükre is fordíthatnák: felajánlhatnák olyanok számára, akik kevésbé szerencsések a sorsolásban, a futballpályán vagy a családi háttérük folytán. Azt gondolom, hogy a néhány perces öröm helyett ezzel sokat tanulnának és példát is mutatnának arról a játékról, amelynek egyik legfontosabb szabályát úgy hívják: fair play.

7. INTEGRITÁS ÉS KÖZIGAZGATÁS

A 7–11. fejezetekben az integritás megjelenési formáit, kiépítésének vagy éppen deficitjeinek különböző fajtáit igyekszünk megközelíteni. Tesszük ezt mind elméleti szempontból, mind pedig gyakorlati példákon keresztül. A szövegeinket igyekeztünk aszerint csoportosítani, hogy azokban az államigazgatásnak mely szektora a főszereplő. A 7. fejezetben azért kezdünk a közigazgatással, mert az integritásmenedzsment magyarországi megjelenése elsősorban ehhez köthető. A 8. fejezet az önkormányzatok integritás terén játszott jelentőségével foglalkozik. A 9. fejezetben a klasszikus felfogásban leginkább „a korrupció elleni harc” éllavasaként számon tartott rendészet a főszereplő. De ugyanilyen jelentősnek gondoltuk külön csokorba kötni az egészségügy (10. fejezet), valamint a gazdasági élet szereplőinek integritásával kapcsolatos gondolatainkat is (11. fejezet). Az ide sorolt írásaink is sokfélék, mint ahogy ezeknek a szakterületeknek a feladatrendszere is. Reméljük, hogy mindenki megtalálja köztük azt, amelyik iránt leginkább érdeklődik.

Miért szorítja vissza a sorsolás a korrupciót? (Zs. P.)

Néhány évvel ezelőtt kezembe kerültek David Van Reybrouck demokráciáról írott gondolatai, és igen komoly hatást gyakoroltak rám. Ezek a belgák tudnak valamit... Hogy egy másik szerzőt is említsünk, Peter Frans Anthonissen is elég érdekes, és a nézőpontja szintén az, hogy ami elromolhat, az elromlik, ezért előre kellene gondolkodnunk. A kríziskommunikáció iránti érdeklődése valahol hasonló attitűdből táplálkozhat, mint Reybroucknak a demokrácia elromlásának felismeréséről szóló nézete.

Míg Anthonissen arról beszél, hogy fel kell készülnünk a tévedéseink, a hibáink nyomán vagy a véletlenül beköszöntő katasztrófa kezelésére, Reybrouck szerint a demokrácia katasztrófája már itt van. Leginkább azért, mert tömegek vonják ki magukat a részvételből, aminek nem az az oka, hogy elbutul a nép, mint ahogy Habermas szokta volt mondani, hanem mert a politika korrupttá válik.

S hadd szakadjak el itt a két szerzőnktől, és folytassam a magam észrevételeit egyik kedvenc témámmal, a demokráciát egyensúlyban tartó bosszútól való félelemmel. Ahol a hatalmon lévő nem tart a bosszútól, ott szerintem egy hazardjátékkal, egy gátlástalannal, egy velejéig cinikussal vagy gonosszal, zsenivel vagy primitívvel (?) van dolgunk. Mindenki behelyettesítheti a számára megfelelő jelzőt. Ám ami szociálpszichológiailag érdekesebb, az nem az etikai minősítés, hanem az a keret, amelyben a bosszú valószínűsége nagyobb annál, semhogy az épp hatalmon lévőnek érdemes legyen a másik, a többi oldal intézményrendszerét kiéheztetni. Vagy pontosabban: ahol szinte biztos, hogy a másik is hatalomra kerülhet, ott minimálisra csökken a hatalommal való visszaélés kísértése.

Reybrouck zseniális, de mind a mai napig kevésbé értékelt javaslata, hogy a demokráciába újra építsük be a sorsolás intézményét. Ahol ez a történelem során szerepet játszott, ott csökkent a korrupció, ahol a közhivatalokat kinevezéssel lehetett megszerezni, ott viszont nőtt. Előbbire a görög demokrácia egyes szakaszai, illetve a velencei dózsák a példa, utóbbira a

Római Birodalom, a feudális Európa, illetve manapság az illiberális berendezkedések. Az illiberális rendszerek szükség szerint maximálisra pörgetik a korrupciót.

A sorsolással megszerezhető közhivatal azért csökkenti a korrupciót, mert nem lehet kapcsolati tőkével kiszorítani a versenytársat, hovatovább a másik esélyes nem ellenség, akit érdemes lejártni, hiszen ha hasonló eséllyel kerülhet hatalomba, mint mi, akkor megbosszulja, amit tőlünk elszenvedett. Háborút mindig csak az indít, aki abszolút erőfölényben érzi magát. Ahol sorsolásos technikákkal egészítjük ki a demokráciát, ott alighanem megszűnik a polgárháború.

A mai demokráciák problémája, hogy valamekkora esély mindig adódik a versenytárs teljes kiszorítására, és előbb-utóbb lesz olyan vezető, aki ezt ki is próbálja. A kiszorító hajlandóság annál nagyobb, minél inkább elfogadó a társadalom az igazságtalan játékszabályok láttán. Ez utóbbiakért aggódott Reybrouck, pedig igazán a Nyugatnak van a legkevésbé oka a félelemre amiatt, hogy a társadalom eltűri az autoriter vezetést. Mit szóljanak akkor azok, akik az Elbától keletre nem nyugatos történelmi háttérrel bírnak, és szinte hozzászoktak a kiszolgáltatottsághoz, az engedelmességhez, a meghajlás szükségességéhez, s ahogy még keletebbre megyünk, a parancshoz?

A rendszer kijavításának elképzelését egy tanulmányomban két irányban igyekeztem továbbfejleszteni. Egyfelől a 20. századtól – szemben az ókorral – a szaktudás felértékelődött, másfelől nagyobb egységek jöttek létre, amelyek nem láthatók át úgy, mint egy városállam férfi lakosainak polgársága. Erre a két problémára kell gombot varrni, hogy önmagában a sorsolás ne okozzon nagyobb gondot, mint a korrupció, amit megoldani kíván.

A demokráciák mind ez ideig a szaktudás követelményeinek beemelésével – hogyha már korrupt módon lesz kinevezve valaki, legalább ne legyen idióta –, a fékek és ellensúlyok kiépítésével és a korrupció rendőri üldözésével kívánták visszaszorítani a hivatal birtoklásából származó veszélyt. Expliciten megjelent a közigazgatásban az az érték, hogy aki hivatalt kap, annak nem a saját családját kell szolgálnia. Az értékrendszer, a jogrendszer, a kockázatfigyelés csúcspontjai jelenleg az „integritás” kulcsszó alá szervezett intézmények. Ezek a liberális demokrácia eredményei. Ám az igazán kreatív megközelítés ki tud lépni a hagyományos keretek közül, és paradox módon a még régebbit is felfedezi. A sorsolás intézménye mára egyetlen helyen maradt meg: az amerikai esküdtek kiválasztásában, miközben valamikor a demokrácia fontos technikai intézményének számított.

Ám tegyük fel, a jövőben a gépek végzik helyettünk azt, amit régen a rabszolgák végeztek. Sok lesz a kiművelt emberfő, ugyan miért az egyik legyen a kiválasztott, és hosszú, igen hosszú élete során – ha mondjuk, az átlagéletkor kitolódik 100 évre – senki más ne kerülhessen abba a pozícióba addig, míg az előd ki nem hal? Mennyivel jobb volna, ha a tanult népességből az adott szakterületre kisorsolnák meghatározott időintervallumra az embereket, míg más szakterületre másokat. Főként a helyi demokráciában volna az ilyen megbízás inkább teher, mint öröm, amiképp a görög demokráciában is minden férfi tudta, hogy egyszer valamelyik hivatalt be kell töltenie. Ezek a pozíciók az ókori Athénban egyáltalán nem voltak vágyottak, inkább számítottak állampolgári kötelezettségeknek, s lettek ezért a hivatalnokok a nép szolgálói, s nem urai.

Csodálkozunk el azon, hogy milyen érdekes világ is lehetett ez, s hogy koránt sincs kizárva, hogy a jövő demokráciáját a választás-sorsolás kombinációi, a szaktudás felértékelődése, a deliberatív eljárásmenetek, tehát a teljes népesség döntésekre való beemelése jelenti majd. Ehhez persze alapvetően arra van szükség, hogy a világ ne szűkölködjön, a versengés a javak birtoklásáért megszűnjön, a fogyasztói társadalom értékrendszerét tömegek vessék meg, és ne tűrjön meg a nép egy arisztokratikus elitet, egy vezető pártot, egy szűk értelmiséget stb., amely

rajta jól vagy rosszul, de uralkodni akar. Nem elég a struktúrát megváltoztatni, de nem elég a fejekben lévő változás sem a struktúraváltás nélkül. Van okunk reménykedni abban, hogy egy ilyen kvantumugrást meg fog lépni az emberiség, hiszen az eddigi fejlődési lépései is mindig egy-egy komoly válság után növekedtek meg ugrásszerűen.

A két belga könyv, amelyekre a cikkben utalok:

https://bookline.hu/product/home.action?_v=P_F_Anthonissen_Kriziskommunikacio&ty-pe=22&id=83505

https://www.libri.hu/konyv/david_van_reybrouck.a-valasztasok-ellen.html

Szükség van-e antikorrupciós hatóságra? (K. P.)

Az OECD Economic Survey 2021. évi, Magyarországra vonatkozó jelentése kiemelt ajánlasként kezeli egy antikorrupciós hatóság létrehozását. Egészen pontosan az OECD azt ajánlja, hogy Magyarország „hozzon létre egy független antikorrupciós hatóságot vagy egy erős koordinációs bizottságot”.

Egy specifikusan a korrupció elleni fellépéssel foglalkozó testület létrehozásának a szükségessége nem új keletű: már a 2003-ban elfogadott ENSZ Korrupció elleni Egyezménye is előírja korrupció megelőzésével foglalkozó testület vagy testületek létrehozását (6. cikk). Tekintettel arra, hogy ezt az egyezményt Magyarország törvényben hirdette ki (2005. évi CXXXIV. törvény), egyben kötelezettséget vállalt egy ilyen testület létrehozására.

E testületek működésére jó néhány nemzetközi példát találunk, összefoglalóan Anti-corruption Authorities (ACA) néven említik őket, nemzetközi együttműködésük is biztosított.

Kérdéses, hogy a korrupció elleni fellépéshez szükséges-e külön hatóság létrehozása. A jogszabályi kötelezettségen túl azt mondhatjuk, hogy a társadalmat érintő, komplex problémák megoldását általában szakosított közigazgatási szervekre szokták bízni. Ilyen komplex, összetársadalmi problémákat kezel többek között az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala vagy a Gazdasági Versenyhivatal. Úgy gondolom, hogy a korrupció társadalmi és gazdasági súlya, a nemzetközi jogi kötelezettségek, valamint a korrupció elleni fellépésre vonatkozó társadalmi igény egyaránt azt támasztja alá, hogy egy ilyen hatóság létrehozására szükség van.

E szerv működése során ugyanakkor fontos hangsúlyozni (ahogyan az az ENSZ egyezményében és az OECD ajánlásában is szerepel) e hatóság függetlenségét. E nélkül, a Kormány alá rendelt szervként feladata lényegében a kormányzati korrupcióellenes intézkedések megvalósítására és koordinálására korlátozódna, és hatékonysága erősen redukálódna a kormányzati érintettségű korrupciós cselekmények elleni fellépés során. Másrészt a kormányzati szervezetrendszer részeként kevés hatásköre lenne az államigazgatás más szerveivel, a gazdasági szereplőkkel, illetve a civil társadalommal történő együttműködés során. A függetlenség fontos alapeleme kell hogy legyen továbbá a működés rövid és hosszú távú anyagi feltételeinek biztosítása, továbbá a szakmaiság és a személyi függetlenség garantálása.

Nem könnyű feladat, de talán érdemes lenne erre áldozni néhány milliárd forintot...

Gondolatok egy kormányhatározatról (K. P.)

A Kormány tegnap – válaszul az Európai Unió 2021-es jogállamisági jelentésére – kormányhatározatot fogadott el. Ebben reagál a jelentés fontosabb elemeire, így többek között érinti a korrupció témáját is.

A kormányhatározat 6. pontja szerint: „*A Kormány elutasítja az Európai Bizottság megalapozatlan és politikailag motivált aggodalmait a magyarországi korrupcióellenes fellépéssel kapcsolatban. Magyarországon európai összehasonlításban is részletes antikorrupciós stratégia, hatékony bejelentővédelmi rendszer és szigorú büntetőjogi szabályok érvényesülnek.*”

Érdekes szakmai szemmel is megvizsgálni ezt a két mondatot és a mögöttes tartalmukat. Bizonyára lehetett volna – a bizottsági jelentéshez hasonlóan – részletesen, adatokkal alátámasztott elemzést készíteni a korrupció magyarországi sajátosságairól, kiemelve azokat az eredményeket, amelyek nemzetközi szinten sem képezik vita tárgyát. A kormányhatározat azonban nem az a műfaj, amely a feladaton, felelősön, határidőn túl sok részletet tartalmaz a feladatok ellátására vonatkozóan.

Magyarországnak valóban van korrupcióellenes stratégiája, bár nem merném állítani, hogy európai összehasonlításban is részletes lenne. A stratégia sajnos nem foglalkozik olyan lényeges kérdésekkel, mint a párt- és kampányfinanszírozás, a vagyonynyilatkozati rendszer, a gazdasági szereplők ösztönzése antikorrupciós vállalati politikák kidolgozására vagy az Európai Ügyészséghez való csatlakozás kérdése – jóllehet a szakértők között konszenzus van e témák fontosságát tekintve.

A bejelentővédelmi rendszer egyes elemei működnek, de inkább a bejelentések rendjét és kivizsgálását szabályozzák, mint a bejelentők védelmét. A közérdekű bejelentő üldözése 2012 óta nem bűncselekmény, a tevékenység a hatályos szabályozás alapján – az utcai szemtelenséghez vagy a tiltott fürdéshez hasonlóan – szabálysértés, jóllehet a cselekmény társadalomra veszélyessége megítélésem szerint jóval meghaladja egy tipikus szabálysértés szintjét. A bejelentővédelmi rendszer hatékonyságáról (illetve ennek hiányáról) pedig azok tudnának sokat mondani, akik valamilyen súlyosabb visszaélés miatt bejelentést tettek a munkáltatójukkal szemben.

A szigorú büntetőjogi szabályok valóban megtalálhatók a magyar Büntető Törvénykönyvben, azonban a modern büntetőjogot megalapozó Cesare Beccaria óta tudhatjuk, hogy a büntetések visszatartó ereje nem azok szigorúságától vagy kegyetlenségétől, hanem elmaradhatatlanságától függ. Nos, ezen a területen még, úgy gondolom, bőven van hová fejlődni...

A nagy kérdés ugyanakkor továbbra is az, hogy a Kormány tervez-e további intézkedéseket a korrupció elleni fellépés keretében.

Egy ÁSZ-vizsgálat margójára (K. P.)

Az Állami Számvevőszék 2020 folyamán első ízben értékelt az összes magyarországi önkormányzat és hivatalaik integritását. Ez az Állami Számvevőszék részéről új megközelítés, hiszen kifejezetten az önkormányzati integritásra vonatkozó átfogó vizsgálattal mind ez ideig nem találkozhattunk. A felmérés abból a szempontból is újdonságnak tekinthető, hogy a vizs-

gálat eredményeként átfogó képet kaphatunk a magyarországi önkormányzatok és hivatalaik integritásának helyzetéről is.

Vagy mégsem? A rendelkezésre álló adatok ugyanis inkább azt mutatják, hogy az Állami Számvevőszék ellenőrei megfelelőségi vizsgálatot folytattak. Vagyis azt ellenőrizték, hogy az önkormányzatoknál és a hivataloknál rendelkezésre állnak-e az Állami Számvevőszék által lényegesnek tekintett dokumentumok és szabályzatok, illetve ezek bizonyos kritériumok alapján megfelelőek-e. A szabályozottság kétségkívül fontos eleme az integritásnak, és azt is mondhatjuk, hogy a szabályok megléte és a szervezet szabályozott működése előrevetíti annak magas fokú integritását, ugyanakkor véleményem szerint az integritás ennél jóval többet takar.

A szervezetektől bekért dokumentumok ugyanis nem világítanak, nem világíthatnak rá az integritásalapú működés másik fontos elemére, az elvek és értékek fontosságára, illetve a mindennapi alkalmazásukra. Az helyes, ha egy önkormányzatnak van szabályozása az ajándékozásra vonatkozóan, de vajon van-e listája az önkormányzat nevében átvett ajándékokról? Mi az ajándékok elfogadására vonatkozó helyi gyakorlat? Vajon összhangban áll-e a belső szabályozókban leírtakkal? Van-e az önkormányzatnak stratégiája, víziója, esetleg vannak-e olyan céljai, amelyeket el szeretne érni a következő két, öt vagy tíz évben? De ha már a szabályozásnál tartunk: az Állami Számvevőszék által kulcsfontosságúnak tekintett dokumentumok közül nekem fájóan hiányzik az etikai kódex...

Mindezen hiányosságok ellenére rögzíthetjük, hogy az Állami Számvevőszék a szabályozottság ellenőrzésével fontos útra lépett, és a jól teljesítő önkormányzatok számának gyarapodásával a jövőben egyre nagyobb figyelem fordítható a szabályoknak megfelelő, valamint az értékalapú működés vizsgálatára...

A toll-gate hivatásetikai szemmel (K. P.)

Bizonyára sokan hallottak már róla, hogy az orosz és a magyar külügyminiszter 2021. január 21-i tárgyalásáról közzétett videóban egy vitatott jelenet is látható. Ebben a magyar delegáció tolmácsa az ülés kezdetén elvesz egy tollat a kihelyezett tartóból, majd a táskája irányába fordul. Jóllehet a toll további sorsa a videó alapján pontosan nem követhető nyomon, az orosz külügyminiszter e mozdulatot munkatársához fordulva jól érthetően „Rögtön lopják a tollat” megjegyzéssel kommentálta.

E csatorna keretei lehetőséget biztosítanak arra, hogy az eseményt hivatásetikai szempontok szerint is elemezzük, és levonjuk az ebből eredő tanulságokat.

Először is azt indokolt tisztázni, hogy a magyar delegációnak fordító tolmácsnőre vonatkoznak-e a Magyar Kormánytisztviselői Kar Hivatásetikai Kódexének rendelkezései. Ha a tárgyaláson a KKM kormánytisztviselőjeként vett részt, akkor kétségkívül igen. Ha nem, akkor viszont a KKM felelőssége, hogy a (például eseti megbízási szerződés keretében foglalkoztatott) tolmács tisztában legyen a rá vonatkozó írott és íratlan szabályokkal, és azokat be is tartsa. (Érdekesség, hogy a Magyar Fordítók és Tolmácsok Egyesülete Etikai Kódexe szerint az MFTE tagja „személyes megjelenést igénylő munka esetén öltözködésével és magatartásával alkalmazkodik az ügyfél környezetében követett, illetve elvárt szokásokhoz”.)

Habár a tárgyalóasztalra kitett tollakra vonatkozóan nem rendelkezünk plusz információkkal, feltételezhetjük, hogy azok nem drágábbak 3865 forintnál, így a Hivatásetikai Kódex szerint szóróajándéknak minősülnek. Ezek elfogadását a Hivatásetikai Kódex lehetővé teszi.

Megint más kérdés, hogy a tollak kihelyezése egyben ráutaló magatartás-e arra vonatkozóan, hogy a tollakat el is lehet vinni? Nos, ha a vendéglátó erre nem tesz kifejezett utalást, akkor véleményem szerint a tollat használat után vissza kell helyezni a helyére. Lehet, hogy ez is történt, a videó azonban ezt már nem tartalmazza.

A szakmai-etikai szempontból aggályosabb mozdulat megítélésem szerint inkább ahhoz köthető, hogy a tolmács az érdemi munka megkezdése előtt, első mozdulatával a tollért nyúl. Ha a munkájához erre szüksége van (valószínűleg van), akkor ez azt jelenti számomra, hogy felkészületlenül, eszköz, azaz saját toll nélkül jelent meg a tárgyaláson. Ez azonban már nem csak hivatásetikai, hanem munkajogi szempontokat is felvet.

A saját toll hiánya egyéb komplikációkkal is járhatott volna. Képzeljük el azt a helyzetet, hogy a frissen beszerzett toll nem fog rendesen, és a tolmács a feladata helyett arra koncentrálna, hogy valahonnan egy működőképes tollat szerezzen... A külügyminisztertől? Egy munkatársától? Vagy esetleg végig próbálja a kihelyezett készletet?

A mozdulat nyilván feltűnt a diplomáciai körökben otthonosan mozgó orosz külügyminiszternek, aki keresetlen szavakkal kommentálta is... Feltűnő, hogy a megjegyzésében nem egyes, hanem többes számot használt, így a teljes magyar delegációt (vagy éppen a Kormányt és Magyarországot) minősítette.

Elgondoloztató továbbá, hogy ez a kínos közjáték miért és hogyan maradhatott benne a találkozóról kiadott és megszerkesztett videofelvételben... Biztos vagyok benne, hogy nem véletlenül és nem a poén kedvéért...

Vesztegetés az Országos Atomenergia Hivatalnál

– egy ügy tanulságai (K. P.)

Hivatali vesztegetés miatt öt év letöltendő börtönbüntetésre ítélte első fokon a bíróság az Országos Atomenergia Hivatal köztisztviselőjét. Az ítélet szerint a köztisztviselő az orvosoknál, fogorvosoknál, állatorvosoknál végzett sugárvédelmi ellenőrzések során ismerősei közül javasolt sugárvédelmi szakértőt, akik így plusz megrendelésekhez jutottak, és szakértői díjukból visszaosztottak a köztisztviselőnek. Az ügy részletes leírása a csatolt bírósági sajtóközleményből megismerhető.

Mégis, mi lehet az ügy tanulsága az Országos Atomenergia Hivatal számára? Egyrészt az, hogy indokolt kockázatelemzési és -kezelési rendszerét áttekintenie és megvizsgálnia, hogy a szakértői felkérések milyen folyamat keretében zajlanak. Ehhez segítséget nyújthat egy egyszerű statisztikai vizsgálat, hogy a rendelkezésre álló szakértők foglalkoztatása egyenlő eloszlást mutat-e, avagy felfedezhető-e visszaélésre utaló mintázat.

A köztisztviselő eltávolítása a hivaltól előremutató, a megtisztulás irányába tett lépés is lehet. A hivatal arról is beszámol a cikkben, hogy „az Országos Atomenergia Hivatalnál anti-korrupciós tanácsadás folyik az integritástanácsadó és helyettese közreműködésével”, illetve 2021 őszére anti-korrupciós tréninget terveznek a Nemzeti Védelmi Szolgálat bevonásával.

Sajnos a sajtóból már ismert eseményre vonatkozó információ nem lelhető fel a hivatal hírei között, jóllehet a hivatal intenzív kommunikációt folytat, és a proaktív kommunikáció fontosságáról e csatorna keretei között már sokat írtunk. Ugyancsak nem található meg az integritás

tanácsadó neve és elérhetősége a hivatal honlapján, mint ahogyan az öszre tervezett tréning is egy kicsit későinek tűnik.

Mindez azért is fontos, mert az Országos Atomenergia Hivatal hitelessége és megbízhatósága önmagán túlmutató jelentőséggel bír... Érdemes rá különösen figyelni.

Így is lehetett volna – integritásmenedzsment a gyakorlatban (K. P.)

A legutóbbi bejegyzések egyikében foglalkoztam a Pálinkás Józseffel készült interjúval. Ebben az interjúban a Nemzeti Fejlesztési, Kutatási és Innovációs Hivatal volt vezetője arról számol be, hogy miniszterek és államtitkárok jártak hozzá. Megfogalmazása szerint: *„Eljön, nyilván elkezdi beszélni, hogy milyen az időjárás, hogy vannak a gyerekei, előveszi a papírt, és azt mondja, ez a pályázó megkereste őt, és azt szeretné, hogy ők nyerjenek.”*

Joggal vetődik fel a kérdés, hogy egy hivatal vezetője mit tehet az egyre kellemetlenebb megkeresések, burkolt vagy nem burkolt formában megfogalmazott kérésekkel szemben azon túl, hogy elmondja, ez nem fog menni.

Először is érdemes alaposan tanulmányozni a jogszabályokat, különösen az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) korm. rendeletet. Ennek 10. §-ra az államszervezetten kívülről érkező érdekvényesítőkkal foglalkozik, de értelemszerűen alkalmazható azokra a személyekre is, akik a jogszabályban rögzített eljárásban ügyfélnek, panaszosnak vagy az eljárásban részt vevő más személynek nem minősülnek, ugyanakkor tevékenységük a szervezeti integritásra vonatkozóan jelentős kockázatot hordoz.

A jogszabály alapján a hivatal volt vezetője gondoskodhatott volna arról, hogy az ilyen, kockázatosnak tekinthető találkozók egyáltalán ne jöjjenek létre. Ha mégis szükség van rájuk, akkor ne négy szemközt, hanem harmadik személy jelenlétében kerülhessen rájuk sor. Csak hipotetikus kérdés, hogy ezekről a találkozókról készült-e feljegyzés, emlékeztető. Megpróbálta-e bárki elkérni a látogatókról azokat a listákat, amelyeken a pályázatokon nyertesnek javasolt személyek, szervezetek neve szerepelt?

Ha valósnak fogadjuk el a hivatal volt vezetője által elmondottakat, akkor a látogató miniszterek, államtitkárok bűncselekményre szerették volna rávenni Pálinkás Józsefet. Vajon fordult-e ezekben az esetekben a nyomozó hatósághoz vagy a Nemzeti Védelmi Szolgálatához, hogy védelmüket kérje a befolyásolási szándékoktól?

Habár a Nemzeti Fejlesztési, Kutatási és Innovációs Hivatalnál az említett időszakban működött kijelölt integritás tanácsadó, vajon a hivatal vezetője kérte-e segítségét, támogatását ezekben a szervezet integritását alapvetően befolyásoló ügyekben?

Az interjú szövege azt sugallja, hogy ezekben a nehéz helyzetekben a vezető egyedül állt ellen a megkereséseknek és kísértéseknek, kizárólag saját magára hagyatkozhatott... Meggyőződésem azonban, hogy sokkal kevesebb álmatlan éjszakája lehetett volna, ha néha leült volna ezekről a kérdésekről beszélgetni a szervezet integritás tanácsadójával. Ebben az esetben ugyanis nemcsak a megkeresésekről számolt volna be, hanem azokról az integritásmenedzsment eszközökről is, amelyekkel e szervezeti kockázatokat a minimálisra sikerült csökkentenie...

A 2007-es évi költségtérítési botrányok (Zs. P.)

A sajtóban remek és részletes összefoglalást lehet olvasni egy költségtérítési botrányról. Különösen érdekes, hogy ugyanazt az időintervallumot ugyanazzal a problémával hasonlíthatjuk össze Angliában és Magyarországon. A 2000-es évtized elején a parlamenti politikusoknál teljesen hasonló módon nem kívánták ellenőrizni, hogy valójában mennyit kellett költeniük lakásra, albérletre, utazásra, és semmi más nem számított, mind a becsületszó.

Az angol politikusok semmivel sem voltak jobbak, mint a magyarok: a képviselők több mint fele ott is hihetetlenül megnyomta a ceruzáját, és hasonlóképp gátlástalanul hamisított. Olyan megoldásokat találtak ki, hogy noha autóval szállították őket, de saját benzinpénzt számoltak el, esetleg nem is utaztak, mert béreltek lakást, vagy nem béreltek, de azt állították, hogy igen, és erre vettek fel költségtérítést. Több tízmillió fontban volt így mérhető a jogtalanul felvett térítés. Abban is hasonló helyzet alakult ki, hogy mindkét társadalomban a média kiderítette és közzétette a csalásokat, mindkét társadalomban következményként emelhetjük ki, hogy jogszabályokkal vetettek véget a további lehetőségeknek.

Fontosabbak azonban a különbségek. Angliában visszafizették a pénzt, nem indultak a következő választásokon az érintettek, és néhány ember börtönbe is került. Magyarországon csak egy visszafizetés történt (Rogán Antal részéről), de semmilyen más egyéni következmény nem mutatható fel. A két társadalom közti különbség tehát nem az egyénben, még csak nem is a nyilvánosságban, hanem az etikában van.

A normák nem erősödnek meg ott, ahol csak új jogszabályok lépnek életbe, mert ilyen esetben megint a joghézagok keresése, az ügyeskedés számít követendő stratégiának. Nem igazán szegyenkezik senki, legfeljebb a harag és a cinizmus terjed azok közt, akik a korrupcióból kiszorultak. De amint lehet, ők is hasonló százalékban vagy még nagyobbban, hasonlóképp viselkednek. Ha jobban belegondolunk, a példa arról is szól, hogy két kultúra között egyetlen igazi különbség emelhető ki, és ez az erkölcs. Ha a politikai pártok félnének attól, hogy bünteti őket a társadalom a következő választásokon, akkor adott képviselőiket lecserélik. Ha a képviselőknek van lelkiismerete, akkor a lebukás után példát mutatnak és maguktól távoznak.

A bürokratikus és a jogi etika (Zs. P.)

Termékeny gondolatnak tartom, hogy van értékütközés a bürokrata jogkövető és társadalmi szolgálata közt. Azzal viszont vitatkoznék, amit egy kedves hallgatóm írt házi dolgozatában – nyilván maga is a közigazgatásban dolgozik, és a saját bőrén tapasztalta –, mely szerint a hivatal jogi etikát követ.

Ez a leegyszerűsítő megállapítás megkívánja, hogy a jogot magát cizelláltabban nézzük. Az voltaképp egész rendszer, amelyben más etikát vall az ügyész, az ügyvéd és a bíró. Ám most vonatkoztassunk el a bíróság elé került ügyektől, és koncentráljunk csak arra, hogy a hivatalnoknak mi is a viszonya a joghoz, a jogi etikának ahhoz a paradoxonához, hogy nem szolgálja mindig az igazságosságot, csupán a rendet és a kiszámíthatóságot.

Ha a jog nem erkölcs, mégis mi a jogi etika a bürokrata számára? Egy zsinórmérce, amelyre támaszkodhat, amelynek segítségével biztosíthatja integritását, ha mondjuk a politika olda-

láról nyomás helyeződik rá. De épp ezek a jogszabályi kényszerek tehetik embertelenné a bürokratát, amikor nem ad ki egy engedélyt, mert valami fölösleges papír hiányzik. Vagy azért tesznek ki embereket a Covid-időszakban és juttatják őket zsúfolt otthonokba, mert vége a kilakoltatási moratóriumnak. Azaz a jog miatt hajtat végre olyan utasításokat, amelyek, mondjuk, ellenkeznek az erkölcsi meggyőződésével, vagyis sértik a saját integritását.

A jog a maga vaskalaposágával segítheti is a bürokrata integritását, meg sértheti is. Alapvetően attól függ, hogy a jogot alkotók mennyire hoztak etikus szabályokat. Számomra egész megdöbbentő volt találkozni Bibó Istvánnak azzal a küzdelmével, amit kitartó levelezéssel a minisztériumok közt folytatott annak érdekében, hogy egy asszonynak, aki kérvénnyel fordult hozzá, ne kelljen hordania a sárga csillagot. A jogi hivatkozás az volt, hogy ő a férje után és származásánál fogva a hatályos törvények alapján nem kötelezhető a sárga csillag viselésére, és ezért kéri, hogy levehesse. Azaz Bibó nem egyszerűen hamisított az asszonynak egy igazolványt, amit a mai erkölcsi elvárásaink szerint tennie kellett volna, hanem jogi úton akart neki segíteni. Megannyi levelet írt a többi minisztériumhoz a korabeli etikettnek megfelelő nagyságos és tekintetes megszólításokkal. És egy olyan emberről beszélünk, aki messze kiemelkedik kortársai közül intellektusában és erkölcsiségében.

Egyszóval azt mondanám, hogy a jognak voltaképp nincs eredendő etikája, anélkül is létezik, hogy ilyen volna benne. A bürokratának azonban van, mert a bürokrata szerintem igenis az állampolgárért van, és nem a jogért. Nem értek tehát egyet a hallgatóval, aki szerint a bürokrata voltaképp jogi etikát követ, mert ebben több zavarosságot is sejtek, és ha letisztítjuk a gondolatot, akkor is kétséges. De érteni vélem a hétköznapi élet problémáját, a napi szembeütközést és nehézségeket. Lásd például Bibó Istvánt...

Néhány gondolat a GRECO-ról (K. P.)

A GRECO által közzétett aktuális antikorrupciós jelentés apropóján talán indokolt e csatornán néhány gondolatot megosztani a GRECO-ról és a jelentésről...

Létrehozása a strasbourgi székhelyű, az emberi jogok védelmével foglalkozó Európa Tanács nevéhez fűződik, célja az 1999-ben elfogadott Korrupcióról szóló Büntetőjogi Egyezmény és Korrupcióról szóló Polgári Jogi Egyezmény végrehajtásának ellenőrzése. A GRECO, vagyis a Korrupció Elleni Államok Csoportja a szervezet francia nevének rövidítése (Groupe d'États contre la corruption) után kapta elnevezését.

Mivel a fenti egyezményekhez olyan államok is csatlakozhatnak, amelyek nem tagjai az Európa Tanácsnak, így a GRECO egy úgynevezett kibővített részmegállapodás alapján jött létre, szervezeti hátterét az Európa Tanács Főtitkársága biztosítja. De milyen jogon mondja meg egy ilyen szervezet, hogy mit kell tennie Magyarországnak?

Ennek az az oka, hogy Magyarország csatlakozott a Korrupcióról szóló Büntetőjogi, valamint Polgári Jogi Egyezményhez, és ezeket törvénnyel ki is hirdette. Ezzel egyben a GRECO tagjává is vált, és elismerte, hogy a szervezetnek joga és kötelessége az egyezményekben foglaltak végrehajtásának ellenőrzése.

Ez a folyamat úgynevezett értékelési körökben zajlik, amelyek közül a legutolsó, negyedik foglalkozott a korrupció megelőzésével a parlamenti képviselők, a bírák és az ügyészek körében. Az eredeti jelentést még 2015-ben fogadták el, és azóta több megfelelőségi jelentés

is született annak érdekében, hogy ellenőrizzék az ajánlások teljesülését. A 2020. november 17-én közzétett második interim megfelelési jelentésében azonban a GRECO továbbra is azt állapította meg, hogy „Magyarország még mindig csak öt ajánlást hajtott végre vagy kezelt kielégítően a Negyedik Értékelési Kör Értékelő Jelentésében megfogalmazott 18-ból”.

A bírák véleménynyilvánítási szabadságáról (Zs. P.)

Egy integritást célzó szabályzat is lehet integritásellenes. Ezt általánosságban alighanem mindenki el tudja képzelni, hiszen attól még, hogy valamire azt mondjuk, hogy ez az erkölcsös, nem biztos, hogy valóban így van. Ütközhetnek értékek, születhetnek integritási szabályok érdekből, akár jó szándékúan is, változhatnak normák, stb.

Van itt nekünk egy konkrét esetünk. A bíró ne politizáljon. Vagy: a bíró is fejthesse ki a törvényalkotással kapcsolatos aggályait, különösképp, ha azok az aggályok az állam szerkezeti működésére vonatkoznak, és a bírói függetlenség kérdését érintik.

Baka András a Legfelső Bíróság elnöke volt 2011-ig, mely pozíciójától azért foszthatták meg, mert nyilvánosan kritizálta a bírósági reformot, amelyben a bírák egy központibb, centralizáltabb struktúrába kerültek.

A strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága kiemelte a szabad véleménynyilvánítást elfojtó „dermesztő hatás” (chilling effect) problémát is. Két érték közül – hogy tudniillik a bíró politikától való távolságtartásának elvárása, illetve a nyilvánosságban a szólásszabadságának olyan garantálása, hogy emiatt nem érhet retorziót egy bírót – az utóbbi értéket tartotta fontosabbnak az EU-s jogrend, s hasonlóképp a magyar Alkotmánybíróság is.

Az integritás helyesen akkor érvényesül tehát, ha egy bíró szakmai kérdésekben megfogalmazhatja a véleményét.

Megkülönböztető jelzés használata (Zs. P.)

A Schabl–Völner-ügy egy mellékszálát emeljük ki, a sajtó ugyanis naponta adagolja a részleteket, és ez sajnálatos módon aranybánya az integritás témájában. A bejegyzésünkben nem is a konkrét esetről lesz szó, hanem a megkülönböztető jelzés használatáról.

Már kevesen emlékezhetnek rá, de volt egy közlekedési miniszterünk, aki megkülönböztető jelzéssel száguldott. Nem is ő vezetett, hanem a sofőrje, és nem is ők követték el a szabálytalanságot, hanem az a Trabant, amelyik lefordulva a főútról eléjük kanyarodott. A Trabantban mindenki meghalt.

Az eset felborzolta a kedélyeket. Miért száguld annyi miniszter meg államtitkár meg politikus szabályosan, megkülönböztető jelzéssel? A magyarázat az volt, hogy azért, mert sok a program, és késésben vannak. Mindez azonban nem lehet indoka a száguldásnak, még ha jogszerű is. Született egy új törvény, amely a politikusokat – úgy általában mindegyiket – megfosztotta ettől a jogától.

Okos döntés volt. Abban az időben már tényleg túl sokan villogtak. A sietés megoldható időbeni indulással. Egy emberélet sem ér annyit, amit a tárgyalás fontosságával lehetne indokolni. Legfeljebb a jövőben elkésnek majd a politikusok.

A mai jogszabályok tehát e téren rendben vannak. A rendőröknek dolguk is, hogy ellenőrizzék, visszaél-e valaki ezzel, mert a neten bárki vásárolhat kékfényes villogót. Schadl Györgyöt egy rendőr meg is állította emiatt. Aztán mára kiderült, hogy itt is valami hatalommal való visszaélésről van szó. Schadl, aki a végrehajtói bíróság elnöke volt, korrupciós technikákkal szerzett magának kékfényes megkülönböztetést, papír szerint valójában egy egészségügyi autóban ült.

Olyan általános következtetést lehet levonni az esetből, hogy aki korrupciós úton érvényesíti az előjogait, hamarosan fizikailag is veszélyessé válhat a társadalomra. Legalábbis ha elfogadjuk a kezdeti tanulságot, hogy a megkülönböztető jelzések használatát minimálisra kell korlátoznunk. Képzeljünk el egy olyan országot, ahol mindenki, akinek befolyása van, képes kék jelzésre valamilyen trükkel jogot szerezni. Ha sokan száguldunk kék jelzésekkel az utakon, ugyan mi értelme a törvényeknek? A korrupcióval működő társadalmaknak az is a problémája, hogy a mögöttük lévő állam gyenge, a kívánatos közösségi célokat pedig – mint amilyen például a biztonságos közlekedés – nem lehet elérni.

Az integritástréningeinken ezért szoktunk külön is foglalkozni azzal (Gudzsarát története), hogy a közigazgatás vagy az erőszakszervezetei emberei, ha tisztességesek, akkor erős államot hoznak létre. Az, hogy a magas szintű korrupció csak a gyenge államok sajátja, és hogy a tisztességes hivatalnok, rendőr – legyen az nyomozó vagy utcai járőr – teszi erőssé az államot, és nem csupán a jogszabályok, nem könnyen belátható tétel.

8. INTEGRITÁS ÉS ÖNKORMÁNYZATOK

Vastelep a szomszédban (Zs. P.)

A józan ész azt diktálná, hogy az önkormányzatok a lakók érdekeit képviselik, hiszen a választásokon ez alapján kerülnek hatalomra a képviselők és a polgármesterek. Ám vegyük ezt az egészen egyértelmű esetet, ahol egy vastelep határérték feletti zajt produkál, és mostanra ötven lakó lépett pertársaságba.

Nagyvárosoknál látszik, hogy amikor körbenövik a város széli ipari övezetek, beindulnak a konfliktusok. Mindenki ártatlan, aztán az élet megoldja a helyzetet, mert a gyárak tönkremennek, és a helyükön romantikus városrészek, rehabilitált területek alakulnak ki. Londonban láttam erre a legszebb példákat.

Ám ma már elvárható, hogy egy kisváros vezetése előre tervezzen. Létesítsen a lakóövezettől távol egy ipari parkot, ha kell, védje fallal, erdősávval, a közelében ne adjon ki lakóházakra építési engedélyt.

Tervezze meg térképen a növekedést, előbb építsen utakat, közműveket, utána engedje oda a vállalkozókat, akik gyönyörű házakat húznak fel az építési szabályzatban meghatározott teleknagyságra, meghatározott magasságban stb. Nem dobjuk ész nélkül a piac szereplői közé a gyepelőt. Minden előre szépen megtervezhető. Ma már ez jelenti az integritást. Az okos városvezetés is integritás kérdése.

Ehelyett az említett példánkban a tiltó önkormányzati rendelet ellenére működési engedélyt ad ki a kormányhivatal, és ha ezek a tények, nem értjük, mi van. Minden mérés határértéket meghaladó zajt mutat, a fizikai valóságot senki sem vitatja, s nincs olyan jogszabály, amelyik ezt engedélyezné.

Akkor miért működik a vastelep? Gyenge az állam? Felületes? Van-e valaki a hivatalnokok közül, aki a lakók szemébe tud nézni? Jegyző, polgármester, képviselők, kormányhivatali tisztviselők? Ha nincs, akkor sérült az integritás. Ha szélhámoskodás folyik, szintén. Ha az értékek területén van lemaradás (olyan szép az a vastelep, közel van a munkásokhoz a munkahely), szintén nincs integritás. Ha korrupció van. És most minden olvasó pénzre gondol, pedig létezik ravaszabb formája is a korrupciónak: az önkormányzat eljátssza a tehetetlent, a közvetítő jó szándékát, de a vállalkozót védi, aki aztán meghálálja, hiszen neki hálózata van, így aztán a meglévő hatalomra való szavazásra bírja az embereket. De a hála számtalan más megnyilvánulása is elképzelhető.

Forrás:

https://orszagszerte.atlatszo.hu/a-helyi-szabalyozas-szerint-nem-is-mukodhetne-a-hangos-zajjal-jaro-vastelep-vereseqyhazan/?fbclid=IwAR0SXmCFsniF7Dor6Gjr21fSfabt-6v5a2sN7xNzi_OaJ7qhCVc-pYM560K8

Szabadstrand, ami kötelezően támogatandó – Tiszafüred (Zs. P.)

A tiszafüredi szabadstrandot gyönyörűen felújították. Egyenesen tudósítok innen, és a képek is frissen készültek. A helyi pletykák szerint az uniós támogatás feltétele az volt, hogy a terület maradjon szabadstrand. A felirat ennek megfelelően ez is. Ám nem jelentékeny, mondhatni bagatell összeget mégis fizetni kell a belépéskor. Az indoklás is érthető, amelyet kifüggesztve több helyen is minden látogató olvashat a pénztárnál – ami persze nem pénztár. A beengedő automatába vagy a jegyszedő lányoknak át kell adni a támogató jegyet. És az automata talán nem is automata, a jegyszedő lányok pedig nyilván nem jegyszedők, ahogy a rendfenntartó örök, akik a kapunál dolgoznak, szintén nem kidobók, hanem csak éjszakai portások nappal.

Értem én, hogy a megrohanó turistaözön számára, amely élvezzi a színvonalas szolgáltatásokat a strand területén, csak úgy lehet tartani a színvonalat, ha foglalkoztatnak embereket, akiket ki kell fizetni. Nyilván nem közmunkásokat foglalkoztatnak éhbérért – legalábbis remélem –, hanem a bevételből jut nekik fizetés. Őrületesen egyébként a forgalom, a településen is állandó a koncert, a strandon pörögnek a vendéglátóegységek, a vízi alkalmatossági kölcsönzők. A turizmust megdobta a felújítás.

Minden érthető, akceptálható, de nyilván a szabadstrand nem szabad, ha egyszer fizetni kell érte, akár egy forintot is. Ez így kijátszásnak tűnik, a szavak nem azt jelentik, amit kellene. Úgynevezett támogató jegyeket vesznek a belépők, de próbálnák csak meg nem támogatni a strand fenntartását, máris nem engednék be az embereket. A hazugság rombolja az integritást. „Okosba” van megoldva a működés.

A fiatal beengedő lányokkal nem akartam játszani, kifigurázni őket, mert nyilván nem tehetnek a helyzetről. Ők abban szocializálódnak, hogy ez így teljesen rendben van. Csak annyit kérdeztem tőlük, hogy hány órától szabad ingyen bejönni. Este 7 órától, és egyébként a helyi lakosoknak szabad a belépés.

Az ügyészi etika – Somody Imre és egy polgármester konfliktusa (esettanulmány) (Zs. P.)

Somody Imre egy pezsgőtabletta-vállalkozás sikeres tulajdonosa volt a '90-es években. Nem volt ember, aki ne hallott volna a Pharmavit Plusz reklámokról, és ne ismerte volna magát a terméket. Aztán más területen is sikeres lett: az egészségügyi betegellátó rendszer struktúráján – előzetes regisztráció – is javított, ami meg az akkori kormányoknak tetszett. Ezekkel a vállalkozásokkal nem is volt semmi probléma. Történetünknek nem is ő a főszereplője.

Somody egy kisváros polgármesterével – ahol egyébként elsőként létrehozta az új egészségügyi központ ötletét, és modellként bemutatta a működését – került konfliktusba. Annak idején sokat írtam erről. Még nem volt Facebook, de hasonló gyakorisággal egy honlapon követtem nyomon a polgármester és Somody pengeváltását, amibe aztán egy ügyész is elég dicstelen módon belekeveredett. Pedig: „Az ügyész dolga, hogy részrehabjlás nélkül elindítsa az eljárást, ha alapos a gyanú a bűncselekményre.”

A vállalkozó megállapodott a polgármesterrel egy terület megvásárlásáról, mely területet közművesített állapotban kívánt megvenni. A polgármester irreálisan magas kötbért ajánlott, amennyiben a közművesítést időben nem tudja abszolválni. A szerződést a polgármester a képviselőtestület tudta nélkül kötötte meg, ami ettől még jogerőssé vált. Később azonban megromlott a vállalkozó és a polgármester közt a viszony, és a polgármester nem kívánta átadni a területet, vagy ha átadta is – erre már pontosan nem emlékszem –, a közművesítést nem volt hajlandó elvégezni.

A kötbér az egekbe szökött, 226 millió forint lett. Mivel a viszony elmérgesedett köztük, Somody le kívánta hívni a kötbértartozást, amit – mit volt mit tenni, a városnak ki kellett fizetnie. Legalábbis ebből 127 milliót kifizettek. (Az én akkori értelmezésem szerint politikai harc bontakozott ki köztük, és a polgármester szándékosan arra játszott, hogy Somody megtegye a kötbérlelívást, mert így a település ellenségeként tüntethette fel, ami aztán be is jött neki, mert a vállalkozó elveszítette helyi népszerűségét. Rosszabb hiszemű feltételezések szerint – például a feljelentő így vélte – a polgármester összejátszott Somodyval. A harmadik lehetőség, és ma ezt sem tartom elképzelhetetlennek, hogy az infantilis polgármester azt gondolta, Somody ügysem meri a kötbért leírni, tehát amolyan „gyáva nyúl” játszma kezdett.

De volt valami, amit a polgármester kihagyott a számításból, akár stratégiai céllal, akár infantilizmusból került ebbe a helyzetbe.

A polgármester nem gondolta, hogy egy valamikori képviselő – aki még ellenpolgármesterként is indult a választásokon – hűtlen kezelés miatt feljelenti őt. A történet valahol teljesen egyszerű, hiszen a polgármester nem teljesített egy városi vállalatot, a kötbért pedig nem ő fizette ki a saját zsebéből, hanem a város kasszájából egyenlítette ki. Vagyis a közösség pénzét használta egyéni érzelmeinek – legyenek azok bármilyen indíttatásúak – szabadon eresztésére. Az ilyen politikus rosszul sáfárkodik a közösség erőforrásaival – vélte a feljelentő –, biztos lesz elmarasztaló ítélet.

A váratlan fordulat az volt, hogy ebben az egyértelmű helyzetben az első ügyész el sem indította az eljárást. Mint később kiderült, a lánya az adott településen áron alul kapott lakást, amelyet a polgármester intézett el a számára. A feljelentő nem kapott értesítést arról, hogy az ügyész milyen indokokkal utasítja el az eljárás elindítását, ám a polgármesteri hivatal kapott. A feljelentő attól tartott, hogy kicsúszik a fellebbezési időből, ezért érdeklődött a hivatalban. És hát a hivatalban voltak régi barátai, akik kiszivárogtatták neki az ügyészi választ. Merthogy a hivatal alkalmazottai ki voltak szolgáltatva a polgármesternek, ezért úgy gondolták, a kiszivárogtatás lehet a megoldás. Csak ennek köszönhető, hogy az ellenlábás a fellebbezést még az utolsó pillanatban be tudta nyújtani. Egy napja maradt rá. Ha kicsúszik az időből, az ügy formai okokból lezártnak lett volna tekinthető.

A fellebbezése hatására elvették az ügyet az ügyésztől, mert az összeférhetetlenség nem képezte vita tárgyát, és áthelyezték azt egy összeférhetetlenséggel nem vádolható ügyészhez, aki aztán a bíróság előtt vádat emelt, és megkezdődött a per.

A történetet folytathatnám azzal, hogy a bíróságot milyen etikai kihívások terhelik, mert közvetítettem a perről is, de az egy másik írás anyaga lehetne. Itt arra láttunk példát, hogy az ügyészségnek is megvan a maga korrupciós kockázata, és ez valóban csökkenthető azáltal, ha az ügyeket szükség esetén a megfelelő módon áthelyezik, ha odafigyelnek arra, hogy a feljelentő is megkapja az értesítést, tehát az eljárásmenetekben sem lehet ügyeskedni. De példát láthattunk valami még érdekesebbre. Arra, hogy a közigazgatásból való kiszivárogtatás a demokráciának éppenséggel nem hátránya, hanem feltétele. Többek közt ezért is aggályos a közigazgatásban dolgozók hatalom általi megfigyelése és lehallgatása. Tarthatunk ugyanis

attól, hogy az nem a bűnösöket fogná meg, hanem a kiszivárogtatókat bátortalanítaná el.

Ezek mind-mind integritás tanácsadói kérdések, hiszen a tanácsadónak látnia kell, milyen mechanizmusokon keresztül győzhet az igazság. A mi történetünkben legalább az eljárás elindult, ha az igazság véleményem szerint még nem is győzedelmeskedett.

Helyi Közösségi Akadémia – az integritásépítés egy elég jó módszere (M. K.)

A maga idejében, 2014-ben nem is tűnt föl, hogy az összesen 77 magyar települést érintő Helyi Közösségi Akadémia című projekt mennyire az integritásról szól. Magam négy településen dolgoztam összesen négy-négy napot: Karancsságon, Mezőzomboron, Rábapatonán és Tolcsván.

Ahány település, annyiféle élethelyzettel, illetve annyiféle emberrel találkoztunk és dolgoztunk. A települési stratégiaalkotás és jövőtervezés kollektív technikáit igyekeztünk átadni a vállalkozó szellemű résztvevőknek, több-kevesebb sikerrel. Ugyanis a pályázat beadásakor nem mindannyian voltak tisztában azzal, mibe is kezdtek. Hogy mit vállaltak, az csak az előkészítő találkozón kezdett körvonalazódni a számukra, s ahogy haladtak előre a műhelymunkában, egyre világosabbak lettek a keretek. Lassan értették meg, hogy nélkülözhetetlen az ő aktív részvételük, s hogy ez az aktivitás mit is jelent. Olyan módon kezdték el a közös gondolkodást, ötletelést és alkotást, ahogyan valószínűleg korábban sosem.

2014-ben, amikor ebbe a projektbe trénerként meghívást kaptam, már egy éve kiképzett integritástréner is voltam. Hasonló szemléletet, értékrendet képviselt számomra ez a munka is, és ugyanolyan sok és intenzív örömet is hozott, miközben sok kihívással és nehézséggel is járt. A közösségépítés, a bizalom, az együttműködés kialakítása nem egyszerű, viszont szép munka. Szerettük is, és ezt szerintem a többi trénerársam nevében is mondhatom. Kár, hogy nem volt folytatás.

A projekt időszakában zajló eseményekről és élményeimről beszámoltam a szakmai blogomban. Akit részletesebben érdekel, mi és hogyan is volt akkor, itt utánanézhetsz: <http://www.nyelvilektoralas.hu/helyi-kozossegi-akademia-i/>

Az alábbi linken pedig megtekinthető egy összefoglaló kisfilm a projektről. A dolog külön szépsége, hogy Zsolt Péter is nyilatkozik a filmben, többször is: 37 perc 45-től, 44 perc 20-tól és 48 perc 15-től...

<https://www.youtube.com/watch?v=3Bpj58q8API>

És ha már Helyi Közösségi Akadémia, itt egy link ahhoz a kiadványhoz, amelyben az egész projekt leírása, összefoglalása olvasható, benne egy rövidke írással a projektbe bevont gyerekekről (56–57.).

http://real.mtak.hu/62198/1/HKA_kiadvany_final.pdf

Döge volt polgármesterének újabb ügyei (K. P.)

Egy bejegyzéshez fűzött hozzászólásban nemrégiben jeleztem, hogy Döge polgármesterének ügyei messze nem értek véget azzal, hogy vesztegetés elfogadása miatt börtönbüntetésre ítélték. Az, aki hosszú évtizedek óta a maga sajátos módján intézte a település ügyeit, nehezen fogadja el, hogy egyszer minden „sikertörténet” véget ér.

Az első nehézséget a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés letöltésének megkezdése okozta. A volt polgármester ugyanis a kijelölt időpontban nem vonult be a büntetés-végrehajtási intézetbe, hanem felszívódott. Sokáig így is maradt volna, azonban a televízió hírt adott róla, hogy egy közeli kórház pszichiátriai osztályán fekszik (nyilván megviselte az ellene lefolytatott büntetőeljárás). Nem sokkal az erről szóló hírek után rendőrök keresték fel az intézetben, így megkezdte jogerős büntetésének letöltését.

A volt polgármester azonban úgy gondolta, hogy nem ő tartozik Dögének, hanem Döge neki, így szabadságmegváltás, jubileumi jutalom és végkielégítés címén több mint 6 millió forintot követelt a dögei önkormányzattól. A bíróság a jubileumi jutalmat érdemtelenység miatt végül nem ítélte meg számára, de a végkielégítés és a szabadságok részleges megváltásának kifizetésére kötelezte az önkormányzatot.

Bár a közügyektől eltiltása miatt nem indulhatott a polgármesteri címért a 2014-es választásokon, jelöltként azonos nevű fia indult. Polgármesterré ugyan nem választották, de azóta is tagja a képviselő-testületnek Döge volt polgármesterének fia.

Csak remélhetjük, hogy jó messzire esett az alma a fájától...

A polgármester felelőssége (K. P.)

A sümegi polgármester élettársáról kiderült, hogy hamis érettségi bizonyítvánnyal rendelkezik. Ennek ellenére az élettárs továbbra is a sümegi szakellátó központ vezetője maradhatott, jóllehet az ehhez szükséges végzettséggel nyilvánvalóan nem rendelkezik (ugyanis a dolgok jelenlegi állása szerint a legmagasabb iskolai végzettsége 8 általános iskola).

A polgármester azonban úgy gondolta, hogy élettársa minden pénzt megér az adófizetőknek, így annak intézményvezetői fizetését a botrány kirobbanását követően saját hatáskörében jelentősen megemelte. Az – mellékállásával együtt – immár meghaladja a havi 2 millió forintot. Sajnos az ügynek Sümegre nézve súlyosabb anyagi következményei is vannak, ugyanis a városnak vissza kell fizetnie azt az összesen 140 millió forintos uniós támogatást, amelyet jogosulatlanul nyert el, mivel – a pályázati kiírások ellenére – a szakellátó központ vezetője nem rendelkezett felsőfokú végzettséggel.

Ilyen előzmények után nem kétséges, hogy a polgármestert súlyos erkölcsi felelősség terheli a kialakult helyzetért. Szó nélkül túrta a kialakult összeférhetetlenséget, visszaélt hatalmával élettársa fizetésének jelentős megemelésével, jóllehet tudta, hogy a szakellátó központ vezetője nem rendelkezik felsőfokú végzettséggel, sőt, közokirat-hamisítás miatt jogerősen elítélte a bíróság.

A Munka törvénykönyve alapján a munkavállaló felelősséggel tartozik az általa okozott kárért, és a munkaviszonyból származó kötelezettségének megszegésével okozott kárt köteles

megtériteni, ha nem úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható. Sajnos a polgármesterek kártérítési felelősségéről nem rendelkezik a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény, de azt hiszem, hogy a képviselő-testület részéről indokolt lehet polgári jogi kártérítést követelni a polgármestertől, aki gondatlanul, a polgármesteri hivatás szabályait súlyosan megsértve, továbbá súlyosan gondatlanul járt el hivatali döntéseinek meghozatala során.

Nagyon kíváncsi lennék egy ilyen perre és a végkimenetelére...

9. INTEGRITÁS ÉS RENDÉSZETI SZERVEZETEK

Szakmai elismerés és integritás (M. K.)

Egy életpálya méltó elismerése véleményem szerint erősíti az integritást. A mai napon részese lehettem egy olyan ünnepi eseménynek, ahol ez történt. Medve Judit, az ünnepelt, ráadásul kedves kollégám és barátom is, úgyhogy az öröm dupla. A magyar rendőri büntelmegelőzés ikonikus figurája ő, aki 40 évig szolgált ugyanazon a rendőrkapitányságon, Salgótarjánban. Utóbbi évtizedeit a büntelmegelőzés területén töltötte, és a neve olyan szakmai és emberi minőséget fémjelez, amelyet kevesen tudhatnak magukénak. A kollégák és a közösségek is, akikkel és akikért dolgozott, sokat kaptak tőle. Szenvedélyes ügyszeretetét és odaadását a Köz Szolgálatáért Érdemjel arany fokozatával ismerték el.

Egy ilyen elismerés nemcsak személyesen az ünnepeltnek szól, hanem a szakmának és a kollégáknak is. Aki ma ott volt, és együtt örült vele, mind megerősítette ezt. Így is lehet(ne) növelni a személyes és a szervezeti integritást! Medve Juditnak ezúton is gratulálok!

Forrás:

<http://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/szervezeti-hirek/koz-szolgalataert-erdemjel-elismeresben?fbclid=IwAR3uq00pZmR4N3RIKwTtQImomcPF3NVg-B0wQofjJNzvxjF3x2RbsCMhAv5Y>

A rendőrség számára is vannak szabályok (Zs. P.)

Az önkormányzatok dolgozói számára és a rendőrségnek sincs még integritás jogszabályi kerete, pedig...

- a Rendőrségről szóló XXXIV. évi törvény,
- az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) és az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet,
- a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről szóló 14 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet,
- az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendelet,
- a közbeszerzésekről szóló 2015. évi CXLI. törvény,
- a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról szóló 2007. évi CLXXXI. törvény,
- az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény,
- a panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény,
- a közszolgálati jogviszonyokról szóló törvények,

- a rendőri korrupciós cselekmények megelőzésével és visszaszorításával kapcsolatos feladatokról szóló 20/2013. (V. 17.) ORFK utasítás,
- a gazdálkodási szabályzatról szóló 41/2014. (XI. 28.) ORFK utasítás,
- a Rendvédelmi Hivatásetikai Kódex és Etikai Eljárási Szabályzat,
- a Szervezeti és Működési Szabályzat, valamint
- a felsorolt jogszabályokra épülő további belső szabályzók elegendő alapot adnának arra, hogy legyen...

Forrás: http://www.bm-tt.hu/assets/letolt/folyoi/2016_1.pdf

Egy olvasnivaló a rendőri korrupció nyomozásáról (M. K.)

Az alábbiakban ajánlom Veprík Zita (2020): Titkos eszközök alkalmazása a rendőri korrupciós bűncselekmények nyomozásában című tanulmányát [Belügyi Szemle, 68(12), 85–103.].

A tanulmány absztraktját idézem: „A rendészeti korrupciós bűncselekmények fokozott társadalmi veszélyességűek, hiszen az állampolgárok rendészeti szervekbe vetett bizalmát alááshatják, biztonsági deficitet okozhatnak. Ezeknek a bűncselekményeknek a megelőzése, felderítése éppen ezért kiemelt feladat a hatóságok számára. Ugyanakkor a rendészeti korrupciós bűncselekmények felderítése, nyomozása – több tényező miatt – rendkívül nehéz, és a nyílt eszközök sokszor nem is elegendők az eredményes bűnüldözéshez. A hatékony bünyfelderítés érdekében nélkülözhetetlen tehát a leplezett eszközök alkalmazása, a konspirált adatszerzés. Jelen tanulmányban a jogszabály által meghatározott leplezett eszközöket vizsgálja a szerző abból a szempontból, hogy milyen módon alkalmazhatók a rendőri korrupciós bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásokban. Elemzi továbbá a hatályos Be. általi szabályrendszert abból a perspektívából is, hogy a gyakorlati tapasztalatok alapján mennyire fedí le a felderítés teljes igényrendszerét.”

A tanulmány szövege letölthető innen:

<https://ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/article/view/5074>

Rendőr–civil együttműködés a közúti ámokfutók ellen (K. P.)

Az elmúlt hónapokban egyre gyakoribb, hogy a rendőrség egy civil szervezettől, a közösségi portálon is aktív Budapesti Autósok Közösségétől kap videokamerás felvételeket az utakon száguldozó, a közlekedési szabályokra fittyet hányó és embertársaikat veszélyeztető autósokról. A szabályszegőkkel szembeni eredményesebb fellépést az teszi lehetővé, hogy az ORFK Bűnmegelőzési Bizottsága és a Budapesti Autósok Közössége között együttműködési megállapodás jött létre.

Az autókön egyre gyakoribb fedélzeti kamerák felvételei ugyanis számos kirívó szabálytalanságot rögzítettek, amelyek egymás után jelentek meg az említett szervezet közösségi olda-

lán. A korábbi gyakorlat alapján a rendőrség csak akkor járt el, ha a megtekintett felvételek alapján valaki feljelentést tett – ami vagy megtörtént, vagy nem.

Az együttműködés alapján kialakított jó gyakorlat szerint a közösség által kijelölt személy átnézi az autósok által beküldött videofelvételeket, és ha kiemelt súlyú szabálysértést vagy az állampolgárokat joggal irritáló magatartást tapasztal, értesíti az ORFK Közlekedésrendészeti Főosztályát.

Ez a gyakorlat nemcsak az érintett szereplők számára előnyös, de az integritás szempontjából is igen előremutatónak tekinthető, a következők miatt:

- A rendőrség érdemi és megbízható információkhoz jut a közlekedés rendjét súlyosan sértő cselekményekről még akkor is, ha munkatársai nincsenek jelen az adott helyszínen. A civil szervezet a videók megtekintésével és előszűrésével jelentős munkaterhet vesz le a rendőri állomány válláról, amely így az eljárások érdemi részére tud fókuszálni. Ez növeli a hatékonyságot és a rendőri munkába vetett közbizalmat.
- A civil szervezet becsatornázza a jogos állampolgári panaszokat, és aktívan tesz azok megelőzése és megszüntetése érdekében. Mindeközben az autós közösség körében nevelő és prevenciós munkát végez, bemutatva a kirívóan súlyos közlekedési szabálysértéseket, szolgálva az autósok és az állampolgárok érdekeit. E feladatokon túl magára vállalja a sokak számára kényelmetlen vagy kellemetlen feladatot, a videók továbbítását a rendőrség számára, valamint a rendőrséggel való együttműködést.
- Az állampolgárok a videók alapján elindított eljárások révén azt érezhetik, hogy a kirívó szabálysértések nem maradnak megtorlatlanul, a bűnösök nem kerülhetik el büntetésüket. Szemükben így a rendőrség megítélése is javul, hiszen azt látják, hogy a rendőrség partnerként tekint rájuk, és fő célja nem az autósok mindenáron történő megbüntetése, hanem a közlekedési morál javítása, az emberi életek védelme.

Az együttműködés az integritás oldaláról azért tekinthető előnyösnek, mivel a hiteles közvetítő szervezet bevonásával tompul a bejelentésekhez kapcsolódó negatív érzület, és erősödik az állampolgároknak az intézményekbe, valamint az egymásba vetett bizalma.

Csapda a neten (M. K.)

Pár héttel ezelőtt azzal az örökzöld témával foglalkoztunk (itt is), hogy vajon a bűnüldöző hatóságoknak milyen eszközök állnak rendelkezésükre, ha egy bűncselekményt akarnak leleplezni. Szigorú jogi és szakmai protokolljai vannak ennek, mégis fel-felparázsluk körülötte az etikai vita.

A Csapda a neten című cseh dokumentumfilm alapsztorija: 12 évesnek látszó színésznők leplezik le az online szexragadozókat. Kedvcsinálónak két részlet a cikkből:

„Minden idők legsikeresebb cseh dokumentumfilmje sokkaló képet mutat arról, milyen veszélyek leselkednek a gyerekekre és kiskamaszokra a világhálón. A Csapda a neten hatalmas port kavart, rendőrségi eljárások is indultak a nyomán, ennél azonban sokkal fontosabb, hogy ráirányítja a figyelmet a probléma súlyosságára.”

„Általánosságban legitim a vita, hogy egy dokumentumfilmben mennyire etikus megtévesz-

teni és »lépre csalni« az alanyokat, és ily módon beavatkozni a valóságba, ám ebben az esetben nem nagyon lehet kérdés, hogy megérte vállalni a morális rizikót. A tömeges leleplezéssel az alkotók egyértelműen hozzájárultak a veszélyek tudatosításához, így a gyerekek biztonságának növeléséhez is. A legközvetlenebb hatás, hogy a cseh rendőrség elkérte a felvételeket, és több nyomozást is indított a filmben kitakart arccal bemutatott elkövetők ellen.”

Az egész írás pedig elolvasható itt: <https://24.hu/kultura/2021/02/16/csapda-a-neten-kritika-szexualis-ragadozok-online-zaklatas-bidf-2021-dokumentumfilm/?fbclid=IwAR1Tvl-zPg5vTRYQf9RIUMKvqGHUDc5oVk2EiNyogAFGLrN890iX0NBNL1wM>

Csapda a neten – magyarul is (M. K.)

Pár hete polemizáltunk itt arról a cseh dokumentumfilmről, amely az internetes zaklatásokat elkövetők sajátos „leleplezése” érdekében készült. Most magyar nyelven is hozzáférhetővé vált egy rövid ajánló, ismertető a filmről. Akit érdekel, nézze meg, és várjuk a hozzászólásokat, véleményeket, hogy vajon mennyire etikus ilyen módszerrel dolgoznia a dokumentumfilmeseeknek:

Forrás: <https://www.facebook.com/szabadeuropahu/videos/854152288505991>

10. INTEGRITÁS ÉS EGÉSZSÉGÜGY

A perioperatív asszisztens és az integritás (Zs. P.)

Az integritás két lábáról fogok írni: a szakmai tudásról és a beállítódás szükségességéről. De hogy ne legyen e bejegyzés elvont, a műtőben dolgozó asszisztensnő példáján fogom bemutatni.

A műszerelő perioperatív asszisztens, leánykori nevén műtősnő és a sebész viszonya nagyfokú összeszokottságot igényel. Szerencsés esetben ez meg is van. A műtősnő figyeli, hol tart a műtét, nézi a folyamatot, sőt, érti is a történéseket. Ennek megfelelően már előre kitalálja, milyen eszközre lesz szüksége az orvosnak, akinek alig kell verbális utasításokat adnia, mondhatni félszavakból megértik egymást. Már előre látja, tudja, verbális utasítás nélkül is, hogy mi a következő mozzanat, és ahhoz mit kell adnia a sebész kezébe. Hogy ez mekkora könnyebbség az orvosnak, mi, laikusok el se tudjuk képzelni. A műtét pszichésen ugyanis nagyon megterhelő, komoly összpontosítást igényel, és minden olyan dolog, ami az összpontosítást segíti, tulajdonképpen a beteg javát szolgálja.

Ne feledjük, mindig meg kell találnunk az integritás központi célját, és ez az egészségügyben maga a beteg, tehát nem az orvos körberajongása a cél, hanem a páciens minél gyorsabb és szövődménymentesebb ellátása. További járulékos haszna az összeszokottságnak, hogy mivel minden gyorsabban megy, több beteget lehet ellátni, minden hatékonyabbá és gazdaságosabbá válik.

A csapat hatékonysága csökkenhet akkor is, ha olyanok állnak a műtőasztal körül, akik még nem vagy csak nagyon ritkán dolgoztak együtt, mert ebben az esetben sokkal több verbális kommunikációra lehet szükség.

Egyetlen orvos sem gép, ugyanazt a műtétet másként végezhetik. Az egyik láb tehát a tudás és az összeszokottság volt. A másik láb viszont a beállítódás. Itt arról van szó, hogy a műtősnő akarjon segíteni az orvosnak, fontosnak tartsa, hogy a segítség ne pusztán engedelmesség, hanem együtt cselekvés legyen. Ez a beállítódás az etika területe. Vannak olyan műtősnők – természetesen nem Magyarországon, hanem más országokban, sőt más bolygókon –, akik úgy szocializálódtak, hogy csak azt csinálják, amit mondanak nekik. Ráadásul aki már abba szokott bele, hogy felszólításra adja az eszközöket, nehezen ismeri be, hogy nem jó a beállítódása, hiszen azt hiszi, hogy mindent a lehető legjobban csinál. Nehéz elfogadnunk, ha valaki arról akar meggyőzni, hogy még a szándékaink is messze vannak a tökéletességtől. Pedig először mindenképp a jobb értékrendet kell magunkévá tennünk. Szerencsésebbek azok, akik már eleve úgy tanulják meg a szakmájukat, hogy helyes a beállítódásuk. (Ezt nevezzük helyes szakmai attitűdnek.)

A jó szakmai attitűd sem biztos, hogy elég, hiszen lehet valaki túlságosan merev, feszült, vagy épp nem tud tartósan koncentrálni, vagy nem képes fizikailag sokáig állni az asztal mellett, stb. Ez esetben kisebbségi érzése lesz, és tulajdonképpen akkor jár jól, ha olyan rendszerben dolgozik, ahol az elvárások. Nem mindenkiből lesz jó műtősnő.

Ha elvonatkoztatunk a konkrét szakmától, mondhatjuk, hogy az integritásnak másutt is pontosan ugyanezek a feltételei. Azt is nyugodtan kijelenthetjük, hogy a rosszul szocializál-

tak érdekeltek abban, hogy ne kelljen szembenézniük magukkal. Továbbá, hogy „elromolni” nemcsak az alacsony motiváltság miatt lehet, de felülről is „el lehet rontani” mindenkit. Ha ugyanis valakinek mindig azt mondják, hogy nem azért van ott, hogy gondolkodjon, hanem azért, hogy végrehajtsa, előbb-utóbb el is hiheti ezt. Ilyenkor azt tudjuk tanácsolni, hogy akinek azt mondják, ne gondolkodjon, inkább válasszon olyan munkát, ahol megbecsülik. A rendszerek egészének és az egyének is állandóan javulnia kell, ehhez pedig köztudottan nem szokott ártani a gondolkodás...

Megbízhatósági vizsgálatok elhalasztva? (K. P.)

Néhány nappal ezelőtt röppent fel a hír egy tájékoztató levélről, amely szerint az egészségügyi szolgálati jogviszonyban állóknak nyilatkozatot kell kitölteniük arra vonatkozóan, hogy tudomásul veszik, hogy a rendőrségről szóló törvény szerinti védett állományba tartozóknak minősülnek, és velük szemben megbízhatósági vizsgálat lefolytatására van lehetőség.

A hír alapján a Magyar Orvosi Kamara felvette a kapcsolatot a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatójával, akinek a tájékoztatása szerint a tájékoztató levelet tévedésből küldték ki.

Ha tévedés történt is, szögezzük le, hogy a jogszabály szerint az érintetteknek hozzá kell járulnia a vizsgálat lefolytatásához. Ezzel kapcsolatban a Nemzeti Védelmi Szolgálatnak joga van titkos információgyűjtést folytatni, és ennek során akár a védett állományba tartozók telefonját lehallgatni.

Ugyanakkor érdekes kérdéseket vethet fel a telefonok lehallgatása. Nyilvánvaló, hogy ennek során az orvosok egymás között a betegek egészségi állapotáról is diskurálhatnak, így például arról, hogy kinek milyen betegsége van, és számára milyen terápiát alkalmazzanak. Ezek az adatok a törvények szerint különleges személyes adatnak minősülnek, így kezelésük során különös gondossággal kell eljárni.

Kérdéses ugyanakkor, hogy a bűnmegelőzési cél és a korrupciós bűncselekmények felderítése elég indokul szolgálhat-e a telefonok lehallgatásához, szükséges-e az eljárás lefolytatásához, illetve arányban áll-e az elérni kívánt céllal?

Úgy gondolom, hogy a jogalkotó ezt a kérdést az év végi, meglehetősen sürgősen kivitelezett törvénykezéssel nem gondolta át teljesen, aminek következményei most jelentkeznek. Vagyis a megbízhatósági vizsgálatok alkalmazása nemcsak a járványügyi helyzetre, hanem az adatvédelmi aggályokra tekintettel is késik...

Nem kell az egészségügyi dolgozók beleegyező nyilatkozata a rájuk vonatkozó megbízhatósági vizsgálatokhoz... (M. K.)

Egy ellenzéki országgyűlési képviselő beadványára érkezett egyértelmű válasz szerint (lásd a linkben) az egészségügyi dolgozóknak nem kell hozzájáruló nyilatkozatot aláírniuk ahhoz, hogy rájuk vonatkozóan a Nemzeti Védelmi Szolgálat megbízhatósági vizsgálatot folytasson.

Az e nélkül is megtehető az erről szóló törvény alapján.

Anélkül, hogy itt most kifejtенém, mit gondolok erről, az igazi kérdés nem is annyira ez, hanem hogy a megbízhatósági vizsgálat és a lehallgathatóság vajon mennyiben fedik egymást. Szívesen várjuk az ehhez értő szakemberek hozzászólásait...

Forrás:

<https://www.parlament.hu/irom41/16023/16023-0001.pdf?fbclid=IwAR3zmChoJD8MiKOT-KWOAWFfBEaEwG6Z7zaxRkzSoiQrKJnyR2OcxZSyelL0>

Akinek kalapács van a kezében... (K. P.)

...mindent szögnek lát – tartja a mondás. A Büntető Törvénykönyv módosítását követően most kezd a közvélemény számára is formálódni a hálapénz felszámolásának forgatókönyve. A ma a BM sajtófőnöke által adott interjú alapján a Nemzeti Védelmi Szolgálat új főosztálya kapja a feladatot, hogy a megbízhatósági vizsgálatok eszközeivel támogassa az orvosi hálapénz visszaszorítását. Nyilvánvalóan nem lesz egyszerű feladat, az alábbi okokból sem:

- Az „utcai” vesztegetések esetében a vesztegető és a megvesztegetett jellemzően nem ismerik egymást, a cselekmény a pillanatnyi benyomásokon alapuló döntésre vezethető vissza. Az egészségügyi ellátásban a beteg és az orvosa jellegzetesen hosszabb idő óta ismerik egymást, a közöttük lévő viszony erősen bizalmi jellegű, amelybe nehéz egy külső szereplőnek beavatkoznia.
- Az egészségügyben a „hálapénzt” jellemzően az elvégzett egészségügyi szolgáltatás után szokták adni. Az már most látható, hogy bizonyos, a hálapénz szempontjából kritikus beavatkozásokat (például szülés, szívműtét) nehéz lesz életszerű helyzetként modellezni az NVSZ munkatársainak.
- Az egészségügyben az új egészségügyi szolgálati jogviszonyt vállaló orvosokkal szemben alkalmazhatja majd az NVSZ a megbízhatósági vizsgálatokat. A „hálapénz” szempontjából ugyancsak veszélyeztetett műtőssegedeknek, ápolónőknek így nem kell tartaniuk e jogintézménytől, mint ahogy azon orvosoknak sem, akik megbízási szerződés szerint látnak el feladatokat.
- A jogszabály-módosítás alapján a „hálapénz” elfogadása pusztán az orvos és a beteg között létrejövő törvénytelen tranzakció, amelyhez az orvos munkáltatójának látszólag semmi köze nincs. Célszerű lenne kitörni e kétdimenziós, meglehetősen leegyszerűsítő megközelítésből, és megvizsgálni az egészségügyi szolgáltatók felelősségét is, hogy vajon mindent megtesznek-e annak érdekében, hogy munkatársaik (az orvosok és az ápolószemélyzet) megfelelően ismerjék az új szabályokat, és azok szerint legyenek képesek eljárni. Itt felmerül az egészségügyi intézmények belső kontrollrendszere és integritásirányítási rendszere fejlesztésének szükségessége.
- Vajon a szabályok „éles” alkalmazásáig rendelkezésre álló alig másfél hónap elegendő-e arra, hogy mind a 10 millió magyar állampolgár megfelelő tájékoztatást kapjon az új szabályokról?
- Vajon az egészségügyi szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások árait és minőségét összehasonlítható, mindenki által elérhető adatbázis hozzájárulhat-e a beteg és az orvos közötti bizalmi kapcsolat megerősítéséhez, a betegjogok szélesebb körű érvényesítéséhez?

- Vajon az egészségügyi szolgáltatók felkészültek-e arra, hogy a betegek részéről felmerülő pluszszolgáltatás iránti igényeket (ennek legjellemzőbb formája a saját orvos megválasztása) szerződéses keretek közé tereljék?
- Az NVSZ számára létszámfejlesztésre juttatott költségvetési forráson túl van-e olyan plusz pénzügyi elem vagy ösztönző, amely az egészségügyi szolgáltatókat támogatja az új szabályok alkalmazásában? Feltehető, hogy egy egységes és jól működő belső kontrollrendszerrel csökkenthető lenne a kórházak év végén konszolidált mintegy 45 milliárdos adóssága is...
- A 2020 nyarán elfogadott Nemzeti Korrupcióellenes Stratégia még csak nem is említi a „hálapénz” visszaszorítását a stratégiai célok között. Az előremutató év végi fejlemények tükrében indokolt lehet a stratégia felülvizsgálata és kiegészítése új célokkal, illetve az előrehaladás mérését lehetővé tevő indikátorokkal.

Megbízhatósági vizsgálat – nem lehet eleget beszélni róla (M. K.)

A *Magyarország Ügyészsége* című honlapon akadtam erre a videóra, amely igyekszik egyszerű, közérthető nyelven elmondani a lényegét. A sorozat címe: Folyékonyan jogászul. Azért még mindig túl komor a tálalás, de már érthetőbb.

Forrás:

<http://ugyeszseg.hu/folyekonyan-jogaszul-a-megbizhatosagi-vizsgalat/>

Free card from jail? Az oltási igazolvány és korrupciós kockázatai (K. P.)

Tegnap jelent meg a *Magyar Közlöny*ben és máától hatályos a 60/2021. (II. 12.) Korm. rendelet a koronavírus elleni védettség igazolásáról. A kormányrendelet 2. §-a rendelkezik a védettségi igazolvány kiállításáról azon személyek számára, akik a betegségből történő kigyógyulás vagy oltás révén védettséget szereztek a koronavírus-fertőzéssel szemben.

Bár az igazolvány tényleges alkalmazásának területe egyelőre nem ismert, vélelmezhetjük, hogy azért született róla döntés, hogy a későbbiek során felhasználható legyen majd az élet sok területén. Leginkább arra, hogy igazolja, hogy a kártya felmutatója már be lett oltva, illetve túlesett a fertőzésen, és nem jelent veszélyt a társadalom többi tagja számára. Ebben az esetben ugyanis már indokolatlan vele szemben bármilyen korlátozó intézkedés alkalmazása, hiszen ő védett... Mondjuk, nem kell maszkot hordania, igénybe veheti az éttermi szolgáltatásokat, külföldre utazhat, kereskedelmi szálláshelyet vehet igénybe... Vagyis csupa olyan dolgot, amelyet egy hétköznapi állampolgár az elmúlt hónapokban nem vehetett igénybe, és – ha az oltás a jelenlegi ütemben folytatódik – nem is fog. Ha a hat hónapos érvényességet vesszük alapul, akkor úgy is fogalmazhatunk, hogy az igazolvány szabadulókártya a kijárási korlátozások alól, és belépőkártya a gondtalan nyári vakáció mindennapjaiba...

Ki ne szeretne egy ilyen kis kártyát magának és a szeretteinek? A kereslet hamar megteremtheti a korrupciós kínálatot. És talán nem is akkora nagy kihívás hozzájutni még akkor sem, ha nem oltották be az embert a vakcinával. Elég egy egészségügyi szolgáltató által kiállított, az ellenanyag szervezetben való jelenlétét igazoló lelet. Esetleg egy jobb minőségű fénymásoló...

Nagyon kíváncsi leszek, hogy a következő időszakban a statisztikák alapján milyen rohamosan fog nőni a koronavírus-fertőzésen átesett honfitársaink aránya... És az elvégzett, védettséget igazoló tesztek száma mely laboroknál fog jelentősen emelkedni...

Válságkommunikáció (Zs. P.)

Mindenképp dicséretesnek gondolom, hogy a Magyar Orvosok Szakszervezete belevágott a saját kommunikációjának helyrerakásába, a korábbi megkérdőjelezhető gondolatok helyesbítésébe. Egy interjú során azon morfondírozott az egyik képviselőjük, hogy a Covid-oltást elutasítók, amennyiben kórházi ápolásra szorulnak, fizessék ki a kezelési költségeiket. A válságkommunikációban viszont anélkül, hogy egymást nem vállalták volna, elnézést kértek, mondván: át kellett gondolniuk, meg kellett vitatniuk egymás közt, és más véleményre jutottak.

Nem igazán tudok olyan esetről beszámolni – legalábbis hazai vonatkozásban –, amikor egy szervezet ezt az utat választotta volna. Gondoljunk csak például a vörösiszap-katasztrófa utáni megszólalásokra: „a vörös iszap nem is mérgező”.

A válságkommunikáció az integritás egyik legszélsőségesebb, de legfelemelőbb verziója is. Korántsem összeomlást vagy tehetetlenséget jelent.

Először egy szituációban el kell dönteni, hogy kinek van igaza. Ha nekünk, vissza kell utasítani a támadást, ám erről addig ne nyissunk vitát, míg nem tudjuk, hogy esetleg nem mi követtük-e el a hibát. Ha úgy gondoljuk, hogy a kritikusainknak van igaza, és ezt el is tudjuk ismerni, akkor a válságkommunikáció hívei szerint – és a kommunikációt kutatók zömmel ide tartoznak, szemben mondjuk a jogászokkal vagy a politikai marketing tanácsadókkal – bele kell kezdeni a válságkommunikációba.

Ami megtámogatja ezt a döntést, hogy egyrészt ez az etikus, így fog növekedni az integritásunk. Másrészt hatékony is, mert ha jól csináljuk, több hívünk lesz a végén, mint amikor a krízis elkezdődött. A kérdés már csak az, hogy ezt miként lehet jól csinálni.

A legjobb, ha a válságkommunikációt a szervezet legfelsőbb vezetői veszik a nyakukba, így lesz hitelesebb. Előfordul, hogy a vezető nem tud a helyszínre menni, ilyenkor viszont legjobb, ha felkérnek egy kommunikációs szakembert, és az nyilatkozik. Ha hiba történt a rendszer működése miatt, mindenképp akadnak sértettek, esetleg áldozatok is, vagy potenciális áldozatok. Az ő nézőpontjukból kell kifejteni a kérdést. Nekik kell az elsőnek lenni, nem a szervezet presztízsének vagy anyagi érdekeinek.

Miután a válság tényét elismerték, és bevallották abban a szervezet felelősségét, a következő lépés, hogy a szervezet meggyőzze a rá figyelőket, hogy a bajt magát is kézben tudják tartani. Sőt, nem mástól kell megszerezni a nyilvánosságban a bajjal kapcsolatos információkat, csakis tőlük. Ezzel a pletykákat is megelőzik, a találgatásoknak vége szakad, a rosszindulatú, ellenséges kommunikáció méregfogát kihúzzák. Lehet, hogy lesznek ilyenek, de az emberek már nem azokra fognak figyelni. A szervezet iránti bizalom megnő. Nyugodt, magabiztos hangvétel kell. Hisztériásan, melldőngetve, kétségbe esve nem lehet válságkommunikációt sikeresen végigvinni.

A válságkommunikáció általában nem tűzoltás. Okosabb szervezetek a piaci szereplők számára előre tartanak válságkommunikációs tréningeket. Számítanak arra, hogy beüt valahol a baj, mert ugye csak az nem hibázik, aki nem dolgozik. Ha pedig baj van, akkor sem lehet azt várni, hogy rögtön megoldódik, az egy hosszabb folyamat lesz, a probléma tényleges megoldásától, mondjuk, a gyászmunkáig.

A válságkommunikáció során nem az elfelejtésre hajtunk – a politikai kommunikáció gyakori taktikája a problémáktól való olyan megszabadulás, hogy egy másikkal cseréljük fel. A tisztességes, integritásnak megfelelő viselkedés nem ilyen. Ebben a hosszabb folyamatban lesznek a szervezet számára is átláthatatlan pontok. Ezek kiderítésére, megértésére időt kell kérni a médiától. Ám bármit ígérünk is – például ha olyat, amire kellene tudnunk válaszolni, de épp nem tudunk –, azt az információt majd valóban szállítanunk kell. Találgatásokba sose bocsátkozunk.

Hogy a válságkommunikáció ne a kommunikáció válsága legyen (M. K.)

Zsolt Péter legutóbbi bejegyzésében a válságkommunikációról elmélkedett, és annak egy jó gyakorlatát is mellékelte (lásd a Magyar Orvosok Szakszervezete elnökének egy 2021. január 6-i stúdióbeszélgetését). A példa kitűnő. Véleményemet az alábbiakkal támasztom alá: „Itt van ez a veszélyhelyzeti vagy válságkommunikáció. Gyakorlatilag csak nehézségei vannak. Jószerivel azt hihetnénk, egyszerűen képtelenség jól csinálni, eleve kudarcra ítéltetett. Bármit mondunk, közhelyesnek tűnhet. Egyszerű lenne a válasz: akkor ne mondjunk semmit. De ezt sem lehet. Valamit mondani kell, mert a kommunikáció hiánya még a félresikerült kommunikációnál is rosszabb. Mi a megfelelő stratégia olyankor, amikor nem csupán magával a helyzettel kell megbirkózni (egészségügyről lévén szó a betegek vagy a hozzátartozók aggodalmát kezelni, ami egészen hétköznapi feladat egy orvos, ápoló számára, bár gyorsan hozzáteszem, ezt sem könnyű jól csinálni), hanem azzal, sőt egyre inkább főleg azzal, hogy körös-körül lassacskán és kiszámíthatóan előbb-utóbb mindenki találkozik a válsághelyzet hatásaival. Tehát nem a személyközi kommunikáció a legnehezebb kihívás, hanem a nyilvános. Az elég jó vezetői válságkommunikációban érezhető a felelős kiállás, a megkérdőjelezhetetlen és nyilvánvaló szakértelmen alapuló hitelesség és az ebből fakadó megbízhatóság, a következetesen határozott, mégis empatikus hangnem, a törődés, a szolidaritás. Egyszóval: a humánus.”

Mindezeket még 2020 tavaszán, a járvány első hulláma alatt, vendégbloggerként írtam a *Hogy a válságkommunikáció ne a kommunikáció válsága legyen* című bejegyzésemben.

A teljes szöveg itt olvasható:

<http://www.nyelvilektorlas.hu/hogy-valsagkommunikacio-ne-kommunikacio-valsaga-legyen/>

Ha már válságkommunikáció... (K. P.)

A csatornán az előző bejegyzések a válságkommunikációról szóltak. Arról, hogy kritikus helyzetekben hogyan és mit kommunikáljunk. Nem egyszerű feladat, hiszen az állampolgárok, a közönség ebben a helyzetben új, friss és releváns információkra éhes, és ha ezt az éhségét nem elégítik ki, hajlamos elhinni mindazt, ami a világgépébe beilleszthető. Másrészt a titkolózó, rosszul tájékoztató és kapkodó kommunikáció nem erősíti, hanem éppen ellenkezőleg, gyengíti a kompetens és hozzáértő szervezet képét.

Nyilván nem vagyok felkészült, hogy kommunikációs szakemberekkel a válságkommunikációról érdemben eszmét cseréljek, inkább maradok a saját kaptafámnál. Vajon hány szervezetnél (akár a közigazgatásban, akár a magánszférában) rendelkeznek kész forgatókönyvekkel egy korrupciós jellegű válság kezeléséhez? Tudják-e az érintettek, hogy mi a teendő abban az esetben, ha egy, kettő vagy esetleg egy tucat munkatársukat helyezik előzetes letartóztatásba vesztegetés gyanújával? Vállalják-e a vezetők, hogy kiállnak a nyilvánosság elé és beszámolnak a fejleményekről? Vannak-e előre elkészített szövegpanelek, vagy a válság kellős közepén kell ezeket megfogalmazni és egyeztetni a vezetőkkel?

Ahogy ezt a vírussal kapcsolatos tapasztalatok is mutatják, egy integritás elvei szerint működő szervezetnek fel kell készülnie a vészhelyzeti üzemmódra és az ezzel járó kockázatok kezelésére. Higgadtan, megfontoltan és hitelesen, hiszen a kommunikáció fogadtatása a későbbi intézkedések eredményességét is jelentősen befolyásolja.

Bár az új szabályozás teljes körű alkalmazásához még hosszú út vezet, de az már most látható, hogy a szabályozás jelentősen növelheti a köztulajdonban álló gazdasági társaságok működésének hatékonyságát és eredményességét.

Felső vezetői válságkommunikáció a gyakorlatban (K. P.)

Gyakorlati kérdés multinacionális vállalatok vezérigazgatóihoz: Mit tenne Ön, ha külföldi leányvállalatuk üzleti gyakorlata miatt a hatóságok 26 millió dolláros büntetést szabnának ki vállalatára?

- Eltitkolnám;
- ráfognám az egészet a leányvállalat vezetőjére;
- levelet írnék a vállalat valamennyi munkavállalójának, és elmagyaráznám a helyzetet, továbbá világossá tenném, hogy a korrupciós üzleti gyakorlatoknak nincsen helye a szervezetben.

A helyes válasz: c).

Így tett Brad Smith, a Microsoft vezérigazgatója is 2019. július 22-én, amikor bejelentette, hogy a Microsoft megállapodott az USA Igazságügyi Minisztériumával és a Tőzsdefelügyelettel a külföldi korrupciós gyakorlatokról szóló törvény (FCPA) megsértésével kapcsolatos jogvita lezárásáról.

A Microsoft valamennyi, azaz 140 000 munkavállalójának szóló levelében ez olvasható: „Egyrészt mindannyiunknak tudomásul kell vennie, hogy ez a helytelen magatartás a Micro-

soft Hungary néhány alkalmazottját érintette, akik már nincsenek a vállalatnál. Nagy szerencsénk, hogy ma leányvállalatunknak olyan új vezetői vannak, akik elkötelezettek a vállalat magas etikai normái iránt.”

A levél így folytatódik: „Soha nincs jó ok az ember integritásának veszélyeztetésére, így reméljük és elvárjuk, hogy ha olyasmit lát, amely ellentmond a politikánknak vagy az értékeinknek, akkor erre felhívja a figyelmünket, hogy az apró problémák ne váljanak nagyobbá. Az etikus üzleti magatartás mindig is csapatsport marad. Hálásak vagyunk a támogatásért, amelyet világszerte nyújtott ehhez a munkához, és ahogy haladunk előre, kritikus jelentőségű, hogy minden egyes alkalmazott reggel azzal a megbecsüléssel jöjjön dolgozni, hogy Ön mind az első, mind az utolsó védelmi vonalunk.”

Világos és egyértelmű szavak, amelyek nem csak a válságos pillanatokban nyújtanak eligazítást.

Félelempénz (M. K.)

Egy egészségügyi dolgozó Zsolt Péternek a hálapénzről szóló írásához küldött egy reflexiót. Fontosnak tartotta jelezni, hogy nem csak a rendőri korrupció „viszi a prímet”. Volna teendő más szakterületek integritásának építése körül is. Teljes mértékben egyetértünk. És a hálapénz átnevezésével is, amelyet írása címéül adott: félelempénz. Ez ugyanis pontosabban kifejezi, valójában miért is adják azok, akik adják...

További gondolatok a hálapénzről (K. P.)

A csatornán izgalmas vita bontakozott ki a hálapénzről, a hálapénz természetéről. Nyilván összetett problémáról van szó, amelyben nehéz igazságot tenni. De talán előrébb jutunk, ha néhány alapvető körülményre vonatkozóan világosan látunk.

A hálapénz régebben nem csak az egészségügyben volt jelen. A korrupcióval foglalkozó szakkönyvek harminc évvel ezelőtt az ügyvédeknek adott hálapénzről is írtak. Érdekes módon ez a jelenség mára teljesen megszűnt. Vajon ki adna napjainkban a (sokszor igen borsos) ügyvédi díjazáson túl önként jelentős összeget az ügyvédjének?

E jelenség oka az volt, hogy a rendszerváltás előtt az ügyvédek csak ügyvédi munkaközösségekben tevékenykedhettek fix és meglehetősen szerény díjazásért. A jogkereső állampolgárok pedig némi pluszjuttatással (hálapénzzel) igyekeztek motiválni az ügyvédeket a többletmunkára és a perek megnyerésére. Nincsenek arra vonatkozóan adataink, hogy mekkora sikerrel, de a rendszerváltás után az ügyvédi hálapénz rendszere teljesen eltűnt...

Vajon miért? Annyi történt, hogy az ügyvédi hivatást már egyéni ügyvédként is lehetett gyakorolni, a díjazást pedig a piaci kereslet és kínálat viszonyai szabályozták. Az állampolgárok a kialakított díjért fogadták fel az ügyvédeket. A pernyertesség – a korábbi időszakhoz hasonlóan – továbbra sem volt garantált, ugyanakkor az állampolgár tudhatta, hogy milyen szolgáltatást kap a pénzéért. Ha elégedetlen volt, másik ügyvédhez fordult...

Az előző bekezdésekben azzal érveltem, hogy a feltételek és az érdekeltségek megváltozta-

tása jelentősen csökkentheti mind a hálapénz, mind a korrupció gyakoriságát. Ugyanezen gondolat mentén tovább haladva most amellett fogok érvelni, hogy a hálapénz megszüntetéséhez nem elég a Büntető Törvénykönyv módosítása, illetve a jogalkalmazónak el kell szakadnia a helyzet orvos-beteg kapcsolatra történő leszűkítésétől.

Ennek oka, hogy a beteg nem csupán állampolgár, hanem egy igen kiszolgáltatott helyzetben lévő ember, aki új és bizonytalan helyzettel szembesült az egészségüggyel való találkozásokor. Milyen ellátásra jogosult? Hogyan kaphat még jobb ellátást – felkészült orvost, külön kórtermet, több törődést az ellátó személyzettől? Amint látható, az egészségügy erre a helyzetre igen kevésbé van felkészülve: ugyanazt az ellátást nyújtja mindenkinek.

Az adatok alapján az is látható, hogy a hálapénz intézménye jellemzően nem a legsúlyosabb (például baleseti sérült és sürgős ellátást igénylő) betegeknel fordul elő, hanem a leginkább kiszolgáltatott helyzetben lévőknel (sebészet, szülészet-nőgyógyászat, ápolási osztály). Az ilyen emberek hozzátartozói sok esetben mindent hajlandóak megtenni annak érdekében, hogy szeretteik a lehető legmagasabb színvonalú szolgáltatást kaphassák. Még akkor is, ha ez nagyon bizonytalan és jogilag aggályos alapokon áll...

Vajon az segítené-e a hálapénz visszaszorítását, ha az egészségügyi intézményeknek lehetővé tennék az emelt szintű szolgáltatás biztosítását átlátható, szerződéses keretek között, és az egészségügyi szolgáltatások árai és minősége is összehasonlítható lenne? Az így megtermelt pluszbevétel növelné az egészségügyi szolgáltatók gazdasági mozgásterét, és pluszjövedelemhez juttatná a munkatársakat is...

Ebben a helyzetben a munkáltató nemcsak magasabb szakmai és etikai követelményeket határozhatna meg az orvosok és az egészségügyi személyzet számára, de támogathatná is ennek elérését, megvalósítását. Egy biztos, kiszámítható, átlátható és kevésbé hierarchikus viszonyokat nyújtó munkahely vonzó perspektívát jelentene minden új orvos, szakdolgozó számára...

A Covid harmadik hullámában történő felmondásokról (Zs. P.)

Itt most nem a sokat emlegetett egészségügyi jogállási törvény szerencsétlen ütemezéséről fogok írni, hanem lemegyek a hétköznapi világába. Forrásomat ugyan meg nem nevezve, és az adott kórházat nem beazonosítva írom az alábbiakat. Egyébként, mint a BBC hőskorában, az információt két különböző forrásból szedem. Olyan egészségügyi szakdolgozókkal beszélgettem, akik a Covid-időszak harmadik hullámában felmondtak. A felmondásuk oka, hogy a fizetésük csökkent, miközben az élvonalban voltak. Ez egészen hihetetlennek tűnt, ezért részletesen kifaggattam őket.

Akire haragudtak, az nem a kormány, hanem a kórházigazgató volt. A kórházigazgató az állam által utalt ún. Covid-pótlékot nem fizette ki. Interjúalanyaim részletes beszámolót adtak arról, hogy szerintük még a legsúlyosabb fertőzés miatt hasra fektetett betegek is megkapták a megfelelő orvosi ellátást, de nem kapták meg a megfelelő ápolást, például a forgatásukat, a felfekvésük megakadályozását. Erre a munkára nem voltak elegenden. A sok haláleset komoly sérülést okozott a lelükben. Hogy ilyen körülmények között miért nem kapták meg a kiegészítő pénzeket, amelyeket a kormány nekik szánt, első pillanatban érthetetlennek tűnik. Maga az igazgató azt mondta nekik, hogy a Covid-pénz a kórház hiányának befoltozására ment el.

Tegyük fel, hogy ez nem is Magyarországon történt, hanem egy képzeletbeli ország képze-

letbeli kórházában. Meg tudjuk-e indokolni az igazgató döntését? Mi motiválhatta? A válasz nem is olyan bonyolult. A hiányt felhalmozó igazgatókkal szemben a kormányzat általában leváltásukkal válaszol. Akik jól gazdálkodnak, azok megmaradnak a pozíciójukban, így az igazgató szempontja önmaga megvédése.

A következmények drámaiak. Az adott kórházban a szakképzett ápolók egyharmada távozott, helyükre képzetlen embereket vettek fel. Ez így nyilvánvalóan nincs rendben. Az integritás erősen sérült.

Egy igazgatónak a betegek érdekeit kell néznie, abba pedig nem fér bele a személyzettel szembeni igazságtalanság, melynek a következménye a sértettség, a távozás, a nem is tagadott harag és bosszú. Amikor a vezetők saját pozícióikat féltik, akkor történik meg, hogy a beosztottjaikat eszközként kezelik. És akkor nem beszélünk még arról, hogy az egészségügy nem a kórházigazgatóért, de még csak nem is a szakdolgozóért, hanem a betegért van.

Milyen etikai sablont alkalmazzon egy integritásoktató a hasonló helyzetekben? Ajánljuk a Porkoláb Imre: *Szolgálj, hogy vezethess* című könyvében található modellt (HVG, 2016. 160.), a KÉS-t. Katonáknak dolgozták ki a Sandhurst Katonai Akadémián, de az egészségügyben és minden más szervezetben is jó lesz.

A betűszó első betűje a K.

K = Küldetés

Célkitűzés, aminek a nevében cselekszünk. Miért akarjuk elérni a célt? Mi a küldetés? Minden döntéskor ezt kell szem előtt tartani. (A közigazgatás és a hadsereg feladatai közti különbség egyértelmű. A katona egyszerűbb küldetéseket kap, de a végrehajtás során több kreativitás kell, a közigazgatás emberének a küldetés megfogalmazásában fontos, hogy ne mondjon le a gondolkodásról, és a részletekben nincs szükség akkora hősiességre.)

É = Élet

A beosztottakról való gondoskodás felelősség. Ha konfliktus van a felettesekkel emiatt, vagy ha konfliktus van a küldetés során, ez kerülhet akár az első helyre is. (Például egy olyan terepen való bevetéskor, ahol nem volt hová bújni, egy vezető visszarendelte a csapatát a helikopterre. Egy másik végigcsinálta, és az emberei felét elfogták, másik felük meghalt. Olykor hibás a cél kijelölése. Utóbb az elemzések a parancsmegtagadónak adtak igazat.)

S = Saját magunk

Ennek kell leghátul lennie. Ha nem így van, rossz döntést hozunk. A döntéskor nem gondolhatunk magunkra elsőként, nem lehet az előmenetel a legfontosabb. Ha a beosztottak egy vezetőnél ezt érzékelik, elszakad bennük a bizalmi szál, ami hozzá köti őket.

Nem csak sürgészeknek! (M. K.)

Hogy mit takar ez a talányos-furcsa cím? Hogy kiderüljön, megosztok egy olyan honlapot, ahol az egészségüggyel kapcsolatos etikai dilemmákat is (és még sok más érdekes és hasznos információt) talál az érdeklődő olvasó. Ajánlom szíves figyelmükbe.

Forrás: <https://egeszsegugyesjog.wpcomstaging.com/>

A lemondással minden meg van oldva? (M. K.)

Friss hír: Lemondott a cseh Nemzeti Közegészségügyi Intézet vezetője.

Az ilyesfajta szalagcímek mindig figyelemfelkeltőek, mert valljuk be, azért nem sűrűn fordul elő, hogy valaki lemond magas tisztségéről, akkor sem, ha esetleg integritást sértő dolgot cselekszik. Nagyon komoly ereje kell ehhez a nyilvánosságnak.

A cseh miniszterelnök véleménye – miszerint hasonló túlkapások soha nem ismétlődhetnek meg, és teljesen elfogadhatatlan, hogy a botrányba keveredett Pavel Brezovsky megtartsa a Nemzeti Közegészségügyi Intézet vezetését – elég határozott állásfoglalás.

Mehetünk is tovább. Amiről ritkán hallani, hogy mi történik a lemondás után – már ami a következményeket, a tettet követő felelősségre vonást illeti. Vagy az illető megbotlott vezető lemond, és háborítatlanul tovább sétál, legfeljebb nem igazgató tovább?

https://hvg.hu/vilag/20210114_cseh_kozegeszsegugyi_intezet_oltas_botrany

<https://telex.hu/kulfold/2021/01/14/csehország-koronavirus-vakcina-kozegeszsegugyi-intezet>

...vagy csak ezután jön a neheze? (K. P.)

Az előző poszt arról szól, hogy lemondott a cseh Nemzeti Közegészségügyi Intézet vezetője, mivel a sajtóban olyan információk láttak napvilágot, hogy az intézet munkatársai és hozzátartozói is soron kívül juthattak koronavírus elleni oltáshoz, jóllehet nem tartoztak a veszélyeztetett korcsoportba. Felmerül a kérdés, hogy a vezető lemondásával az ügy el van intézve, vagy csak ez után jön a neheze?

Véleményem szerint a történetben a vezetői felelősség több szinten is megjelenik: beszélhetünk morális (erkölcsi), szakmai, vezetői, büntetőjogi és kártérítési felelősségről egyaránt.

Amennyiben az információk helytállóak, akkor megállapítható, hogy a vezető döntése, a jogosulatlan munkatársak és hozzátartozók számára biztosított oltások olyan mértékben ássák alá az ő, valamint a cseh Nemzeti Közegészségügyi Intézet hitelességét, hogy az veszélyezteti a szervezet működését, céljainak elérését. Ezt a helyzetet a vezető lemondásával, illetve eltávolításával lehet feloldani, teret engedve a korábitól lényegesen eltérő vezetői stílusnak.

A vezető szakmai felelőssége abban ragadható meg, hogy jól tudta: a munkatársak és hozzátartozói (még) nem jogosultak az oltásra, mivel mások számára indokoltabb annak biztosítá-

sa. Vagyis a hozzátartozóiról jogtalan eszközökkel gondoskodni akaró ember legyűrte benne a szakmai érveket. A szervezet vezetőjeként utasítást adott a nem megfelelő eljárásra, vagy legalábbis azt elnézte, jóváhagyta, jóllehet a szervezet törvényi feladatai mást diktáltak. Ennek vezetőként nem volt képes érvényt szerezni, így az oltásokat a rászoruló helyett mások – kevésbé rászoruló – kapták meg.

A vezető büntetőjogi felelőssége véleményem szerint azért állapítható meg, mert az eljárás során hivatali hatalmával gondatlanul vagy szándékosan visszaélt. Az eset büntetőjogi szempontból azért is érdekes, mivel akár a vesztegetés tényállása is felmerülhet, hiszen az oltás révén – rábízott hatalmukkal visszaélve – ő és hozzátartozói is jogtalan előnyhöz jutottak. A kérdés itt elsősorban az, hogy volt-e olyan aktív vesztegető, aki az oltás lehetőségét számukra ellenszolgáltatásért vagy más jogtalan előnyért felajánlotta?

Eddig még nem említettem a polgári kártérítés lehetőségét... Mi történik akkor, ha valaki azért hal meg vagy szenved maradandó károsodást, mert az oltását helyette az intézet vezetői és hozzátartozói kapták meg? Perelhetnek ezért az örökösök, hogy apjuk, testvérük vagy gyermekük még mindig élne, ha a neki járó oltást megkapja? Az intézetet perelhetik, amely lehetővé tette az eljárást, az intézetet vezető tisztviselőt, avagy mindkettőt?

Persze a felelősség megállapítása csak akkor jelentkezik, ha egyáltalán van oltási terv, előírás, protokoll, hogy kit és milyen sorrendben kell oltani. Ezért fontos az oltási folyamat pontos szabályozása. Ennek hiányában ugyanis az intézet vezetője szabad belátása szerint úgy is dönthet, hogy beoltja azokat, akiket a közelben talál. És ki más találna meg a közelben, mint a saját munkatársait, hozzátartozóit?

Oltás, kockázatkezelés és integritás (K. P.)

Az elmúlt néhány napban sok hírt hallgattunk a hétvégére tervezett tömeges oltásról, valamint ennek elmaradásáról. Egyesek technikai nehézségeket, mások viszont alkalmatlanságot látnak a háttérben.

Én a magam részéről inkább integritási oldalról közelíteném meg a problémát, amely inkább tűnik logisztikai és kockázatkezelési feladatnak, mint politikai kérdésnek.

Nagyon leegyszerűsítve azt kell megoldani, hogy az oltás, a beoltandó állampolgár és az oltást elvégző személy egy időben egy helyen legyenek.

Megítélésem szerint a folyamat kulcsa a megbízható információ minden elemről. Mit lehet tudni az oltásról? Vannak-e hatásai, mellékhatásai? Megtekinthető-e a dokumentációja? Nyilván nem sokan olvasnának végig egy több ezer oldalas, szakkifejezésekkel sűrűn teleírt anyagot, de ha ez egyáltalán elérhető lenne, bizonyára sokakat megnyugtatna...

A beoltandó magyar állampolgárokról a leghitelesebb nyilvántartással az állam rendelkezik. Igen sok embernek van már hozzáférése a magyarorszag.hu honlaphoz, amelyen keresztül – egy erre előkészített adatlapon – ellenőrizheti adatainak helyességét, megadhatja elérhetőségét és azt is, hogy hol szeretné az oltást megkapni. A házi orvosánál? Esetleg egy oltóponton? Az online rendszer segítségével talán az is megoldható, hogy ne kelljen kinyomtatni az oltáshoz kapcsolódó nyilatkozatokat... Sőt, ha lehetőséget biztosítanak arra, hogy hozzáféréssel nem rendelkező idősebb hozzátartozókat is regisztrálni lehessen, ugyancsak könnyebbé válna az eljárás.

Végül az oltás helyszíne: a háziorvosok bizonyára jól ismerik betegeiket, tisztában vannak egészségügyi kórképükkel, de az amúgy is leterhelt háziorvosi rendszer, amelyet nagy arányban a veszélyeztetett korban lévő orvosok működtetnek, nem kellene az oltások adminisztrációjával tovább terhelni. Sokkal egyszerűbb lehet a tömegközlekedéssel vagy autóval jól megközelíthető helyeken tömeges oltópontokat létrehozni, amelyeket orvosi felügyelet mellett a honvédség működtethetne. Sőt, ezek elhelyezkedését akár egy térképre is fel lehetne vinni az időpontfoglaló alkalmazással együtt...

Sok olyan lehetőség volna, amelyek segítségével a közigazgatás ki tudná küszöbölni a hibákat, a kockázatokat, és olyan arcát tudná mutatni az állampolgárok felé, amelyet ők – különösen járvány idején – látni szeretnének... Szakmaiság, megbízhatóság, elkötelezettség – hogy csak néhány, a szervezeti integritás szempontjából is fontos elvet említsek...

Az oltás és a bizalom (K. P.)

Az év végén elérkeztünk egy régóta várt eseményhez, Magyarországra is megérkezett az első szállítmány a koronavírus-vakcinából. A hírek szerint a védőoltások beadása ezekben az órákban kezdődik, és mindannyiunk reményei szerint az oltás segít enyhíteni a járvány hatásait és megelőzni az újabb fertőzéseket.

Az oltással kapcsolatban ugyanakkor számos etikai kérdés is felmerül... Kik legyenek az első beoltottak? A fertőzöttel foglalkozó kórházi dolgozók? A súlyos fertőzöttek? A veszélyeztetett korosztályba tartozók? Vajon a politikai-állami vezetőknek jó példával kell elől járniuk, és elsőként magukat kell beoltatniuk a gyógyszerrel? Vagy pont ellenkezőleg: saját maguk beoltatásával mások, a betegek és az orvosok elől veszik el a védelem esélyét?

Van, lehet-e különbséget tenni a vakcina gyártója, származási országa között? Ha igen, milyen alapon, ha egyszer mindegyik szer átment a szigorú engedélyeztetési eljáráson? Melyikben bízhatunk? Vajon a súlyos állapotban lévő beteg megválaszthatja, hogy a nyugati, az orosz vagy a kínai vakcinából szeretne? Joga van-e megtagadni a kezelés igénybevételét járványhelyzetben is, ezáltal veszélyeztetve embertársait?

Megannyi kérdés, amelyre több millió ember szeretne választ kapni így, karácsony környékén...

Az előbbi bekezdésekben számos etikai dilemmát vettem fel az oltásokkal kapcsolatban. Valamennyi jogosnak tűnhet. És valamennyinek az az alapja, hogy (szerencsére) nem gyakran találkozunk ilyen helyzetekkel, és így nincsen meg a helyzet kezelésének kialakult gyakorlata sem, amelyet mindenki elfogad – vagy az előírásoknak való megfelelés, vagy a józan belátás, vagy a helyessége alapján.

Ebben a helyzetben érvek merülnek fel pro és kontra a követendő gyakorlattal kapcsolatban. Hivatkozhatunk a más országok által követett eljárásra, a korábbi tömeges oltások tapasztalataira – egy biztos pontot keresünk, amelyre egy életképes és jól működő rendszert építhetünk fel.

Azok kapjanak, akik rászorultak? Vagy inkább azok, akik előbb regisztráltak rá? Ezeknél a döntéseknél véleményem szerint kiemelkedő fontosságú a társadalom által vallott értékek figyelembevétele. Ha az oltásokkal szembeni bizalom szintje alacsony, akkor a vezetőknek jó példával kell elől járniuk, és vállalniuk az esetleges kockázatokat. Számos európai vezető így tesz. Néhány oltóanyag feláldozása árán ugyanis jelentősen növelhető a vakcina elfogadottsága, így hatása is.

Az oltási sorrend meghatározásakor pedig segítséget nyújthat a kockázatelemzés. Kik a veszélyeztetett csoportok? Kiken segít a legtöbbet a vakcina? Ennek során azonban gondolni kell a nem várt hatások kiküszöbölésére is. Mi történik akkor, ha nem várt mellékhatások jelentkeznek, és e miatt a beoltottak jelentős része kiesik a munkából? Egy jól kidolgozott oltási terv ezekre a kérdésekre is képes választ adni...

Etikai dilemma életre-halálra (M. K.)

A Magyar Orvosi Kamara közölte: már van kórház, ahol választani kell két beteg élete között. Egyre több kórházban ellehetetlenül a járványkezelés, és olyan orvostikai eljárást kell folytatni, ahol a dilemma életről és halálról szól.

Magáról az eljárásrendről (ún. triázs) a Magyar Sürgősségi Orvostani Társaság honlapján lehet olvasni: <http://msotke.hu/2017/12/19/mstr-munkacsoport/>

A hírt pedig itt: <https://telex.hu/koronavirus/2021/03/11/magyar-orvosi-kamara-mok-hegedus-zsolt-etikai-ajanlas-egeszsegugy>

Egy hír és ami mögötte van... (M. K.)

Egy médiaetikai kis magyar abszurd következik. De az is lehet, hogy ez már csak nekem tűnik föl. Akkor viszont még szomorúbb...

2021. március 20-án történt egy mentőbaleset. Nyilvánvaló, hogy a helyi média – egyébként rendkívül gyorsan, már másnap hajnalban – hírt ad róla. Képekkel is gazdagon illusztrált beszámoló. A hír szövegét pontosan idézem, ugyanis mihelyt elolvastam, azonnal elemzésre kínálta magát:

„Egy természetes szarvas ugrott a koronavírusos beteget szállító mentőautó elé az 5402-es úton a harkakötönyi bekötőúttól mintegy 2 kilométerre. A beteget szállító mentőautó Kiskunhalasról tartott Kiskunfélegyháza felé, amikor az út melletti erdős részről egy szarvas ugrott a jármű elé. A sofőr nem tudta elkerülni az ütközést és elgázolta az állatot, amely a baleset után nemsokkal (sic!) el is pusztult. A mentőautó eleje összetört, elfolyt a hűtővize is, így a betegért másik mentőautó érkezett. A balesetben sem a mentő személyzete, sem a covidos beteg nem sérült meg.”

Nyilván sajnál az ember minden elpusztult állatot is, mert az élet egyetemes. Nyilván fontos hír, hogy a mentőautó eleje összetört, és elfolyt a hűtővize. De ennél mégis csak fontosabb az az – ez esetben legalábbis legjobb – hír, hogy a balesetet szenvedett autóban utazó emberek egyike sem sérült meg! És ebből a szempontból még az is teljesen indifferens információ, hogy a mentőautó épp covidos beteget szállított. Kivéve persze, ha nem jól ismerjük fel a problémát, illetve ha a hírek (szenzáció)értékét attól gondolja nagyobbak a zsurnaliszta, hogy manapság

mindennek a covidról kell szólnia. És ettől elveszti az arányérzékét, s az emberről áthelyezi a hangsúlyt a tárgyra. De nemcsak ő, a hírszerkesztők is.

És hogy jön mindez az integritáshoz? Egyszerűen: az integritásalapú közösség működésének legkikezdetlenebb fundamentuma a humánus. Az élet és a méltóság mindenekelőtt való tisztelete. Vagyis egy ilyen balesetben engedjék meg, hogy mégiscsak fontosabb információ legyen, hogy senki nem sérült meg, mint hogy a mentőautóban vagy szegény szarvasban kár keletkezett. És ha kérhetném, kezdjük ezzel a beszámolót...

Forrás:

<https://halasinfo.hu/szarvassal-utkozott-egy-koronavirusos-beteget-szallito-mentoauto-harakotony-kozeleben/>

Ez itt a reklám helye – Tanuljunk médiaetikát! (M. K.)

Figyelem itt a csatornán, ahogyan Zsolt Péter néhanap médiaetikával kapcsolatos híreket oszt meg. A legutóbbi bejegyzésében a magyarországi sajtó-helyreigazítási perek arányát – pontosabban aránytalanságát – említette egy friss közérdekű adatszolgáltatás kapcsán.

Bár ő nem szereti hangoztatni, hogy médiaetikához értő szakember, számomra mégis az. Függetlenül attól, hogy e tárgyban született írásainak és a közigazgatási felsőoktatásban több évtizedes múltra visszatekintő oktatói tevékenységének hatásfoka saját elvárásaitól messze elmarad. Mert ő gyakorta emiatt mentegetőzik.

De kérdezem én, a rendészeti etikát szintén hasonló hatásfokkal évtizedek óta oktatóként: tényleg attól lesz etikusabb a közszolgálat, hogy etikát tanítunk a hallgatóknak? Bár ilyen egyszerű volna – szoktam mondani. De a helyzet sokkal bonyolultabb. Az integritás szemlélet pont erre a komplexitásra épít, és tudja: a szakemberek képzése csak egy, persze nagyon fontos epizódja a folyamatnak, amelynek során az integritás kényes egyensúlya beállítható és fenntartható.

És ráadásul nagyon nem mindegy, milyen képzésről beszélünk. Korszerű, élményalapú, attitűdformáló, hatékony tréningeket szeretnénk mindannyian, akik már megtapasztaltuk ezek mechanizmusát. De féltő, hogy ezek – kellően nagy és elegendő számban legalábbis – még sokáig váratnak magukra.

Médiaetikai olvasmányajánló (M. K.)

Ha már legutóbbi bejegyzésemben Zsolt Péter médiaetikusi kvalitásait emlegettem, ajánlom az olvasók figyelmébe a témában megjelent alábbi műveit (és ez csak néhány a sok közül):

- *Médiaetika: Funkciói, elmélete, gyakorlata.* Miskolc, Z-Press Kiadó, 1998.
- *Médiaháromszög: A modern tömegkommunikáció szerveződése.* Vác, Eu-Synergion, 2005.
- *Kommunikáció és etika. Médiaetika.* In Fehér Katalin szerk.: *Tanulmányok a társadalmi kommunikáció témaköréből.* Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2007. 217–230.

- *Hírnév! Jólét! VV! Képernyő- és valóságshow-kutatás.* Budapest, Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság, 2013.

Médiaetikából sose elég – Ráadás (M. K.)

Zsolt Péter tollából ered az alábbi jegyzet is. Háttére egy, az érdeklődés hiánya miatt végül soha el nem induló Rendészeti szakújságírói szakirány volt, ahol mindketten tanítottunk volna.

Az ő jegyzete ez lett (az enyémről majd esetleg máskor, csak találok hozzá apropót):

Zsolt Péter: *A befolyásolás etikus eszközei a médiában.* Szakújságírói jegyzet. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2018.

A könyv csak elektronikus formátumban jelent meg, letölthető innen:

<https://nkerepo.uni-nke.hu/jspui/bitstream/123456789/6870/1/A%20befoly%C3%A1sol%C3%A1s%20etikus%20eszk%C3%B6zei%20a%20m%C3%A9di%C3%A1ban.pdf>

Akár az Isten (M. K.)

Klotz Péter megosztotta – és egyben véleményezte is – az operáció közben a névjegyét a páciens májába „égető” sebész esetét, Zsolt Péter pedig hosszasan kommentálta. Teljesen egyetértve mindkettőjünkkel, két megjegyzésem nekem is volna, és már megint egy kicsit Cressey-t ragozva. Lám, mennyi mindenre alkalmas egy, a lényegét jól megragadó modell.

Annak, hogy ilyesmi előfordulhat, az egyik oka az egyénben rejlik. Nem ritka eset, hogy azon szakemberek között, akik – hogy is mondjam – olyasfajta munkára vállalkoznak, amelyekről az átlagember messzire menekül (és az orvosi szakma egyértelműen ilyen), vannak, akik éppen azért vonzódnak az adott tevékenységhez, mert valami deficitjük van. Enyhítően nevezhetjük ezt magas tűrőképességnek, jó gyomornak, kötéldegzetnek – s ha így közelítjük a kérdést, akkor ez persze pozitív, hiszen ezeket a munkákat csak így lehet elvégezni anélkül, hogy rámenjen az ember lelke, vagy elmenjen tőle az esze. De van egy bizonyos szint, amelyen túl már empátiahiányról, szenvtelenségéről, sőt, akár perverzioról is beszélhetünk. Nekem ez a sebész már inkább az utóbbi kategóriába tartozik. Ilyen perverz megnyilvánulása az egoizmusnak, a nárcizmusnak – legalábbis remélem – ritka.

A másik, ami megdöbbenő számomra, a többiek „asszisztenciája”, azaz hallgatása, a dolog fölötti szemet hunyása. Ez az igazán elgondolkodtató. Mert senki nem csinálhatná azt, ami etikátlan, ha nem lennének körülötte olyanok, akik hagyják. Vagyis megint a Cressey-háromszög bal alsó sarkában ülünk. És nem lehet nem beszélni itt a háromszög felső csücskéről sem. Milyen intézményrendszer az, ahol nem ritkán jutnak befolyáshoz, hatalomhoz, vezetői szerephez az efféle lelki alkatú és etikájú emberek? Mert az orvostársadalom még mindig feudalisztikus. Ki merne rászólni a félistent játszó operáló sebészre? Robin Cook középiskolás koromban olvasott regénye, az Akár az Isten jut eszembe...

11. INTEGRITÁS ÉS GAZDASÁGI ÉLET

Szervezeti darázscsípés (K. P.)

A napokban volt szerencsém egy audit alkalmával egy multinacionális vállalat magyar ügyvezetőjével beszélgetni arról, hogy miért is tartja fontosnak az antikorrupciós szabvány bevezetését.

Több okból kifolyólag is nagy örömmel hallgattam. Egyrészt azt éreztem, hogy a vezetőnek tényleg fontos, hogy az általa vezetett vállalat elnyerje azt a tanúsítványt, amiért ő és munkatársai hónapok óta keményen dolgoznak. Erre kellő időt is szánt, és nemcsak a tiszteletköröket futotta meg a korrupció elleni fellépés fontosságáról, hanem bemutatta a vezetői vízióját arról, hogy egy vállalatnak miért kell hogy fontos legyen ez a téma a 21. század első évtizedeiben.

Bemutatott néhány, a saját életéből vett személyes példát, majd egy darázscsípéssel kapcsolatos példát hozott elő. A darázs apró jószág, esélye sincs, hogy csípésével (azaz a pontosság kedvéért: szúrásával) komolyabb károkat okozzon az emberi szervezetnek. Ha azonban valaki allergiás rá, akkor súlyos következményekkel járhat, akár bele is halhat egy ilyen incidensbe.

A szervezeti korrupció nagyon hasonlít a darázsszúráshoz. A szervezetek többségének meg se kottyán, sőt, hétköznapi tapasztalataik során alkalmazkodtak hozzá, immunissá váltak rá. De vannak olyan helyzetek, ahol egyetlen rosszkor, rossz helyen kapott szúrás kritikus hatással járhat, romba döntheti és elpusztíthatja az egész szervezetet. Soha nem lehet tudni, hogy az elkövetett, lényegtelennek tűnő bűnök milyen hatással vannak a szervezet egészére vagy a vezetők karrierjére.

A napokban volt szerencsém olyan vezetővel beszélni, aki nyugodtan alhat, mert a szervezete erős védelmi rendszereket épített ki a váratlan és kiszámíthatatlan hatású szúrásokkal szemben.

A jó hírnév értékes kincs (K. P.)

A BBC számolt be róla, hogy a Tesla ellen feljelentést tett egy fremonti gyárukban dolgozó nő szexuális zaklatás miatt.

Az eset mögötti jelenség – sajnálatos módon – akár hétköznapiak is tekinthető, mégis van egy olyan szempont, ami miatt a hír idekíváncozik. Ez pedig a nyilvánosság elképesztő ereje, illetve a negatív hírek rendkívül gyors terjedése.

Pusztán a tényeket nézve annyit állapíthatunk meg, hogy a modern elektromos autóiról híres Tesla több mint hetvenezer munkavállalója közül egy tett feljelentést állítólagos szexuális zaklatás miatt. Ráadásul nem is a vállalat valamely felső vezetője vagy vezetője az érintett, hanem a feljelentő közvetlen munkatársai.

Nem kicsinyítve e bűncselekmény súlyát, mindössze annyit állapíthatunk meg bizonyosság-

gal, hogy a távoli Amerikában egy munkavállalót érhetett egy vagy több alkalommal abúzus a saját munkatársai részéről. Mégis, e bizonytalansági tényezők ellenére a nemzetközi (és a magyarországi) sajtóban a Tesla neve a szexuális zaklatással szerepel együtt, noha nyilvánvalónak tűnik, hogy a vállalatnál ez nem általános gyakorlat, és nem érinti a munkatársak nagy tömegét. A hírt azonban felkapta a sajtó, és Magyarországra is eljutott, jóllehet nagy eséllyel nem tartozik a világ ezer legjelentősebb problémája közé...

Ugyanakkor a hírt némileg árnyalja, hogy a Tesla a múlt hónapban 137 millió dollárt fizetett ki egy afroamerikai munkatársának, akinek hosszú éveken keresztül kellett ugyanebben a gyárban rasszista megjegyzéseket elviselnie.

Lehetséges, hogy a sértett feljelentése mögött a munkatársának kifizetett nagyobb összegű kártérítés húzódik meg? Vagy éppen ellenkezőleg: a kártérítés elősegíti, hogy az áldozatok bátran merjenek beszélni az őket ért sérelemről?

Bármi legyen is a történet mögött, az biztos, hogy az emberi jogok sérelme jelentős, dollár százmilliókban kifejezhető kárt okoz a vállalatnak, és a negatív reklám révén igencsak rontja a Tesla jó megítélését is – még akkor is, ha az elkövetők nem a vállalat döntéshozói, „csak” a munkatársai.

Gondolatok a vezetők motiválásáról (K. P.)

A napokban jelent meg a hír, hogy egy Magyarországhoz is szorosan kötődő légitársaság, a WizzAir vezérigazgatójának lehetséges bónuszáról szavaz hamarosan a társaság közgyűlése. A tét nem kicsi: amennyiben a részvények árfolyama a mostani 45 fontról 5 éven belül eléri a 120 fontot, a vezérigazgatónak részvényekben 100 millió font (mostani árfolyamon számolva mintegy 42 milliárd forint) üti a markát.

Ez a nemzetközi szinten is hatalmas bónusz több kérdést is felvet. Vajon mennyire erkölcsös egy több ezer munkatársat foglalkoztató vállalat teljesítményét a részvényárfolyam, illetve egyetlen vezető teljesítménye alapján megítélni? Vajon mennyire motiválja a vállalat munkatársait az a tudat, hogy áldozatos munkájukkal multimilliárdossá tehetik a vezérigazgatójukat? E 100 millió fontos bónusz mellett ugyanakkor eltöpreml a többi vezető és munkatárs számára tervezett 50 millió fontos juttatáscsomag.

Megítélésem szerint a bónusz elérésének a célja komolyan befolyásolhatja a szervezeti kultúrát és a szervezet működését, és olyan folyamatokat indíthat el, amelyeknek hosszú távon súlyos következményeik lehetnek. Vajon egy, a vállalat működése szempontjából kritikus helyzetben hogyan dönt a vezérigazgató, ha nemcsak a helyzetet kell kezelnie, hanem ezen túl 100 millió font a tét? Felvállalja, hogy nyilvánosság elé tárja a hibákat és szervezeti hiányosságokat még akkor is, ha ez neki személyesen különösen nagy kárt okoz? Vagy inkább eltussolja a nyilvánosság előtt – legalább addig, amíg a bónuszát meg nem kapja?

További erkölcsi kérdéseket vet fel, hogy a légitársaság árfolyamának emelkedésében mennyiben játszik szerepet a vezérigazgató ténykedése, és mennyiben a nemzetközi trendek? Talán nem nagy bátorság kijelenteni, hogy a koronavírus-járvány következtében a nemzetközi személyszállítás jelenleg a mélyponton van, a versenytársak közül számos becsődölt, az emberek utazásra vágnak, a szállodák és nyaralóhelyek pedig vendégekre. Ez meglehetősen kedvező körülményeket teremt a növekedésre...

A WizzAir számára ugyanakkor intő jel lehet a Volkswagen dízelbotrányval kapcsolatos esete: a szervezeti integritás hiányosságai hamar romba dönthetik nemcsak az árfolyamot, hanem a szervezet megítélését is...

20 év múlva... (K. P.)

Az elmúlt évek hazai és nemzetközi tapasztalatai egyaránt azt mutatták, hogy évekkel, évtizedekkel ezelőtti történeteknek máig tartó hatásai és következményei lehetnek. Hívhatjuk ezt egyfajta időben késleltetett pillangóhatásnak is, amely során korábban jelentéktelennek gondolt események alapvetően befolyásolnak nagyvállalatokat és emberi sorsokat.

Ki gondolta volna akár csak néhány évvel ezelőtt is, hogy egy húsz évvel ezelőtti vállalati szerelmi kapcsolat a szervezet alapítójának, egyik fő tulajdonosának és vezetőjének kényszerű lemondásához, illetve válásához vezethet? Nos, pont ez történik jelenleg a világ egyik leggazdagabb emberével, Bill Gates-szel és a Microsofttal.

Új szabályok a köztulajdonban álló gazdasági társaságokra (K. P.)

Az új év jelentős változásokat hozott a köztulajdonban álló gazdasági társaságokra vonatkozóan. Bár a köztulajdonban álló gazdasági társaságok belső kontrollrendszeréről szóló 339/2019. (XII. 23.) Korm. rendelet már egy évvel ezelőtt hatályba lépett, rendelkezéseit a mai naptól, 2021. január 1-jétől kell alkalmazni.

A kormányrendelet alkalmazására vonatkozó felkészülés a koronavírus-járvány következtében meglehetősen kalandosra sikerült. A kormányrendelet rendelkezéseit ugyanis eredetileg 2020. július 1-jétől, majd október 1-jétől, végül újabb halasztással 2021 első napjától kell alkalmazni.

De milyen változásokat hoz magával az új szabályozás? Összességében azt mondhatjuk, hogy a költségvetési szerveknél alkalmazott belső kontrollrendszer szabályait terjeszti ki a többségében állami és önkormányzati befolyás alatt álló gazdasági társaságokra azzal, hogy a belső kontrollrendszer működtetésére külön megfelelésért felelős szervezeti egységet kell létrehozni. Ez a funkció már ismerős lehet a magánszféra gazdasági társaságainál, ahol compliance néven működik.

Ugyancsak új elem a megfelelést támogató szervezeti egység, valamint a megfelelési tanácsadó létrehozása, illetve alkalmazása. A kormányrendelet rájuk vonatkozóan előírja, hogy a megfelelésért felelős a működéshez és a feladatok ellátásához szükséges hatáskörrel, szakmai függetlenséggel és információhoz való hozzáféréssel rendelkezzen.

És Magyarországon? (K. P.)

Néhány nappal ezelőtt megosztottam egy írást, amely magyar szemmel hihetetlen, 2,9 milliárd dollár összegű pénzbírság kiszabásáról számol be egy amerikai bankkal szemben. Joggal merül fel a kérdés, hogy vajon Magyarországon van-e lehetőség vesztegetés esetén pénzbírság kiszabására az érintett vállalkozással szemben?

A válasz – talán némileg meglepő módon – igen. Az Országgyűlés ugyanis európai uniós csatlakozásunk előtt, 2001-ben törvényt fogadott el, amely alapján a jogi személlyel szemben pénzbírságot lehet kiszabni – többek között – abban az esetben, ha a bűncselekmény elkövetése a jogi személy javára előny szerzését célozta vagy eredményezte, vagy a bűncselekményt a jogi személy felhasználásával követték el, és a bűncselekményt a jogi személy vezető tisztségviselője vagy a képviselőre feljogosított tagja, alkalmazottja, illetve tisztségviselője, cégvezetője, valamint felügyelőbizottságának tagja, illetve ezek megbízottja a jogi személy tevékenységi körében követte el.

Vagyis ha valaki cégvezetőként például megvesztegeti egy közbeszerzési eljárás döntéshozóit, akkor nem csak őt, hanem az általa vezetett gazdasági társaságot is felelősségre lehet vonni emiatt, hiszen a bűncselekmény a gazdasági társaság javára előny szerzését célozta. A törvény szerint a kiszabható pénzbírság legnagyobb mértéke a bűncselekménnyel elért vagy elérni kívánt vagyoni előny értékének a háromszorosa, de legalább ötszázezer forint. Vagyis elvi szinten akár több milliárdos bírságok kiszabása is szóba kerülhet...

Azt látjuk azonban, hogy a bíróság és az ügyészség nem túl aktív a jogi személlyel szemben alkalmazható intézkedések meghozatalában. Erre mindössze néhány tucat esetben került sor a törvény alkalmazásának első másfél évtizedében. Pedig ha aktívan szeretnénk fellépni a korrupció és megvesztegetések ellen, akkor nemcsak a magánszemélyek, hanem a szervezetek büntetőjogi felelősségre vonását is aktívabban kellene vizsgálni. Jó példa van előttünk, előre lépésre bőven lenne tér...

12. INTEGRITÁS ÉS SZERVEZET

Ha már értjük a személyes integritás fogalmát, illetve az integritásalapú működésnek a közösség életében játszott szerepét, onnan már csak egy lépés megérteni a szervezeti integritást. A 12. fejezet ebbe enged betekintést, olyan nézőpontból is, hogy mit tehetünk az integritásdeficitekkel küzdő szervezeti működés, illetve az ezek között a viszonyok között dolgozni kénytelen szakemberek kiegészése ellen.

Integritásépítés és szabványok (K. P.)

Az elmúlt néhány héten sokat foglalkoztunk az integritással és az integritás erősítésére irányuló kezdeményezésekkel. Vajon ezen a területen vannak olyan jó gyakorlatok, amelyeket az állami, a magán- és a civil szféra szervezetei egyaránt követhetnek és alkalmazhatnak? Ha igen, lehet-e garantálni, hogy ezeket a gyakorlatokat mindenhol következetesen a leírtak szerint alkalmazzák?

Igen, szerencsére az integritásmenedzsment eszközöket alkalmazni kívánó szakemberek nincsenek magukra utalva ezen a területen. Az elmúlt évtizedek gyakorlata alapján kikristályosodtak azok a jó szervezeti megoldások, amelyeket sikeresen lehet alkalmazni a korrupció elleni küzdelem, illetve az integritásmenedzsment területén. Különösen, hogy napjainkban már nemcsak egy-egy alkatrész pontos műszaki paramétereit lehet szabványosítani, hanem szervezeti elveket, módszereket és megoldásokat is – akár a közsférában is. E logika mentén született meg az ISO 37001 Antikorrupciós Irányítási Rendszerek (Anti-Bribery Management Systems) szabvány 2016-ban, amelynek célja a korrupció, vesztegetés szervezeten belüli visszaszorítása, valamint ezen túl a szervezet átlátható működésének, továbbá a szervezettel szembeni bizalomnak az erősítése.

A szabványok alkalmazása viszonylag új iránynak számít a korrupció elleni fellépés területén, hiszen az erre vonatkozó ISO-szabványt mindössze 2016-ban fogadták el. Mégis, mi volt az oka, hogy egyáltalán van létjogosultsága a szabványosításnak ezen a területen?

A szabvány létrehozásának egyik legfőbb oka az volt, hogy a gazdasági élet szereplőinek – az elkötelezett és hatékony végrehajtás miatt – egyre nagyobb bírságokkal kellett szembenéznük az egyes országok (elsősorban az USA és az Egyesült Királyság) antikorrupciós törvényeinek megsértése miatt. A fenyegető bírságok idővel kialakították azokat a szervezési és jogi megoldásokat, amelyek „büntetésbiztosnak” bizonyultak, vagyis segítségükkel megelőhetővé vált nemcsak a vesztegetések nagy része, de akár 50%-kal csökkenthették a vesztegetés miatt a vállalatokra kiszabható bírságot is. Lényegében ezekből az irányítási rendszer szintű intézkedésekből állt össze az ISO 37001 szabvány.

A szabvány 10 fő fejezetben foglalja össze a szervezetekkel szemben támasztott követelményeket, amelyeket egy részletes, húszoldalas alkalmazási útmutató egészít ki. Az első három fejezet az ISO-szabványok struktúráját követi (Alkalmazási terület, Rendelkező hivatkozások, Szakkifejezések és meghatározásuk), ezután sorakoznak az érdemi követelmények a szerve-

zetre és környezetére, a vezetői szerepvállalásra, a tervezésre, a támogatásra, a működésre, a teljesítményértékelésre, valamint a fejlesztésre vonatkozóan.

Ha a fejezeteken belüli fontosabb intézkedéseket nézzük, akkor nagy átfedést találunk az államigazgatási szerveknél alkalmazott integritásirányítási rendszerrel. Követelményként jelentkeznek többek között a kockázatok felmérése, a vezetői szerepvállalás és elkötelezettség, az antikorrupciós megfelelésért felelős személy(ek) kijelölése, a képzés, a kommunikáció és a folyamatok dokumentálása, a bejelentések kezelése, az ajándékozás, valamint a megfelelő kontrollok kiépítése.

Bár a szabvány természetesen nem véd meg a korrupció bekövetkezésétől, azonban alkalmazásával igazolható a külvilág számára, hogy a szervezet minden létező, racionális intézkedést megtesz a korrupció megakadályozására.

A szabvány magyarországi honosítása 2019-ben történt meg, és napjainkra egyre több magyarországi vállalat kezdte meg alkalmazását, reményeink szerint a közszférában is...

A kiegészés mint szervezeti integritásdeficitre utaló jel? (M. K.)

A minap beszélgettem egy kedves ismerőssémmel, aki szakmai életének nagyjából a csúcán van, vagy afelé (kellene) közelít(enie). Ő bizonyára nem mondaná ezt így, de szerintem sikeres tanár, tudományos téren mérvadó véleményformáló, keresett szakértő. Látszatra minden rendben van körülötte... de benne nem. Jó ideje észleli magán, hogy egyre kevésbé érdekli, amit csinál, lépten-nyomon érzi, hogy fárasztja a napi rutin, hogy sokszor csak a határidők „motiválják”, hogy túl sokfelé forgácsolja szét az energiáit, mégsem tud nemet mondani semmire. Azt mondja, igazán tiszta örömet már nem tud érezni az iránt, amivel foglalkozik.

Érdekel, lát-e valami kiutat, de sajnos nem. Egykedvűen, sőt, egyre inkább cinikusan tekint magára és a dolgokra is maga körül. De mi lehet az ok?

Nem akarnék itt a kiegészés pszichológiai magyarázó elméleteibe bocsátkozni. Nem értek hozzá, nem az én terepem, és különben is: utána lehet nézni a szakirodalomban.

De az azért nem hagy nyugodni, hogy amit érez, koránt sem csak rá érvényes. Kis túlzással azt mondhatom, bármerre nézek mostanában, és bárkivel beszélgetek komolyabban, ugyanerről panaszkodik. És félek, hogy ha ezek mögé az egyes történetek mögé nézünk, azt látjuk, hogy az okok nagyon hasonlóak. Mély szervezeti válságok húzódnak itt a háttérben (mert főszereplőnk sem magánzó, hanem alkalmazott). A munkavállalók tömeges kiegészése nagyon súlyos szervezeti problémákra szokott utalni, amelyek között előkelő helyet foglal el az integritás hiánya. A mérgező szervezet jelenségéről van itt szó. A következő bejegyzésben ezt járom körül egy kicsit.

Totális integritásdeficit, avagy a mérgező szervezet (M. K.)

Egy konkrét személyes kiegészéstörténet kapcsán jutott eszembe az egészséges szervezet – mérgező szervezet elmélete. Az integritásmenedzsment tréningeken (ez is) az egyik kedvenc el-

méletem volt, szívesen magyaráztam az egyéni és szervezeti értékeket szimbolizáló háromszögeket. Az ábra egyszerűen mutatja a lényegét: minél közelebb vannak egymáshoz ezek az értékek, annál egészségesebb a szervezet, ezáltal a benne dolgozó egyének is. És fordítva: minél távolabb kerülnek egymástól az egyéni és a szervezeti értékek, annál kevésbé elviselhető az egyén számára az ott tartózkodás. A kiégés már elég súlyos figyelmeztető jel, hogy nem jó helyen vagyunk. Hogy van-e kiút, az sem egyszerű kérdés. De az igazi kérdés az, hogy van-e átjáró máshová? Olyan helyre, ahol újra önazonosnak érezhetjük magunkat.

Az integritásalapon működő szervezetet például arról is könnyű felismerni, hogy az ott dolgozókon nem jelentkezik a kiégés tünetei, hiszen jól érzik magukat ott, ahol vannak. Energiusak, alkotnak, eredményesek. Arról a szervezetről azonban, amelynek munkatársai apatikusak, és aki teheti, „menekül” onnan, jó eséllyel kimondható, hogy az integritása elvesztése felé tart.

A mérgező szervezetről szóló teljes leírás itt olvasható:

<http://www.pallai.hu/wp-content/uploads/2010/11/IM-%C3%B6sszefoglal%C3%B3-%C3%A1br%C3%A1kkal-tr%C3%A9nereknek-%C3%A9s-r%C3%A9sztev%C5%91knek.pdf>

A szervezeti integritás fejlesztése (M. K.)

Az előző két bejegyzésemben röviden kifejtett gondolatok a szervezeti és egyéni értékek ütközésének hatására létrejövő „mérgezés” folyamatát mutatták be. A kérdés az, hogy hogyan lenne mindez megelőzhető. Mivel a lényeg a szervezet és az egyén kapcsolatában, egymásra hatásában rejlik, a választ is kétfelől közelíthetjük meg. A mostani írásban az egyiket, a következőben majd a másikat veszem sorra.

Azért kezdem a szervezettel, mert hiszem, hogy elsődlegesen ott lenne tennivaló, mégpedig a szervezetben vezető pozíciókat betöltők részéről. Olyan alapelveken nyugvó szervezeti működés kialakításán és folyamatos fenntartásán kellene dolgozniuk, amely az integritásmenedzsment szempontjainak a legmesszebbre való érvényesítésére törekszik.

Most egy olyan összefüggésrendszert mutatok be, amely azokból a kompetenciákból áll, amelyek fejlesztése biztosan hozzájárul a szervezeti integritás növeléséhez is. Ezek a következők:

„**Az elkötelezettség** a közcélok és ügyfelek szolgálata iránti elkötelezettséget jelenti.

A megvesztegethetetlenség azt jelenti, hogy egyéni vagy csoportérdek nem kerülhet a közcélok elé.

A célok konzisztenciája azt jelenti, hogy a szervezet és a benne dolgozók elérték, hogy a különböző szervezeti és egyéni célok és motivációk megfelelően illeszkedjenek egymáshoz.

A szakmai kompetenciák arra utalnak, hogy bár az integritásmenedzsment egy átfogó, rendszerszerű megközelítés, megvalósítása megfelelő technikai felkészültséget és az egyes szervezeti tevékenységekhez és a szervezetfejlesztéshez szükséges szakmai kompetenciák magas fokát feltételezi.

Az innováció mint kompetencia azért része az integritásfejlesztésnek, mert a folyamatos fejlesztéshez létre kell hozni a tanuló szervezetet, valamint azt a szervezeti nyitottságot és

alázatot, amely biztosítja a kockázatok folyamatos elemzését, az új megoldások keresését, kipróbálását és terjesztését.

A szervezeti intelligencia azon kompetenciák összessége, amelyek lehetővé teszik érzékelni és érteni a szervezet működésének összefüggéseit, elemezni a változtatások lehetséges következményeit, és olyan fejlesztési stratégiák megalkotását, amelyek a szervezeti lehetőségekre vetítve optimálisak.”

Forrás:

<https://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/3/00/80000/Integrit%C3%A1s%20%C3%A9s%20integrit%C3%A1smenedzsmnt.pdf>

A kiégés – még mindig a szervezet oldaláról... (M.K.)

Persze csak felelős munkaadók értik, hogy nekik nagyobb a szerepük abban, hogy munkatársaikat ne fenyegetse a kiégés veszélye. Ha mégsem sikerül elég jól a megelőzés, és netán az első gyanús jeleket érzékelik, akkor idejekorán avatkozzanak közbe. Ha a szándék megvan, az már fél siker. Az eszközök adottak... A témához találtam ezt az egész jó összefoglalást. Egy integritásalapon működő, vagyis egészséges szervezet ismeri ezeket az eszközöket, és nagy hangsúlyt fektet az alkalmazásukra.

Forrás:

<https://hirdetesfeladas.atlasmunkak.hu/blog/munkahelyi-kieges-ellen>

A legnagyobb és legegyszerűbb lehetőség a vezetők kezében van! (M. K.)

„Egy felmérés szerint a burnout leggyakoribb okai közé tartoznak az igazságtalan bánásmód, a túlzott terhelés és a kommunikáció hiánya a vezetők részéről. Az alacsony fizetés, a rossz társaság, a túlterhelés egyértelmű demotiváló tényezők, ha pedig a beosztottak nem kapnak kellő visszajelzést, elismerést, esetleg jutalmat munkájuk után, egy idő után egyszerűen nem fogja őket semmi a cégnél tartani.” (Forrás: <https://hirdetesfeladas.atlasmunkak.hu/blog/munkahelyi-kieges-ellen>)

Most itt a vezetői viselkedést emeltem ki, nem véletlenül. Az egyetemi szintű rendészeti vezetőképzés elmúlt tizenhárom évében sikerült egy olyan, kezdetben két, majd három, mára pedig már négy féléven át tartó 2-2 napos tréningből álló kurzussorozatot felépítenem, amelynek során pontosan ezeket a vezetési technikákat tanulhatják, gyakorolhatják a hallgatók. Hadd ajánljam az erről szóló áttekintő tanulmányomat, amely a mesterképzés tízéves évfordulója alkalmából készült. Jó adalék az egyéni és szervezeti integritáshoz...

Forrás:

<https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/15806/A%20magatartastudomany%20helye%20es%20szerepe%20a%20rendeszeti%20kepzesben.pdf?sequence=1#page=102>

Egyéni védőfaktorok (M. K.)

Egyik nem régi bejegyzésemben ajánlottam egy leírást a burnoutról, amelyben ez állt: „A szakemberek szerint a burnout-szindróma különösen gyakori azok között, akik munkájuk során sokat érintkeznek emberekkel valamilyen segítő vagy szolgáltató szerepkörben, azaz feladataik ellátása fokozott érzelmi munkát, empátiás bevonódást igényel. Ide tartoznak az orvosok, ápolók, pedagógusok, szociális munkások, de az ügyfélszolgálatosok, politikusok, médiában dolgozók is.”

A közsférában dolgozó szakemberek tehát bőven ebbe a körbe tartoznak. A segítő szakmák hosszú éveken, évtizedeken át való végzéséhez saját tapasztalatom szerint is igen erős belső elköteleződés, egy eleve meglévő empatikus készség, segítő attitűd szükséges. Akiben ezek megvannak, annak örömet jelent a másokon való segítés, mások támogatása. Aki ezt a vele kapcsolatban lévő embereknek adekvát módon kommunikálja, illetve tevékenysége hasznát közvetlen és közvetett visszajelzésekből egyértelműen és folyamatosan érzékeli, annak mindez elég tartós garanciát jelent kiegészítés ellen. A magasan fejlett érzelmi intelligencia – amelynek része az embertársainkkal való szociális kapcsolódások erőssége, illetve a reális önértékelésen alapuló önbecsülés – eleve nagyon komoly anti burnout védőfaktor.

Nincs más hátra tehát, mint az alkatunkhoz, attitűdünkhöz és nem utolsósorban kompetenciáinkhoz, tudásunkhoz illő munkát találni, és máris beljebb vagyunk... Bár ilyen egyszerű lenne! De persze nem az. Más is kell hozzá, talán még írok erről máskor is...

Személyes integritásunk megismerése és megőrzése (M. K.)

Az előző részben ígértem még a folytatást, de már nem akarom hosszúra nyújtani a kis szöveget a kiegészítés ellenszereiről. Ám különösen hatásos védőfaktornak gondolom személyes integritásunk megismerését, megőrzését, sőt, erősítését. Aki tisztában van saját etikájának tartóoszlopaival, és képes „önellenőrző” üzemmódban működve időről időre megvizsgálni, hogy cselekvéseiben, döntéseiben mennyire sikerül tartania magát alapvető értékrendjéhez, az mindenképpen jól jár. Ha pedig azt tapasztalja, hogy eltér a belső iránytűjétől, akkor figyelje meg, hogy azt milyen konkrét esetekben, milyen gyakran, minek hatására teszi, és erre milyen magyarázatokat keres és talál magának. Mit érez, amikor másként dönt, mint ahogyan tudja, hogy kellene? Klasszikusan a tükörtesztet (képes vagyok-e tükörbe nézni, miután ezt vagy azt tettem?), a mamatesztet (mit szólna mindehhez a mama?) és a nyilvánosságtesztet (mit szólnék, ha tettemről az újságban olvasnék?) szokás ajánlani mérceként.

A pozitív visszajelzések jelentősége (M. K.)

Mégis folytatom a kiégés elleni sorozatomat, mert nagyon fontos a téma.

A minap a Facebookon valaki megosztotta az alábbi, John Lennonnak tulajdonított idézetet: „Ne szomorkodj, ha valami szépet csinálsz, és senki nem veszi észre. A Nap is minden reggel csodálatos előadást tart, pedig a közönség nagy része alszik.”

Elsőre tetszetős hasonlat, sokszor látom-hallom idézni, több változatban. Csakhogy mint minden hasonlat, sántít. A nap az nap. Az ember pedig ember. S leginkább attól az, hogy társas lény. Mint ilyen, érzékeny, érző. Lelke van, amelyik a visszajelzésekből – mégpedig a pozitív, elismerő, szeretettel teli visszajelzésekből (köszönet, öröm, gratuláció stb.) – táplálkozik. Aki soha, vagy ritkán, vagy neki nem elégszer kap visszajelzést arról, hogy amit csinál – például – szép, jó, hasznos, fontos, akkor nehezen képes huzamosabb ideig kitartóan tenni, amit egyébként belső indíttatásból tesz. Akkor is egyébként, ha nem dicsérik vagy ismerik el érte. De ha látja, hogy örülnek neki, az megerősíti őt a szándékában, így aztán mindig újult erővel folytatja, például a szépet és a jót. Szóval én mindenkit arra biztatok, hogy ne nap akarjon lenni, hanem inkább ember, s maradjon is az: értő, befogadó, elfogadó és visszatükröző.

13. AZ INTEGRITÁS A PSZICHOLÓGIA, A SZOCIÁLPSZICHOLÓGIA, A SZERVEZET- SZOCIOLÓGIA ÉS A KULTURÁLIS ANTROPOLÓGIA NÉZŐPONTJÁBÓL

Az integritást különböző tudományterületek szakemberei szükségszerűen más-más oldalról közelítik, sokféle módszerrel kutatják, vizsgálják. Érdekes ezeket szemügyre venni, és felfedezni bennük a hasonlóságokat és eltéréseket, hogy általuk pontosabban láthassuk, mennyire összetett jelenségről van szó. A 13. fejezetben az olvasó a pszichológia, a szociálpszichológia, a szervezetszociológia és a kulturális antropológia felől szemlélheti az integritást. Ezeknek a diszciplínáknak a mentén vesszük sorra a korrupciós kockázatonövelő tényezőket.

Ravasz és naiv karakterek (Zs. P.)

A legkönnyebben megválaszolható kérdés, hogy milyen emberek azok, akik könnyen korrumpálhatók. Ez a Cressey-háromszög kapcsán azért fontos és átgondolandó, mert miután megértettük, hogy jogilag és az erkölcsi nevelés oldaláról is egyaránt fontos az integritás növelése, még mindig nem vagyunk a mennyországban, éspedig azért, mert az egyén esendő, vagy egyenesen gonosz. Rossz szocializáció, rossz személyes karakter, patológiák és máris kész a baj.

Minél inkább autonóm és önszabályozó, valamint szabad egy rendszer, és minél inkább tiszták benne az értékek, elvileg annál jobb. De naivitás volna nem számolni az emberrel magával. Ha az integritás tréningek résztvevőinek figyelmét az egyén pszichológiájára irányítjuk, rögtön észre is vesszük ezt. Nem magától értetődő bölcsességek kerülnek elő, hiszen filozófusok, sőt, korszakok épültek már hibás emberképekre. Ám egy tréning során mindig lehet építeni a józan észre.

A klasszikus közgazdaságtan például racionálisnak és individuálisnak tartotta az embert. Holott sem racionálisak, sem szélsőségesen individuálisak nem vagyunk. Freud irracionálisnak és individuálisnak tartotta az emberi fajt. Persze, hiszen pszichológusként csupa olyan páciense volt, akik traumatizáltak és patológiások voltak. De az egyén nem is kollektivista, és nem is lehet rákényszeríteni az állandó önfeláldozásra, arra, hogy a közösségért lemondjon egyéni érvényesüléséről, mint ahogy azt a kommunista ideológiák feltételezték. Ezeket a tudományos emberképi tévedéseket G. W. Allport foglalta keretbe. És bizonyára feltűnik mindenkinek, hogy egy variáció még hiányzik, melyről Allport szintén nem feledkezett meg: ez a kollektív irracionális. Ilyennek látta az embert Gustave Le Bon, és nem lehet az ő számlája írni, hogy aztán Hitler is hitt neki.

De a jó rendszerekben is két iránya van az egyéni karaktereknek, akik aztán korrumpálhatók, vagy maguk kezdeményezik a korrupciót. Az egyik a minden körülmények között többet akaró, mohó, önző, másokat eszközként kezelő típus. Lehet szélhámos, kellemes személyiség, de a lényeg, hogy a lelke mélyén nem érdeklik azok a normák, amelyek a többieket mozgatják.

Érti őket, de nem azonosul velük. Az akaratosság, az önzőség őket úgy vonzza be a bűnbe, hogy egész egyszerűen jogot formálnak rá, kivételesnek, különbnek érzik magukat. Lehet például, hogy emberi kapcsolataikban nyájaskodók, de belül gyűlölködők.

A másik vonalon a naivakat találjuk. Itt már maga a rendszer sem működik jól – az előbb ez irreleváns volt –, és egy gyenge, befolyásolható karakterrel találkozunk, aki nem tud ellenállni a kísértésnek. Nem ő az irányító, ő csak a végrehajtó. Ám a korrupciós rendszerekben igen sok ilyenre van szükség, és voltaképp kevés radikálisra. Egy önkormányzatnál például, hogy egy közbeszerzés korrump legyen, már eleve úgy írják ki a pályázatot, hogy egyvalaki legyen a nyertes. Ehhez sok-sok fejet hajtó végrehajtó kell, noha a jutalmuk cserébe csak az állás megtartása vagy egy simogatás.

Nem árt foglalkozni ezzel a két karakterrel: a radikálissal és a banálissal – ahogy Hannah Arendt mondaná –, mert mindannyian voltunk már naivak és konformak, meg individuálisak és önzők is.

Rejtőzködő karakter (Zs. P.)

Az integritás elmélete arra a pszichológiai szükségszerűségre épít, hogy az emberek szeretnék önmagukat fontosnak és erkölcsösnek tartani, tevékenységüket a közösség előtt vállalhatónak érezni. Az a vágy hajt mindenkit, hogy megbecsüljék. Most nem foglalkozunk azzal, hogy a keretek ehhez gyakran nem nyújtanak megfelelő körülményeket. Foglalkozunk csak azokkal az egyénnel, akik a megfelelő feltételek ellenére sem tudnak efelé mozdulni, még akkor sem, ha egyébként tehetnék. Sokszor senki sem mondja azt, hogy legyünk korrumpak, tapossuk el a gyengébbet, legyünk igazságtalanok, éljünk vissza a hatalmunkkal. Így hát feltehetjük a kérdést: milyen személyiségjegyekkel rendelkezik az az ember, aki alkalmatlan az integritásalapú életvezetésre?

Ennél a kérdésnél többféle jellemvonást fel tudunk sorolni, és tréningeken jönnek is az ötletek: nagyravágyó, irigy, hatalmaskodó, vagy épp ellenkezőleg: befolyásolható, naiv, hiszékeny stb. A lényeg, hogy a morálisan gyengébb emberek egyszerűen gyengébb énnel rendelkeznek. Sokszor sérüléseket cipelnek magukkal, és kapaszkodókra van szükségük, hogy elrejtsek gyengeségeiket. Nem mindenki akar átlátható lenni. Akár nemzedékek, népek, társadalmi csoportok szocializálódhatnak úgy, hogy rejtőzködni akarjanak, mert azt tanulták meg, hogy ha vállalják sajtóságaikat, akkor eltapossák őket, sikertelenek lesznek, s tán életben sem maradnak.

Miközben az átláthatóság központi értéke az integritásnak, egyáltalán nem biztos, hogy minden ember szeretné önmagát megmutatni. Ha önmagunk megismerésénél fontosabb a vélt vagy valós szégyellnivalók elrejtése, ha valaki úgy gondolja, hogy ha túlságosan láthatóvá teszi magát, kiszolgáltatottá válik, és elpusztítják, akkor a rejtőzködést fogja választani. Ki alakulhat egy olyan karakter, akinél egyáltalán nem vonzó az átláthatóság, vagy vonzó ugyan, de képtelen rá.

A rejtőzködés vágya és a titkokhoz való vonzódás a jelentőség érzetével ruhazza fel az egyéneket, különösképp, ha ilyen elképzelésükben egymásra találva csoportot tudnak alkotni. Ezek a csoportok lehetnek hasznosak, kitűzhetnek pozitív célokat, mint például a szabadkőművesek, de lehetnek terroristák és rombolók is. Meglepőnek tűnhet, de azt állítjuk: a pszichológiai

haszon mindkettőnél ugyanaz.

Minél több a rejtgetnivaló egy ember személyiségében, annál nehezebben tudjuk meggyőzni, hogy az átláthatóság a szervezet számára és neki is ugyanazt hozza: a közösség elfogadását. Sokan nem tudnak felnőni az integritásalapú szervezeti kultúrához. Érett és egészséges személyiség kell az ilyen szervezetekbe.

Ha a saját sorsod ura vagy, akkor te döntesz: a rejtőzködés felé mozdulsz, és egy titkoszolgálati szervezetben, egy üldözött vallási csoportban, egy láthatatlan hálózatban érzed jól magad, vagy a nyitottság felé lépsz, és egy átlátható közösségben keresed a boldogulásod. Az előbbi lehet jó is rossz is, az utóbbi csak jó.

Fejlődési lehetőség (Zs. P.)

Az élet utolsó szakasza az integritásról szól, arról, hogy miképp tudtuk sérelmeinket, traumáinkat feldolgozni. Az integritás kifejezést tehát a pszichológia is előszeretettel használja. Van-e rokon vonása a mi integritás fogalmunknak a pszichológiaival? – erről kíván szólni az alábbi bejegyzés.

Merton írja, hogy az érintegritás nem olyasvalami, amit ha elértünk, hátradőlhetünk a fotelban, és mindenkiel közölhetjük, hogy nekünk van ilyenünk. Az sokkal inkább célok hatására alakul, és amikor elértük a kitűzött célt, akkor az éntünk kicsit szétesik, nem olyan fókuszált már, mint korábban.

Mások mintha túl is tolnák az én összerendezettségét. Véleményem szerint még a filozófusok is ellentmondásos gondolatokkal küzdenek, pedig ők aztán igazán szeretnék koherenssé tenni önmagukban az értékeket. Hannah Arendt például a „gonosz banalitása” fogalmat (az engedelmessé Eichmannra vonatkoztatva), később az egészet lesöpörte az asztalról.

Az egymásnak feszülő érzelmek és az egymásról mit sem tudó ének tárháza a személyiségünk, és tényleg csak akkor tud letisztulni, amikor már sok felelősséget levehetünk a vállunkról, tehát az idős korban. Egy szervezet azonban sosem tudja „letenni a felelősséget”.

A mi területünkön az egyéni szintű integritás nem egy túlbonyolított kérdés. Itt mindössze arról van szó, hogy értékeink, amelyeket fontosnak tartunk, nincsenek ellentmondásban a szervezet küldetésével. Ugyanakkor ha bárki tovább kívánja fejleszteni ezt az egyszerű megközelítést, vehet majd példát a pszichológiából. Például lehet, hogy intézményi szinten is fontos, hogy bizonyos projekteket újabb projektek kövessenek, hogy a szervezet meg tudja tartani a lendületét, összerendezettségét.

A hiány (Zs. P.)

Van Kornai Jánosnak, világhírű közgazdászunknak egy könyve, ezzel a címmel: *A hiány*. Nagyszerűen megragadja benne a szocializmus problémáját, a túlzott redisztribúcióra, a piac negligálására épülő társadalmak eleve korrupt természetét.

A redisztribúció újraelosztást jelent, és ez minden társadalom sajátja, ezért adózunk. Ám a szocializmusban nem volt jövedelemadó, mégis totális volt az adózás. Például minden vállalat minden profitját elvonták, hiszen minden vállalat állami vállalat volt. Tulajdonképpen minél

jobban teljesített egy szervezet, annál jobban büntették, és hogy mennyit kapott vissza, az attól függött, hogy miképp lobbizott a központnál. A kapcsolatok számítottak, nem a teljesítmény. Így fordulhatott elő, hogy értelmetlen reklámok születtek, melyeket például a „Cipőt a cipőboltból” szlogennel gúnyoltak ki. (Én még valóban emlékszem olyan üzletre, melyre az volt kiírva, hogy Cipőbolt, de ilyen reklám állítólag nem született.)

A vállalatoknak azért volt nevük, mint a Május 1. Ruhagyárnak vagy a Gelkának, amelyek elektromos dolgokat javított, vagy a Patyolatnak, ahol ruhát mostak. Ezeknek a vállalatoknak szolgáltatói szerepet szántak, és szolgáltatni nem olyan szórakoztató, mint versenyezni. Aki szolgáltatásra van kényszerítve, az nem fog törekedni a vásárló elégedettségére, különösképp akkor, ha jól csinálja, akkor büntetik érte. A hiány azért árasztotta el a szocialista gazdaságot, mert igazán nem voltak érdekeltté téve abban, hogy ellássák a szükségleteket. A szocializmus alapvető tévedése az emberi természettel kapcsolatban az volt, hogy feltételezte, hogy meg fog születni a teljesen altruista embertípus. A kommunista illúzió valósága a hiánygazdaság lett, és nyomában a mindent átható korrupció.

A hiány egyfelől úgy növelte a korrupciót, hogy nem a teljesítményt díjazta, hanem a törleszkedést, a lobbizást, hiszen a központtól csak így lehetett visszaszerezni az elvett pénzeket. A reklámozás oka is az volt, hogy el kellett hitetni a központtal a társadalmi szükségleteket, hogy aztán a redisztribúció során visszajöjjön a pénz.

Más módon is növelte a hiány a korrupciót. Nemcsak felül, a vállalatigazgatók lobbizásán keresztül, hanem a társadalom alsó rétegeiben is. Az emberek viszontszolgáltatásokért, pluszpénzekért reménykedhettek abban, hogy egyszerű hiánycikkekhez hozzájuthattak, például kerítésdróthoz, ha építkezni akartak. Egészséges verseny akkor alakul ki, ha termékbőség van a piacon. Ha hiány van, és a hiánycikkek egy kiváltságos osztály kezében találhatók, akkor ez az osztály egy idő után elszakad a társadalomtól. A baj az, hogy ez az osztály morálisan is folyamatosan esik szét, kénytelen megjárni magát, hogy legitimitációját megőrizze.

Emlékszem, ahhoz, hogy hozzájussak a hiánycikként számontartott Mozgó Világ című havi-laphoz, az újságárúnak külön pénzt adtam, hogy tegye félre nekem. A hiányra épülő gazdaság sajátos emberi viszonyokat teremt.

Viszonosság (Zs. P.)

Másodikként a viszonossággal foglalkozom. A viszonossággal az a baj, hogy már a megtagadásának a gondolata is szorongást kelt bennünk, ha pedig valóban megtagadjuk, büntudatunk is lehet. Ezért az egészséges – nem szélhámos – ember voltaképp igyekszik viszonzni a kapott segítséget.

A korrupciós kapcsolatok esetében a korábban viszonosságra épülő ősi törzsi kultúra a feje tetejére áll. Hasonlóképp a gyerekkori tapasztalataink sem alkalmazhatók. Rendesen összevarodhatunk. A viszonosság nem mindig OK. Mert aki ajándékot ad – például pénzt egy olyan szolgáltatásért, amit ingyen kellene megkapnia –, az cserébe ugyan várhatja, hogy –mondjuk – előrevegyék az ügyét, hamarabb megkapja az engedélyt, a pályázat nyertese legyen, stb., de ez még sincs rendben.

A viszonosság ilyenformán a korrupció pszichológiai csapdája. Bensőséges viszonyt teremt, közösséget, hálózatot hoz létre, ahol aztán mindenki otthonosan mozoghat. Szociálpszicholó-

giallag két szereplő az alapja (a hálózatelméletekben diádoknak nevezik a hálózat legelemibb egységét), mely két ember voltaképpen szereti egymást. A viszonyosságnak van erkölcsé. Evolúciósan azok az egyének szoktak kiszorulni a csoportból, akik csak kapnak, de nem adnak vissza. Baráti, szerelmi és családi diádokat vizsgálva látszik, hogy a *diádok* ráadásul nemcsak viszonyozzák egymás segítségét, hanem ún. pozitív reciprocitás is megfigyelhető köztük. (Ez pedig az antropológiából jövő fogalom, ami azt jelenti, hogy nem mindig ildomos nézni, mennyit kaptunk, és éppen annyit visszaadni. Közeli rokonoknál ildomos a nagylelkűség.)

Társadalmi szinten viszont ami korábbiakban hasznos és támogatott volt, az az intézményekre épülő civilizációban már etikátlan. Más szabályok kezdenek érvényesülni, melyeket szocializációnk során tanulunk meg, nem pedig genetikailag hozunk magunkkal. Immár egész más módon nyilvánul meg a viszonyosság (reciprocitás). Én megkapom az egészségügyi szolgáltatást, az egészségügyben dolgozó pedig megkapja a korrekt módon kiállított engedélyt az építkezésére, de nem tőlem, hanem valaki mástól a rendszerben. Nem személyes viszonyosságok működnek tehát, hanem társadalmi szintűek.

Túlbüntetés (Zs. P.)

A túlbüntetés és az alulbüntetés is egyaránt korrupciós kockázatnövelő tényező. A Cressey-háromszög kapcsán most a jog területén vagyunk. Az alulbüntetést nem kell magyaráznunk. Mindannyian úgy érezzük, ha valamilyen felháborító cselekedetet látunk, hogy jól meg kéne büntetni az illetőt, és majd elmenne a kedve neki is, meg a hozzá hasonlóknak is. Kétségtelen alulbüntetés esetén mondhatja valaki, hogy ennyi kockázatot még megér az, hogy komoly előnyökre tegyek szert, például a pozíciómat kihasználva, a közösséget megkárosítva. Kevésbé fog visszaélni a hatalommal az, aki kalkulációt végez arról, mennyi a hatalma, és milyen a kontroll, megéri-e kockáztatni. Az emberek nem mindig viselkednek költség-haszon számítás alapján, ám ezt a szálát most hagyjuk. Maradjunk csak a jogi okoskodásnál, melynek segítségével elkövethető az a hiba, hogy alacsony büntetési tételeket szabunk ki.

A másik oldal érdekesebb. Egy kissé abszurd példát fogok hozni, amelyet tréningen is fel szoktam vetni. De ebből világos lesz, miről is van szó. Képzeljék el, hogy Önöket gyorshajtásért megállítja a rendőr, és megkérdezi, melyik lábbal nyomták a gázt, mert az új jogszabályok szerint azt a lábát le kell vágni. Mit fognak erre válaszolni? Hagyjunk némi gondolkodási időt. Azon senki sem akad ki, hogy de hát mindig jobb lábbal nyomjuk a gázt, miért kérdez ilyen hülyeséget a rendőr. Vágják le a jobb lábam, és kész. A példa abszurditása miatt mindenki azon agyal, hogy vajon mit mondjon a rendőrnek. Szokott is jönni a válasz: „Biztos úr, nem tudnánk ezt valahogy másképp megoldani?”

Hát persze. Ha túl nagy a büntetés, minden pénzt megér, hogy kimásszunk belőle. Egy korrupciós ajánlat már nem oszt, nem szoroz. Tulajdonképpen a jogosítvány elvétele is lehet már ilyen túlbüntetés. A példából világos: az arányos büntetés csökkenti a korrupciót.

A túlbüntetésnek van még egy problémája: nem interiorizálja a helyes cselekvést. De ez már átvezet a kultúrába.

Kevés fizetés, igazságtalan allokáció (Zs. P.)

A kevés fizetés rákényszeríti a hatalommal rendelkezőket arra, hogy visszaéljenek a pozíciójukkal. Hihetetlen nagy a kísértés, ha mondjuk befolyásolni tud valaki egy beruházást, és 1%-ot kér érte. A lobbizás szabályozható, de aki közigazgatási pozícióban van, az nem lobbizhat. Egy nagyberuházás 1%-a horribilis összeg lehet. Ha emellett valaki úgy érzi, alulfizetett, és ha kicsi a lebukás kockázata, könnyen elcsábul. Első reakciónk az ilyen helyzetre, hogy meritokratikus módon kell a fizetéseket elosztani. Például egy nővér meg egy orvos közt nem lehetne akkora a fizetésbeli különbség, ha egyszer nem orvos-, hanem nővérhiány van. (Bár az orvosok is hagyják el az országot, de fizetésrendezésük után kevésbé anyagi okokból, ellenben várható, hogy a nővérek alacsony fizetésük miatt keresnek más foglalkozást maguknak.)

Még egyértelműbb, ha az elcsábulást az igazságérzet diktálja. Mert, mondjuk, a főnök fizetése óriási, a miénk alacsony, de „lehetőségünk” van a lobbizásra. Aki úgy érzi, méltatlanul kevés pénzt kap a másikhöz képest, igazolva látja, ha a helyzetét kihasználja, és korrumpálja az ügyfeleit. Nem lesz lelkiismeret-furdalása. A tétel könnyen igazolható, csak meg kell nézni, hogy azokban az országokban, ahol nagyobbak a fizetésbeli különbségek, magasabb a korrupció, mint ahol a portásnak minden reggel odaköszön az igazgató. Amikor meg behívják őket a rendszeres kötelező katonai szolgálatra, lehet, hogy a portás a parancsnoka az igazgatónak.

Nem is olyan régen hivatkoztunk egy tanulmányra, amely társadalmi szinten elemezte ezt az igazságtalan helyzetet, és azt állította, hogy felborul a rendszer, mert nem legitimálható, ha felül a korrupció engedélyezett, de alul nem. A pénztárgépek bekötése például csökkentette Magyarországon az alul lévő korrupciót, de felül egyre kevesebben egyre jobban gazdagodnak.

Amennyiben csoportszinten látható, hogy az egyenlőtlen és igazságtalan allokációk korrupciónövelők, joggal feltételezhetjük, hogy a makroszociológiai modelleknek is igazuk van.

Két személy közti egyensúly (Zs. P.)

Lényeges, hogy a két személynek milyen státusa van. A korrupció indulását meghatározhatja, hogy mit hisz valaki a másikról, mit vár tőle. Ha egyértelműen plusz, megérdemelt javakat vár valaki, hogy hivatali hatalmát működtesse, akkor a két személy közti különbség az, ami garantálja a korrupciót.

Mondjuk Dél-Amerikába érkeztek az elektromos járgányaid a tengeren keresztül, amelyekkel meg akarod kerülni a Földet. Ám túl bonyolult az engedélyeztetési eljárás, nem tudod, kihez kell fordulnod, heteken át várákazol, aztán rájössz, hogy le kell fizetni valakit. Ezután úgy haladsz át az országon és egyes városokon, hogy még a lámpákat is zöldre váltják a kedvéért. Megtörtént esetet mesélek, egy dokumentumfilmből. Rettentő érdekes, hogy a diktatúrák, autoriter rendszerek szándékosan túlbonyolítják a bürokráciát, nem segítik az állampolgárt, az információk alul elakadnak, de ha eljut a legfelső szintre, akkor már működik minden, sőt... Nyilván itt egy olyan világban vagyunk, ahol a kiszolgáltatottság az úr, ahol pedig ez van, ott a korrupció az egyetlen, amivel el lehet intézni bármit is.

A másik eset, hogy nem részese a hétköznapi élet gyakorlatának a korrupció. Ebben az esetben a státusában alul lévő nem is mer ajánlatot tenni, mert a kockázata óriási. De mi van

akkor, ha egy közepes mértékű uram-bátyám világban vagyunk, és a viszony szimmetrikus. Az egyiknek hivatala van, a másik viszont a falu leggazdagabb földművese. Ebben az esetben, ha a gazdag parasztember felajánlja két disznaját, amennyiben a tekintetes úr átírja a telek-könyvön azt a néhány négyzetmétert, akkor a dologban van egyfajta szimmetria. Mindkettő rendelkezik valamivel. Az egyiknek pénze van – nyilván törvényesen nem sikerült megoldania –, a másiknak meg hatalma.

Még gyakoribb a szimmetrikus helyzetekben a nem pénzalapú korrupció. Neked információd van, én meg el tudom intézni, hogy a gyereked ne a körzeti óvodába, hanem az újonnan épültbe kerülhessen. Nem mozog pénz a két ember közt, de vízontszolgáltatások cserélnek gazdát. Az élet tele van ilyen jellegű apró, kölcsönös segítségnyújtással, tehát azt, hogy hol kezdődik valami, ami már roncsolja a társadalom érdekeit, sokszor nem könnyű megmondani. Az biztos, hogy a legtöbb nagy gonoszság kicsi dolgokkal kezdődik, és fokozatosan terebélyesedik. Másfelől viszont nem a mennyországban élünk, tehát bármi, amit túl mereven működtetünk, életidegen. A fenti gondolatmenet megpróbálja ráirányítani a figyelmet arra, hogy sokszor a hasonló státuszban lévő, de eltérő erőforrású emberek tudnak olyan cseréket felajánlani egymásnak, amelyek a gazdag-szegény interakciókban esetleg fel sem merülnek.

A borralaló visszaszorulása (Zs. P.)

A szóösszetétel gyönyörű: borra való, azaz nem a megélhetés alapfeltételeire, nem a családra, nem virágra a szerelmünknek, hanem egy kis önkényeztetésre, kábításra, plusz öröme, szabadidőre kapunk ajándékot.

Ugyanakkor a borralaló adása kicsit rokon a hálapénzzel. Utóbbiról tudjuk, hogy gyakran félelemből adják, és a borralaló, ha nem is ilyen súlyos, de az is társadalmi termék, közmegegyezés, a dolgok kenegetése és kicsit urizálás. A hálapénz ugye nem urizálás, abban nincs felsőbbrendűség-tudat annak részéről, aki adja, a borralalóban van.

A borralaló az utóbbi időben veszített divatosságából. A szocializmusban még egyszerűen elvárt volt egy taxisnak borralalót adni. A magántaxizás megjelenésétől fogva ez kicsit értelmetlenné vált. Nem tudom, manapság mennyire szokás. (Csak akkor ülök taxiba, ha valamilyen tévétúdióba hívnak, és olyankor nekem nincs tranzakcióm a taxissal, a tévétársaság fizet, az meg nem ad borralalót.)

A postásnak, amikor régen pénzt hozott, illeté borralalót adni, a pincérnek szintén. Ma megkérdezzük, van-e felszolgálói díj a számlában, és ha van, nem adunk borralalót, ha nincs, igen. Külföldön a kártyával való fizetéskor megjelenik a fizetés előtt egy kérdés, hogy mennyi borralalót kívánunk adni, 0, 5, 10 vagy 15%-ot. Be kell nyomni a megfelelő gombot, és azután lehet érinteni. Az egész rögzítetté válik, átláthatóvá és így megadóztathatóvá.

És épp ez itt a lényeg, az átláthatóság, ami az integritás számára mindig jó! Miközben a pénztárgépek bekötése a NAV-ba és más technikai eszközök átalakítják a szokásainkat, és a borralaló megszűnik mint olajozó, jóindulatot megvásároló tényező, a gazdaság legfelsőbb szereplőinél a kölcsönös olajozás, a visszacsorgatás továbbra is jelen van. Nem felülről lefelé terjed a borralaló kiszorulása, hanem alulról felfelé.

A funkciója ugyanis az, hogy legközelebb is megkapjuk a legjobb szolgáltatást. Erre már nincs szükség akkor, amikor a megrendelt könyvünket kiszállítja a futár, amikor kihozzák a

pizzát, vagy amikor egy mult cég alkalmazottjánál tájékoztatást kérünk. Ha nem adunk borralót, ezeket a szolgáltatásokat akkor is megkapjuk, sőt, a mult cégeknél nulla tolerancia van, ha valamelyik eladó a tájékoztatásért pénzt fogad el, azonnal kirúgják.

Eszembe jut, hogy egyetemista koromban volt némi államtól kapott rendszeres jövedelem, amit a postás hozott ki, vagy ha nem talált otthon, akkor bedobta a cetlit, és befáradhattam érte a postára. Ám a postás nem kedvelt, és néha szándékosan nem talált otthon, és a cetlit se dobta be. Azért nem kedvelt, mert nem értette, miért jár nekem rendszeres jövedelem. Talán borralót kellett volna adnom, akkor érdekelt lett volna abban, hogy megtalálja. Talán más abban az időben adott, én meg nem, és ezért orrolt meg rám.

Ma hozott nekem a futár egy könyvet. Adtam neki borralót, de nem azért, mert attól félek, ha legközelebb rendelek valamit, a futárok szándékosan nem találnak itthon, netán szándékosan nem hívnak fel, és nem egyeztetnek velem.

Valami határozottan változóban van. Odalent, a szolgáltatások alsóbb szektoraiban, a társadalom hétköznapi életében. Ha a futár, a benzinkutas és a szállodai londiner megélhetése nem a borralón múlik, mindez kivész a kultúrából, nem lesznek urak és urizálók, megsajnálni se kell a szolgáltatót, és végképp nem szükséges félelemből adni. Az olajozás valahogy másképp történik. Egy mosollyal, egy köszönőmmelel, a szakács kihívásával és megdicsérelésével. Egyszerűen megváltozik a világunk.

És amikor a társadalom már ilyen módon egy új kultúrát épít ki, el fogja zavarni azokat a polgármestereket és kormányzati politikusokat is, akik „olajozzák” a dolgokat, és mint kis feudális helytartók, uralkodnak a rájuk bízott területen. Nem azokat a vállalkozókat fogjuk megbízni, akik visszacsorgatnak pénzeket a megbízó állami tisztségviselőnek. Naiv gondolat? Naiv lett volna a szocializmusban is azt gondolni, hogy a borralóval egyszer csak ki fog szorulni. Még naivabb lett volna ezt állítani a két világháború közötti urizáló világban.

A rendszerváltás után sokáig azt gondoltuk, hogy a megfelelő lobbitorvények jogilag, a piac spontán módon a verseny miatt, a demokráciában pedig a nép zavarja el a korrupció politikusokat, hiszen elvileg erre meglenne a lehetőség. De most úgy tűnik, nincs még javulás ezekben a felsőbb szférákban, az ottani játékszabályokhoz alkalmazkodni kell annak, aki ott focizik, ellenben alul gyökeres változások történtek.

Van néhány szociológus, aki úgy véli, a kultúrának mindig előbb kell megváltoznia, ez hoz majd létre olyan változást, amely esetében a jog is hatékonyan tud működni.

A személyes integritás és a borraló (M. K.)

Ismét Zsolt Péterre hivatkozom. A minap írt a borraló – pontosabban a borralót adó ember – természetrajzáról. Alapvetően egyetértve vele, egy személyes történettel erősítem meg véleményét arról, hogy a hétköznapi apróságok szintjén valami valóban változóban van e téren. Legalábbis az én mikrovilágomban biztosan.

A történet: Az autópályán 160 kilométerre az otthonomtól cserben hagyott az autóm, és egy trailerrel haza kellett szállítatni. Egy rém rendes, szimpatikus, extra segítőkész és kedves, nem utolsósorban profi szakembert sodort elé a véletlen, akire magától értetődően bízom rá magamat és autómat. Kedélyesen elcsevegtünk a másfél órás úton, és amikor elváltunk, és készpénzben kifizettem a számlát, épp csak annyival adtam többet neki, amennyivel ezer

forintra kikerekedett az összeg. És a világon semmiféle „szégyent” nem éreztem amiatt, hogy „csak” ennyit adtam, s azt sem, hogy ő csalódott lett volna. Az egész szerencsétlen kalandot mindkettőnk számára érdekessé, sőt, ha nem hangozna furcsán ez a szó egy autólérobbanás kapcsán, még azt is mondanám, hogy élvezetessé tudtuk tenni. Lehet ezt így is, én hiszem.

Személy szerint rendkívül kényelmetlenül érzem magam, ha a „hálámat” pénz formájában kell(ene) kifejeznem. Sose tudtam elég jól, ügyesen, természetesen adni borralalót, hálapénzt, kenőpénzt. Én érzem megalázónak a helyzetet.

Ezekkel a szavakkal alapvető bajom van különben. Ha (akárcsak szimbolikusan is, de) valóban „csak” borra kell az a plusz, akkor az nem létszükséglet, főleg, hogy a szolgáltatásnak amúgy is borsos ára van.

Ha a hálámat csak így tudom kifejezni, az az én szegénységi bizonyítványom, ha pedig azt várják el, hogy így fejezzem ki, az a másik emberé (miközben persze a hálapénz is rendszerhibának tűnik, de szerintem nem csak az).

A kenőpénz hangulati jelentéstartalma pedig mindkét értelemben idegen tőlem: sem valakit „megkenni”, sem pedig a folyamatokat ilyen módon „olajozni” nem gusztusos számomra, hiszen mehetnének azok más miatt is a kellő tempóban, például az emberségtől és a kompetenciáktól meg a közösségi élet jó megszervezésétől. Száz (az efféle korrupciót leíró) szónak is egy a vége: én sehogy se tudtam és tudok megbarátkozni a jelenséggel. Úgyhogy én is nagyon várom azt a változást, amiről Zsolt Péter is – naivan? – álmodik...

Instabil szervezet (Zs. P.)

Mindenkinek más példa jut eszébe egy instabil szervezetről. Nekem elsőként a sokszor cserélődő munkatársak. Igen, de miért cserélődnek? A kollegiális viszony, a közösség rossz? Vagy állandóan átalakul a szervezet? Valakik fölülről szervezgetik, és ezért el kell menekülni?

A nemzetközi szakirodalom azt javasolja, hogy időről időre legyen átszervezés, mert az szétszakítja a baráti kapcsolódásokat, akkor nem lesz korrupció. A katolikus egyházban például ezért nem lehet egy pap sokáig egy gyülekezet élén, helyezgetik őket ide-oda. Igen ám, de amikor erre a magyar válasz, hogy nálunk a rendszerváltás óta voltaképp egy szervezet sem élvez stabilitást, állandó az átszervezés, különösképp politikai ciklusváltások esetén, akkor a nyugati tanácsadók meghökkennek.

Nálunk az intézményeket a politika akarja uralni. Szomorú szociológiai tény, hogy nem a társadalomnak vannak intézményei. Ez is instabilitás. Különösen akkor válik veszélyessé és kockázati tényezővé a gyors cserélgetés, ha annak eleve a nepotizmus vagy a politikai lojalitás az indítéka. A sűrű cserélgetés, átszervezés egyébiránt a legjobb módja a disznóságok eltüntetésének.

A túlzott stabilitás problémáját Magyarországon kevésbé érezzük, ezért a nyugati tanácsadók rossz irányban keresgélnek, amikor az átalakítás mellett érvelnek. A szervezeteknek éppúgy van életük, mint a kisebb közösségeknek. Stabilitásukat kialakult kultúrájuknak, egyrészt a fél szavakból egymást megértő dolgozóknak, másrészt a jó vezetőségnek köszönhetik. Mindkettő egyformán fontos. Okos, értékvezérelt vezetők és kiszámítható régi munkatársak – ez a titka az integritásnak.

Túlszabályozás, központosítás (Zs. P.)

Nézzünk egy olyan példát, ahol nem a munkatársaknál történik értékütközés, hanem a vezetőségben.

Számomra a legérdekesebb jelenség, melyről nemrég olvastam, egy multivá vált energetikai céggel történt. Ám ez a cég eleve különleges volt, mert úgy működött, mint azok a családok, ahol rettenetesen megbíznak a gyerekekben. Mindenhová elengedik a gyerekeket, a gyerekek pedig nem élnek vissza ezzel a helyzettel.

A céget úgy hívták, hogy EAS, és Roger Sant Dennis Bakke alapította 1982-ben. (Lásd: Laloux, F.: *A jövő szervezetei*, Aguilone 2016. 334.) Fantasztikus cég volt. Kétszemélyesből globálissá vált, és végig megőrizte eredeti, magas bizalomra építő jellegét. A részvényei az egekbe mentek. Nem, ez nem egy korrupciós történet lesz, ez csak egy instabillá váló szervezet története. Majd a Philips felvásárolta, és ekkor két világ ütközött. Egy tipikus multinacionális, önmagát ellenőrző, központi irányítás alatt álló rendszer (Philips) és egy magas bizalomra építő, úgynevezett *teal* rendszer. A Philips győzött, a szabadságnak vége lett, Bakke a végén önként távozott az igazgatótanácsból.

A tanulság az, hogy ha egy vállalat meg kívánja őrizni a kultúráját és eredetileg kialakított stabilitását, akkor ne akarjon tőkét emelni, támaszkodjon csak a saját fejlődésére. És nagyon vigyázzon arra, kiket választ be az igazgatótanácsba. Az EAS egy nagyon nagy integritású szervezet volt, mint minden teal szervezet. Persze a Philips se rossz, de a fejlődési fokozatok tekintetében lejjebb van.

Helyi szokások Magyarországon a '90-es években (Zs. P.)

A korrupció kultúrába ágyazottsága azt jelenti, hogy akik beleszocializálódnak, egyfelől normálisnak tartják, másfelől eligazodnak benne. Több mint húsz éve történt velem, fiatal házások voltunk, és örökölt kis pesti lakásomat feleségemmel és két gyerekemmel kinőtűtük. Mindössze 30 négyzetméteren éltünk már négyen. Az egyik agglomerációs településen láttunk lehetőséget a továbblépésre. Ma is itt élünk, ebben az akkor felépült házunkban, tehát nem lettünk a korrupció áldozatai, mint ahogy azóta már sokan ugyanezen a településen. Nekik kevesebb szerencsájuk volt. Hogy miért? Mert azóta nem javultak, hanem romlottak a dolgok.

Az őslakos telekелadó, aki a képviselő-testület tagja is volt, a frissen létrejött demokráciában csupán egyetlen szívességre kért minket. Amíg nem éri el a házunk az – azt hiszem, 30%-os – készülséget, addig hadd legyen az építkezés az ő nevében. Mindezt csak azért, mert ha anélkül adja el a telket, akkor neki büntetést kell fizetnie az önkormányzatnak, mert az önkormányzat csak beépítési kötelezettség ellenében adta el neki olyan olcsón. Mivel testületi tag volt, ezért több telket is megszerzett ilyen módon, majd drágábban továbbadta, hiszen ezeket a területeket lakóövezetté nyilvánították, sőt, még a fenti szívességre is megkérte a Pestről kiköltözőket.

A képviselő korruptségát emeljük ki. Információkkal élt vissza, mert aligha tudták a többi őslakosok, hogy mely területeket mikor kell megvenni, melyek lesznek átminősítve, hol lesznek infrastrukturális fejlesztések, aminek következtében emelkedni fognak az ingatlanárak, és befolyásolni sem tudták a területi átminősítéseket. Amennyiben a polgármester még ajánlotta

is, hogy néhány képviselő éljen a lehetőséggel, mert így fog családjuk meggazdagodni, akkor alighanem a polgármester is részese volt egy korrupciós hálózatnak. Minket a képviselő megnyugtatóan, hogy ez egy szokványos eljárás, megvan ehhez a helyi ügyvéd is, aki garanciát jelent, nem fognak kiforgatni minket. Az ügyvéd egyébként tíz évvel később öngyilkos lett.

Azért bíztam mégis abban, hogy nem fognak kiforgatni, mert annyit láttam, hogy tevékenységük rendszerszintű, tehát nem éri meg valakitől elvenni a 30%-os készületségű házat – mert amúgy megtehették volna –, mert ha elterjed, hogy ezt csinálják, a következő telekkel már nem tudják eljárni ugyanezt. Ha a kultúrának része a korrupció, akkor része a bizalom is. Például az a maffia, amelyik védelmi pénzt szed, meg is kell, hogy védje a befizetőket.

Később – és erről több televíziós műsor és újságcikk is megjelent – az üzleti viszonyok eldurvultak. Az önkormányzat garanciavállalással vett meg épületeket, az építető nem utalt a banknak, az építkezések elhúzódtak, bizonyos lakásokat kétszer is eladtak, ma néhány lakásban úgy élnek, hogy nem kaptak rá beköltözési engedélyt, a vezetékek lógnak a falakon kívül, stb. A pénzügyi csődeljárást indított, az építető leveleket keringetett az interneten, hogy azért van pénzügyi nehézsége, mert a polgármester haverjainak áron alul kellett odaadnia a lakásokat. Az ügyek bíróság előtt vannak és kibogozhatatlanok, károsult viszont több tucat van. Néhányan időben kiszálltak, de ők is milliós veszteségekkel.

Összefoglalva: a kultúra ad egy receptet arra, hogy „nálunk hogy szokás”, „így fog mindenki jól járni”. De talán nem véletlen, hogy a korrupció morális lezülleshez vezet, és az egyensúly sem marad meg.

Tréninggyakorlat – egy szülő-tanár szituáció (Zs. P.)

Írtam egyszer a tréningjeinkre egy dramatizált helyzetet. Két embert kiküldtem a folyosóra, az instrukciójuk közös volt, azt mondtam: ők lesznek az anyukák, akik azért küzdenek, hogy gyerekük bekerülhessen a nyári táborba, ami ilyen-olyan okokból rendkívül fontos a számukra, a gyerekük fejlődése függhet tőle, de korlátozottak a bekerülési lehetőségek. A teremben megkértem egy-egy tanárt, akiknek viszont eltérő szereplapot adtam. A többiek nézők voltak, és senki szereplapját nem ismerték. Az egyik tanár szereplapján az volt, hogy nem megvesztegethető, a másikén az, hogy igen, és ráutaló magatartással viselkedjen is így. Hát minden variáció megesett, olyasmi pedig igen sűrűn, hogy a korrumpálható tanárt korrumpálni is akarják, pedig olyan instrukciót nem adtam, hogy a szülőnek ilyen irányba kellene elmennie. Egyes anyukák azonnal ráéreztek, hogyan érhetnek célt, volt, aki – természetesen csak viccesen és kihasználva színészi képességeit – saját testét ajánlotta fel.

Azt gondolom, egy ilyen gyakorlat nagyon erősen a kultúra által meghatározott. Egyes helyeken nem értenék a célzást, másutt meg félreértik még a „nem vagyok korrumpálható” üzeneteket is, ha a kultúra része a korrupció. A tréning dramaturgiai ötletét onnan vettem, hogy egy korrupcióval foglalkozó tanulmánykötetben azt olvastam, hogy egy tanár azért panaszkodott, hogy bizonyos üzeneteit félreértették, és korrumpálni akarták egy ilyen nyáritáboros-pályázatos szituációban.

Tanult tehetetlenség (Zs. P.)

A fogalom használatos különböző diszciplínákban, de én most a korrupció kockázatnövelő tényezői között az antropológiába sorolom. Amikor ugyanis a problémamegoldásokra adottak a kulturális minták, épp akkor romlik igazán az integritás, ha ahhoz társul a tanult tehetetlenség. Ez utóbbi lehet egyéni jellemző – nem mindenki cselekvő –, de erős mintáink is adódhatnak. Zimbardo például Szicíliaira, saját származási helyére mondja Magyarországgal összevetve, hogy mindkét nép a történelem során azt tanulta mag, hogy „mondj igazat, betörök a fejed”. A visszahúzóadás abból ered, hogy elhisszük: nem vagyunk saját sorsunk alakítói, mert úgyis „odafönt” dőlnek el a dolgok. Ez az odafönt jelentheti az urakat, lehet a maffia, lehet a társadalom gazdasági elitje. Végül is mindegy, a lényeg, hogy nem vagyunk saját sorsunk kovácsa, a létbe vetve hányódunk, történik velünk, aminek történni kell, tulajdonképpen sorsunk sincs.

Ez az attitűd a nemzetek közötti különbségekben kimutatható. Az Észak és a Dél problémája: Északhoz tartozik a cselekvés, Délhez a fatalizmus, a tehetetlenség, Északhoz az együttműködés, Délhez a széthúzás. A tanult tehetetlenséggel szemben ugyanis a kollektív összefogás volna a megoldás.

Sokat számítanak az egyéni különbségek is. Sokat az a család, amelybe születtünk. Ha polgári, akkor erős benne az a felelősség, hogy a világ olyan, amilyenné tesszük, és hogy függ a sorsunk attól, miként fejlesztjük magunkat, és igenis van lehetőség a sikerre. Ha viszont a szegénység kultúrájában szocializálódunk, akkor azt tanulhatjuk meg, hogy életünk rajtunk kívül álló dolgokon múlik, például a segélyeken. Hogy nem érdemes küzdeni és fejlődni. Ilyenformán az alacsony társadalmi státusba soroltaknál erős a tanult tehetetlenség érzése, vagyis a szegények kultúrája voltaképp a tehetetlenségen keresztül újratermeli a szegénységet.

Jogállam-felfogás (Zs. P.)

A Cressey-háromszögből látjuk, hogy a jog az integritásnak szükséges, de nem elégséges feltétele. De mégis miért? Miért óriási előrelépés az emberiség történetében a jog? A válasz alighanem igen egyszerű: mert kiszámíthatóvá teszi a rendszert. Az önkényesség helyett, amelyet addig a kultúra és a szokások korlátoznak valamelyest, belép a jog, amely nagyobb biztonságot ad. Az, hogy minden állampolgár egyenlő mértékben legyen megítélve, hogy egy szervezetben mindenkire ugyanazok a szabályok vonatkozzanak, tulajdonképpen a lentebb lévőket integrálja, hozza egy szintre a hatalom birtokosaival.

A kapitalizmusban a teljes egyenlőség ugyanakkor illúzió, mert egy kirendelt ügyvéd nyilván kevésbé lesz hatékony a bíróság előtt, mint egy dúsgazdag embert védő apparátus. Nagyon lejt a pálya, a gazdagabbak előnyben vannak, de azért ismerünk olyan történetet, ahol valaki a házát is eladta a peresedés érdekében, aztán mégis 15 év után nyert a McDonald's-szel szemben (lásd Eric Schlosser: *Megetetett társadalom*. Budapest, HVG Könyvek, 2003.). A liberális kapitalizmus ígérete az igazságosság nevében az, hogy a jog mindenkire ugyanúgy vonatkozik.

Rákóczinak volt egy ötlete Magyarország felemelésére: az egyenlő teherviselés. Nemigen volt népszerű vele. Ma fel sem merül, hogy születési jogaiknál fogva legyenek olyanok, akiknek ne

kelljen adózniuk. A jogállamban mindenkinek hozzá kell járulnia a társadalmi költségekhez, és nem önkéntességi alapon. Sőt, néha a gazdagabbaknak még nagyobb százalékban is.

A jogállami igazságosságot a nemzetközi szerződések még inkább garantálni próbálják. Általában etikai okokból csatlakozik egy állam egy nemzetközi szerződéshez, ezzel valamiféle önkorlátozási garanciát ad a polgárainak, és a nemzeti szuverenitását csökkenti. A demokrácia, mely a többségi elvet képviseli, összekapcsolódik a liberalizmussal, amely az eliteken keresztül értékeket visz a rendszerbe. Ezekre tud aztán épülni az integritás.

Egy törzsi társadalomban az integritásnak nincsenek alapjai. Bármikor megváltoztathatja a törzsfőnök az elképzelését a dolgokról, és követni kell őt. Nincsenek professziók, hivatások, a törzshöz tartozás az egyetlen rendezőelv. Igazság szerint a kulturális antropológusok olyan társadalmat nem is ismernek, amelyben ne volna korlát, ezért a törzsi társadalom sokkal inkább mint metafora mutatható fel. Az azonban biztos, hogy a jogállamiság fejlődésével nem a szokások és a vezér jó szíve, igazságossága a garancia, hanem a struktúra.

Épp ezért ijesztő, amikor olyasmiket olvasunk, hogy egy rendszer lényege a korrupció (lásd Láncki András), vagy hogy a demokráciánk nem jogállami (lásd Körösenyi András – Illés Gábor – Gyulai Attila könyvét a vezérdemokráciáról), vagy hogy a nemzetközi jog ördögtől való (Pokol Béla: *A jurisztokratikus állam*). Bár ezek a gondolatok hordozhatnak magukban sok-sok igazságot, nem teszik lehetővé az integritás kibontakozását.

A fenti szerzők esetében olyan politológusokról van szó, akik állítását az köti össze, hogy a demokrácia és a liberalizmus egymás ellentétei. A liberalizmus az elitek épít, és korlátokat szab a többség zsarnokságával szemben. A demokrácia viszont a választásokon nyert legitimitás, melynek során a hatalomra jutott cselekvését korlátozza a jog, és akár meg is fojthatja. Valamiféle egyensúlynak kell kialakulnia.

Vizsgáljuk meg ezt a politikaelméleti képletet az integritás szempontjából. Innen nézve nincs összeférhetetlenség, két egymásnak feszülő logika. Ha egy rámpát szívvel-lélekkel készítünk el, odafigyelve azokra, akiknek csináljuk, attól nem lesz kevesebb a többségi társadalom pusztán azért, mert többen vannak azok, akik nem mozgássérültek. Az integritás szemléletben a jog nemcsak és nem is elsősorban a hatalom korlátja, hanem a társadalmi igazság segítője.

Mi a baj ma a szabadkőművességgel? (Zs. P.)

Integritás szempontjából roppant egyszerű, egyszavas válasz adódik rá: az átláthatatlanság. Az utóbbi időben autodidakta módon utánaolvastam a szabadkőművességnek (továbbiakban szknak), és egész vonzó dolgokat találtam, amikor történeti nézőpontból néztem rá. Kevésbé vonzóakat, amikor pszichológiai, és még kevésbé, amikor mai kulturális antropológiai szempontból.

Van némi hisztéria körülöttük. Ha ugyanis egy lelkiismeretes történész elkezdi a levéltárakat bújni, hamar beléjük botlik. És máris megszületnek a mai hálózatelméletekhez illeszkedő teóriák, amelyek a nyugati világot leegyszerűsítik két részre: egyik oldalon az szk-sok, a másikon a kereszténység. És aztán (sic!) a Szent Szövetség, visszaszorítván az szk-t, megmenti Európát a káosztól (lásd például Borvendég Zsuzsa írásait). Nekem Borvendéggel szemben a történeti vizsgálódások inkább pozitív eredményt hoztak.

A 20. században hiteles számomra egy olyan jezsuita önéletrajza, aki mindkét szervezet tagja volt. Az ő könyvéből nemcsak a szervezeteket, de azt is meg lehet ismerni, hogy a keresgélő

alkatú ember hogyan fejlődhet, verekedheti át magát e szervezeteken, sőt, e könyv azért is nagyszerű és egyedülálló, mert nem a különbségeket, hanem a hasonlóságokat hangsúlyozza. Az interneten volt olvasható, és 2021-ben megjelent nyomtatásban is (Nagy Töhötöm: *Jezsuiták és szabadkőművesek* <https://www.lira.hu/hu/konyv/ismeretterjeszto-1/tortenelem-politika/jezsuitak-es-szabadkomuvesek>).

Nem vonom kétségbe a titkos szervezetek hatását. Kétségtelen, hogy például II. József maga is szk-s volt, Mária Terézia pedig nemigen örült ennek. Sőt, bizonyos civilizációk központjaiban, bizonyos időszakokban eleve mindenki szk is volt. Szociológiailag pedig, ahol nincs szórás, ott gyakorlatilag nincs titkozatosság, nincs rejtély. Ha például mindenki titokban végán, akkor abban mi a rendkívüli, mi a titok? Ilyenkor a divat klubelméletét kell elővennünk, mely szerint a vonzerő az elején kicsi, aztán nagy, aztán amikor túl sokan vannak, új klubot kell alakítani. De miért ilyen az ember?

A titokhoz való vonzódás a jelentéktelenségtől való menekülés egzisztencialista kényszere. Antropológiailag az emberi faj titkos szervezeteket létrehozó lény. Azokban a törzsi társadalmakban, amelyekben a férfiak titkos összejöveteleket tartanak, ha egy nő arra megy, mindenki pánikba esik. De nem azért, mert van mit rejtegetni, hanem mert a szabályok szerint, ha egy nő meglátja a férfiak „titkos” tevékenységét, akkor őt ki kell végezni. Az ijedség oka, hogy azt meg igazából senki sem akarja. (A törzsi társadalmaknak nem szokásuk az emberáldozat, az már a mitikus államok aberrációja.)

Az szk-soknál az ajtóban ma is ott áll valaki, aki ügyel arra, hogy ha idegen akar bejönni, azt távol tartsa, a többieket figyelmeztesse. A dolognak mára semmi értelme, de legalább a soros ajtónálló üdvözlöi a tagokat, és ettől családi érzés kerít hatalmába mindenkit. Kemény dolgok a szokások, és az szk-sok maguk is imádják a szakralitás nélküli rítusaikat. (Ez kicsit fából vaskarika, mert a rítus eleve szakrális, ám erre a jelenséget még nem sikerült megfejtenem.)

A különböző fokozatok, az egyre nagyobb beavatottság tekintetében szintén nincs semmi érdekes. A fentebb ajánlott könyvben pontosan meg lehet tudni, mi az a „tudás”, „titok”, ami csak a felsőbb szinteken hozzáférhető. Pontosán olyan bullshit az egész, mint a szcientológusoknál. Szociálpszichológiai magyarázata van tehát a bevonódási folyamatnak. Finoman úgy fogalmazhatnánk, hogy nem a végeredmény a lényeg, hanem maga az út. Az út tényleg fejleszti a kognitív képességeket és acélozza a lelket, maga a végeredmény megismerhető az interneten, vagy elolvasható bármelyik titkosnak sem titkos könyvben, és valóban lufi. Ám nem a beavatott tudás, hanem a közösséghez tartozás és a leküzdött lépcsőfokok utólagos felértékelése a döntő.

Aronson kísérlete a felvétel nehezítése kapcsán létrejövő kognitív diszsonancia redukcióról magyarázza meg, hogy mi történik ilyenkor az egyénben. Minél nehezebb a bejutás, annál többnek látjuk a szervezetet, mert érdekelték vagyunk önmagunk meggyőzésében. Másképp be kéne látnunk, hogy időfecsérlés volt, és tulajdonképpen butaságokra fecséreltük az életünket. Van azonban itt egy nagyobb baj is.

A kezdeti vonzódás leginkább a személyiség elakadásával magyarázható. A grandiózus ént az óvodáskorban kell kinőni. Akinek nem sikerül, nyilván felnőttként is retteg attól, hogy nem hagy nyomot a világban. Egy titkos szervezet pedig, amelyik azt ígéri, hogy ő az, aki a világra befolyással tud lenni, vonzó a narcisztikusok és az infantilizsek számára. Minél inkább grandiózus énnel rendelkezik valaki, annál kívánatosabb egy olyan szektához tartozni, amely magáról intellektuális fölényt hirdet. Egyébként minden szekta ezt hirdeti magáról. Ám integritás szempontból nem sokkal tisztességesebb megmérteni a magunk intellektuális erejét az átlátható szervezetekben?

Ahhoz, hogy legyenek olyanok, akik az összeesküvő hálózatoktól, nem látható szerveződésektől, háttérhatalmaktól borzonganak, kellenek olyanok, akik szeretnének összeesküvő háttérhatalommá válni. Ez az érem két oldala: olyan szükségük van egymásra, mint az összeálló kicsi legóknak. Sajnos az szk mindig egy ilyen borzongóknak ürügyet adó szerveződés volt, de hogy valódi és tartós befolyása lett volna a történelemre – nem elhanyagolva olykori jelentőségét –, igencsak kétséges. Már II. József is a vallási rendeletén kívül mindent visszavont a halála előtt, és az sem maradt tartós, hiszen jött a rekatolizáció.

Az szk-hoz tartozni valamikor igen progresszív volt, nem látens funkciója a társadalmi egyenlőtlenségek keresztbe metszése. Mára ezeknek a szervezeteknek ilyen funkciójuk nincsen, mert már a világ nem osztályhierarchikus. Az szk-ba való toborzás is egyre nehezebb, az inasok már nem tűrik, hogy szórakozzanak velük, a hókuszpókuszok megtanulásának az égvilágon semmi értelme sincs, a világra való befolyásgyakorlás pedig jóval hatékonyabb lehet egy átlátható, globális NGO-tagságon, például egy Greenpeace-en, a Rotaryn, az Orvosok Határok Nélkül szervezetén, mint az szk-n keresztül. A királyok nevelőjeként, lobbicsoportként már a jezsuiták sem érvényesülnek. Már az egyház is nyílt sisakkal harcol, és az szk-sok már neki sem ellenségei.

A titokzatosság tekintetében is megannyi új szekta jelent az szk-soknak versenytársat. Az én feltételezésem szerint a világ is fejlődik, amit így lehet megragadni: a feudalizmus és a korai kapitalizmus időszakában a legjobb koponyák mind szk-sok voltak, ma viszont erről aligha beszélhetünk. De ez csak egy szubjektív vélemény, és – amint talán kiderült – az átláthatóság tiszteletére épít.

14. TANULHATÓ-E AZ INTEGRITÁS?

Mivel mindhárman integritás trénerek vagyunk, ráadásul évtizedek óta a közigazgatási és rendészeti felsőoktatásban dolgozunk, számunkra kiváltképpen fontos az integritás taníthatósága. Nem a fogalomé egyszerűen, hanem azé a szemléleté és a belőle fakadó viselkedése, amely az integritáson alapul. Hisszük, hogy a gyakorlatiasan, tréningmódszerrel történő szakmai-etika-oktatás hatékonyan képes a demokratikus alapértékeket megértetni, és befolyásolni az embereket az integritás szemlélet hétköznapi és szakmai életben való alkalmazására. A 14. fejezetben „tanárosan” arról lesz szó, melyikünk hol, hogyan, milyen módszerekkel volt sikeres e téren. A tananyagfejlesztéstől a tanórákon, tréningeken zajló munkán, konferenciákon át egészen a házi dolgozatokig tart a paletta. Reméljük a tanár legtitikosabb vágyának beteljesülését: a közös tanulás elgondolkodtatja a hallgatókat, és ennek a kurzusokon és írásaikban hangot is adnak. Visszajelzés ez arra, hogy érdemes hinni mesterségünk jelmondatában: Add tovább!

Új évfolyam az integritás tanácsadó szakirányon (K. P.)

A tegnapi napon új évfolyam kezdte meg tanulmányait a Nemzeti Közszerződési Egyetem integritás tanácsadó szakirányú továbbképzési szakán. Mivel a koronavírus-járvány miatt sokáig bizonytalan volt, hogy elindítható-e felelősséggel a képzés, nagy öröm számomra, hogy ez mégis megtörténhetett.

Az elmúlt egy évre visszatekintve azt láthatjuk, hogy a járványhelyzet jelentősen felborította a 2013 óta, hosszú évek alatt kialakított képzési struktúrát. Milyen platformon és hogyan lehet megtartani az előadásokat? Vajon működnek-e online környezetben a kiscsoportos tréningek? Hogyan biztosítható a hallgatók bevonása és aktivitása az online térben? E kérdésekkel természetesen nemcsak a szakirány oktatói szembesülhettek, hanem lényegében a teljes magyar közoktatás, az általános iskolától az egyetemekig.

Az új évfolyam indulásakor azonban már komoly tapasztalattal és tudással rendelkezünk az online oktatás megvalósítására vonatkozóan, és már a hallgatók is megértőbbek a kényszer szülte megoldások alkalmazásával kapcsolatban.

A jó hír viszont az, hogy minden hátráltató tényező ellenére továbbra is komoly érdeklődés mutatkozik az integritás tanácsadó szakirányú továbbképzés iránt. A hallgatói létszámot a járványügyi intézkedések következtében 16 főben kellett korlátoznunk, ugyanakkor legalább ennyien vannak, akik 2021 szeptemberében szeretnék tanulmányaikat megkezdeni. Bár a képzés teljesítése az államigazgatásban már nem követelmény az integritás tanácsadói kijelöléshez, mégis sokan úgy gondolják, hogy érdemes elvégezniük a feladataik ellátásához. Öröndetes fejlemény, hogy a hallgatók között szép számmal vannak jelen az önkormányzatok, a köztulajdonban álló gazdasági társaságok és a magánszféra képviselői is, erősítve az ágazatok közötti párbeszédet – elvi és gyakorlati formában egyaránt.

Bízom benne, hogy a képzés hallgatói a felmerülő nehézségek ellenére olyan ismeretek és szemlélet birtokába kerülnek, amelyek elkísérik és segítik őket további szakmai pályafutásuk egésze során.

Ismét a katedrán (K. P.)

A mostani bejegyzés talán egy kicsit rendhagyó lesz a korábbiakhoz képest, ugyanis egy friss, személyes élményemről szeretnék beszámolni. Hosszú-hosszú szünet után végre ismét jelenléti órát, tréninget tarthattam a nappali tagozatos hallgatóknak, és beszélhettem velük meglehetősen kényes és nem gyakran érintett témákról: etikáról, korrupciómegelőzésről és integritásról.

Nagyon jó volt látni, ahogy a kezdeti tartózkodásuk lassan-lassan enyhül, és kíváncsiságba, érdeklődésbe csap át. Jó volt nekik beszélni a korrupcióval kapcsolatos fogalmakról, az egyén és a szervezet működéséről, a működés hiányosságairól. Nehéz és hosszú nap volt, reggel nyolc órától délutánig, de azt gondolom, talán sikerült a fejekben egy kicsit rendet tenni, és pozitív várakozást kelteni az egy hét múlva esedékes óra iránt.

Minden köszönet és elismerés megilleti ezeket a fiatal hallgatókat, akik idejükből nem keveset áldoztak arra, hogy megosszák egymással és velem a tapasztalataikat, kérdéseiket és kétségeiket. Bízom benne, ha majd évek vagy évtizedek múltán felelős pozícióban lesznek, valami talán feldereng az egyetemen, a mai tréningcsoportban hallottakból.

Régi vágyam, hogy ezekről a témákról egyszer felelős döntéshozók, miniszterek, államtitkárok és vállalatvezetők körében is beszélhessünk. Őszintén, nyíltan, a kétségeinket, szándékainkat megosztva egymással. Azt hiszem, sokat segítenénk vele Magyarországnak...

Minden kódex (is) annyit ér, amennyit alkalmaznak belőle (M. K.)

A Magyar Kormánytisztviselői Kar (MKK) Hivatásetikai Kódexének gyakorlati alkalmazása csak akkor várható el, ha azt ismerik is a szakemberek. Érdeemes arról is szót ejteni, hogy az azt alkalmazók, vagyis a kormánytisztviselők hol és hogyan ismerkedhetnek meg magával a kódexszel. Nyilván valamilyen képzésen. Általános tanulmányaik során azonban ez az ismerkedés meglehetősen felületes. Ezen igyekszik segíteni az a most készülő e-learning tananyag, amelyet a Közigazgatási Továbbképzési Intézet és a Digitális Oktatási és Szolgáltató Iroda együttműködve az idei évben fog fejleszteni. Címe: A hivatásetikai eljárás folyamata. A képzési program egyik kidolgozója szerkesztőtársam, Klotz Péter.

Minden kódex (is) annyit ér ugyanis, amennyit alkalmaznak belőle. Érdeemes követni a KTI honlapján az újdonságokat: <https://kti.uni-nke.hu/>

Hivatás-etika e-tananyag – fejlesztés alatt (K. P.)

Ahogy az előző bejegyzésben már kedves szerzőtársam, Molnár Kata is említette, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem ProBono rendszerébe e-tananyag készül, amelynek szakmai munkálataiban én is szerepet vállaltam.

A tananyag célja, hogy megismertesse a kormánytisztviselőkkel az MKK Hivatásetikai Kódexének rendelkezéseit, valamint a hivatásetikai eljárás főbb elemeit. Egy olyan e-tananyagot szeretnénk létrehozni, amely nemcsak az egyes rendelkezéseket mutatja be, de arra is rávilágít, hogy miért van szükség a kódexre, és milyen gyakorlati esetekben tud irányt mutatni a használók számára.

Egy ilyen tananyag nagy előnye lehet a gyakorlat-központúság, vagyis hogy valóban megtörtént eseteket mutasson be, és azok alapján vezessen végig az eljárás folyamatán. Ahogyan azt már több helyen is lehetett hallani, az MKK Hivatásetikai Kódexének nem az a célja, hogy a megsértőket súlyos szankciókkal (például foglalkozástól eltiltással vagy az MKK-ból történő kizárással) sújtsa, hanem az, hogy irányt mutasson a tisztviselők számára, és érzékenyítse őket hivatásuk gyakorlásával kapcsolatban.

Szerencsére ebben a folyamatban a Magyar Kormánytisztviselői Kar is a fejlesztők mellett áll, és szakmai tanácsadással, valamint anonimizált esetek rendelkezésre bocsátásával segíti a munkánkat, amelynek első gyümölcsei szeptemberre érhetnek be...

Egy kódex és annak gyakorlati alkalmazása (M. K.)

A Magyar Kormánytisztviselői Kar Hivatásetikai Kódexét ajánlotta Zsolt Péter a minap. Amit én ajánlok, az még egy, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium által 2014. március 26-án másodszor megrendezett Integritás Tanácsadók Országos Konferenciáján elhangzott előadás. Dr. File Beáta a kódex alkalmazásának gyakorlatáról beszélt. Az előadás megtalálható itt:

<https://korrupciomegelozes.kormany.hu/download/9/22/a0000/A%20hivat%C3%A1setikai%20k%C3%B3dex%20alkalmaz%C3%A1s%C3%A1nak%20gyakorlata%20%28Dr%20File%20Be%C3%A1ta%29.pdf>

A konferenciák hasznáról (K. P.)

Molnár Kata az előzőekben már beharangozta, hogy a héten konferenciát tartottunk a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen *Integritásmenedzsment – kihívások és feladatok a közszféra számára* címmel. Amellett, hogy reményeink szerint a résztvevők jól érezték magukat, és hasznos ismeretekre tettek szert az integritásmenedzsment témájában, joggal vetődik fel a kérdés, hogy mire lehet jó egy ilyen konferencia? Vajon a rá fordított kiadások nem haladják-e meg a várható előnyöket?

Véleményem szerint – bár a résztvevők ismereteinek bővítése is fontos szempont – egy konferencia jelentősége messze túlmutat az azon részt vevő hallgatóságon. Valamennyi szűkebb közösségnek, így az integritással foglalkozó szakembereknek is szükségük van arra, hogy alkalmanként összegyűljenek, és megvitassák közös dolgaikat, akár az előadások keretében, akár az előadások közötti szünetekben. Ez az esemény formálja a közösséget és a közösség szakmai véleményét.

Fontos továbbá, hogy ezt a közösséget új impulzusok is ériék. Nem jó, ha bűgőcsigaként állandóan önmagunk körül forgunk, és ezerszer lerágott csontokról próbálunk némi éltető erőt magunkhoz venni. Új előadók meghívása, az új, aktuális események elemzése és átbeszélése elengedhetetlen a szakmai fejlődéshez, az integritással kapcsolatos ismeretek bővítéséhez.

Ugyancsak fontos üzenete a konferenciáknak az előadók és a résztvevők köre. Kit hívnak meg? Ki jön el? Ki tartja fontosnak, hogy ott legyen? Egy konferencián történő közreműködés egyben vezetői kiállítás is, különösen az integritás témájában. Jól mutatja, hogy egy-egy szervezet mennyire tartja érdeminek a témát, mennyire vállal benne a vezetője révén is szerepet.

Azt hiszem, a szerdai konferencia kapcsán szerencsésnek mondhatjuk magunkat. Nemcsak a konferencián megjelent jeles előadók vagy a résztvevők magas száma miatt, de azért is, mert a rendezvénnyel tovább erősödött az a közösség, amely az integritásirányítási rendszer erősítése, valamint az értékalapú közsféra érdekében tevékenykedik, nap mint nap.

Lépések az integritásszemlélet felé... (M. K.)

Zsolt Péter finom megfogalmazásnak nevezi, hogy Magyarországon „már megjelent a rendőrségnél az integritás szemlélet”. Nos, ezen a néven így is van, hiszen csak pár éves múltra tekint vissza ennek a fogalomnak egyáltalán a megismerése, bevezetése, a tanulási színtereken való terjesztése.

De azért jelzem: az etika tanítása a rendészeti felsőoktatásban az egykori Társadalomtudományi Tanszéknek köszönhetően 1995 óta létezik... Eleinte nagyobb, majd visszaeső lendülettel tanítjuk. Az egykori 30-ról 28-ra, majd 14-re csökkenő óraszámban, többé, de inkább kevésbé elegendő szakemberrel, a levelező tagozaton mindössze hat órában, másfél száz hallgatóval egy nagy előadóteremben, frontális módszerrel... Mindezt nem nevezném épp sikertörténetnek. Hosszan lehetne sorolni – ha lehetne – azokat a körülményeket és okokat, amelyek ide vezettek, de most inkább egy kicsike jó hírt mondok.

Péter megállapítása, miszerint az integritásszemlélet intézményesülési folyamatának rendőrségünk még az elején jár, igaz. De legalább már elindult! Az első lépések egyike, hogy két éve a Rendészettudományi Karon bevezettük a Rendészeti etika és integritás című tantárgyat, amelyet 14 tanóraban, egy másfél napos tréning keretében végeznek el a rendészeti szervező szakirányra járó hallgatók. Fogok még írni róla...

Rendészeti etika és integritás – újabb szemszögből (K. P.)

Szerzőtársaimmal közös élményünk a *Rendészeti etika és integritás* tréning megtartása az RTK hallgatói számára. Nekem új volt ez a fajta tapasztalat, amelyért egyrészt Molnár Kátának, másrészt a hallgatóknak tartozom köszönettel.

A tréning kapcsán megható volt az az elkötelezettség, amellyel a résztvevők többsége a rendőri hivatás iránt viseltetett. Jó néhányan közülük több évtizede vannak ezen a pályán, és – a sok sérelem, negatív tapasztalat ellenére – büszkén mondják magukat rendőrnek. Ugyanakkor azt is tapasztaltam, hogy néhányan már úgy fogalmaztak: a rendőrségen dolgozom.

Bár számomra nem volt meglepő a rendőrségnél bevett gyakorlatnak számító szigorú hierarchia és alá-fölé rendeltség, mégis furcsa volt tapasztalni, hogy a résztvevők mennyire érzik ennek hátrányos oldalait. Úgy is fogalmazhatnák: történnek velük dolgok ahelyett, hogy lehetőségük lenne a saját sorsuk tudatos alakítására. E nélkül pedig nagyon nehéz motiválni és képezni a munkatársakat.

Ha pedig a kommunikáció mindig egyirányú, akkor mindkét fél „elszokik” attól, hogy más-ként is lehet kommunikálni. Nemcsak ez a veszélyes a szervezeti kultúrára nézve, hanem az is, ha nem alakulhatnak ki a menedzsmentirodalomból ismert tervezésre, végrehajtásra, monitor-ingra és visszacsatolásra (PDCA) épülő ciklikus működés keretei. Ha nincsen visszacsatolás, akkor a hibák kijavíthatatlanul maradnak, a munkatársak elfogadják a saját tehetetlenségüket, és beletörődnek abba, hogy a szervezetnél „semmi sem fog változni”. Az a bizonyos tanult tehetetlenség ez, amelyről Zsolt Péter fentebb hosszán elmélkedett...

Az egyéni és szervezeti integritás pont azt tanítja nekünk, hogy semmi sem állandó, és a folyamatos adaptáció, a kihívások elemzése, értékelése elengedhetetlen része a szervezeti működésnek – a rendőrségnél is. Talán sikerült a tréning két napja alatt ezt is elfogadtatni a résztvevőkkel...

A megtestesült integritás (M. K.)

Az elsőéves rendőrhallgatók egyik tantárgya az igen komplex ismeretanyagot tartalmazó Tár-sadalmi és kommunikációs ismeretek nevet viseli. Ennek a komplexitásnak a részét képezi a rendészeti szakmai etika és integritás témája is – minimál változatban. Az első modul szólt erről, aminek múlt héten értünk a végére. Zsolt Péter tréner társammal úgy gondoltuk, méltó záróakkord lenne, ha hívnánk egy autentikus szakembert, aki beszélne a pályakezdőknek mindarról, ami a rendőri munka integritásának lényege. Szilágyi Omer kollégái egyöntetű tiszteletétől övezve dolgozik 35 éve ugyanazon város rendőrkapitányságán, tehát nemcsak szerintem a szakmai és emberi tisztesség példaképe. A mai napig szenvedélyesen szereti munkáját, és azon van, hogy ezt a hozzáállást továbbörökítse.

Szakmai blogomban vendégszerzőként ő maga is reflektált a rendhagyó tanórára. Ezt az írást ajánlom itt is:

<http://www.nyelvilektoralas.hu/vendegoldal-kedves-vendegeloadok-pecsrol/>

Tanórának álcázott közönségtalálkozó (M. K.)

A rendészeti etikának mindig is fontos, mondhatnám az egyik központi kérdése a bűn – büntetés – bűnhődés hármasság dilemmája. E témakörhöz annál jobb illusztrációt, mint Gerő Marcell – egyébként a fél világot bejárta és díjakkal elhalmozott – Káin gyermekei című filmje, nehezebb volna találni. Amikor az élet írja a történetet, és egy dokumentumfilm „csak” lencsevégre kapja annak szereplőit, ahogyan elmesélik saját történetüket, azt mindig is csodáltam. És különösen értékes számomra, amikor erről a csodáról magával a rendezővel lehet beszélgetni. Ez az élmény adatott meg nekünk 2020. szeptember 22-én Gerő Marcellel.

Ajánlom a beszélgetésről szóló élménybeszámolóval tarkított filmkritikámat:
<http://www.nyelvilektoralas.hu/tanoranak-alcazott-kozonsegtalalkozo/>

Egy személyes adalék a személyes integritáshoz... (M. K.)

Az, hogy milyen a morális fejlődésünk-fejlettségünk, azaz felnőtt életünkben mennyire leszünk etikus, integráns emberek, a személyiségünk fejlődésének függvénye. Ha ez a fejlődés bárhol megreked, hiányt szenved vagy sérül, nem lehet teljes értékű személyiségről beszélni.

Éppen ezeknek a rendellenességeknek a kialakulásáról, valamint a lehetséges terápiákról beszélgettünk az elsőéves rendőrhallgatóinkkal rendhagyó tanóra keretében 2020. november 5-én Sófi Gyula gyermekpszichiáter, igazságügyi orvosszakértő segítségével.

Hogy mennyire volt hiteles az előadása, azt a hallgatók rendkívüli érdeklődése is mutatta. De az alábbi rövid portréból betekintést nyerhetünk személyes integritásának műhelytitkaiba is...

Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=Bh_jOVelm-k

Néhány gondolat a személyes integritásról (K. P.)

Az elmúlt napokban az ország közvéleményét egy brüsszeli történet tartja lázban egy sokat megélt és tapasztalt európai parlamenti képviselőről. Néhány nap alatt nagyon sok minden kiderült – és vélhetően még sok minden ki fog derülni – egy péntek esti „házibuliról”. Mivel a szó szoros értelmében nem korrupciós ügyről van szó, akár szótlannul el is mehetnénk e történet mellett – hiszen mit is lehetne még ehhez hozzátenni?

Úgy gondolom, hogy néhány gondolatot a személyes integritásról. A történet ugyanis klaszszikus példája a személyes integritás súlyos sérülésével járó magatartásnak. A személyes integritás alatt azt értjük, hogy valakinek a vallott elvei és a cselekedetei összhangban állnak egymással. A kettő egy kiegyensúlyozott, érett személyiséget alkot.

Ha a vallott elvek élesen elválnak a mindennapi tettektől, kognitív disszonancia lép fel, amely komoly lelki dilemmákat, szorongást okoz. Nagy bátorság kell a vallott elvek melletti kiálláshoz, különösen akkor, ha azok nem népszerűek a társadalom tagjai körében. Könnyebbnek tűnik a kockázatokat vállalva sodródni az árral, és bízni abban, hogy nem történik semmi baj...

A személyes integritás – hívhatjuk akár hitelességnek is – megteremtése komoly erőfeszítéssel és áldozatokkal jár. Felépítése évtizedekig tart, de ha nincs mögötte az elvek és a tettek szilárd egysége, könnyen romba dőlhet. Elég hozzá néhány nap, egy éjszaka vagy egyetlen rossz döntés... Nekem erről szól ez a történet.

Etika és/vagy integritás? (M. K.)

A Rendészettudományi Kar jogelőd intézményében, a Rendőrtiszti Főiskolán 1996-ban vettük be a Rendészeti etika című tantárgyat. Az ezt oktatók számára azóta is kihívást jelent, hogy meggyőzzék a hallgatókat: tekintsék természetesnek, hogy szakmájuk speciális erkölcsi dilemmák útvesztőiben folyamatosan moralizálásra is készíti őket.

Hihetetlen sok munkába telik, amíg elérjük az olyasféle apró eredményeket, hogy belátják: nem elég a törvénynek, s különösen nem a törvény betűjének eleget tenni, az erkölcs ennél is mélyebben és egyértelműen szabályozza az ember cselekedeteit és döntéseit. S hogy bizony a törvénynek szelleme is van. Nem könnyű ugyanis eldönteni, mi helyes, mi helytelen, mi jó, mi rossz, mit és hogyan tegyünk, vagy ne tegyünk. Miként lehet pártatlannak lenni, és a törvény előtt egyenlőséget biztosítani mindenkinek? Hogy állunk az előítéleteinkkel, és mik azok következményei? Szabad-e hazudnunk? S hogy néz ki mindez a rendőri munkában? Mire terjed ki a hivatali titoktartás? Mikor lehet a felelősségre vonás alkalmával arra hivatkozni, hogy a beosztott valamit „csak” parancsra tett? Mít kezdjen a rendőr a rá ruházott hatalommal? Kít és/vagy mit szolgál(jon)? Hogyan kell élnie az erőszak törvényes monopóliumával? Miért kell azon töprengenie, kinek-minek is árt a korrupció? Ezek azok a kérdések, amelyekkel e tantárgy keretein belül visszatérően foglalkozunk.

Bár a Rendészeti etika tantárgy oktatása manapság a tavaszi félévben történik, annak egyik továbbfejlesztett változata, a Rendészeti etika, integritás című tréningre az őszi szemeszterben kerül sor. Azaz idén csak kerülne, mert a jövő héttől kezdődő online oktatásra való áttérés miatt a jelenléti képzés bizony elmarad. A következő bejegyzésben fogok erről írni bővebben.

Ezt a történelmi adalékot most csupán azért akartam ideírni, hogy egyértelmű legyen: a rendőröknek fontos etikát tanulniuk, vagy még inkább, integritásukat edzeniük. Hátha ez is egyfajta védőfaktort jelentene az éppen általuk elkövetett korrupció ellen...

Az egykori tananyag elérhető itt: <https://www.antikvarium.hu/konyv/dr-erdos-istvan-dr-val-csicsak-imre-etika-szovegyujtemeny-207691>

Egy elmaradt integritástréning apropóján (M. K.)

Kicsivel több mint egy évvel ezelőtt zajlott Rendészeti etika, integritás címmel egy kétnapos tréning az egyetemre járó azon tiszthelyettesekkel, akik egy civil diplomával a zsebükben rendészeti felsőfokú végzettségük megszerzése okán járnak újra iskolába.

Az a tervem, amelyet a legutóbbi bejegyzésben emlegettem, 1996 óta a rendőrhallgatóknak oktatott Rendészeti etika tantárgy továbbfejlesztése kapcsán szövögettem, éppen ennek a képzési formának köszönhetően valósulhatott meg.

A felnőtt – azaz komoly szakmai tapasztalatokkal rendelkező – rendészeti szakembereknek ki kellett dolgozni egy olyan képzési tematikát, amely speciálisan a számukra elengedhetetlenül szükséges ismereteket és értékeket közvetíti. Jóllehet a hallgatók a tréningen való aktív részvétellel az aláírást és a beszámoló osztályzatát is megszerzik, az integritás témája bekerült a szigorlati tételsorba is. És ez nagyon jó.

Mivel a csoportomnak – és nem mellesleg Zsolt Péterének is – éppen az elmúlt oktatásmentes héten lett volna a tréningje, ki kellett eszelni valamit kompenzálásképpen. Ezt most még nem árulnánk el, mert remélem, lesz még szó róla itt a csatornán. De a kurzus elindításának első évfordulója apropóján hadd ajánljam a tavalyi élményeimet megörökítő blogbejegyzésemet.

Forrás: <http://www.nyelvilektoralas.hu/rendeszeti-etika-integritas/>

Az első fecske (M. K.)

Legutóbbi bejegyzésemben egy elmaradt integritástréning apropóján ígértem, hogy elmondom, mit eszeltünk ki a hallgatók kárpoztására. Egy már-már marketingbe hajló részletes tájékoztató levélben arra biztattuk őket, hogy regisztráljanak az Integritás – a láthatatlan védelem című csatornánkra, nézzenek ott körül, hátha találnak a szakmai érdeklődésüknek megfelelő témát, és ha van kedvük, legalább egynél mutassanak valamilyen aktivitást, s azzal teljesíthetik a félévi követelményeket.

Az aktivitás jelentheti az alábbiakat: rövidebb-hosszabb komment; komolyabb bejegyzés, amelyet ha mi mint szerkesztők és moderátorok alkalmasnak tartunk a felületen való megjelenésre és a közlő hozzájárul, névvel, álnévvel vagy név nélkül publikálunk; morális dilemmák felvetése; a hallgatók között meginduló szakmai párbeszéd. Nem titkoltan azt reméljük, hogy ez az innovatív, a felkészítést és számonkérést is változatosabbá tevő módszer motiválja őket, és hoz egy kis mozgalmasságot a csatorna még kissé statikus felületére.

Alighogy megkapták a „felhívást egy keringőre”, egyikük máris feliratkozott a csatornára, és megírta, hogy ő vállalkozna a feladatra: ez és ez volna a téma, vajon jó lesz-e. Ezek szerint nem is annyira nehéz a rendőröket táncba vinni, főleg, ha a téma az ő szervezetük integritása.

A hallgató megtisztelő szándékát köszönve, vártam az írást, ami aznap délután meg is érkezett. Egy apró szerkesztői átfésülés után izgatottan adtam közre az első komolyabb hallgatói felvetést. És hamarosan az első komment is megérkezett, és követte még jó néhány.

Úgy látszik, beindult valami...

Undorító... (M. K.)

A rendőri korrupció örök téma (bár integritás trénerként nyilván azon dolgozunk, hogy ne maradjon az!). A Rendészeti etika, integritás tantárgyhoz készülő házi dolgozatoknak is előszeretettel választott témája ez a jelenség. A rendőrök nyilván sosem írnak saját korrupciós esetekről, ezért a vélemények kivétel nélkül elítélőek, nem ritkán érzelmekkel telítettek. És ez jól van így. Néha egészen erősen fogalmaznak az ilyen bűncselekményekkel kapcsolatban. Az egyik frissen született dolgozat elejéről idézek az alábbiakban, mert szerzőjétől nem kaptam felhatalmazást a teljes dolgozat közzétételére. De érdekes véletlen, hogy a jelző, amit a hallgató használt, egy Zsolt Péter által nekem ajánlott videoklip refrénjére rímel: „Undorító...”

„A korrupció és a rendőrség. A téma kiválasztásánál személyes érzelmeim befolyásoltak.

Számomra nincs »undorítóbb« dolog egy korrump rendőrnél. Nem szembesültem sem állampolgárként, sem hivatásos személyként ilyen szituációval, de valahogy maga a megléte irritál, és dolgozatom megírásával arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy megfelelő felkészítéssel és kellő odafigyeléssel teljes mértékben »kipurgálható« ez a viselkedés testületünkben. Jelen írásomban a rendőrség berkein belül megjelenő megvesztegetések lehetőségéről, az azok elleni védekezések módszereiről írok.”

Még hogy egy fecske nem csinál nyarat! (M. K.)

Szaporodnak az elmaradt Rendészeti etika, integritás című kurzus hallgatóinak írásai, kommentárjai, bátorodnak a szerzők, és ez jó hír. Nem akarom azt hinni, hogy csupán a minőségi hozzászólásért felajánlott „kiválóan megfelelt” osztályzat motiválja őket, bár ez sem lenne gond. Mivel van lehetőségük csak az oktatónak elküldeni a dolgozatukat, vagyis nem kötelező az itteni „szereplés”, ezért inkább ringatom magam abban a hitben, hogy valamelyest csábító számukra a kulturált véleménynyilvánításnak teret nyitó – bár egyelőre még szerény olvasottsággal bíró – tematikus csatornánk. De lassú víz partot mos.

A rendőri korrupció volt a témája egy minapi hallgatói dolgozatnak is, de a konkrét tapasztalatok megosztásánál, a példalózásnál eggyel elvontabb szinten. Kérdések záporoztak benne, amelyek megválaszolásáról még azt is pontosan tudta a szerző, hogy ahhoz nemhogy egy tréning, de sokszor egy élet is kevés. De azért...

Ahogy olvasom őt és sokakat, egyre inkább sajnálom az elmaradt tréninget, mert az efféle kérdéseket ott, élőben egymásnak feltéve, dilemmaként tálalva, az argumentáció technikáját csiszolgatva mégis beljebb lettünk volna. Nem beszélve arról, hogy azért ezekre a kérdésekre éppen az integritásmenedzsment eszköztárában nagyon is vannak válaszok! Ezt tapasztalatból tudom. És elárulom: egyre komolyabban gondolkodom azon, hogyan lehetne még ennél is jobban kompenzálni a hoppon maradt hallgatókat... Azért ha van ötlete valakinek, ne tartsa magában!

Mit tudja az ember, hogy mi van mögötte...

Rendvédelmi dolgozóként, különösen a büntetés-végrehajtás területén tevékenykedve már a bevezető képzés része volt a *Bebukottak* című film. Aztán hosszú évek a szakmában, látva a filmben boncolgatott téma „valós idejű” részleteit száz és száz verzióban egy végletekig bürokratikus, legkevésbé sem emberközpontú rendszer mélyén... Ez igazán lélekölő tud lenni a mindennapokban. Ezután megnézni a *Káin gyermekei* című filmet letaglózó élmény volt.

A saját életemben is elteltek az évek, így a történetet – illetve annak folytatását – már nem csak öregebben, de talán bölcsebben, érettebben néztem végig. Furcsa és megrázó története volt ez annak, hogy az általam egy ember életében hosszabb-rövidebb ideig kísért időszak hogyan foglalódik keretbe. Sok hasonló arcot láttam büntetés-végrehajtási dolgozóként a börtönökben, később rendőrként pedig az utcákon. Hogy honnan jöttek? Mit számít az egy intéz-

kedés során? Mi lesz velük a börtönbe kerülve? Ki gondol arra a befogadási eljárás során? Mi lesz velük, ha visszakerülnek a társadalomba? Ki gondol arra a szabadítás kora reggeli óráiban? Persze, megvannak erre is a szakemberek: pszichológusok, reintegrációs tisztek, pártfogó felügyelők stb. De az eljárásban részt vevők gondolnak-e arra, hogy az eljárás alá vont személy honnan jött, hol van a gyökere története buktatóinak, merre tart az a sokszor kisiklott mozdonyként a semmibe száguldó sors?

Nem költői akartam lenni, csak megragadott az a sok-sok részlete az emberi sorsnak, amely irányt szab életünk történetének. És kinek jut eszébe ez a rengeteg sorsfordító részlet a mindennapokban? Még a rendező által elmondottakról olvasva is csak arra tudok gondolni, hogy valószínűleg eszébe sem jut az embernek a film nézése közben az a számtalan nehézség, amivel a készítőknél szembe kellett nézniük a forgatás során. Persze, gondoljuk, hogy nehéz lehet szót érteni egy tőlünk oly különböző körülmények között élő, szenvedélybeteg interjúalannyal, hogy nehéz lehet egy rossz levegőjű helyiségben az interjúvolt személy által ránk fújt lehető legbüdösebb cigaretta füstjét szagolva szem előtt tartani a film céljainak eléréséhez szükséges szakmai és emberi szempontokat.

És még így sem jut eszünkbe számtalan olyan nehézség, amelyekkel a rendezőnek szembe kellett néznie. És még így sem jut eszünkbe az a számtalan nehézség, amelyekkel a bűnelkövetőnek szembe kellett néznie. Jó volt a kimaradt jelenetek között Pali tűzifagyújtása. Eszébe jut-e az eljáró rendőrnek az a számtalan sorsbéli kanyar és nehézség, ami egy embert arra készítet, hogy éppen az erdőből gyűjtsön tűzrevalót? Bizonyára az esetek nagy részében igen. Pontosan arra jók az ilyen filmek, hogy ez minél több esetben előforduljon, és kicsit érzékenyebbé, elfogadóbbá tegye az embereket (a rendvédelmi dolgozókkal együtt) mások története iránt.

Hogy úton vagyunk-e egy emberközpontúbb bánásmód felé a rendvédelmi eljárások során? Szeretném azt hinni, hogy igen, de félek, a kitűzött célok a bürokrácia útvesztőjében sokszor csak távoli, fel-felbukkanó délibábok.

25/19 (M. K.)

2020. november 15-én tettem közzé az Egy elmaradt integritástréning apropóján című bejegyzésemet.

Az írásban egy november 13–14-én elmaradt Rendészeti etika, integritás című kétnapos tréning pótlásának lehetőségeit ismertettem, miszerint a hallgatók arra érdemes házi dolgozatait itt, a csatornán is közzétesszük. Immár minden hallgató megkapta az osztályzatát, és a mérleg egyértelműen azt mutatja, hogy a különös kompenzáció – várakozáson felül – jól sikerült. Meg kell mondanom, nagyon büszke vagyok rá. A számok meggyőzőek: az elmaradt tréningem 25 résztvevőjéből 19-nek az írása került föl a csatornára. És volt, aki többször is aktivizálta magát. Így is köszönöm értékes munkájukat. A feliratkozók számát pedig az elmúlt egy hónapban 212-ről 250-re sikerült emelni. Azt hiszem, ez is szép eredmény.

Forrás:

<http://www.nyelvilektoralas.hu/digitalis-naplo-5-resz-meg-hogy-egy-fecske-nem-csinal-nyarat/>

Valami emberi... (M. K.)

2020 utolsó hetét itt a tematikus csatornán valami emberivel szeretném zárni. Azt hiszem, ez nem szorul magyarázatra, hiszen az integritásmenedzsment minden eszköze a humánusra épül, az az alfája és ómegája is. Különben is: az év végi ünnepek táján még az is könnyen elérzékenyül, aki egyébként immunisnak mutatja magát a másokat megható emberi történetek hallatán. Sok ilyen sztorim van, de ennek a csatornának a tematikájához – és hozzám mint Eti-Kati tanárnőhöz – legjobban mégis a tanítás, közelebről az etikatanítás illik. Úgyhogy most egy ezzel kapcsolatos élményt idézek föl.

Huszonöt év alatt megszoktam már, hogy egy etikavizsgán csupán annak a meglehetősen felületes megítélésére van lehetőség, hogy a hallgatók mennyire látják az összefüggéseket a megtanult fogalmak közt. Hogyan tudják azokat és az órai beszélgetésekben, filmelemzések során felvetett témákat átszűrni saját élményeiken, tapasztalataikon? Mennyire vannak tisztában a választott rendészeti szakmájukkal járó felelősséggel? Hogyan tekintenek önmagukra és társaikra, vagy a civilekre? És mindebből mi következik a döntéseikre, viselkedésükre, cselekedeteikre nézve? „Csak” ez a tét. Aki ezt megérti, és persze hitelesen és meggyőzően, érvelően, sőt, esetenként élvezetesen elővezeti a vizsgán, jelest kap.

Az egyik legszebb vizsgafelelet az volt, amikor az órák egyikén igencsak hevesen, indulatosan vitázó fiú azt tudta mondani, hogy neki az etikaórák abban hoztak újat és jelentettek segítséget, hogy rájött: ajánlatos volna meghallgatni a másik érveit, s azután higgadtabban, okosabban elővezetni a sajátjait, mert így talán közelebb juthatnának egymáshoz és a megoldáshoz is. És hogy azóta egyre inkább igyekszik erre odafigyelni. Ilyenkor mégis érzem: érdemes etikát tanítani...

Gondolatok egy vendég etikaoktató tollából (M. K.)

Természetesen kapcsolódva előző bejegyzésemhez, egy kedves tanítványom, Veprik Zita gondolatait szeretném megosztani, akit az egyik etikaórára hívtam meg vendégoktatónak. Két okból választottam éppen őt.

Egyrészt, mert sorai jól illusztrálják az etika oktatásával kapcsolatos meggyőződésemet, miszerint a legfontosabb hozadéka, hogy tudatosítja bennünk, hogy saját magunkat is folyamatosan mérlegre kell tennünk:

„Elgondolkoztam saját magamon, és arra jöttem rá, hogy az utóbbi években sokat változtam. Korábban az ellenőrzési szolgálatnál dolgozva a rendészeti korrupció elleni fellépésben az lebegett a szemem előtt, hogy hogyan kaphatom el a korrupció kollégákat, akik szegényt hoznak az egyenruhára, a társaikra. Olvastam arról, hogy az integritásalapú és a represszív eszközöket is alkalmazni kell úgy, hogy az integritásalapú eszközök túlsúlya érvényesüljön. Bár alkalmaztunk már akkoriban is puha módszereket, ezt a szemléletet azonban nem éreztem teljes mértékben magaménak. Majd – különböző hatások eredményeként – elkezdtem máshogy szemlélni a problémát. Most már úgy gondolom, a legfontosabb az integritás erősítése, a megelőzés. Természetesen szükség van a represszív eszközökre is, de ha hatékonyan szeretnénk fellépni a korrupció ellen, ezek nem elegendők.”

Másrészt pedig, mert a Zita által tartott órának hangsúlyos része volt egy olyan szituációs gyakorlat, amelyben a korrupciós hajlamot ellenőrző rendészeti módszerről – a csapdaállításról – lehetett beszélgetni a hallgatókkal. Így tudok kapcsolódni Zsolt Péter kollégám 2020. december 9-én Az integritás tanácsadó válaszol – A csapdaállítás című írásához.

„Az órát ezután egy szerepjátékkal folytattuk. Megtörtént megbízhatósági vizsgálatokat dolgoztunk fel a hallgatók bevonásával. (...) A szituációk eljátszása után megbeszéltük, hogy ki hogyan érezte magát a tárgyalótiszt és a megvesztegetett rendész szerepében, mit gondol a közönség az eljátszott vizsgálatról. (...) Nem értettek egyet abban, meddig mehet el a tárgyalótiszt, meddig gondolják azt, hogy etikus a vizsgálat. Volt azonban egy kérdéskör, amiben teljes volt az összhang. Mindannyian határozottan elutasítják a korrupciót, és elvárják a rendészetben dolgozóktól a befolyásmentes, etikus szolgálatellátást.”

Akinek ezek a kiragadott részletek felkeltette az érdeklődését, az egész írást itt olvashatja el: <http://www.nyelvilektoralas.hu/vendegoldal-rendhagyo-etikaorak/>

Miért kell nekünk etikát tanulni? (M. K.)

2021. február 9-én volt az első egyetemi online etika előadásom. A célközönség levelezős hallgatókból áll, a kurzusra feljelentkezők száma 159 fő. Ebből az online térben kezdéskor 146-an csatlakoztak a linkhez.

Ettől a tudattól olyan zavarba jöttem, hogy hirtelen úrrá lett rajtam az online lámpaláz. És eltartott vagy tíz percig. Aztán elkezdett működésbe lépni valami, ami tollhegyre kívánczolt. Ajánlom tehát magamat. Az írás épp huszonnégy órával ezelőtt született, tehát még friss.

Az is szép dilemma, hogy mit kezdjen az ember 146 láthatatlan hallgatóval 90 percen át? Hogyan érje el, hogy kíváncsiak legyenek arra, hogy miért is kellene nekik etikai kérdésekkel foglalkozniuk.

Az írás itt olvasható: <http://www.nyelvilektoralas.hu/digitalis-naplo-8-resz-online-lampalaz/>

Egy ajánlás ajánlása (M. K.)

Záruljon ez a hét egy kedves rendőr kollégám ajánlatával. Tegnap hívta fel a figyelmemet egy honlapra, amelyet most én is az olvasók figyelmébe ajánlok. Talán az egyik legjobb összefoglalást láthatjuk ebben a rövid video-összeállításban az etika- és integritásoktatás szerepéről. És nemcsak az integritás témakörében, de sok más téren is friss, aktuális, érdekes és hasznos olvasmányokat találhatunk a portálon.

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=o2GxuXxsVbE>

Tanulmányajánló (M. K.)

És ha már az e heti bejegyzéseim az etikatanítás jegyében telnek – és nem ígérem, hogy ezzel vége ennek a témának –, akkor hadd említsek meg egy rendőr kollégámmal közösen írt

másik tanulmányt is, amelyben az integritásszemléletű etikaoktatásnak a rendészeti felsőfokú képzésben való meghonosításáról gondolkodtunk. Elképzeléseinket 2015. november 24-én a Nemzeti Közszerológati Egyetem Rendészettudományi Kara és a Belügyi Tudományos Tanács által rendezett A korrupció elleni küzdelem a rendészet területén című konferencián elő is adtuk. A konferenciakötetbe pedig megírtuk a Korrupcióellenesség és integritás a rendészeti tisztképzésben című tanulmányunkat. A kötet, amelyben megjelent: Antikorrupció és integritás. Szerk.: Dargay Eszter, Juhász Lilla Mária. Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2015.163–173.

A tanulmány elérhető az alábbi linken:

<http://www.nyelviktoralas.hu/wp-content/uploads/2012/05/G%C3%A1sp%C3%A1r-Mikl%C3%B3s-Moln%C3%A1r-Katalin-Integrit%C3%A1s-tanul%C3%A1ny.pdf>

Az etikai tréningek hatásvizsgálata (M. K.)

A 2013-as közszerológati integritásmenedzsment tréningek hatásvizsgálatát Zsolt Péter végezte el. Ebben a tanulmányában, azt hiszem, kimerítő választ kaphatunk a sokakat foglalkoztató kérdésre, hogy ugyanis miért kellene etikát és integritást tanulni...

Zsolt Péter tanulmánya itt olvasható: http://real.mtak.hu/92603/1/2015_1.150-166..pdf

Miért vagy mi ellen kampányol(j)unk? És főleg hogyan? (M. K.)

A minap egy hallgató kisebb nyilvánosság előtt – konkrétan tanórán – igencsak indulatosan, azt találta mondani, hogy rettenetesen elege van az olyan antirasszista kampányokból, mint ez a kép. Hiszen nem mindenki rasszista.

Egyetérték: tényleg nem mindenki az. Csak akit arra tanítanak. És pont miattuk kellene az antirasszista kampányok. Is.

Az érzelemdús kijelentést kiváltó kép láttán egyébként valószínűleg minden jóézésű embernek a tiszta, felhőtlen gyermeki szeretet és barátság jutna eszébe. A képen ugyanis egy fehér bőrű, szőke hajú, kék szemű és egy fekete bőrű, fekete hajú és fekete szemű kislány ölelte egymást, boldogan mosolyogva a kamerába.

Hirtelen nem is tudtam mit mondani, de szerencsére nem nekem kellett – tanárként – reagálni az elhangzottakra. Megelőzött egy szelíd szavú, okos másik hallgató, akinek kérdésekkel és higgadt érvekkel alátámasztott hozzászólásából a kijelentést tevő érthetett – ha tudott és akart. Mindenesetre elhallgatott, és véleményével magára maradt.

Erről a jelenetről jutott eszembe ez a korábban látott kisfilm, <https://www.facebook.com/watch/?v=843742046455050>, amely a rasszizmus ellen született. Nem egyszerűen a benne szereplő légiutas-kísérő egyéni integritása jelenik meg, hanem mindjárt a légitársaságé mint szervezeté is. Sok ilyen egyértelmű kiállítás kellene. És nemcsak kampányszerűen, hanem a hétköznapokban...

Az integritás tanácsadó mint képző (M. K.)

Klotz Péter egyik bejegyzésében az Országos Atomenergia Hivatalban leleplezett korrupciós ügy kapcsán említette, hogy az idézett cikkben arra hivatkoztak, hogy „a hivatalnál antikorrupciós tanácsadás folyik az integritás tanácsadó és a helyettese közreműködésével”, illetve hogy „2021 őszére antikorrupciós tréninget terveznek a Nemzeti Védelmi Szolgálat bevonásával”. Ám az integritás tanácsadó neve és elérhetősége a hivatal honlapján nem lelhető fel, mint ahogyan Péter szerint a munkatársaknak tartandó tréning is egy kicsit késeinek tűnik.

Erről eszembe jutottak azok a – számomra már csak régi – szép idők, amikor az integritás tanácsadó szakirányon tanítottam. Ott a hallgatók igencsak minőségi képzése zajlott (és zajlik a mai napig is). Az ő egyik feladatuk valóban a szervezet integritásának menedzselése, ennek részeként többek között a munkatársak képzése, vagy legalább annak megszervezése is. Erre a szakirányon egy alapfelkészítést kapnak, de tudomásom szerint legalábbis kevesen vannak köztük, akik maguk vállalkoznának a tréningtartásra. És jobb is, ha erre szakembert kérnek fel.

Ha valamely kiemelten fontos állami szervezetről van szó, akkor a dolgozók egyben az ún. védett személyek körébe is tartoznak, akiknek tisztességes munkavégzését és életvitelét a Nemzeti Védelmi Szolgálat látja el. Ők az utóbbi öt évben intenzíven bekapcsolódtak az integritásképzésekbe, és képzett tréneraik valóban tartanak tréningeket. A cikk szerint az OAH őszi képzését egyébként a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen közösen fogja tartani az NVSZ.

Klotz Péterrel egyetérték abban, hogy ha az Országos Atomenergia Hivatalban 2021 őszére tervezik a tréninget egy konkrét korrupciós esetre reagálva, az valóban eső után köpönyegnek tűnik. Hiszen az integritásszemlélet lényege a megelőzés. Másfelől nézve viszont az is igaz, hogy jobb később, mint soha...

Az integritás tanácsadók záróvizsgájáról (M. K.)

És ha már az integritás szakirányon tanuló hallgatók képzéséről van szó, hadd ajánljam az általam átélt utolsó záróvizsgáról szóló írásomat 2018 júniusából.

Forrás:

<http://www.nyelviktoralas.hu/zarovizsga-maskepp/>

Egy etikus vendég (M. K.)

Még az integritás szakirány képzéseim találok először Nehrebeczky Zsolttal, a Nemzeti Védelmi Szolgálat Korrupciómegelőzési Főosztályának munkatársával.

Minden évfolyam hallgatóihoz hívtunk vendégelőadókat, hogy beszéljenek a szervezetükről, és segítsenek tájékoztatni a védett állomány tagjait, illetve eloszlatni sok olyan mítoszt és félreértést, amelyek a kellő információk hiányában gyakorta élnek a fejekben. És Zsolt már akkor is élvezetesen beszélt munkájuk lényegéről, szemléletükről, szándékaikról, amelyek 2014 óta nyilvánvalóan az integritásepítés felé tett lépésekkel bővültek.

A rendészeti etikaórák tematikájában a korrupciómegelőzés és az integritás témaköréhez is tökéletesen illeszkedik mindaz, amiről ő beszélni tud. Ezúttal a nappali tagozatos tisztjelölt hallgatóink egyik órájára hívtuk meg Zsoltot. És most sem csalódtunk szakmailag és emberileg is hiteles előadásában. A fiatal hallgatók kérdéseikkel sem fukarkodtak, és visszajelzéseik

alapján élvezetesnek és érdekesnek tartották a hallottakat. Nekem meg jólesett a kis nosztalgia.

Hogyan mondjunk nemet? (M. K.)

Hogy lássuk a Nemzeti Védelmi Szolgálatnak a védett állomány felé nyitását, ajánlom az egyik legújabb kiadványukat, amelyben arról tájékoztatják a szakembereket, hogyan mondjanak nemet a tisztességes munkát sértő „csábításokra”.

Forrás:

<https://nvsz.hu/sites/default/files/hogyanmondjunknemet.pdf>

Etika-előadások – és ami mögöttük van... (M. K.)

A Rendészettudományi Kar levelezős hallgatóknak szóló Rendészeti etika tantárgyhoz rendszeresen íratok házi dolgozatokat. Olyan esettanulmányok ezek, amelyek egy-egy saját történetet dolgoznak föl. A történeteknek negatív és pozitív előjele is lehet, lényegük az önreflexió. Aki bűnözéssel, bűnelkövetőkkel és áldozatokkal foglalkozik, vajon mennyire tudja féken tartani saját erkölcsi ítéleteit, ha a számára elfogadhatatlannal találkozik? És hogyan dolgozza fel a nehezen feldolgozhatót?

Amikor egy dolgozat így kezdődik: „Tisztelt EtiKati Tanárnő! Nagyon bátor embernek tartom Önt. Egy fájdalommal, szomorúsággal megrakott puttonyt a hátára venni, még ha csak kis időre is, merész dolog. Azon gondolkodom, mennyi mindent él át, míg elolvassa a feldolgozott vagy örökre feldolgozatlan emlékeinket. Ha csak néhány percre is, de most átadom Önnek én is a terhemet.” – nos, akkor abból biztosan valami egészen rendkívüli folytatás várható. És így is lett.

A történet itt olvasható:

<http://www.nyelvilektoralas.hu/vendegoldal-bator-etikatanarno-es-fajdalomputtony/>

Integritás – újrátöltve (M. K.)

Egy hónap téli szünet – majdnem azt mondtam, téli álom – után, kissé talán ki is pihelve magunkat, újra jelentkezőnk a tematikus csatornán. Azóta sok integritássértés történt, gyakorlatilag naponta lehetne hírt adni róluk. És a különböző hírportálok teszik is, rendületlenül. Még sincs foganatja a tényeknek, valahogy legalábbis ezt érzékelem. Apátiába borul lassan szinte mindenki. Csak őt hagyják békén, köszöni szépen, itt sincs, nem kíván részt venni a közélet küzdelmeiben – ahogy a rossz tanuló mondja Karinthy novellájában.

És amíg lassan mindenki visszavonul, az alapvető értékek elsilányulnak, és maximum kicsi szigetek vannak, itt-ott, amelyeken ideig-óráig meg lehet élni annak az illúzióját, hogy emberek maradhatunk.

Igen, tudom, hogy évindító – blogújraindító – írásnak ez elég lehangoló. De túl sok ok nincs a derűre, ha körülnézünk. Sablonosan boldog új évet kívánunk még pár napig ilyenkor Újév után, aztán már azt sem. A fogadalmak elkopnak, a remények odatesznek, és az amúgy is hosszú január még lassabban telik.

De nem én lennék én, ha ehhez a vonulathoz csatlakoznék. Jó ideje, ha megkérdezik, hogy vagyok, azt válaszolom: Csak azért is jól! És értik. A másodlagos jelentését is.

Az én szigetem ugyanis továbbra is a tanterem. És hogy miért, azt hosszabban is el tudnám

mondani, de most évindítónak egy félévzáró írást osztok meg itt is, amely egy hallgató tollából származik. Ezzel nyitok kellemes új fejezetet az Integritás – a láthatatlan védelem című csatornánkon. Tartsanak velünk, és csináljunk jobb évet magunknak és egymásnak, mert az bizony magától nem lesz ilyen vagy olyan. Hátha ez az írás elég jó nyitány ehhez.

Forrás:

<http://www.nyelvilektoralas.hu/nem-digitalis-vendegnaplok-4-rendorszelidites/>

Az NVSZ és a pedagógusok (M. K.)

Lassan vége a tanévnek, közeleg a pedagógusnap is, és hogy aktuális legyek, elgondolkodtam azon, vajon a pedagógiának és az integritásnak milyen kapcsolódását lehetne felvetni ezen a csatornán. Számtalant, természetesen.

Most került a szemem elé ez a 2019. november 20-i hír, amely egy, az NVSZ által indított, akkreditált pedagógusképzésről szól. „A kurzus célja az volt, hogy a pedagógusok megismerjék a korrupció társadalmi jelenségeit és az integritás koncepcióját, elmélyítsék interaktív metodikai ismereteiket, valamint elsajátítsák a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács és a Nemzeti Védelmi Szolgálat által közösen kidolgozott A korrupció felismerése és megelőzése, integritás szemlélet kialakítása az általános és középiskolákban című akkreditált, kreditpontos, oktatói segédlet szakmai tartalmát.”

Azt hiszem, ha a pedagógusokon kezdjük az etikai érzékenyítést, nagyon jó úton járunk...

A képzésről szóló beszámoló itt érhető el:

<https://korrupciomegelozes.kormany.hu/integritassal-kapcsolatos-erzekenyito-iskolai-program-az-altalanos-es-kozepiskolak-szamara-cimu-kurzus-pedagogusok-reszere>

Ex katedra? (M. K.)

A szegedi egyetemi professzor és a szólásszabadság kérdése jó kis dilemmagyakorlat lehetne etikaórákon. Teljes mértékben egyetértek azzal, hogy azok a tartalmú és stílusú közlések, amelyek elhagyták Gulyás László száját a tanteremben, nem maradhatnak következmények nélkül. Kíváncsian várom a következményeket. De illúzióim nincsenek. Az ilyen típusú megnyilvánulások egészen aggasztóan elharapóztak a magyarországi közbeszédben, és én történetesen azt is tudom, mióta. De erről a rejtélyesen hangzó állításomról majd a következő bejegyzésemben fellebbentem a fátylat.

Most inkább egy másik szálára reagálnék a történetnek. Ezt írja Klotz Péter: „...az oktató és hallgató nem egymás mellé rendelt, hanem alá-főlé rendelt viszonyban vannak egymástól”. Zsolt Péter pedig ezt: „Én Max Weber tanítását követem, szerinte a katedra hatalmi pozíció, és nem szabad visszaélni azzal, hogy saját politikai nézeteinket ráerőltetjük a kiszolgáltatott diákra.”

Egyikükkel sem értek egyet. Amikor Max Weber írta ezeket, úgy 150 évvel ezelőtt, egyértel-

műen ez volt a (poroszos) tanári szerepfelfogás – és sajnos döntően ma Magyarországon még mindig ez uralkodik. A tanulók – és ez még az egyetemistákra is érvényes! – alárendelt pozíciójából, az arra való erős szocializációjukból adódó súlyos társadalmi problémákkal küszködünk, és magam erősen hiszem, hogy ez egyre kevésbé fenntartható.

Az egész huszadik századi modern pedagógia, s annak kistestvéreként például a mi egyetemünkön újabban divatos Kreatív Tanulási Program is épp ez ellen lázad(t), és dolgoz(ott) ki számtalan kiváló módszert arra, hogy a tanulásban tanár és diák partnerek legyenek. A tanár tanulni, gondolkodni, fejlődni segítse a fiatalokat, és még véletlenül se történhessen meg, hogy propagandisztikusan befolyásolja őket saját – ráadásul mint ahogy Gulyás „tanár úr” ex katedra kinyilatkoztatásaiból egyértelműen kiderül: antihumánus, rasszista és szexista – nézeteivel. A probléma éppen abból az egyenlőtlen és ezért nemkívánatos viszonyból fakad, amelyikben a diák nem kérheti ki magának, hogy a tanteremben nem az történik, amit egyébként Klotz Péter nagyon is helyesen elvár – tudás és jóféle értékek átadása például.

Szóval Péterek! Ezeket az idejét múlt pedagógiai nézeteket vitatom. És ha belegondoltok, illetve ahogyan tanárként ismerlek titeket, szerintem valójában ti is. Talán valami itt kissé félrement. Kérdezem szelíden: vitatkozunk ezen még egy keveset?

Mert ha úgy van, ahogyan Weberrel állítjátok, és ti is azt szeretnétek, hogy maradjon is úgy, hogy a tanteremben a tanár uralkodik, akkor nem kell Szegedig se menni. Én viszont jobb szeretném, ha a szegedi egyetem fura ura inkább önmagán tanulna meg uralkodni.

Tolerancia és intolerancia (M. K.)

A szegedi egyetem fura urának rasszista és szexista kijelentései elérték az intézmény vezetőinek tűréshatárát, és úgy döntöttek: elbocsátják az illető oktatót. Én ezt üdvözlöm, és az egyetlen adekvát válasznak tartom a történetekre.

Amiért ezt gondolom, az egyszerű. Én igyekszem toleráns lenni, és hirdetem is, hogy ez, mint demokratikus alapérték, jó. Az egyetlen dolog, amivel szemben azonban sosem szabad toleránsnak lenni, az az intolerancia. Vagyis ha valaki ennyire intoleráns, és ilyen kirekesztő nézeteket vall, ezek hirdetésére ráadásul a nyilvánosságnak egy igen felelősségteljes fórumát – tudniillik a tanári katedrát – használja, akkor visszaél helyzetével, ezért vele nem kell elnézőnek lennie a közösségnek. És valószínűsíthető, hogy őt sem lehet meggyőzni nézetei nemkívánatos voltáról.

Vitát, polémiát inkább arról lehetne/kellene nyitni, hogy hogyan előzzük meg az ilyen eseteket. Ez engem is nagyon érdekelne!

A Rendészeti etika oktatásának értelme (M. K.)

Előző bejegyzésemben arról gondolkodtam, hogy milyen fontos a pedagógusok etikai érzékenyítése. Ugyanilyen fontos a rendőröké is. Erről tanúskodik egy régi, még 2014-es írásom a szakmai honlapomon, amely elérhető itt:

<http://www.nyelviktoralas.hu/nyari-szunet-elott-i/>

Élmény és integritás? (M. K.)

Ezen a héten a Rendészeti szervező szakírányon az őszi szemeszterben esedékes Rendészeti etika és integritás tréning került sorra. Két napon át közösen pakolgtattuk mozaikról mozaikra azt a közös képet, amit aztán a 23 résztvevő mindegyike magával vihetett. Hogy tetszik-e nekik, azt majd eldöntik, bár ahogy láttam, és ott helyben vissza is jelezték, nem volt ellenükre. (Alább zárójelben dőlt betűkkel olvasható, miket ragasztgattak ki az első nap végén az ajtóra.)

Hogy hasznát tudják-e venni valaha, azt sohasem tudhatjuk, amikor bezárjuk magunk után a tanterem ajtaját. Egy ilyen közös utazás élményét („Izgalmas utazás a gondolatainkban.”) napokig-hetekig rendezgeti az ember, pláne, ha olyan gyorsvonaton teszi meg („Jó úton haladunk, tetszik ez a vonat!”), amelynek tempója is szédítő, nem beszélve arról a sokszínűségében lenyűgöző tájról, amelyen átsuhan. Valószínűleg tavasszal is így volt („Ismét remek élmény volt Tanárnóvel együtt dolgozni.”), amikor a nyolcvan százalékában a mostanival azonos csoportban egy másik kurzuson a rendészeti kommunikációról és a konfliktuskezelésről gondolkodtunk együtt. Igaz, akkor csak az online platform adatott, de kihoztuk a helyzetből, amit csak tudtunk és lehetett. Addigra már belejöttem a csoportkohézió online térben való megteremtésébe, és talán sikerült maradandó tanulási élményt szerezni a nagyon is felnőtt hallgatóknak.

Hogy felnőttekről van szó, azt nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hiszen egyértelműen ezt a benyomást tették rám most is. Az integritás szempontjából pedig azért fontos ezt kiemelni, mert ilyenkor már mindenkinek kialakult meggyőződése van az erkölcsről, szakmája (hivatása?) etikájáról. S ha nem is tudják – vagy tudták eddig – tankönyvszerűen definiálni az integritás fogalmát, nem olyan nagyon nehéz rávezetni őket („Lehet így is tanítani!”). Nagyjából másfél órával a kezdés után már egészen jól közelítették, mégpedig a kollektív tudás segítségével. Onnan már gyorsan haladtunk állomásról állomásra.

Persze nem a definíció számít, hanem hogy megértsék a lényegét. Nevezetesen azt, hogy mit jelent az integritásalapú működés a rendészeti szervezetekben, hogy hogyan lehet afelé terelgetni a hétköznapi folyamatokat, és mivel lehet az egyéneket az integritásmenedzsment eszközeivel etikus szakemberekké tenni. Vagyis elég komoly a feladat, ami két napba belesűrítve nagyjából megugorhatatlan.

Ezért jobb, ha megbecsüljük az olyan szerény eredményeket is, mint amilyenek a másfél napnyi minőségi idő és az egymásra figyelés szülte felfedezések. Az újabb és újabb kérdések („Hogyan működhet egy ország rendvédelmi szervezete, annak dolgozója integránsan, ha maga a társadalom sem az?”). A megosztott dilemmák, érvelések, esettanulmányok, s néhány biztató gondolat vagy éppen megoldási javaslat („Légy pozitív a környezeted számára!”). Hogy igenis lehetséges a változás! Ez a bizonyosság, ez a folyton újratáplált remény talán segít abban, hogy öntudatra ébredjünk, hogy kiléphessünk végre a tanult tehetetlenségből, amely megakadályoz minket abban, hogy aktívabban tegyünk saját magunk („Negatív környezetben hogyan őrizhető meg az integritás?”) és mások, valamint a végtére is belőlünk álló szervezet integritásáért („Az egyén hogyan tud hatni ott, ahol romboló környezet veszi körül?”).

Hiszem, hogy ehhez sikerült hozzájárulni ezen a két napon. Minden erőnkkel ezen voltunk, és a tanulás szépen és biztosan működött is, de hogy hat-e s meddig, az EtiKati örök dilemmája marad. Nem baj, ma is megpróbáltuk ezzel a jó kis csapattal („Sajnálom, hogy nem vagytok a kollégáim!”). Sőt, a művészet (versek, drámák, filmek, zenék, mesék) erejét is segítségül hívtuk. Szókratész, Antoine de Saint-Exupéry („Jól csak a szívével lát az ember.”), József

Attila („Mért legyek én tisztességes? Kiterítenek úgyis. Mért ne legyek tisztességes! Kiterítenek úgyis.”), Madách Imre, Radnóti Miklós, Márai Sándor, Hajnóczy Péter, Pilinszky János, Kányádi Sándor, Térey János, Zorán és Sinkó Adrienn elég jó szellemtársaságnak bizonyult mindehhez.

Ennek a szövegnek az eredetije szakmai honlapomon olvasható:

<http://www.nyelviktoralas.hu/nem-digitalis-naplo-3-resz-elmany-es-integritas/>

Kardos Zsuzsanna: Integritás – avagy hogyan menti meg huszonhárom lelkes ember a rendőrséget?

Az a bizonyos péntek és szombat, amikor a Rendészeti etika és integritás tréningünk volt, felülmúlta a várakozást. Bevallom, amikor odaértem, azért „rágugliztam” arra a fogalomra, hogy „integritás”. Találtam is pár információt, de aztán inkább elengedtem a dolgot, hagytam, hadd vigyen magával EtiKati és a többiek.

Persze késve érkeztem, de amikor beléptem a terembe, mosolygós, kedves, lelkes, nyitott és ismerős arcok fogadtak, úgy éreztem, ismét a helyemen vagyok. (Mert ugye van egy olyan mondas, hogy pozitív a pozitívát, negatív a negatívát vonzza, vagy valami hasonló.) Sajnos két szerett csoporttárs egy óra után elhagyta az integritás fedélzetét, máshová szólította őket a kötelesség, de a hangulat és az érzés így is vitte a csoportot magával. És persze Kata tanárnő is.

Felmerült sok kérdés, néhol kissé pszichologizáló volt az eszme-futtatás, etikus vagy etikátlan egy-egy történet, sodró az empátia. Ütközött tisztesség és korrupció. Előkerült a kámbalizmus örök dilemmája, a dögei polgármester méltó büntetése, a gudzsaráti szesztalalom és drámai következményei (az emlegetett indiai állam mellesleg Gandhi szülőhelye – minő meglepő fordulat), na és a La Paz-i megoldás. Mindez megspékelve Kulka János kellemesen borúsán búgó hangjával, elgondolkodtató filmcímekkel és memoriterekkel, szárnyaló ötletekkel és irodalmi kalandozásokkal. A résztvevők hol repülésben, hol mélyrepülésben voltak, mégsem szálltak ki a gépből, mindvégig jelen voltak. A végén még a tücsök és a hangya meséje is előkerült, és Kata felolvasása nyomán bekúszott a fejekbe, alaposan megtépázva az érzelmeiket.

A két nap kurtán-furcsán zárult, mintha nem is lenne igazán vége, csak most kezdődne. Landoltunk, és a fedélzetet elhagytuk, de a szemekbe nézve láttam, hogy a gondolatok folynak, alakulnak, asszimilálódnak. És meg kellett állapítanom, hogy mi mindannyian a remény rabjai vagyunk...

Az írás eredetileg az alábbi linken volt olvasható:

<http://www.nyelviktoralas.hu/nem-digitalis-vendegnaplok-2-rebbenekeny-reflexio/>

Pedagógusnapra (M. K.)

Most egy etikadolgozatnak csak az „előszavát” szeretném megmutatni, ami azt a jóleső érzést engedi átélnie a tanárnak, hogy van értelme a munkájának. Azt hiszem, ez így pedagógusnap alkalmából éppen jó üzenet lehet. És örülök, ha szándékunk ennyire transzparens.

„Két gondolatot szerettem volna megosztani Önnel, mielőtt magát a beadandó feladatot elkészítem. Az első, hogy szerettem volna köszönetet mondani Önnek (és Ön mellett, ha csak virtuálisan, de a kollégáinak is) azért, hogy a rendészeti felsőoktatási képzés nem ér véget a szakmai és jogi tárgyaknál, de etikát, pedagógiát, pszichológiát is tartalmaz. Lehet, hogy kisé borúlátónak tűnök, de úgy gondolom, hogy a mai magyar rendészetnek, a benne dolgozó szakembereknek nagy szüksége van ezekre, sőt, bizonyos értelemben talán nagyobb is, mint az előbbiekre. Hiszen amíg a szolgálatellátáshoz szükséges jogi ismereteket (ha nem is feltétlenül az egyetem által oktatott szinten) kénytelen elsajátítani a szakember a munkahelyén, addig azzal már nemigen találkozunk, hogy valaki az etika fontosságáról tartana oktatást az újonc kollégáknak egy-egy rendőrkapitányságon vagy igazgatóságon (ide nem értve az etikai kódex munkaértekezlet keretében történő felolvasását).”

15. KATASZTRÓFÁK, BALESETEK, KÖRNYEZETVÉDELEM, ZÖLD ÜGYEK

Ha mégsem sikerül az integritásalapú működést kialakítani, fenntartani, megőrizni – vagyis ha nem tudjuk jól megtanulni és alkalmazni az ehhez szükséges hozzávalókat –, annak előbb vagy utóbb kiszámíthatóan rossz következményei lesznek. Ezek nem ritkán drámai, tragikus kimenetelűek. Egyre-másra történnek a nagyvilágban olyan katasztrófák, balesetek, amelyek kivizsgálása kapcsán sokszor kiderül: emberi mulasztás, figyelmetlenség, súlyos szabályszegés állt a háttérben, ami megelőzhető lett volna. Ezek jelentős része integritásdeficit. A 15. fejezetben ilyeneket gyűjtöttünk össze. Célunk: tanulságként állítani általuk mindenki számára, hogy egy apró hibának is szerepe lehet. És nagy a tét: az emberi élet és egészség. Vigyázzunk rá!

Mindenki szem a láncban (M. K.)

Zsolt Péternek a hármass metró biztonságos üzemeltetése kapcsán 2021. február 13-án itt a csatornán is megosztott dilemmája – amelyet én így tennék fel egy képzeletbeli etikaórán: Mít tehet egyetlenegy ember egy tragédia megelőzéséért? – rendkívül fontos felvetés. Ha az integritásmenedzsmentet megelőző módszernek fogjuk fel – minthogy az –, akkor nem is lehet kérdés, hogy minden egyes ember fontos szem a láncban, azaz a szervezetben.

Nincs kisebb vagy nagyobb felelősség, hiszen ha bárki a maga helyén és szerepében nem lelkiismeretesen teszi a saját dolgát, azzal elindíthatja a szükségszerűen tragédiához vezető láncolatot. Különösen igaz ez akkor, ha veszélyes üzembről van szó, és a föld alatti közlekedés (is) ilyen.

Szeretem Péter „tanmeséjét” a londoni épülettűzről is, mert nagyon plasztikusan mutatja be a problémát. Ha minden olyan szakember, aki speciális szerepet tölt be egy folyamatban, tűnjön az akármilyen kicsinek is, tanulna etikát (az én értelmezésemben ezt azt jelenti: dolgozna a saját személyes integritásának folyamatos fejlesztésén, ébrentartásán), akkor nagyon sok probléma és a belőlük adódó emberi dráma, tragédia megelőzhető volna.

Olaszországi felvonóbaleset (M. K.)

2021. május 23-án lezuhant és 14 ember halálát okozta egy sílift az olasz Alpokban. Már megint egy súlyos baleset, már megint valami műszaki hiba, emberi mulasztás? Vagy fatális véletlen, amit nem lehet megelőzni? Az ilyen esetek és az utánuk következő hosszas vizsgálatok sokszor felvetik a kérdést: vajon hol kerül porszem a gépezetbe, hogy ilyesmi megtörténhet? Volt-e integritássértés?

Forrás:

https://444.hu/2021/05/25/tiz-masodpercuk-volt-ra-hogy-felfogjak-nincs-menek-ves?fbclid=IwAR0E1o1j9K5hQa2i43P-9UEHgO5oUgjT0CWDbnPPmb2kI_aN0CbrN0LaZR0

Ismét egy hajókatasztrófa... (M. K.)

Ebbe a hírbe most is beleborzongok, ha eszembe jut. Azóta nincs róla hír, hogy mi történik, de a hallgatás biztosan nem jelent jót. Elképzelni se merem, milyen következményekkel járhat egy ilyen eset. Nyilván történt(ek) olyan integritássértés(ek), amely(ek) a katasztrófához vezetett/vezettek. Az első, ami eszembe jut: miért kell egyetlen hajóval egyszerre ENNYI és ENNYIFÉLE veszélyes anyagot szállítani?

Ezt írja a cikk: „A rakományt felsorolni is ijesztő: az összesen 1486 konténer közül 81 tartalmazott veszélyes kemikáliákat, többek között salétromsavat, maró nátriumlúgot, nátrium-metoxidot és metánt. A hajó ráadásul 350 tonna olajjal, valamint nehézőlaj és tengeri üzemanyag kombinációjával volt megrakva – mondta a haditengerészet szóvivője.”

Nem vagyok vegyész (Zsolt Péter majdnem az, majd megszakérti a dolgot, remélem), de logikusan belegondolva ez egyrészt iszonyatos mennyiség (itt a szállítási költségeken való spórolás volna mérvadó?), másrészt meg nehezen képelem, hogy ezek az anyagok együtt hogyan szállíthatók szabályosan... És ha van is erre protokoll, vajon betartották-e maradéktalanul? Azt sem tudom, hogy az ilyen hatalmas teherhajóknál miféle kockázatszámítás van, ha van (Klotz Péter szeret hosszan bibelödni ezzel a témával integritástréningeken)...

Szóval van itt kérdés, számtalan, de hol vannak a válaszok? S ha lesznek is, a környezet-szennyezést nem fordítja vissza semmi sem. Szomorú vagyok.

Forrás:

<https://index.hu/kulfold/2021/06/02/sullyedni-kezde-a-hajo-sri-lankanal/?fbclid=IwAR-0PqyLnt17AvnkjwQhZRQWbx8E5FCBWEWCP4v7kGyRxPJ4-ZF03Gv11byo>

Kezd kibontakozni, mekkora pusztítást végez a Srí Lankánál elsüllyedt méreghajó (M. K.)

A 2021. május közepén történt Srí Lanka-i hajókatasztrófáról érkező újabb hírek nem biztatóak, persze nem is gondoltam, hogy azok lehetnek. „A kármentesítő munkák során eddig 1200 tonna pelletet és más hulladékot szedtek össze, amivel 45 konténert töltöttek meg.” Eddig.

De hogy mi vagy ki okozta a balesetet, azt még vizsgálják: „Srí Lanka 40 millió dollár kártérítést követel a hajót üzemeltető X-Press Feeders szállítmányozó cégtől, környezetvédők pedig mind a céget, mind a Srí Lanka-i kormányt perlik, mert nem voltak képesek megelőzni a katasztrófát. A hatóságok közben nyomozást indítottak a hajó kapitánya, főmérnöke és első tisztje ellen.”

Forrás:

https://hvg.hu/zhvg/20210618_sri_lanka_kornyezeti_katasztrofa_teknos_xpress_pearl_hajo_katasztrofa

Tatárföldi repülőgép-katasztrófa (M. K.)

Megint egy repülőgép-szerencsétlenség. Megint vélhetőleg valami mulasztás. Nézzünk egy kis matekot. A 19 személyes gépen 20 ejtőernyős tartózkodott. Plusz a 2 fős személyzet. Egygyel többen voltak, mint szabadott volna. Ez olyan csekélynek tűnik, ugye? A történetek alapján lehet, hogy mégsem az? Nem tudni, bár az első vélemények a túlterheltségnek tulajdonítják a katasztrófát. Mennyi emberéletet követel még a szabályok be nem tartása? Annyira elkeserítőek az ilyen hírek...

Forrás:

<https://www.origo.hu/nagyvilag/20211010-ezuhant-egy-ejtoernyosoket-szallito-repulo-tatarfoldon.html>

Színpadi halál (M. K.)

2021. október 9-én a moszkvai Bolsoj Színházban előadás közben baleset következtében meghalt egy színész.

Vajon ki hibázott? A díszletesek, akik nem figyelmeztették eléggé egyértelműen a veszélyes manőver közelében lévőket, vagy a figyelmetlen színész, aki rosszkor volt rossz helyen? Kiderül-e? Ha kiderül, az persze már nem számít az áldozatnak, de számítana a jövőre nézve.

A hétköznapi ember talán nem gondolná, hogy a színpad is veszélyes üzem. Ahol ilyen hatalmas, mozgó díszletekkel dolgoznak, és minden centiméter és mozdulat és másodperc számít, nem engedhető meg a legkisebb hiba vagy tévedés sem. Olyasvalakiként, aki 25 éven keresztül maga is dolgozott színpadon, tudom, hogy ez mennyire igaz. Színház- és operakedvelőként pedig a mai napig is érdekelnek a kulisszák mögött zajló események. Előszeretettel nézem a New York-i Metropolitan Opera közvetítéseit, ahol a szünetekben betekintést nyerhetünk a színpadtechnika rejtelseibe. Lenyűgöző az a precízitás és professzionalizmus, amellyel ott dolgoznak. És ez sok helyen így lehet, mert szerencsére nem sok ilyen baleset történik a világban.

Bár éppen a Bolsojban volt már példa rá: 2013 júliusában is történt egy halálos baleset: egy hegedűs halt meg, beleesve a zenekari árokba. Minden ilyen „buta” halál elgondolkodtató, és nagyobb odafigyelésre kell, hogy készítse a szakembereket.

Forrás:

<https://www.origo.hu/kultura/20211010-eloadas-kozben-meghalt-egy-szinesz-a-moszkvai-bolsojban.html>

Bányakatasztrófa és a mögöttes kockázatok (K. P.)

Amikor a kockázatokról beszélünk, hajlamosak vagyunk valami távol, esetlegesen bekövetkező lehetőségként kezelni ezeket a jelenségeket. Ha azonban megtörténik a katasztrófa, és a kockázat hétköznapi valósággá válik, megrendülve keressük a felelősöket, hogy mit és hogyan kellett volna másként csinálni.

A modern kor legnagyobb magyarországi bányakatasztrófája 1983-ban következett be a Mór melletti Márkushegyen, amelyben 33 magyar és 4 lengyel bányász vesztette életét. Nincsen évfordulója a katasztrófának, ugyanakkor e sorok írója is emlékszik a 38 évvel ezelőtti komor nyári napokra, amikor zsenge gyermekként hallotta a hírt.

A hivatalos vizsgálat hamar kiderítette, hogy a katasztrófát emberi mulasztás okozta, amelynek oka, hogy a nagy esők után ki kellett kapcsolni a bánya áramellátását. A szellőztetés hiánya miatt felhalmozódott metángáz emberi felelőtlenység miatt berobbant, és ez okozta a tragédiát.

Könnyű volt tehát a felelősséget a szerencsétlenségben elhunyt robbantómesterre fogni, azonban az is világos, hogy a szerencsétlenség közvetlen oka mögött további kiváltó okok húzódnak meg.

Elsőként említhető, hogy a hetvenes évek elején bekövetkezett olajárrobbanás után az energiaellátásban megnőtt a szén jelentősége, ami a magyar döntéshozókat a magyarországi szénvagyon gyors és aktív kiaknázására sarkallta. Ekkor nyílt többek között a márkushegyi bányüzem is, a művelés folyamatos fenntartása és a költségek alacsonyan tartása fontos nemzetgazdasági érdek volt.

Azért kapott a bánya alacsonyabb biztonsági besorolást is, hogy a szükséges biztonsági intézkedések ne akadályozzák a termelés folyamatosságát. Magasabb biztonsági osztályba sorolás esetén nem lehetett volna teljesíteni a központilag elvárt tervszámokat...

A megfeszített munka, a termelés fokozásának igénye pedig szükségszerűen elvezet a munkavédelmi szabályok lazulásához, be nem tartásához. Ez, ha nem is okozója volt a katasztrófának, de szerepe volt annak súlyosságában.

A szerencsétlenség következtében néhány működési szabályt megváltoztattak, így a működés során újabb tragédia már nem történt. A márkushegyi bányüzemet – a gazdaságtalan termelés miatt – végül 2014-ban bezárták.

Tanulságos történet? (M. K.)

„Tanulságos történet. De vajon egy halálos áldozat cselekvésre készíti a döntéshozókat?”

Múlt heti egyik bejegyzésemhez, amely arról adott hírt, hogy egy kerékpáros valószínűleg egy útszakasz tervezési és kivitelezési hibáinak sorozata miatt szenvedett tragikus balesetet, Klotz Péter fűzte a fenti, idézőjelben szereplő kommentárt. Köszönet érte.

A kérdés – bár annak tűnik – egyáltalán nem költői. Tovább kérdezek. Hány hasonló jellegű oda nem figyelés, hanyagság okozott és okoz tragédiákat? Olyanokat, amelyek megelőzhetőek lennének, és olyanokat, amelyek után sosem hallunk hírt arról, hogy megkeresték és meg is találták volna a felelőst, aki vállalta volna a felelősséget?

De még csak nem is ez a lényeg. Ami sokkal szomorúbb, az az, hogy nem jönnek hírek arról,

hogy mi történt az eset után az adott helyzettel, helyszínnel, problémával. Vajon megoldották-e, kijavították-e, lezárták-e, megszüntették-e, stb.?

És sok hasonló eset van, egész integritássértési tankönyvet lehetne belőlük összeállítani. De volna-e ezek között akár csak egy tucat olyan, amelyekből az illetékesek, levonva a tanulságokat, tanultak, és abból csinálnak esettanulmányt, hogy hogyan oldották meg a felszínre kerülő problémát? Ha van ilyen esetgyűjtemény, miért nem tudunk róla? Vagy csak én nem tudok róla?

A márkushegyi tanulság (M. K.)

Ezt írja Klotz Péter az 1983-as márkushegyi bányakatasztrófáról szóló bejegyzése végén: „A szerencsétlenség következtében néhány működési szabályt megváltoztattak, így a működés során újabb tragédia már nem történt.”

Ez az eset egy pozitív darabja lehetne annak a példatárnak, amelyről előző bejegyzésemben „álmodoztam”. Hogy ugyanis szeretnék látni olyan példákat, amelyek arról szólnak, hogy egy tragikus kimenetelű baleset okán a döntéshozók, szakemberek javítanak a működésen annak érdekében, hogy megelőzzék a hasonló történéseket. És íme, nem kellett annyira messze menni példáért. Köszönöm, Péter!

Zöldkommandó (Zs. P.)

A fészek metaforával kapcsolatban hadd meséljek el egy történetet. Még egy másik kormányzati ciklusban működtetett az állam egy zöldkommandót. A Demszky Gábor idejében folyó metróépítés során, a Budapestről kitermelt inert hulladékkal a teherautók elindultak egy agglomerációs szeméttelep felé. Félúton azonban ledobták a szemetet, de hogy még bonyolultabb legyen a történet, mindezt azért tehették meg, mert az útközben lévő falu polgármestere engedélyt adott rá, sőt, a helyet is megmutatta, hová rakható le a hulladék. Történetesen a hulladékszállító flotta telephelye épp ebben a faluban volt. A lakosoknak nem tetszett a dolog, s mivel tudtak az állami zöldkommandóról, ezért felhívták telefonon. Egész pontosan a kommandó léte a zöldhatóságnál történt bejelentés után derült ki a számukra, az javasolta ezt a szervezetet.

Tehát máris adhatunk egy rossz pontot az államnak, mert a fészek metaforában bizonyos ágacsok nem akartak összeérni. Nem a hatóság jelezte a másoknak, hogy a bejelentőkkel vegye fel a kapcsolatot, hanem fordítva. A telefonbeszélgetések arról szóltak, hogy aki felvette a kagylót, az elmagyarázta, ez miért nem az ő dolga, de ha eléri a következő egységet, akkor majd ők segítenek. Ez eddig ismert eljárás, senki sem akad fenn rajta Magyarországon, de a világ legtöbb helyén sem, pedig már ez integritásdeficitre utal.

A történetben tehát ott tartottunk, hogy barátaim felhívták ezt a számot, ahol azt közölték, hogy ők nem nyomozók, és csak a tettenérés számít, ezért vagy akkor hívják fel őket, amikor a lerakódás éppen zajlik, vagy a rendőrségnél tegyenek feljelentést. Itt a második rossz pont, hiszen állampolgárokat kértek fel veszélyes feladat ellátására, és később ki is derült, hogy ez valóban nem volt teljesen veszélytelen. A 90-es években a szemétbiznisz már kemény fiúkat

gazdagított meg, és nem volt velük jó ujjat húzni. Ha végiggondoljuk, mi is a haszon abban, ha egy szemét nem jut el a kijelölt telepre, könnyen rájöhetünk, hogy itt nagyon nagy pénzekről lehetett szó. A főváros ugyanis kifizette azt az összeget, ami a munkadíjat, a benzinköltséget, a legális szemételepnel való lerakási díjat tartalmazta. Ehhez képest félúton, ingyen ledobálni több tonnányi szemetet óriási üzlet. Ha egy országban mindenki számára világos, hogy a hulladékszállító vállalkozások egy része illegális dolgokat követ el, akkor érdemes ellenőrzéseket beiktatni a rendszerbe, másként elszabadulnak a dolgok. Itt még a bejelentés hatására se akart megindulni az eljárás, noha a már lerakott hulladékot meg lehetett volna tekinteni, a vállalkozó nevét a hatóságnak bemondták, stb. Ha nem működik, mert nem akar működni az állam, akkor elszabadulnak a törvénytelenések, abból lesz a menő csávó, aki él a lehetőséggel, és az lesz a lúzer, aki nem. A bejelentő pedig ilyen esetekben kis hőssé válik, mert a menő csávók elláthatják a baját. Vagy csak csendesen felszólítják, hogy törődjön a maga dolgával, amíg jót akar...

A történet úgy folytatódott, hogy egyik ismerősöm épp egy ilyen teherautó után jött haza a munkából, és felismerve a vállalkozó autóját, és tudva a zöldkommandó számát, telefonált. Becsületükre legyen mondva, az akciócsoport jött is, és tetten is érte az elkövetőt. Ám egy ilyen akciócsoport igencsak frusztrálódik, ha azt tapasztalja, hogy kevés eredménye van a tevékenységének. Mert megint itt van a fészek metaforánk. Nem elég, ha az egyik egység jól végzi a munkáját, ha a többi nem folytatja az ő részével. De ne legyünk igazságtalanok, mert volt folytatás, csak nagyon rafináltak voltak az elkövetők.

A fuvarozó azzal védekezett, hogy ő engedélyt kapott a polgármestertől az inert hulladék lerakására, tehát ő tulajdonképpen ártatlan. Persze a fuvarlevele nem ide szólt, ezért a cselekmény mindenképp büntetendő volt, ám a polgármester kiállt mellette, és azt mondta, valóban ő engedélyezte a lerakást. Igaz, a terület nem volt soha szemételep, de neki céljai vannak ezzel a hulladékkal. A történetet még hosszan folytathatnám, mert évekig tartó ügy kerekedett belőle, és többé-kevésbé, de inkább kevésbé, nem győzött az igazság. Azt a rafináltságot azonban el kell még mesélnem, hogy a vállalkozó maga is fizetett szakértőt, aki más mennyiséget állapított meg, mint amit a zöldhatóság. A zöldhatóság pedig kritika nélkül elfogadta a fuvarozó szakértője szerint lerakott siett mennyiségét. (A kiszabható büntetést a mennyiség után egy szorzóval lehetett megállapítani, ezért korántsem volt mindegy a tonnák száma.) Valamilyen oknál fogva, talán csak trehányásból, a zöldhatóság a szakértővel nem akart vitába szállni, és csökkentette a büntetést, valamint elfogadta azt az írásbeli jelentést is, hogy a terület rehabilitálása is megkezdődött. Valójában ez nem kezdődött meg, de ezt nem maguktól ellenőrizték, hanem a civilek új feljelentésének hatására. Valójában a fuvaros szakértője átvette a hatóságot, amit az újabb vizsgálatok megállapítottak, de emiatt nem indultak új eljárások.

Újabb hiányosság a fészekben, hiszen, ha van egy korrupt vagy nagyot hibázó szakértő, attól el kell venni az engedélyt, máskülönben elszaporodnak a megbízhatatlan szakértők. Egyébként is észre kell venni – és egy integritás szakértő észre is veszi –, hogy korrupciós kockázati tényező, ha a bűncselekményt elkövető a maga szakértőjével egész véletlenül nagyságrendekkel kisebb inert hulladékmennyiség lerakását állapítja meg...

Még egy fekete pont a hivatalnak, amelyik nem bízott a saját felmérésében sem, és nem járt utána a jelentős eltérésnek. Amiképp a polgármester és a fuvarozó közt is minden bizonnyal a jogszabályok kijátszása és közös környezetszennyezés zajlott. Továbbá élhetünk a gyanúperrel, hogy ha a fuvarozó a polgármester engedékenységének köszönhetően sok pénzt takarított meg, akkor azt valamiképp ellenszolgáltatásokkal meg is kellett fizetnie. Nem feltétlenül csak a pénz jelent korrupciót, ellenszolgáltatás bármi egyéb is lehet. De mindig közös ezekben a folyamatokban, hogy a fészekben a tojás, azaz a társadalom jár rosszul, néhányan pedig jól. Ám

ha azok az ágacsok összekapcsolódtak volna, akkor a fészkek nem esne szét, az értékek pedig megmenekülnének. A közigazgatás összehangoltsága, az abban dolgozók lelkiismeretessége még az olyan furfangos polgármestereket és fuvarozókat is, mint a mi történetünk főszereplőit, könnyen megállíthatná.

A mi történetünkben az állampolgárok vették át a hivatalok szerepét, nyomoztak, rendőrséget játszottak, feljelentők voltak, magam is többször kihívtam a hatóságot, hogy vizsgálják meg, semmiféle rekultiváció nem történt. Mikor bírói szakaszba lépett az ügy, az elkövetők jogszabályai az orruknál fogva vezették a bíróságot, a hulladékot pedig még 10 évig nem szállította el senki, egy másik részét pedig egyszerűen beforgatták a talajba.

Szívesen szidjuk az állampolgárt a közönye miatt. De ha történetesen nem közönyös, mint ebben az esetben, a hatóságok segítsége nélkül, ha hiányzik az ott dolgozókból az ügyeskedés és a megoldás akarása, akkor az állampolgár magára marad. Mindig lesznek próbálkozások a közösség kárára történő meggazdagodásra, ezekkel a tendenciákkal szemben viszont az állampolgároknak és a hatóságoknak közösen kell fellépniük.

Levegőszennyezés, tűzifaosztás, etika (Zs. P.)

Miképp is lehet egybefűzni a levegőszennyezést, a tűzifaosztást és az etikát? Ezzel kapcsolatban egy történetet mesélnék el. Természetesen ez is egy másik országban, bolygón stb. esett meg, mikor épp arra jártam.

Most egyébként egyre-másra jelennek meg a levegőszennyezés okozta problémák, nem mintha a helyzet rosszabb volna, mint korábban. Az ilyen híreket nevezzük puha híreknek, amelyek ugyanakkor, ha napirendre kerülnek, folyamatosan róluk hallunk. Olvasom, hogy évi 13 ezer ember haláláért felelős a légszennyezés, ami folyamatos évi adat, tehát nem olyan, mint a Covid. A légszennyezés nem feltűnő, nem okoz pánikot, ellenben igazi gyilkos.

Két-három évvel ezelőtt történt, hogy egy aktivista hölgy panaszáradatának köszönhetően nagyon elkezdett érdekelni a téma. Az ő panasza az volt, hogy szerinte szomszédjai veszélyes anyagokat égetnek, és még a közeli gyárból is hoznak nekik falemezeket. Látja a lerakodást. Sok-sok szakmai anyagot kaptam tőle, így aztán gyorsan felszívtam magam szakmailag is, és például megtanultam, milyen nagyságú részecskékhez milyen rákkeltő vegyületek tapadnak. Senki sem tudja, én sem tudtam korábban, hogy minél kisebb a részecske, annál veszélyesebb, a hőerőművek pedig csak a nagyobb kormot tudják kiszűrni. Egyszóval a műanyagok égetése és energiává alakítása nem csak a CO₂ kibocsátás miatt problémás.

Új ismereteimen felbuzdulva barátaimmal készítettünk egy olyan kampányt, mely felhívta a figyelmet arra, hogy senki se égessen kezelt faanyagot, műanyagot. Vannak ennek jogszabályi vonatkozásai is: aki ezt teszi, komoly pénzbírsággal, sőt börtönnel is sújtható. Ilyen precedensről azonban nem tudok.

Amikor a kampányba szerettük volna becsatlakoztatni a helyi lapon kívül az önkormányzatot is, egyszer csak megéreztek a félelmet. Először a közeli gyár faosztogatására gyanakodtunk. Ám az onnan kikért adatok jogkövetésre utaltak. E szerint, ha egy üzem egy településnek göngyöveget (jelen esetben nyers fa konténerekről van szó) ajándékozik, fel kell tüntetnie, mi az, amiből mondjuk csak padokat szabad készíteni, és mi az, amit el lehet égetni. Az üzem lemásolta a tájékoztatóját, ők tehát nem felelősek a város határában történő máglyáért, amely

akkora tüzet eredményezett, hogy még a televíziók is kijöttek. Itt bizony gumit is égetett a város, bekerültünk az országos hírekbe. Írtunk a tűzoltóságnak, hogy megvizsgálták-e, hogy égethet-e az önkormányzat, figyelik-e a szennyeződési tiltásokat, ám ők csak azt válaszolták, hogy a tűzgyújtási engedélyt kiadták, hogy mit égetnek, azt ők nem vizsgálták. Mindez azonban egyszeri esemény volt. Vájt fülű olvasóink lecsaphatnak arra, hogy de hát az integritás szempontjából a tűzoltóságnak nem kellett volna lepasszolnia a dolgot...

A tűzifaosztás, ill. a gyár fagöngyölegének önkormányzati osztogatása ugyanakkor nem vett fel szennyezésproblémát, ezért ezt az egyszeri malört leszámítva továbbra sem értettük, miért a félelem a kampányunkkal kapcsolatban. Etikusi politikai viselkedés ugyanis az, hogy a rászorultak, hogy véletlenül se fázzanak, és még csak véletlenül se égessenek műanyagot a kályhájukban, egy bizottsághoz fordulhatnak rászorultságukra hivatkozva.

Aztán kiderült két dolog. Egyrészt, hogy a polgármester a bizottságtól elvette a döntési jogosultságot, és maga nézte át a kérvényeket (ez ugye korrupciónövelési kockázatként értelmezhető). A másik, hogy valóban nemcsak a szegényekhez került tűzifa, hanem felső középosztálybeliekhez is. Ez nem úgy korrupció, hogy a polgármester pénzt kapott volna érte, hanem úgy, hogy szívességhálózatot alakított ki. Ezt a technikáját már különböző eljárásokban számtalanszor tapasztaltuk. Az azonban jó jel, hogy elkezdték titkolni és szégyellni a dolgot, és aggódni, hogy mi ez után nyomozunk. Ezúttal azonban a kampányunkat csak a levegőtisztaság érdekelte. Ám világos, hogy egy civil szervezet levegőkampányát nem tudja támogatni az önkormányzat, ha van a füle mögött egy tűzifabiznisz...

Egy tragikus baleset margójára (K. P.)

A nyári időszak tipikus jelensége a nagy autósforgalom. Mindenki siet valahová: ki nyaralni, ki a nyaralásból hazafelé. A közúti autósforgalom jelentős része ebben az időszakban az autópályákra koncentrálódik. Hosszan lehetne sorolni a nyári autósok közlekedési morált tépázó cselekedeteit: előzés a kettős záróvonalon, leállósávban; életveszélyes manőverek, száguldozások...

Most mégis inkább a pozitívumokról szeretnék írni egy tragikus baleset kapcsán. Néhány nappal ezelőtt történt, hogy Budapest felé tartva az autópályán váratlan torlódásba futottunk bele. Az ilyenkor használatos applikációk nem jelezték a torlódás okát, de az előttünk haladó autósok a vészvillogót bekapcsolva jelezték a veszélyt. Előre haladva láthattuk, hogy nem sokkal ezelőtt súlyos baleset történt, az úttesten roncsdarabok hevertek szanaszét, és néhány komolyan összetört autót is láttunk. A baleset nem sokkal a megérkezésünk előtt történhetett, mert sem a rendőrök, sem a mentők nem voltak még a helyszínen. Sajnos azt is láthattuk, hogy nagy a baj – valakit éppen újraélesztettek az autópálya mentén.

A tragikus helyzetben mégis felemelő volt, hogy az autósok nem álltak meg bámészkodni és fényképezni, hanem ütemesen haladtak el a baleset helyszíne mellett. A leállósávban már legalább 5–6 autó állt, hogy a bajba jutottak segítségére siessen, és többen tartották telefonon a kapcsolatot a rendőrökkel, mentőkkel. Jó volt látni, hogy a baleset ellenére mennyien segítettek a helyszínen vagy legalább felesleges kíváncsiságukkal nem akadályozták másokat a segítségnyújtásban.

Az eset után néhány órával tudtuk meg a hírt, hogy az újjáélesztés sikertelen volt, a baleset következtében az egyik autóban ülő fiatal lány sajnos minden emberi igyekezet ellenére életét veszítette. Családjának őszinte részvétem, vigyázzunk egymásra az utakon is!

16. AZ INTEGRITÁS ÉS MŰVÉSZETEK

Amilyen komor és szomorú lett az integritásdeficitek drámai, tragikus következményeit tárgyaló 15. fejezet, annyira felemelőnek szánjuk kötetünk utolsó, 16. fejezetét. Az integritás ugyanis nemcsak a tudomány érdeklődésére tart számot, vagy a hétköznapi élet minden szegmensét szövi át. Létezik kellemesebb feldolgozási és ábrázolási módja is. Ez pedig a művészet. Alkotók sokaságát foglalkoztatta és foglalkoztatja – s amíg lesz művészet, fogja is – mindaz, ami mélyen emberi. Márpedig az etika nagyon az. Ahogy hétről hétre írogattuk a bejegyzéseinket, szükségszerűen kerültek a témák közé különböző művészeti alkotások – filmek, színházi előadások, operák, irodalmi művek – révén keletkező élményeink, emlékeink. Érzelmességük, szubjektivitásuk miatt külön fejezetbe kívánkoztak. Olvasásukat akár külön-külön, „csak” afféle lélekmelegítőnek is ajánljuk.

Harc a kultúráért – SZFE (Zs. P.)

Ha karácsony táján se hagy valakit nyugodni az SZFE helyzete, akkor a szeretet oldaláról fogja közelíteni. Az integritás szempontjából azok járnak el etikusan, akik a diákokat tartják szem előtt, őket szeretik. Az integritás szakértő feladata nem különbözik attól a mediátorétól, aki egy családi konfliktusban dolgozik. Neki is a gyerekek érdekeit kell a szülők veszekedése elé helyeznie.

Az SZFE helyzete 2021 januárjában ott fog folytatódni, ahol 2020 végén abbamaradt. A megoldáskeresők közül kiemeljük a Szinetár Miklóssal készült interjút, bár több más jóindulatút is kiemelhetnénk. Ám az urak és hölgyek tévúton járnak, ha nem a diákok iránti elkötelezettségből indulnak ki.

A diákok iránti elköteleződés mint az integritás kiindulópontja, nélkülözhetetlen, de a nehézségek csak ez után jönnek. Közhelyessé és propaganda ízüvé válhat, ha csak emlegetik, ha nem gondolja végig az érvelő, hogy mi is például a diákok hosszú és rövid távú érdeke. A vitatkozó táborok ezúttal is megmaradnak, de ha jól csinálják, nem öntik ki a fürdővízzel együtt a gyereket, és aztán kialakul a megoldás.

Véleményem szerint a diákok hosszú távú érdeke, hogy autonóm emberekké váljanak. Egy másik megközelítés szerint a színjátszás csapatmunka, és alkalmazkodáson alapul. Hát szerintünk itt lehetne elkezdni az érvek átgondolását, és ha megvan, hogy más dolog a csapatmunkában való konformitás, és más egy művész – és bármilyen ember – énhatárainak tisztelete, s az oktatásban ez utóbbi is fejlesztendő, akkor erre már lehetne építeni szervezetfejlesztést.

Ha az etikai alapok zavarosak, akkor az SZFE nem fog másról szólni a továbbiakban sem, mint csoportérdekek érvényesítéséről. (Lásd Szinetár Miklós véleményét: <https://szinhaz.online/szinetar-miklos-az-szfe-atalakitasa-megbocsajthatatlan-hulyeseg/>.)

Az integritásmegközelítésekben az első lépés mindig egy olyan érték kibontása, amelyben mindenki egyet tud érteni. Bevett módszer erre, hogy az érintetteket el kell hívni, de legalábbis el kell tudni képzelni a jelenlétüket: ha ők itt volnának, mit szólnának ehhez vagy ahhoz az értékalaphoz?

Egy filmrendező a művészet erejéről (M. K.)

A Kép szerző nélkül és annak idején A mások élete című film rendezőjével, Florian Henckel von Donnersmarckkal készült egy nagyon jó interjú a 2018-as zürichi filmfesztiválon, ezt ajánlom az olvasók figyelmébe. Különösen aktuális amiatt is, mert mindkét említett filmje a diktatúrák természetéről szól. Illetve a riporter feszegeti, hogy a filmrendező mit gondol a művészet erejéről...

https://index.hu/kultur/cinematrix/2019/02/21/interju_florian_henckel_von_donnersmarckkal_a_masok_elete_werk_ohne_author_never_look_away_oscar-dij_ndk/

A művészet és az integritás (M. K.)

Érdemes megnézni, hogy a művészetnek milyen jelentősége van az integritás erősítése szempontjából. Mert meggyőződés, hogy van. Legalábbis a szabad művészetnek. Az irányított, mégpedig a központi állami diktatúrák által irányított „művészet” viszont éppen ellenkezőleg, rombolja az integritást. Ahol ez a jelenség elkezd fölütni a fejét, az bizony integritásdeficit, ami pedig a demokrácia leépülésének az egyik biztos jele.

Az egész különben egy filmrendezővel készült, nemrég olvasott interjú kapcsán ötlött föl bennem. Az alábbi kérdésre – A film részben arról is szól, hogy az, ahogyan a bennünket körülvevő társadalom működik, hatással van a művészetre is, elég csak a szocializmusra és a szocrealra gondolni. Így van ez a filmezéssel is? – a rendező a következőt válaszolja:

„A náciknak nagyon határozott elképzeléseik voltak arról, milyennek is kell lennie a jó műalkotásnak; ebből nyilván semmi jó nem jött ki. Ha belegebdek, se tudok felidézni semmilyen érdekes műalkotást, ami a náci eszmék nyomán született. Abban a pillanatban, hogy a kormány elkezd elméleteket gyártani arról, milyennek kellene lennie a művészetnek – és itt most a magyar kollégára nézek –, a művészet máris bajban van. A művészetnek nem az a feladata, hogy a kormány elképzelései szerinti társadalmi funkciót töltsön be. Érdekes, hogy amikor a kommunisták átvették a hatalmat, hiába mondták, hogy ők aztán teljesen máshogy fogják csinálni, mint a nácik, a végeredmény mégis nagyon hasonló lett. Sokszor nehéz is megállapítani, hogy mi náci műalkotás és mi kommunista, mert attól a pusztán tényről, hogy a kormány elképzelései szerint jöttek létre, és pontosan körülhatárolt céloknak akartak megfelelni, máris hasonlónak váltak. Amikor a főszereplő átszökik Nyugatra, és hirtelen nincs senki, aki meg akarná neki mondani, mit kell csinálnia, azzal belezuhan egy kicsit rémisztő szabadságba, amelyben újra meg kell találnia magát. Mert a nyugati művészek nemcsak a rossz tradíciókat dobták félre annak érdekében, hogy ne legyen valami is továbbéljen a rettenetes rezsimből, hanem a szakmai fogásokat is. Így a modern művészetbe került némi örület is, és nyilván születtek egészen nonszensz alkotások is. A filmmel azt is szerettem volna elérni, hogy mindenki vegye a bátorságot megtalálni a jó alkotásokat a nonszensz között. Mindenesetre, a kérdésre válaszolva, igen, hiszek abban, hogy formál bennünket az, ami politikai értelemben körülvesz bennünket, még jobban is, mint szeretnénk. És ez mindig is megrémisztett.”

Az egész interjú (még egyszer) itt olvasható: https://index.hu/kultur/cinematrix/2019/02/21/interju_florian_henckel_von_donnersmarckkal_a_masok_elete_werk_ohne_author_never_look_away_oscar-dij_ndk/

A (film)művészet ereje (M. K.)

A legegyszerűbb volna mindjárt Chaplin A diktátor című klasszikusával kezdeni. De azt majd legközelebbre tartogatom.

Most Orwell ellenutópiája jutott eszembe, mégpedig Zsolt Péternek a diktatúrákról tett azon megállapítása kapcsán, miszerint azok a jelent és jövőt akarják uralni. Sajnos még ennél is bonyolultabb a helyzet, mert a múltat is. Lásd az 1984 főszereplőjének munkahelyét, ahol a híreket írják át, visszamenőleg. Sajnos nem kell messzire menni ez ügyben manapság sem...

Nézzük akkor Chaplint... (M. K.)

Van-e, aki ezt a filmet nem ismeri? Ha igen, akkor legalább az interneten nézzen utána, miről van szó: [https://hu.wikipedia.org/wiki/A_dikt%C3%A1tor_\(film,_1940\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/A_dikt%C3%A1tor_(film,_1940))

Ha valami tökéletesen kifejezi a diktatúra, pontosabban a diktátorok működésének lényegét, akkor ez a film az. Ez a film „A Film” a diktátorokról és a diktatúrákról. A 20. század egyik legnagyobb filmes zsenije, Charlie Chaplin klasszikusa nemcsak mondanivalójában – a diktátor torz személyiségének végletekig való kifigurázása –, de a kivitelezés rendkívüliségében is megragadó. Ugyancsak korszakos alkotás az ifj. Vidnyánszky Attila főszereplésével játszott vígszínházi feldolgozás is. Aki teheti, nézze meg azt is!

Titánia, Titánia, avagy a dublőrök éjszakája (M. K.)

A rendszerváltás előszobájában toporogtunk, 1988-at írtunk. Én akkor töltöttem orosz szakosként négy hónapos leningrádi részképzésemet. Hazajöve, egy moziba beülve a Mary Poppinst akartuk megnézni, de a filmet technikai okokból nem tudták lejátszani. Ezért helyette egy másikat, a Titánia, Titánia, avagy a dublőrök éjszakája címűt adták. Talán sose néztem volna meg, ha véletlenül így nem alakul. Bacsó Péter filmje az akkor még épphogy egyben lévő Románia diktatórikus működését parodizálta elementáris erővel. Most, hogy gyűjtögetem itt a diktátorokról szóló filmeket, eszembe jutott az élmény. Talán újra megnézem...

Forrás:

<https://port.hu/adatlap/film/tv/titania-titania-avagy-a-dublorok-ejszakaja-titania-titania-avagy-a-dublorok-ejszakaja/movie-44676>

Vezeklés (M. K.)

Ha már emlegettem itt az akkor még éppen Szovjetunióban esedékes részképzésemet, egy másik film is eszembe jutott, amit szintén akkor láttunk. A Vezeklés. Én mondjuk nehezen tudtam végignézni, és nem is különösebben élveztem, tekintettel arra, hogy össze-vissza hurcolászták benne Sztálin hulláját... Ebből a kis adalékból viszont kiderül, hogy témája hasonló a Titániához. A diktátor itt is meghal, és valamit tenni kell, hogy a nép ne vegye észre...

Kultuszfilm volt 1987-ben. Ahogy a filmismertető írja: „a totalitárius szovjet múlttal való nyilvános szembenézés első kísérlete. Bemutatásakor igazi szenzáció, amely a gorbacsovi »peresztrojka« nyitánya lett a kultúrában. Még ebben az évben megkapta a Cannes-i Filmfesztivál nagydíját, egyszersmind a FIPRESCI zsűrijének különdíját és az Ökumenikus zsűri díját is. A film minden totalitárius zsarnokság parabolája, a történelmi minta azonban, amely átüt a fikción, kétségtelenül a sztálinista korszak. A zsarnok gyűjteményes alak (már neve is erre utal: Aravidze, ami grúzul azt jelenti: Senki): bajusza Hitlert, fekete inge Mussolinit, villogó szemüvege Beriját idézi. A történet a diktátor temetése után kezdődik: családja ugyanis a temetés után minden reggel házuk teraszán találja holttestét: a múlt mindaddig eltemethetetlen, amíg meg nem történt a bűnök levezklése, amíg a társadalom nem talált vissza – a film elhíresült példabeszédét idézve – a Templomhoz, vagyis az Igazsághoz vezető útra.”

Forrás:

<https://port.hu/adatlap/film/tv/vezekles-i-ii-monanieba-repentance/movie-2659>

Nincs új a nap alatt (M. K.)

Miután összegyűjtöttem az általam ismert filmeket a diktátorokról és diktatúrákról, találtam ezt az összefoglalást a neten. Hiába, nincs új nap alatt. De nem baj, ebben legalább azok a filmek is benne vannak, amelyeket én nem láttam.

Forrás:

<https://port.hu/cikk/mozi/kedvenc-diktatoraink-a-filmvasznon/article-51279>

Serpico – a korrupció elleni fellépés legendás figurája (M. K.)

Miután a rendőrhallgatók elkezdtek boncolgatni a rendőri korrupció témáját, itt az ideje, hogy megosszam kedvenc filmemet a tárgyban. Sidney Lumet 1973-ban készült Serpico című alkotásáról van szó, Al Pacinóval a főszerepben. Ebben minden benne van, amit a rendőri korrupcióról tudni kell...

Forrás:

https://indavideo.hu/video/Serpico_-_Teljes_film

Az igazi Serpico (M. K.)

Szépen beindultak a csatornán a hallgatók kommentjei a rendőri korrupcióval kapcsolatban, ami nem véletlen. Az a szervezet, amely a bűnözés elleni fellépés állami letéteményese, ha maga is bűnbe esik, hitelét veszti. És ezt sok tisztességes rendőr pontosan tudja, ezért a maga módján igyekszik tenni ellene.

Olvasóink közül néhányan, akik eddig nem ismerték, talán már meg is nézték a múlt héten e témában ajánlott Serpico című filmet. A valóságon alapuló történet hőse, Francesco Vincent Serpico 1936. április 14-én született, és ma, 86 évesen is járja a világot előadásaival, és méltán örvend népszerűségnek. Életrajza részletesen olvasható az interneten, sőt, 2017-ben Frank Serpico címen dokumentumfilm is készült az életéről.

Forrás:

<https://www.youtube.com/watch?v=nvkJb2PjGW8>

Megfigyelés, lehallgatás (Zs. P.)

A megfigyelésre épülő társadalmak kapcsán eszembe jut A mások élete című film. Már a cím is arra utal, hogy vannak a megfigyelők, akik csak kukkolnak, és vannak azok, akik élnek, akiket megfigyelnek. A kommunizmus NDK-s verziójában az ügynök, akinek van azért lelke is, észreveszi ezt a különbséget, és valami fordított Stockholm-szindróma alakul ki benne: a megfigyelő elkezd megszeretni és védeni a megfigyeltet. A bűnös rendszer a jó embereknek köszönhetően dől össze, és jó emberekké válhatnak a megfigyelők is. A film tényleg zseniális.

A két példa szerintem azt mutatja, hogy abban a társadalomban, amelyik eljut a Nagy Testvérig, mégis a megfigyelték maradnak szabadok, és a megfigyelők veszítenek többet. A folyamat ugyanakkor nem úgy indul, hogy egy újonnan megalakuló, még tiszta lelkű politikai elit eldönti, hogy teljesen uralma alatt akar tartani mindenkit, és ehhez az egyének kontrolljára van szüksége. Először lehet, hogy csak a status quo-t felborítani akarók ellen zajlik a küzdelem.

A demokráciáknak az az előnyük, hogy a politikai rivális nem tekinthető ellenségnek, és ezért törvénytelené válik a megfigyelése (lásd a Watergate-ügyet). De akár valódi, akár vélt ellenségekkel szemben küzd a rendszer, van, amikor már nem is azok iránt érdeklődik, akiket megfigyel, hanem azok iránt, akik a „mi sorainkból” az ellenségeinknek megsúgják a mi hazugságainkat, visszaéléseinket. Minél korruptabbá válik a hatalom, minél több a titkolnivalója, annál inkább paranoiássá válik.

A központi megfigyelő témája izgatott akkor is, amikor a Big Brother és a Való Világ sorozatok elemzésébe fogtam. Ezek a televíziókban futó valóságshow-k valójában a totális megfigyelés laboratóriumi modelljei. Nem kívánnék a televíziósoknak ötleteket adni, de a leghíresebb megfigyelői igényeket kiszolgáló térszerkezet a Bentham-panoptikum. Bár a börtönt sose építették meg, de a totális állam szimbolikájára mi, szociológusok azóta is ezt használjuk.

Se szeri, se száma tehát a megfigyelési rendszerek megbetegítő hatásáról szóló történelmi, filozófiai, szociológiai, szociálpszichológiai tapasztalatoknak és művészi ábrázolásoknak. A technológiai fejlődés miatt nem kerülhető meg, hogy foglalkozunk a fennálló veszély kiter-

jedésével, mai kockázataival.

Ugyanakkor van, amikor a megfigyelés nemcsak jogszerű, de kívánatos is, hiszen a közönség biztonságát sérti, mondjuk, egy terrorista akcióra készülő személy. Még érdekesebbek azok az esetek, amikor a demokratikus állam egyik hatalmi ága kontrollálja a másik hatalmi ágában működő korrupciót. Ilyen volt Magyarországon az Igazságügyi Minisztérium parlamenti államtitkárának, Völner Pálnak az esete.

A mások élete (M. K.)

Zsolt Péter e heti egyik elemzésében említette A mások élete című 2006-os német filmet. Nem tudhatta, de talán nem lepem meg vele, hogy ez az egyik legkedvesebb filmem. Hosszú éveken át vetítettem rendőrhallgatóimnak etikaórákon, s egyes jeleneteit máig használom a vezetőképzésben. A történeti hűsége miatt is érdekes, fájdalmasan szép történet arról szól ugyanis, mit tesz az emberekkel a diktatúra. Hogyan juttatja hatalomra a szükségszerűen kialakuló és terjedő kontraszelekción a kompetenciahiányos, kicsinyes, irigy stb. embereket, és hogyan tapossa el a jókat. És arról, hogy miért és hogyan történik meg mégis a csoda. Vagyis hogy a totális rendszer minden fenyegetése ellenére miért és hogyan lehetséges, hogy mégis győz az emberben a jó.

A film egyik kulcsmondata, amikor a főszereplő – a lehallgatási akciót vezető, egyébként professzionista ügynök – tehetségtelen vezetője megkérdezi őt: A jó oldalon állsz még? A százados pillanatnyi gondolkodás után azt mondja: Igen. A kérdés-feleletben rejlő zseniális kétértelmű igazságot a néző már tökéletesen érti. Ajánlom nemcsak pár részlet, de az egész film megtekintését. Etikai alapmű!

Az emberi méltóságot sosem sértheti az, aki integritásalapon viselkedik (Zs. P.)

Egy dokumentumfilm rendezőjével beszélgetni az integritás szempontjából is mindig élmény. Főként, ha morális területre téved a beszélgetés, hiszen mint minden szakmában, itt is vannak olyan visszatérő témák, amelyekben a rendezőnek kell tudni amellet érvelni, mit miért csinál. És ezeket az érveket el kell tudni fogadtatni a hallgatósággal, ami sose könnyű, mert aki kívül van, mindig kicsit másként látja a dolgokat. A szakirodalomban ezt hívják kettős normarendszernek.

Én, mint néző úgy gondolom, ott és akkor a stáb segíthetett volna, ő viszont úgy gondolja, a feladata a megfigyelés volt. A Káin gyermekei című film rendezője, Gerő Marcell megosztott velünk néhány történetet, amelyek sajnos kimaradtak a filmből. 200 órányi felvételtől másfél óra fért bele a filmbe, így ezen nincs mit csodálkozni. Ám az elbeszélésből is lehetett sejteni, hogy ezek nem akármilyen jelenetek lehettek. Két börtönviselt ember, akik egy zárkában ültek, majd 30 év múlva újra találkoznak, és vidáman, nosztalgikusan emlegetik fel a múltat – ez nem illett bele a film lassú ütemű és depressziós hangulatába. De talán mégis érdekes lett volna.

Kimaradt egy másik jelenet is, melyben Pécs egyik végéből a másikba, dülöngélő házához szerez egyik főhősünk egy ajtót. Ám ezt az ajtót a hátán cipeli, senkitől nem kér segítséget, mert hozzászokott, hogy magányos, a stáb pedig autóval követi. Itt válik szét a hallgatók etikai érzéke a készítőétől. A készítő pontosan tudja, hogy csak megfigyelő lehet, már a kamera jelenléte is beavatkozó, és ha lehet, ezt is minimálisra csökkenti. Más esetekben mégis megtudtuk, hogy a rendező elkísérte alanyát a körzeti orvoshoz, és ez a részt vevő aktivitás érte el, hogy a férfinak ne kelljen elkullognia, mint a korábbiakban, és megkapja az odafigyelést.

Mi határozza meg a rendező integritását: a be nem avatkozás vagy a segítség? Mintha benne is két ember volna: egy civil, amikor nincs ott a stáb, és egy profi, amikor rendezőként van jelen. Bár létezik a kettős normarendszer, mely szerint mi, nem filmesek, mindig azt várjuk, hogy emberségesen viselkedjen mindenki, és a dokumentumfilmesek, aki azt a törvényt ismeri, hogy nem szabad beavatkozni alanyainak életébe. Mégis, azt mondhatjuk, hogy semmilyen merevség nem szerencsés. A szakmai etika merev követése sem, és a civil etikáé sem.

A legérdekesebb idevaló példa viszont az a története volt Gerő Marcellnek, amikor arról beszélt, hogy a kamera felvette, ahogy alanyai lerészegednek, és bár ekkor fontos dolgok hangzotnak el, mégis kihagyták a filmből, mert mint mondta, ez sértette volna az emberi méltóságukat. Ebben közös nevezőn lehetünk. Itt végre egy olyan pont, amiről nincs vita: az emberi méltóság.

A becsület védelmében (Line of Duty) (Zs. P.)

Az angol filmsorozatnak állítólag 12 milliós a nézettsége. Rendőrökről szól. S a döbbenet, hogy szerintem a magyar közönség számára teljesen értelmezhetetlen a kiindulópont. Korrupciónak tartják a „létrázást”. Jó magyar kifejezés talán még nincs is rá. Azért száll rá a korrupció elleni egység egy vezető rendőrré, mert „létrázik”. De mi is ez, ami ekkora energiabefektetést igényel? Egy kitüntetéses rendőrré hárman is ráállnak, egyikük beépül a csoportjába. Aztán ahogy a jó sztoriknál lenni szokott, dominóhatásként kis dolgokból egyre nagyobb lesz, de nekünk az integritás szempontjából szakmailag csak a kiindulópont okoz kulturális sokkot, a többi már tiszta krimi.

Nem biztos, hogy jól értem, de a „létrázás” valami olyasmi, amikor egy rendőr elkezdi önmagát fényezni, úgy beállítani a teljesítményét, mintha az kitűnne a többiek közül, elérni, hogy hozzá kerüljenek az izgalmas ügyek. Körülbelül mintha egy orvos csak azokat a betegeket gyógyítaná, akik a statisztikáját javítják, vagy amikor egy ügyvéd csak olyan ügyeket hajlamos elvállalni, amelyeknek médiavisszhangjuk van. Ilyesmi lehet a „létrázás” a rendőri szubkultúrában.

Forrás:

<https://snitt.hu/filmek/a-becsulet-vedelmeben>

Opera és integritás? (M. K.)

Ha valaki csodálkozna ezen az összefüggésen, annak mondom, hogy a kérdőjelet csak a figyelemfelhívóbb cím kedvéért tettem oda. Számomra ez ugyanis nem kérdés. A világ operairodalmának elsöprő többsége kifejezetten morális tartalmú (tan)mesék gyűjteménye. Egyszer komolyabb elemzést is megérne, de itt most inkább csak utalok néhány művészetkritikai írásomra, amelyekben az általam éppen látott operákat ilyen (azaz morális) szempontokból is elemezgetem.

Forrás:

<https://www.katakritika.hu/>

A mostani apropó miatt ezek közül csak egyet emelek ki. Az apropó pedig a Ring, azaz A Nibelung gyűrűje című tetralógia. Pontosabban az, hogy újra megnéztem.

A Művészetek Palotája 14. éve rendezi meg az immár világhírű Wagner-napokat. Az idén sajnos a pandémia miatt már másodszor elmaradt előadásokon nem lehettem ott, pedig ki nem hagynám. Most is volt bérletem, de vissza kellett váltani.

Am a Müpa a 2019-es előadást online közvetítette, így valamelyest kárpótolva lehetett a néző. Bár az élmény így nem az igazi, van azért előnye is: lenyűgöző közletről látni a világszínvonalú énekesek hiteles színészi játékát!

De mondom, ez az előadás csak apropó. Mostanában egyre többet gondolkodom a hatalom természetrajzáról, vagyis pontosítok: a hatalmaskodókéről. S most, hogy Wagner értelmezésében újra láttam a hatalom archetípusaiként megjelenített Wotant és Alberichet, eszembe jutott, hogy itt is megoszthatnék ezekből a gondolatokból valamit. Hát tessék.

Aki nem ismeri A Nibelung gyűrűje történetét, de érdekli, olvasson utána!

Három antihős egy lapon – Wotan (M. K.)

A következő három bejegyzésben három olyan antihőst mutatok be, akik meglehetősen sajátosan – betegesen? – ragaszkodnak a hatalomhoz.

Wagner Ringjének Wotanja, A diktátor című filmből Hynkel, illetve Molière Harpagonja a választott karakterek.

Hogyan kerülnek össze ezek a figurák? Mondhatnám, egyszerűen, hiszen összetartoznak. Aki ismeri a róluk szóló műveket, hallva ezt az állítást, azt hiszem, könnyen össze is köti őket. Akinek a kiapadhatatlan budapesti kulturális kínálat egymás után dobja föl ezeket a darabokat megtekintésre, ráadásul igen asszociatív fajta, s még írni is szeret élményeiről, annak egyenesen adja magát, hogy a fenti „hősöket” egy lapon említse.

Idézőjelben írom, hogy hősök. Végző soron mint irodalmi alakok, főszereplők lévén, azok, bár sok hősies nincs a cselekedeteikben. Első ránézésre semmi különös: megszületnek, élnek, meghalnak – bár utóbbi egy isten esetében kissé bizarr, mégis igaz.

Wotan, a walhallai főisten bukása – a Wagner Richárd négyestésre írt meséjében megismert viselt dolgait tekintve – szükségszerű. Ha őt magát nem is, de mindazokat, akiket jellemének alapvonásaiból következő tettei nyomán összeomlani, elpusztulni látunk a hosszú történet alatt, őszintén sajnálni lehet. Az egyik legfájdalmasabb sors Brünnhildéé, Wotan kilenc walkür-lányainak egyikéé. Róla szól a nevezett előadás.

Most láttam körülbelül tizenkettedszer a darabot. Ami most megfogott, az azonban nem is annyira Brünnhilde sorsa-karaktere, hanem apjáé, Wotané. Az ő jelleme fogott meg, s azt véltem eggyel jobban érteni, mi mozgatja, hajtja, űzi újabb és újabb hódításokra „isteni hősünet”. A lényeg, hogy miközben az ember elítélheti a csapongó istenséget, nagyon is megérti őt, ha elemzi a miérteket. Nem fogok itt most sem mellette, sem ellene érvelni, ki-ki végezze el ezt magában vagy vitatkozó társaságban. A tucatszerű egyáltalán nem tucat-Wotan után a pohár nálam még mindig hol félig teli, hol félig üres. A most látott epizódban, A walkürben az apa lelki és erkölcsi vívódásait kísértem figyelemmel.

Három antihős egy lapon – Hynkel (M. K.)

2019. március 31. A diktátor – Vígszínház

Nemcsak a vétkes istenek nyerik el méltó büntetésüket, de előbb-utóbb minden diktátornak is vége. A kérdés csak a hogyan. Chaplinnek a hitleri Németországot uraló alakot kifigurázó A diktátor című filmje megszületése, 1940 óta arat.

„Az első világháborús veterán zsidó borbély a megszólalásig hasonlít országa diktátorára, Hynkelre. A borbély azonban háborús sérülése miatt egészen a harmincas évekig amnéziában szenvedett, ezért meglepetésként érik az időközben bekövetkezett változások. Állítólag Hitler e film láttán parancsot adott Ötödik Hadoszlopának Chaplin fizikai megsemmisítésére, amit Amerika hadba lépése akadályozott meg. A zsidó borbély és a diktátor kettős szerepében remeklő író-rendező – valóságkutató beállítottságához híven – nem politikailag, hanem emberileg, vagyis embertelenségében leplezi le a Führert: kisszerű, korlátolt és beképzelt alak, aki hatalmát mindezek leplezésére (is) használja, miközben gesztusai állandóan leleplezik. Az ő ellenpólusaként jelenik meg a film végén maszk nélkül békeszónoklatot mondó Chaplin, mint értelmes-érzelmes lény, aki Hitler pályájának felívelése idején (!) vigasztalt és mozgósított azzal, hogy egy senkinek ábrázolta az istenített vezért.”

Most, hogy készültem írni erről a darabról, a port.hu-n olvastam ezeket. Tömör leírás a film kapcsán, nincs mit hozzátenni. Mint ahogy Chaplin filmjét és a benne nyújtott alakítását is méltán dicséri s tartja fölülmúlhatatlannak az utókor, pláne hogy korabeli alkotásként szóki-mondó bátorsága is elismerésre méltó.

Mégis, amikor a Vígszínház ma (2019 márciusában) előveszi a filmből ismert történetet – nem akartam azt írni, hogy színpadra teszi a filmet, mert az ilyesmivel szemben eleve fenn-tartásai szoktak lenni az embernek –, az nagyon is hozzátesz az eredetihez. Nem is akarmit. S ha ez nem lenne elég, akkor anélkül, hogy hozzáértést színelve részletekbe menően elemezni akarnám a főszerepet játszó ifj. Vidnyánszky Attila alakítását, megállapítom: az, amit éppen ő hoz ki a karakterből, megsokszorozza ezt a hatást. Vagy négyzetre emeli. Nem véletlenül keresem a legmegfelelőbb kifejezést arra, amit Vidnyánszky művel. Mestersége legjavát látjuk tőle ismét. Már önmagában az, hogy felváltva játszik két szerepet, ami miatt a két felvonásos

háromórás előadásban úgy húsz-harmincpercenként átöltözik s vele nyilván át is lényegül borbélyból diktátorrá, lenyűgöző. A két karakter – miközben fizikai hasonlóságuk a kiindulópont – megformálásához értelemszerűen két külön színészi kelléktár (jelmez, frizura, beszédmód, mozgás stb.) szükséges, s ezt Vidnyánszky szó szerint játszva hozza, mindkét esetben hitelesen és magas hőfokon. Kétszer láttam a darabot, a másodiknál már vártam a kiélezett poénokat, mégis kapkodtam a fejem. Ilyen nincs. Egy színész, aki tökéletes technikával beszél, gesztikulál, mozog, énekel, zsonglörködve akrobatikázik, táncol, görkorcsolyázik. De van. És Chaplin után – bár sokaknak túlzásnak tűnhet az állítás – így eljátszani színpadon e kettős szerepet, zseniális. Aki nem hiszi, nézze meg az előadást.

Az írás a 2019. március 31-ei Vígszínházbeli A diktátor című előadás alapján készült.

Három antihős egy lapon – Harpagon (M. K.)

Színpadon sűrítetten kibontakozva látni, hogy a tehetségtelenségből fakadó irigység miként szül szükségszerűen és kiszámíthatóan gáncsoskodást, utálatot, gyűlöletet, mindig döbbenetes. A viláгурalmat birtokló isteni Wotan és az erre törekvő elvetemült diktátor mellé, bár csekélyebb mértékben és ebből adódóan kisebb hatókörben, de tökéletesen illeszkedik Harpagon. Az ő fősvénysége, mióta Molière az utókor által egyik legérettebbnek tartott drámájában mementót állított neki, jelképpé vált. Tudni lehet, hogy a mű a klasszicizmus szabályainak tökéletesen megfelelt, kivéve egyvalamit: nem versben, hanem prózai formában írta meg a költő. Nem akarok találgatni, miért, de azt az értelmezést nem hagyhatom ki, amely bennem e tény ismeretében, most újra látva a darabot, megjelent: ez az alapvető emberi tulajdonság oly prózai, hogy arról még verset faragni sem érdemes. S valóban. A saját korában kevésbé sikeres és befejezetlennek tekintett mű 1668-as párizsi bemutatása óta klasszikusan idézett figurája az irigység legtöbbször idézett szimbóluma. Ezt is annyiszor láttam már színpadon, filmen, hogy annak, ami most a megnézésére sarkallt, elég különlegesnek kellett lennie. Ez pedig az volt, hogy a három főszerepet – apa, fia, lánya – az egymással a valóságban is ilyen rokoni szálakkal összekapcsolódó Haumann Péter, Petra és Máté játszotta. És itt megint fontos a játszotta szó. Szabályosan azt éreztem, hogy – miközben tudni lehet, hogy a köztük lévő genetikus kötődést finom szeretetkapcsok is erősítik – itt a szerep kedvéért magukra vett veszekedések, civódások, pénz miatti huzavonák számukra olyan tisztán játszásiból zajlanak, amilyent csak színpadon lehet így kiteljesíteni. Méltó jutalomjáték volt nekik, azt éreztem. Klasszikus műhöz illő klasszikus rendezés, igazi molière-i színház volt ez az este, amit a Pesti Magyar Színház, úgy látszik, vállaltan képvisel.

Örülök, hogy együtt láttam hármójukat. S szerencsémnek köszönhetően annak is, hogy e három, címben jelzett jellemet is színpadon. Bár csak ott volnának jelen!

Az írás a Pesti Színház 2019. március 19-i A fősvény című előadása alapján készült.

Integritásnövelő akciók (M. K.)

Pillanatok alatt elterjedt és világsikert aratott a Dél-Afrikából származó, Master KG lemezlovas, producer és zenész által írt dal, a Jerusalema. Nomcebo Zikode – mint az interneten utána nézve megtudtam – khelobedu nyelven énekl, amelyet a dél-afrikai lobedu nemzet beszél. Az eredeti felvétel itt látható: <https://www.youtube.com/watch?v=613A9d6Doac&t=4s>

A következő két bejegyzésben arról fogok írni, hogyan született a dal, hogyan lett belőle világot bejáró mozgalom, miért lett ilyen népszerű, illetve hogy – szerintem – hogyan segít ez a mozgalom növelni az integritást...

Az integritás és a boldogság (M. K.)

Az alábbi felvételen a dal szerzője, Master KG lemezlovas, producer és zenész mesél arról, hogyan született egy jó kis életérzésből egy olyan dal, amelyről álmában sem gondolta volna, hogy ennyire népszerű lesz. Számomra ebben az elbeszélésben benne van valami nagyon fontos: nyomára jutunk annak, ahogyan egy spontán boldogságból születő érzés elkezd terjedni. A humánus, az egyszerű jószág, a boldogság átterjed másokra, ragadós. Észre se vesszük, nem is akarjuk, csak úgy megszületik, tovább áramlik, és kész. Amikor minden egyben van, nincs hiányérzet. Nekem ez is az integritást juttatja eszembe.

<https://www.youtube.com/watch?v=gYhm6PCUtSg>

Miért lett ilyen népszerű a Jerusalema tánc? (M. K.)

Sokakat érdekel ennek a dalnak a hihetetlenül gyorsan terjedő népszerűsége, annak okai. Az alábbi írás ezt elemzi.

Benne olvasható az a viszonylag egyszerű recept, amely mentén népszerűsége lehet szert tenni. Vagy amiből a boldogság kikeverhető... Vagy mégsem ilyen egyszerű?

Egy részlet a szövegből, ami ezt látszik igazolni, és ami az integritással függ össze, nem is kicsit: „Nem profi kiadók kidekázott produkciója ez, hanem önfeledt, lelkes közösségé, ami euforikus tud lenni. Belénk van kódolva, hogy boldogsággal töltsön el, ha együtt lüktetünk. Óriási erők szabadulnak fel ilyenkor.”

Olvassa el cikket a kedves érdeklődő, és döntse el maga:

<https://index.hu/tudomany/til/2021/04/11/miert-lett-ekkora-slager/>

Peace in the Valley – In memoriam 1956 (M. K.)

Így is lehet ünnepelni. A zene minden, és tökéletesen elég lenne, hogy méltó módon emlékezzünk az 1956-os magyar forradalomra. Magára az eseményre, és nem pedig arra, amit a politikai virsaszt kisajátít magának belőle, eltorzítva és ellehetetlenítve ezzel az ünneplést. A Facebookon október 23-án este találtam egy megosztást, amelyben a Szent Efrém Férfikar vezetője tette közzé az Elvis Presley által az 56-os magyar menekültek tiszteletére elénekelt dal mai feldolgozását. Szomorú, hogy nem tudunk a dal háttéréről, legalábbis én nem tudtam. Pedig egy nemzeti integritását a történelem ismerete nagyon is építi. Az elhallgatás vagy a történelemhamisítás viszont rombolja azt...

„Peace in the valley – Békét lelek a völgyben. Talán kevesen tudják, hogy milyen fontos szerepet játszott ez az 1939-ben írt gospel az 1956-os forradalom utóéletében. Elvis Presley 54 millió tévénéző előtt énekelt el a dalt 1957 januárjában az Ed Sullivan Showban, és egy fontos kérést is megfogalmazott mellé: segítséget kért annak a 250 000 magyarnak, akik a forradalom miatt menekültek el otthonról. Elvis felhívására 6 millió dollárt gyűjtöttek össze a magyar menekülteknek, ami mai értékén kb. 49 millió dollár, azaz több mint 15 milliárd forint. Ezzel a gyönyörű imával emlékezünk 1956. október 23. és az ezt követő események hőseire, túlélőire és áldozataira. Leljenek békét a völgyben. Köszönjük a megosztásokat!”

A Szent Efrém Férfikar dalfeldolgozása itt érhető el:

<https://www.facebook.com/szentefrem/videos/335882504974121>

https://www.youtube.com/watch?v=Yh9_FvK_uUg

Kepes András: Boldog hülyék (Zs. P.)

Tán a '70-es évekről írja Kepes András a következőket. Arról beszél, hogy aki kiküldetésben valutában kapta a pénzét, az bizony például aranyat hozott az országba, vagy más dologgal csencselt, de nem váltotta be forintra, mert a váltás nem a valódi értékeket tükrözte. A szülei nem így tettek.

„Ha a normalitásnak elfogadott közgondolkodással szemben valaki a spórolt pénzét bagóért akarja beváltani, akkor annak a háttérében csak valami átláthatatlan rafinált trükk lehet, amit ki kell vizsgálni, mert ekkora hülye nyilvánvalóan nincs, gondolta a Magyar Nemzeti Bank éber hivatalnok, aki – mint oly sokan azóta is – nem látott lényegi különbséget a hülyeség és a tisztesség között.”

Miért is zseniális ez a tömören megfogalmazott mondat? Mert az integritást követő gyakran kerülhet olyan helyzetbe, hogy egyszerűen hülyének tartják a többiek. Van egy hallgatóságos „okosság”. És hadd írjam le itt azt is, hogy ezt az okosságot mi tudja helyretenni. Szociálpszichológiai helyzetben az, ha egy csoportban nem csak egyvalaki képviseli a tisztességet, hiszen két vagy több emberre már nehéz azt mondani, hogy nem normális, egyre még rá lehet húzni a deviáns jelzőt. Társadalmi méretekben meg a nyilvánosság az, ami segít. Ha átláthatóvá és megvitathatóvá teszünk valamit, mindjárt nem védhető a tisztességtelenség, és rögtön a „hülyéknek” lesz igazuk.

A mesék és az integritás (M. K.)

Zsolt Péter megidézte Mekk Elek figuráját. Imádom én is! Túl azon, hogy ez esetben mennyire zseniálisan kitalált és kivitelezett alkotásról van szó, a – tegyük hozzá: jó – mesék általában tanulságos történetek szoktak lenni. Tele vannak etikai értékek közvetítésével, a humánus iránti érzékenységgel és érzékenyítéssel. Mindezt esztétikusan becsomagolva tálalják, gazdagon, szimbolikusan, áttételesen és finoman. Ezzel igen hamar képesek a gyerekekben tovább mélyíteni és tartósítani, megerősíteni azt, amit olyan előszeretettel nevezünk gyermeki tisztaságnak. Felnőttként pedig az ebben való hitet, reményt adják vissza, és ezért gyönyörködtetnek bennünket.

Érdekes, hogy annak ellenére, hogy Mekk Elek egy valóban csaló, szakértelemmel nem bíró kontár, valahogy mégsem arra emlékeztem, hogy utáltam volna. Nagyon is szerethető volt ez a figura a maga szerencsétlenségében, esetlenségében, hiúságában, önreflexiójának teljes hiányában is. A végtére is kudarcra végződő kis történetek valahol mulatságosak is voltak, mert bennük volt az emberi hiszékenység lélektana is.

A történetek szerethetőségéhez talán az is hozzájárult, hogy végül mindig kiderült a turpisság, leleplezték a csalást, és jól elkergették az álmestert. Vagyis soha nem ő győzött, nem a gazság, hanem az igazság. A legjobb az utolsó rész volt, amelyben a tehénnek varrt ruhát, foltokból. S valahogy az olyan tetszetősre sikeredett, hogy azt az egy cégért végül mégsem verték le a falubeliek. Végül pedig azt is bevallotta Mekk Elek, hogy tulajdonképpen ez az igazi mestersége, és csak ehhez ért. Szép is ez: ha a vége jó, minden jó...

